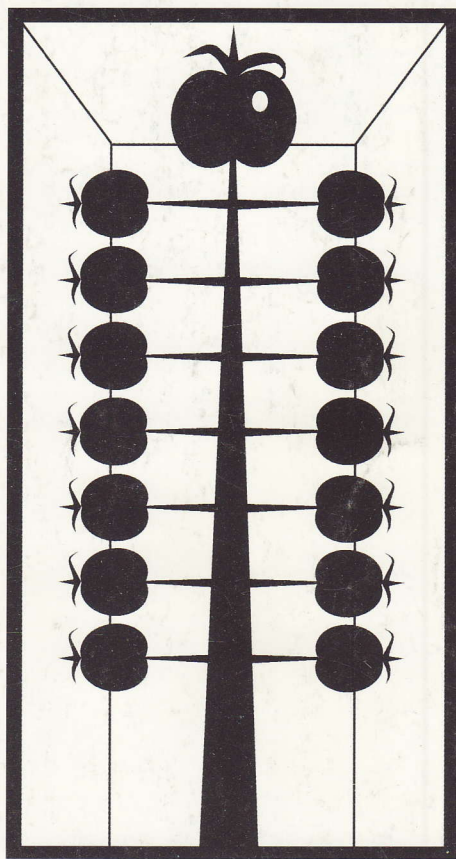

TÁRSADALOMTUDOMÁNYI SZEKCIÓ

XXV.
OTDK

PPKE BTK
PILISCSABA

2001

ESZTÉTIKA

A dolgozat címe: Feyerabend és a tanítás

A szerző neve: Blaskó Ágnes, *azonosítószám:* 14/173

A szerző szakja, évfolyama: magyar–esztétika, V.

Az intézmény neve: Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Hörcher Ferenc, egyetemi docens

Feyerabend szerint a tudományfilozófusok által kialakított mítosz a tudományok működéséről absztrakció eredménye, nem valós. A tudósok munkáját vizsgálva a fizikusnak induló Feyerabend azt tapasztalja, hogy a felfedezések és köztudatba való berobbanásuk olyannyira esetlegesek (egyszeriek és szituációfüggők), ahogy annak menetére bármilyen szabályt felállítani képtelenség. A tudományosság kritériuma a logikusság, az ellenőrizhetőség, valamint a predikció tételére való képesség. Amint ez képtessé válik, a tudományt (például a mindennapi ítélő erőtől) elhatároló demarkációs vonal halványodni kezd. A nyugati társadalmak tudományos világrépe egy ugyanúgy megalapozott hitnek, tradíciónak fogható fel, mint például a keleti orvoslás művészetébe vetett hit.

Dolgozatom Feyerabend elképzeléseinek ezen néhol utópisztikus, sokszor támadható vonásait igyekszik kiszűrni, és a tanítás szempontjából azokkal foglalkozni, melyekben egy ilyen szabad, nyitott, gondolkodására valóban minden elképzelhető forrást hatni hagyó személyiség attitűdje közvetítődik, és melyek ez által egy tanár számára megfontolandók lehetnek, ha kreatív, gondolkodó, sok szempontot érvényesítő diákokat akar nevelni.

Ahhoz, hogy érzékelhetővé váljon a kérdéses attitűd, egyrészt meg kell vizsgálni Feyerabend gondolatait, másrészt érdemes kissé közelebbe jutni személyiségéhez visszaemlékezései (azaz nem tudományos igényű munkái) és mások róla alkotott feljegyzései alapján. Természetesen az írás és a közölhetőség képtelensége miatt a megközelíteni kívánt attitűd gondolatok, ötletek alapján kell, hogy összeálljon, így a hangsúlyos rész mégiscsak Feyerabend filozófiájának leírása.

Az „érett” Feyerabend gondolatainak vázolója után mérlegre teszem az elhangzottakat: egyrészt arra keresek választ, mennyire ve-

hetjük komolyan a filozófus gondolatait, azaz számon kérem írásmódjában, megszólalásmódjában önnön elveit, a tudományfilozófusokról tett kritikáját. Másodszer azt mérlegelem, mennyiben tekinthető posztmodern figurának, azaz személyiségének ilyenén – számára oly elborzasztó – behatárolása megtehető-e. Harmadszor pedig az eddigi eredmények alapján újragondolom, hogy érdemes-e, illetve miért is érdemes gondolatait a tanítás szempontjából megfontolni.

Az utolsó részben a humor szerepének boncolgatására, a történetek mesélésének fontosságára az elméletekkel szemben, a dialogicitásra, a dráma eszközének használatára, a laikus hozzászólások hasznosságára térek rá.

**

A dolgozat címe: Az ötödik pecsét, mint etikai irányregény

A szerző neve: Fekete Sándor, *azonosítószám:* 14/007

A szerző szakja, évfolyama: filozófia PhD I.-magyar V.-politológia III.

Az intézmény neve: Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kara

A témavezető neve, beosztása: Hell Judit, egyetemi docens

Dolgozatomban etikai irányregényként aposztrofálom Sánta Ferenc művét. Azonban nem szabad megfeledkeznünk arról, hogy itt a fogalomnak nem a hagyományos megnevezését tartom szem előtt. Az író nem tűz ki valamilyen közvetlen politikai-társadalmi célt maga elé regénye megírásakor. Sőt, határozott állásfoglalás, agitatív szándék, politikai elkötelezettség sem jellemzi. Mégis, vallom és hiszem, hogy Az ötödik pecsét etikai irányregény, s dolgozatomban több érvet is felvontatok állításom védelmében. Az író felvázol egy problémás, döntéskényszert magában rejtő szituációt, ráadásul életszerű példákat is felhoz a megoldás látszatát keltve, azonban lényegében nekünk hagyja meg a végső választás terhét.

A regény fő mondanivalója egy „korántsem véletlen helyzetben” fogalmazódik meg, az üzenet mögötti „díszletként” a fasiszmus magyarországi végnapjai állnak. A legfontosabb esszencia pedig nem más, mint Gyurica példázata, s ennek következményei az elmélet és a gyakorlat síkján. Rendkívül érdekes hármasságnak lehetünk tanúi ennek kapcsán a műben: az említett történet ugyanis nem csupán fikció, hanem több szempontból parabolának is minősíthető, s ráadásul ezen kettősség valóságra vonatkozása a harmadik pillér.

A regényben tudatosan végigvonul a fikció- (a valóságban nem létező helyzet feltevése, amely azonban a valóság pontosabb megismeréséhez vezethet) és a parabola-jelleg (példázat, példabeszéd; erkölcsi célzatú jelképes tanító elbeszélés) dualitása, egymásra hatása, sőt véleményünk szerint kölcsönösen kiegészítik egymást. A konkrét történelmi helyzetbe ágyazva teszi fel Sánta-Gyurica a kérdést: mit tegyünk, mit tehetünk a pokol küszöbén? Van-e értelme az áldozatnak? Egyáltalán, lehet-e mérlegelni egy erkölcsi dilemmát felvető helyzetben? S hozhatunk-e ilyenkor jó, illetve helyes döntést? Vagy csak a klasszikus rossz vagy rosszabb lehetősége marad...?

*
**

A dolgozat címe: GRIMASZK (avagy a maszkjáték Hamvas Béla Karnevál című művében)

A szerző neve: Főző Eszter, *azonosítószám:* 14/056

A szerző szakja, évfolyama: magyar, IV.

Az intézmény neve: Eszterházy Károly Főiskola

A témavezető neve, beosztása: Lőrinczné dr. Thiel Katalin, főiskolai tanár

Dolgozatom első részében bemutatom a Karnevál maszkjait, a maszkok formáit, lehetőségeit, a „valódi embert” a maszkok alatt, illetve eme kísérlet eredménytelenségét. Majd rátérek arra, ki az, aki nem foglalkozik a maszkkal, sőt semmivel, ami nem a valódi, autentikus léttel kapcsolatos. Ő az Arlequin, a bohóc, a „normális ember”, aki megoldhatja a maszk-létet. Ezután elemzésemben rámutatok, mi történik akkor az emberrel, ha megpróbál a maszkjától megszabadulni, mert rájön: ez az, ami korlátozza a tudását, a cselekvését, a gondolkodását. S mi történik, ha nem sikerül levenni, ha rádöbbenünk, ez az élet, amit élünk, merő szenvedés. Ez okozza Bormester Mihály bolyongását, a figurák kapcsolatának felületességét. Ez a szenvedéstudat indítja el Bormester Mihályt az önkeresés útján, mellyel egyúttal az igazságot is keresi és a beavatás után találkozik Antennisszel, akiben önmagát fedezi fel. Megkísérlem bemutatni, vajon mi az oka annak, hogy Bormester túlélte ezt az utazást, mi az oka, hogy nem merült el a monománia mocsarában, mint a többi szereplő, miért más ő, mint a többi. Végül arról az intim és szubjektív témáról írok, melyről valójában nem lehetne beszélni, a sze-

relemlről, amely maszkot viselve nem valósulhat meg, hiszen csak valódi lényünk képes szeretni. És a legfontosabb: megszabadulva az utolsó maszktól is, nyilvánvalóvá válik, hogy így az ember még magányosabb lesz, hiszen a többiek továbbra is maszkot viselnek.

*

**

A dolgozat címe: Az identitás immanenciája – Gilles Deleuze esztétikájának aktualizálása Marcel Proust regényén és Francis Bacon festészetén keresztül

A szerző neve: Gábor Livia *azonosítószám:* 14/211

A szerző szakja, évfolyama: magyar III. – esztétika IV.

Az intézmény neve: Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezetők neve, beosztása: Dr. Orbán Jolán, egyetemi docens;
Dr. Thomka Beáta, egyetemi tanár

Gilles Deleuze filozófiáját több általa művelt szakterületen is fordulatként tartják számon: a filmszemiotikában jelelméletét, a művészettörténet és -filozófia területén pedig sajátos esztétikáját. Ezen esztétika lényegi újszerűsége abban áll, hogy a Művészetek nyitott (deleuze-i kifejezéssel „rizómatikus”) rendszerét tételezi, melynek közös alapproblémája az érzékelés számára nem megragadható, például nem látható-hallható erők megjelenítése. Ezt az „Erő-esztétikát” hasonlítom össze a festészet és az irodalom területén a Francis Bacon-festményeken megjelenő emberi alakhoz és a Proust-regény ún. pók-narrátorához kapcsolódó deleuze-i interpretációk rekonstrukcióján keresztül.

Deleuze, aki a filozófiát, mint fogalmakat teremtő tudományt határozta meg, hasonló működést tételez a művészetben is: a művészek ugyanolyan gondolkodók, mint a filozófusok, de nem fogalmakban, hanem az „érzékelés terminusaiban” gondolkodnak. Kutatásom fő célja az, hogy a szükséges alapvetések után felvázolja Deleuze eme esztétikához kapcsolódó érzékelés-elméletét, amely a nem-érezhető erők megjelenítéseként alapozza meg a Művészetek rendszerét, s egyszerűen megkonstruál egy általam Alanynak nevezett létezőt, akin keresztül ezek az erők manifesztálódni tudnak. Az emberi test Bacon-nél vagy a Proust-regény pók-narrátora a „szervek nélküli test” artaud-i fogalmával jelzett érzékelés-Alany, amely Deleuze fenomenológiai eredetű meghatározása szerint igazán sem szubjektumnak, sem objektum-

nak nem nevezhető. Szerintem ezen a ponton felvetődik az a kérdés, hogy ez a fogalom hogyan kapcsolódik Deleuze személyiség- vagy identitás-felfogásához.

Bár Deleuze ezt konkrétan nem fejtí ki, ezen szövegeiben egy olyan identitás-kép bontakozik ki, amely opozícióba állítható a „narratív identitás” fogalmát megalkotó macintyre-i és ricoeur-i elméletekkel, amelyeket azonban egészen más módon cáfol meg, mint például a fenomenológia hasonló elméletei. A „szervek nélküli testnek”, mint az önazonosság újfajta megjelenítésének elemzése implikálja Deleuze hasonló téziseit az identitásról, mint nem megragadható, nem körülírható eseményről, állandó folyamatban-létről és alakulásról.

*

**

A dolgozat címe: A színek metafizikája Hamvas Béla műveiben

A szerző neve: Jancsó Zsuzsanna, *azonosítószám:* 14/057

A szerző szakja, évfolyama: történelem - hittan (végzett)

Az intézmény neve: Eszterházy Károly Főiskola

A témavezető neve, beosztása: Lőrinczné dr. Thiel Katalin, főiskolai tanár, Dr. Loboczky János, tanszékvezető főiskolai tanár

Dolgozatomban Hamvas Béla életművét elemzem egy eddig kevésbé vizsgált szempont alapján. Műveiben ugyanis gyakran emleget színeket, esszéiben sajátos „szín-metaforákat” használ. Kevés olyan írása van, ahol ne szerepelne valamilyen szín, legyen szó zenéről, irodalomról, történelemről, festészetről vagy éppen kedvenc ételéről. Panteista világlátása és egyéni emberi alapállása sajátos művészetfilozófiai szemléletet eredményez. Ez a szemlélet ugyanakkor egy olyan bölcséleti magatartással párosul, melyet hol az „igazságkereső” jelzővel illet, hol arlequini-attitűdnek nevez. Az „igazi” művészet képviselőinek azokat tartja, akik a Kandinszkij-Chagall-Klee vonalat követték, s ennek fényében esztétikai értelemben a szinesztézia tárgykörébe sorolhatjuk írásait. Hamvas, amikor színekről ír, mindig metafizikai távlatokat mozgósít, érzéseket, hangulatokat közvetít, s szándéka szerint mindig az Egészről, a teljességről kíván szólni. Ezt támasztják alá az alábbiak is: „Tény, hogy a láthatatlanban minden összefügg. Az ember magányos wordsworthi sétákon, erdőben tengerparton, egyedül, hegyoldalakban, csillagos ég alatt e gondolattal ártatlanul játszik, és azt mondja:

ha így van, miért ne lehetne kapcsolatban a hónap és a szín? A március barna, az április világoskék, a május biztosan zöld, a június piros, a július vörös, az augusztus sárga, a szeptember arany. De a színek is összefüggnek hangnemekkel. A május nemcsak zöld, hanem g-moll. A július nemcsak vörös, hanem cisz-moll. Milyen különös nem?”

**

A dolgozat címe: A mozdulatlanság élménye (A médium változásának esztétikája a XX. század képzőművészetének néhány példája alapján)

A szerző neve: Regős Csilla, *azonosítószám:* 14/175

A szerző szakja, évfolyama: cseh-esztétika, IV.

Az intézmény neve: Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Kovács Ákos, egyetemi adjunktus

A XX. század képzőművészetének gyorsan változó műfajai és műfaji követelményei, megváltozott esztétikai szempontokat hívtak életre. Ahogy változott az alkotások által használt technika és megpróbált lépést tartani az egyes újításokkal, átformálta saját belső értékeit. Függnek-e a képzőművészet új lehetőségei a technikai újításoktól? Újat alkot a képzőművészet új technikai minőségek használatba vételével?

A művészet és a technika egymásra utaltsága egyáltalán nem magától értetődő. A technika, mint állandó újító szándék a tudományban önálló gondolati körrel és nyelvezettel, önálló definíciókkal rendelkezik. Szemlélatomást nincs köze a művészethez, nem inspirálja műalkotás. A tudomány és a technika területeinek esztétizálódása mégis, a mindennapi élet általános esztétizálódását követi, és ahogy Vattimo is beszél róla, a „kultúrát a kulcsfny általános kritériumai alapján osztogató média” látszólag közös ízlés és közös érzés béklyóját teremti meg. Mi történik tehát? A technika megújrodása, a tudományos előrehaladás, jótékony módon megtermékenyíti a művészetet, XX. századbeli vergődésében elvesztettnek gondolt műalkotását, vagy bevégzi, a haldoklását olyan régen megjósoló művészetelmélet segítségével? Esetleg az esztétika technológizálódásának folyama teremt új művészetfogalmat? Mindez a hagyományos értelemben vett művészetfogalom triviálissá válásával jár együtt.

A médium, mint eszköz az alkotás létrehozásában folyamatosan változó megítélés alá esik, az alkotói szándék, az esztétika és a művészetelmélet különböző tendenciái szerint.

A legfőbb szempont a vizsgálódás során, azon példák felkutatása, mely alkotások létrehozásában a technikai eszközszerűség esztétikája játszik a legnagyobb szerepet. Ahol az alkotás mikéntjére, az alkotás technikai kiképzésén keresztül kérdezhetünk rá, és ahol a tárgyak esztétikája, a tárgyak megváltozott szerepén keresztül körvonalazódik.

**

A dolgozat címe: A képtől a mozgóképig, A tér- és időábrázolás változásának okai és körülményei

A szerző neve: Rikassy Andrea, *azonosítószám:* 14/174

A szerző szakja, évfolyama: esztétika, V. évfolyam

Az intézmény neve: Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Hörcher Ferenc, egyetemi docens

Ha Brueghel: Mulatozó parasztjait vagy Rosa Bonheur: Megbokrosodott lovait nézem, elgondolkodom, hogyan lehetett ilyen mozgalmas jelenetről állóképet készíteni? Mennyivel kifejezőbben, erőteljesebben, dinamikusabban mutatna mindez mozgóképen?

Amikor a kép fejlődéstörténetének folyamatát vizsgáljuk a XII. századtól napjainkig, meg kell említenünk azokat a folyamatokat, melyek során a különböző stílusirányzatokon keresztül átalakult, bővült, strukturálódott a látványparadigma. A geometria és számmissztika különös házasságából létrejön a perspektíva. A perspektívát kutató művészek tudják, hogy képeik a világnak egészen más megközelítését jelentik az addigiakhoz képest. A reneszánsz tudósok megelőzték a nagy földrajzi felfedezéseket, a geometria, a térképészet fellendülését, a nagy csillagászati elméleteket.

A reneszánszban megjelenő problémákat (mozgás, cselekvés, változás) nem lehetett megkerülni, de ezt a manierizmus és a barokk próbálta kezelni. Míg a reneszánsz a transzcendenst lehozta a földre, addig a manierizmus és barokk a földi létet, a látott világot, hús-vér valóságot itatta át transzcendenciával.

A fotó megjelenésével a képrögzítés és az idő is technicizálódik. A festészethez képest új jelenség, hogy a kép tárgya elveszti szimboli-

kus, allegorikus tartalmát. A fényképről eltűnik minden transzcendencia, potenciális tartalom, amely a festmény lényeges funkciója.

A festménnyel ellentétben a mozgókép időkép. A kép a mozgókép megalkotásával kitör az időtlenségből és mozdulatlanságból. A mozgóképnek már nem a tér az alapvető problémája, mint a festészetnek volt a reneszánsz óta. A tér a mozgásnak és az időnek rendelődik alá. E hangsúlyeltolódás révén a film általánosabb értelemben tekinthető az európai ember önmagáról alkotott képének.

*

**

A dolgozat címe: A társadalom változásának modellje Gáspár András univerzumában

A szerző neve: Sellei György, *azonosítószám:* 14/180

A szerző szakja, évfolyama: kommunikáció, III.

Az intézmény neve: Kodolányi János Főiskola

A témavezető neve: Rétfalvi Györgyi

Az általam tárgyalt szerző Magyarországon jelenleg egyedüliként ír sikeres cyberpunk regényeket és novellákat. A cyberpunk egyfajta utópia, vagy gyakrabban antiutópia, a sciece-fiction egynémely kellékével felruházva. Lényegénél fogva nem nélkülözheti a társadalom jövőjének realista részletességű nyomon követését, így megoldást jelent a hagyományos sci-fi gyakori csapdáinak elkerülésére, mivel az abban léptenyomon előforduló technológiai újítások nem „csak úgy” keletkeznek, hanem egy, már létező igény kielégítésére jöttek létre, legyen ez akár a fogyasztóké, vagy a termelőké. Egy cyberpunk regény vagy novella írójának tehát, kötelessége – figyelembe véve természetesen, alapvetően szórakoztatásra készült műfaja korlátait – maga mögött hagyni az öncélúan, csakis hangulati elemként alkalmazott fénysebességű űrhajók, lézerkardok, halálcillagok és gyilkos robotok kliséit. Egy komoly társadalmi változás mindig folyamánya, vagy kiváltója egy-egy forradalmian új technikai találmány létrejöttének, de még inkább mindennapivá válásának. Az egyik fejlődése soha nem történik a másiktól függetlenül. Hogyan is maradhatott volna fent, például a feudálisztikus rendi államforma a gőzgép és a tűzfegyverek széles körű elterjedésével? Az ennyire kirívó példák persze nem gyakoriak, de a történelem és a tudomány fejlődése több kisebb-nagyobb „kanyar” vételére provo-

kálta már egymást, és nincs kétség afelől, hogy ez így lesz abban a nem is nagyon távoli jövőben, amikor realitássá válhatnak a cyberpunk „szabadalmi”. A műfaj tradíciói szerint ez a jövő sötét és baljós, Gáspár Andrásnál azonban hétköznapi. Azt tekintem fő feladatomnak, hogy a műveiben fellelhető irreális, vagy annak tűnő elemeket analizáljam szociológiai, történelmi, és esetleg természettudományi szempontok figyelembevételére alapján. Munkáiban feltűnő két legfőbb üzenetet azonban nem kívánom figyelmen kívül hagyni. Először, csak a változás változatlan, mégis kevés új van a nap alatt. Másodsor. az emberi civilizációt nehezebb kiirtani, mint egy alomnyi hibrid patkányt, meglepni csak egy árnyalattal könnyebb.

**

A dolgozat címe: A posztmodern tudományos-fantasztikus irodalom:

William Gibson, Neurománc című regénye

A szerző neve: Sipos Zoltán, *azonosítószám:* 14/179

A szerző szakja, évfolyama: kommunikáció (nyomtatott sajtó)

Az intézmény neve: Kodolányi János Főiskola

A témavezető neve: Rétfalvi Györgyi

A tudományos fantasztikum különös eset az irodalom történetében. Aligha akad olyan a XX. század végén, aki ne találkozott volna valamilyen megjelenési formájával, és talán éppen ezért ritka, aki közömbös lenne iránta: vagy lelkesen „fogyasztják” vagy ilyen-olyan indokkal teljesen elzárkóznak tőle. A magas irodalmi kritika eddig finoman szólva hunyorogva tekintett rá. Időszakos kiemelkedései, szépirodalmi elődjei dacára sem ismerték el, nem legitimálták, elkönyvelték, mint a ponyván árult könyvek egyik, jobb esetben kiemelkedő kategóriáját. Magyar példával élve, P. Howard-kórban szenvedett, ahogy mondjuk Agatha Christie is – illet ismerni, mert majdnem mindenki ismeri –, de csak a populáris szórakoztatás keretein belül számított mérvadónak. Valahol Dumas és Fenimore Cooper alatt, ám egy kicsivel a női szerelmes románc ponyváit felett, fényévnire a szépirodalomtól. Csakhogy a tudományos fantasztikum kihívásnak tekinti a fényéveket. Napjainkban egyre nagyobb tekintélyre tör, és ajánlja magát a kritikusok figyelmébe, aminek magyarázata az lehet, hogy társadalmunkkal együtt belépett a tudományos technikai forradalom korába. És ez igazán hazai teretnek számít számára.

A tudományos-fantasztikus irodalom eltérő közelítési módok alapján meglehetősen sokféleképpen tagolható. A legegyszerűbb a klasszikus és modern szakaszra való felosztás, amelyek határán, bár részleteiben esetleg vitathatóan, de mégis Isaac Asimov Alapítvány című munkája található. Az esztétikai normák megújítása mellett elsősorban azért, mert ez a mű egy természettudományos kultúra félreismertetetlen fikciója. A szépirodalmat, amely alapjában véve bölcsészettudományos beállítottságú, az újfajta közelítés meglepte. Akkoriban rendjén is lehetett ez. Azóta azonban változtak az idők, a tudományos fejlődés élvonalába a természettudományok ágazatai kerültek. Kezdtük a hagyományos, találékos tradicionális tudományterületekkel, amilyen az ókori keleti és görög gyökerű matematika majd fizika, geográfia és az orvostudomány, amelyek végigvonultak történelmünkön. És itt rögtön belebotlunk a csillagászatba, amely úgy gondolom, éppen felemás volta miatt lehetett a science fiction ihletője és eszenciája egyaránt. Asztrológia és asztronómia, mítosz és valóság, fikció és tudomány. Végül pedig elérkeztünk a modern természettudományokhoz, ahol a tradicionális ágak csak alkalmazott szerephez jutnak. Az ipari forradalom megnyitotta korszakot, úgy tűnik, túlhaladtuk, beléptünk a poszt-indusztriális korba, és megismerhettük a legmodernebb természettudományt: az informatikát. Hatása nem maradt el a tudományos fantasztiikum berkeiben sem. Míg a szerzőket eddig inkább a „hardver” lehetőségei izgatták (csúcstechnológiát képviselő űrhajók, robotok, hiperszuper fegyverzetű marslakók), addig most egy újabb talány nyomára bukkantak: a softverre, a gép lelkére.

1988-ban jelent meg a Columbia Literary History of the United States New York-ban (Columbia University Press, 1161–77), amely egy tanulmányt közöl a science fiction-ról; a huszonekét sűrűn szedett paragrafusból hét az úgynevezett cyberpunk irányzatról beszél, és megteremtőjeként egy William Gibson nevű szerzőt említ. 1986-ban, egy másik kiadványban, a Mirrorshades. The Cyberpunk Antology (N.Y.) előszavában Bruce Sterling szerkesztő (aki nem melleleg több jelentős cyberpunk elbeszélés szerzője) arról beszél, hogy kik is tulajdonképpen a cyberpunkok. Az előszó summázata az, hogy a cyberpunk irányzat a tudományos-fantasztikus irodalom része, ámbár szerzői ahhoz a generációhoz tartoznak, akik már hétköznapjaik kulisszáiként élik meg az eddig csak a tudományos-fantasztikus művekben létező környezetet. A fantasztiikum részükről legpreferáltabb dimenziója a számító-

gép generálta látszólagos tér, amely az űrtechnokraták áhított kozmoszát váltja fel. Gibsontól származik ennek a mesterséges valóságnak az elnevezése: cybertér. Vagyis a cyberpunk irányzattal megszületett a tudományos fantasztikum posztmodern szakasza.

Tanulmányom célja, hogy bemutassa ennek a szakasznak a legmeghatározóbb regényét, William Gibson Neurománc című könyvét. Teszem ezt azért, mert Magyarországon szinte ismeretlen az irányzat (eltekintve egy szűk és fanatikus rajongói körtől), és mert a kortárs tudományos-fantasztikus irodalom talán legjelentősebb művéről van szó. Megjegyzendő azonban, hogy a szóban forgó mű egy trilógia (Sprawl-trilógia, Cybertér-ciklus) nyitókötete, de egymagában is kerek egész, így én önös szempontból mégis erre az elsőre koncentrálnék.

*
**

A dolgozat címe: Arisztotelész nem az én nagyapám... (Gondolatok a Poétikáról)

A szerző neve: Szabó Máté Mihály, *azonosítószám:* 14/016

A szerző szakja: filozófia

Az intézmény neve: Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: –

A Poétika és egy metodológiai – hermeneutikai nézőpont egymáshoz közelítése. A hasonlóságok és különbségek bemutatása. A Poétikában Arisztotelész összefoglalja azt, ami a művészeteket jellemezte – utóidejű. A metodológiai – hermeneutikai nézőpontból az irodalmat és a filozófiát példaként felhasználva kifejttem azt, ahogyan az alkotás és befogadás folyamata jellemezhető lenne - előidejű. Mindkettő támpontokat adhat az alkotáshoz, de éppen a tanulást leginkább preferáló helyzetet, az alkotó és befogadó viszonyát értelmezi másként. Arisztotelésznél az alkotó nem beszélget a befogadóval, a befogadás folyamata nem tanulható. Az alkotó a befogadóhoz képezt aktív és intenzív folyamat részese a cselekvést tekintve. A befogadót az „ott van” állapota illeti meg. Miközben a mű minőségétől függően vagy végbemegy a katarzis, vagy nem. A metodológiai – hermeneutikai nézőpont a befogadó szerepét aktívabbá, dinamikusabbá kívánja tenni. Az „ott van” passzivitása helyett az „ott legyen” meghívóbb, figyelemfelkeltő gesztussal kíván élni a befogadó felé. Miközben a katarzis helyett önreflexi-

ós folyamatot tesz lehetővé. Az alkotó a lehetséges formai adottságok között beszélget a befogadóval. A befogadás folyamata tanulható. Mindez dialógus formában fejtem ki, annak kitágításával, újraértelmezésével, aktualitásának keresésével. Megmutatva azt is, hogy a végtelen fogalma milyen jelentésbeli eltéréseket mutat a két esetben. A dolgozatban leírt beszélgetés tétje az, hogy eldönthető-e az: Arisztotelész nem az én nagyapám, bár Arisztotelész az én nagyapám is. Azaz hogyan adható meg a gondolatok változásának sematikája.

**

A dolgozat címe: Út a természettől a művészetig (A német romantika művészetfelfogásáról)

A szerző neve: Szalai Zsolt, *azonosítószám:* 14/020

A szerző szakja, évfolyama: tanító, IV.

Az intézmény neve: Nyugat-Magyarországi Egyetem Apáczai Csere János Tanítóképző Főiskolai Kar

A témavezető neve, beosztása: Dr. Gál Zoltán, főiskolai tanár, kandidátus

A dolgozat a német romantika művészetfilozófiájával, annak kialakulásával, fontosabb témáival foglalkozik, megvilágítva annak a transzcendentális idealizmusban gyökerező metafizikai hátterét, valamint azt, hogy miként képzelte az első romantikus nemzedék a világ újraegyesítését a művészet által. A XVIII–XIX. század fordulóján a német értelmiség világában a filozófia és a költészet elválaszthatatlanul összefüggtek. A szerző célja, hogy bemutassa azokat a lépcsőfokokat, amelyek a transzcendentális idealizmus természetfilozófiájától a művészetig vezetnek. A jénai iskola költő-filozófusainak, Schelling, Novalis, Tieck, Hölderlin és a Schlegel-fivérek munkáiban kirajzolódó romantikus program alapján, a lényegi egyezések után kutatva követtem végig a világ újraegyesítésének elképzelését.

A négy fejezetből az első a klasszikus német filozófiából táplálkozó romantikus természetfelfogást tárgyalja, a második a vallással, a harmadik az új mitológia megalkotásának kísérletével, míg a negyedik a művészetrel, mint a szellem legmagasabb rendű szemléletével foglalkozik. A természettől a művészetig az anyagnak a szellemig, annak legmagasabb fokozatáig, a zseniig való fejlődése követhető végig, és

közben e fejlődés fokozatai bomlanak ki, így a vallásban és a mitológiában megnyilvánuló szemléletek, míg végül minden a művészetben oldódik fel. Megállapítható, hogy a jénai kör kísérletének máig ívelő hatása van a filozófiai–esztétikai gondolkodásra, és posztmodern korunkban is aktuálisnak, sőt kritikainak vélem gondolataik jó részét.

A dolgozat címe: A tragédia genezise

Szerző: Szemes Péter, azonosítószám: 14/115

Szak, évfolyam: színháztörténet IV. - német nyelv- és irodalom III.

Az intézmény neve: Veszprémi Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Kalmár Zoltán, egyetemi docens

Tanulmányom célja, hogy feltárja a tragédia keletkezését és igazi lényegét. E célból készítettem kivonatot Friedrich Nietzsche fiatalkori írásáról, *A tragédia születése*-ről. Másfelől Harold Bloom és Philippe Lacoue-Labarthe dolgozatai alapján vizsgáltam Sigmund Freud megfelelő tanulmányait is. Az a cél vezérelt, hogy témám kapcsán feltárjam a freudi szövegek Nietzsche-hatást mutató részeit és így az analitikus szemszögéből is vessek egy pillantást a tragédia kialakulására. Freud utolsó metapszichológiai modellje, a halálösztön és az életösztönök opozíciója, melyet a *Jenseits des Lustprinzips* című esszéjében mutat be, lényegileg több kapcsolódási pontot is ad Nietzsche filozófiájának alapkategóriájához, az apollóni–dionüszoszi terminuspárhoz. A kétfajta őserő vizsgálatakor különösképpen kerülnöm kellett a nietzschei illetve freudi gondolkodás dialektizálását. A tragédia születésében Nietzsche semmiképpen sem dialektikus, hanem az „ellentét egységge-olvasztásával” (aufheben) inkább Hegel-követő, amint erre az *Ecce homo*-ban maga is utal. Freud életösztönök-halálösztön elmélete is kizárólag hasonló módon vizsgálható, ez teszi lehetővé a két teória összevetését. A fellelt analógiák alapján Empedoklész kozmogenetikus elmélete kiindulópontként kínálkozott (Freud írásának nyilvánvalóan ebben keresendők gyökerei, s úgy vélem a görög hatása Nietzschénél is kimutatható). Ebből vezethető tehát le a freudi-darwini ősmítosz, melyből a Dionüszosz rítus is kialakult. Az oda vezető folyamatot a Totem és tabu bemutatja. A tragédia a Dionüszosz tiszteletére bemutatott rítusokból, közelebbről a dithürambosz-karból származik. Ez a tézis megfelel a ré-

gi hagyományoknak (Arisztotelész, Plutarkhosz) és kevés kivétellel az újabb kutatásoknak (O. Müller, Jebb, Burckhardt) egyaránt. A tragédia születésével és lényegével kapcsolatban Nietzsche Arisztophanészon alapuló elméleti tévedéseit – részben a kritikus Willamowitz-Moellendorf, részben Kierkegaard, illetve régebről Platón és Xenophón nyomán – is meg kellett vizsgálnom. Ezért tartottam fontosnak, hogy egy pillantást vessek a szókratészi ironikus szubjektum lényegére. A Szókratész-probléma tisztázása után megvilágítottam a „fordulat”, az arisztotelészi metabolé jelentőségét a tragédiában (ennek pregnáns példájaként Szophoklész Aiasz-ában) és a katharszisz terminus elméletemnek megfelelő értelmezését adtam.

*
**

A dolgozat címe: Az ön-maga-felejtés erotizált technikái

A szerző neve: Széplaky Irén Gerda, *azonosítószám:* 14/086

A szerző szakja, évfolyama: filozófia, V.

Az intézmény neve: Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Dr. Angyalosi Gergely, intézetigazgató,
habilitált egyetemi docens

A Szókratész utáni napnyugati filozófia közismert ismeretelméleti frázisa szerint az emlékezés hermeneutikája teszi lehetővé a végességnek kiszolgáltatott ember számára a gondolkodás kontinuitást, az identitás lehetőségét – a felejtés pedig a tudás elveszejtését jelenti. Elgondolható-e az a szubjektum, aki/ami kockáztatva én-tudatának felszámolását mégiscsak elhajlik önmagától, a felejtés integrálhatatlan mozdulatával; mindamelllett a veszendőségbe tűnés ezen szükségszerű attribútumával mégiscsak megnyilatkozik, s önmagáról tanúságot tesz: a diskurzus alanyaként? A felejtés – nem-időbeli aspektusból szemlélve – ugyanakkor egy alapvető (meta)topikus mozgás megrajzolását is jelentheti: azt a másikkhoz való eredendő odafordulást, azt az ént meghatározó etikai gesztust, mely a szeretetben fejeződik ki talán a legintenzívebb módon (az én felejtéseként tételezett szeretetben, az anyaság skizofrén tapasztalatában). Dolgozatom az anyaságnak azokat a testiségre (biológiai-természeti tapasztalatokra) alapozott erotikus technikáit tematizálja, melyek elsősorban a nőiség (a filozófiai feminizmus által felvetett) identitás-kérdésére kínálnak egy lehetséges választ.

Tanulmányom képelemzésekre épül: középkori Mária-ábrázolásokat elemzek, végigkövetve azt az erotika eróziójaként végbemenő folyamatot (a test „szűzmáriás elszenderítését”), amely a reneszánsz humanizmus közvetítésével a modernitásba is átöröklődött, s amely a nőiség jelentéseinek leértékeléséhez vezetett. Máriát nem elsősorban gyöngéd és odaadó anyaként mutatom be, hanem testének fájdalmaival és örömeivel együttélő nőként. Olyasvalakiként, akinek szeretete a testként magában hordott másikba való (át-)elhajlást jelenti inkább: felejtést. A felejtés mint testbe-veszés ugyanis nem az eltűnés hátborzongató evidenciája, hanem egy eredendő tanúságtétel, amit a Másik rámutatásként állít. Az egyik identitásból a másikba való áttűnés skizofrén/hiszterogén játékanak sajátosan női diskurzusát leginkább posztszemiotikai elméletek felől látom megragadhatónak: a jelölő és a jelölt között tátongó rés nyitottságából – amely egyfelől heterogén, töredékes és elnémulásokkal telített, másfelől áradó, el- és széthajló, önmagának búcsút intő, majd az ösztönkésztetések mélységeiből újra vissza (– máshová –) találó beszédmódot tesz lehetővé.

**

A dolgozat címe: Friedrich Nietzsche: a tragédia „akarása”

A szerző neve: Tóth István, *azonosítószám:* 14/050

A szerző szakja, évfolyama: filozófia, V.

Az intézmény neve: Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
A témavezető neve, beosztása: Sutyák Tibor, tanársegéd

A dolgozat Nietzsche 1872-ben megjelent első írásának *A tragédia* születésének problematikáját tekinti át. A fiatal filológus Nietzsche-ének az antik hellén drámáról vallott elképzelései meghatározó módon alakítják ki a későbbi életmű sarokpontjait. A kezdetekben meghirdetett „tragikus élet” Nietzsche gondolkodásában mindvégig központi szerephez jut. A dolgozat célja bemutatni az „apollóni világ” által diktált fogalmi metafizika leépülését, mint a „tragikus bölcsesség” előfeltételét, illetve rámutatni azokra a kapcsolódási pontokra amelyek Nietzsche dráma felfogása és a későbbi életmű egyes problematikája között húzódik.

**

A dolgozat címe: Erdély Miklós művészetelmélete

A szerző neve: Vankó Annamária, *azonosítószám:* 14/224

A szerző szakja, évfolyama: magyar–esztétika V.–IV.

Az intézmény neve: Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
A témavezető neve, beosztása: Kálmán C. György, egyetemi tanár, megbí-
zott tanszékvezető

Jelen dolgozat célkitűzése, hogy Erdély Miklós művészetelméleti írásait, költészetét megvizsgálva képet adjon a magyar neoavantgarde törekvések egyik meghatározó alakjának esztétikai-poétikai elgondolásainak legjellemzőbb fogalmairól. Problematikusnak tekinthető azonban a művészetelméleti írások fogalma, hiszen Erdélynek explicit módon kifejtett, konkrét esztétikájáról nem beszélhetünk. Munkásságának, mind képzőművészeti, mind irodalmi tevékenységéről legyen is szó, jellegzetessége a természettudományos érdeklődés. Erdélyre nagy hatással volt a modern elméleti fizika, s leginkább az a kérdés foglalkoztatta, hogyan lehet a természettudományos beszédmód nyelvi megoldásait a művészetekben is meghatározóvá tenni. Célja volt még a természeti és bölcséleti tudományok valamint a tudományos és művészi gondolkodás egymáshoz való közelítése, akár úgy is, hogy azok végül szorosan kapcsolódhassanak egymáshoz. Erdély szerint az elméleti fizikusok, matematikusok stílusa az irodalmi stílus felett áll, hiszen az addig ismeretlen kell a nyelv hagyományos eszközeivel leírniuk, így tulajdonképpen nyelvi bravúrokat kénytelenek végrehajtani.

Erdély esztétikai kategóriáinak legfontosabb fogalma a jelentéskioltás, melynek lényegét Marly téziseiben, a művészet mibenlétének, a művésznek valamint a befogadás mikéntjének kérdéseit tárgyalva fejti ki. Műalkotásaiban a tárgyak, akcióiban a cselekvések, írásaiban a nyelvi jelek kioltják egymás jelentéseit. A műalkotás ezáltal elveszíti jelentését, üressé válik, s ez az üresség lesz a műalkotás üzenete. A befogadó ezt az ürességet saját kreativitása segítségével tölti meg, az általa legadekvátabbnak gondolt jelentéssel.

A jelentéskioltáshoz szorosan kapcsolódó állapotkommunikáció az egymással ellentmondásos viszonyba kerülő részek jelentéseinek kioltásával jön létre, amikor is ez a helyzet a befogadó számára közvetlenül átélhetővé teszi a valóságot, állapotokba hozza a befogadót, s a kommunikáció ezekkel az állapotok/-kal/-ban történik meg.

Az Erély Miklós munkásságához kapcsolódó fontos, a dolgozatban tárgyalt, kategóriák még, a kreativitás kérdése, a montázs, az új és az újdonság kutatása, az ellentmondások jelentősége valamint a befogadás és az interpretáció lehetőségei.

*

**

A dolgozat címe: „A dolgok látképe” – beszédmodok a 17. századi holland képi reprezentációról

A szerző neve: Varga Enikő, *azonosítószám:* 14/225

A szerző szakja, évfolyama: művészettudomány IV. – filozófia III.

Az intézmény neve: Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Thomka Beáta, egyetemi tanár

A holland festészet eme korszakára úgy tűnik majd minden diszciplína rátalált saját kutatásait alátámasztandó. Mind a művészettörténészek és a történészek, mind pedig az irodalomelmélettel foglalkozók és a művészetelmélészek paradigmaticusnak találták valamilyen szempontból a 17. századi németalföldi művészetet. A magyarul olvasható szövegek többnyire olyan elemzések, melyek az irodalomelméletből vett módszerek segítségével foglalkoznak a holland művészettel. Svetlana Alpers *Hű képet alkotni* című – 1983-ban írott, és nemrég magyarul is megjelent – könyve olyan különböző diszciplínák mezsgyéjén mozgó mű, mely új szempontokkal szolgál a vizsgált korszakkal foglalkozók számára. Első lépésben tehát meg kívánom vizsgálni Svetlana Alpers művészettörténetét, ugyanis a 17. századi holland festészetről való kortárs beszédmodok alakulásában meghatározó szerepe volt, ahogyan a korábbiakban ugyanezen korszak művészetének vizsgálati módszereiben Erwin Panofsky volt a meghatározó figura. Dolgozatom célja tehát Svetlana Alpers mellett olyan értelmezők rehabilitációs kísérleteinek bemutatása, akik igyekeznek túllépni a vissza-visszaköszönő platóni hagyomány degradáló gesztusán, mely alacsonyabb ontológiai státuszba utalja a mimetikus művészeteket – esetünkben a 17. századi németalföldi festészetet. Jonathan Crary, Crispin Sartwell és Roland Barthes egy-egy ide vonatkozó írását kívánom itt megvizsgálni néhány olyan probléma vonatkozásában, mint a realizmus-látszatrealizmus és a cselekvés felfüggesztésének kérdése, illetve a képek „prózaiságáról” szóló viták.

A dolgozat címe: (Ige)hirdetés A reklám(esztétika) vallása

A szerző neve: Vég Adrienn, *azonosítószám:* 14/176

A szerző szakja, évfolyama: esztétika, III.

Az intézmény neve: Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve: Kovács Ákos, egyetemi adjunktus

A dolgozatban a reklámokban ismétlődően előbukkanó vallási (elsősorban keresztény és keleti eredetű) szimbólumokat vizsgálom, elemzem. A szakrális szimbólumok fontos jelentésmódosulásait tartva szem előtt, amelyek a fogyasztásnövelésből, illetve a termék- és márkafüggőség kialakítását célzó, egyre kifinomultabb és szövevényesebb manipulációból fakadnak, az egyes elemekből összehegesztett új jelképek legjellegzetesebb példáit analízálom. Az ismétlődő elemeken kívül, fontos még a hiány is, azaz a fájóan deszakralizált világban az otthon, a barátság, szerelem helyszíneinek megszentelése (Mircea Eliade: *A szent és a profán*, Európa 1987, 18 p.), azaz a látszólag vallási elemet nem tartalmazó reklámok világképe. A testkultuszból való lassú átmenet, mely a test és a lélek harmóniáját helyezi előtérbe, néhány szignifikáns reklámban tettenérhető. Fontos még a gyermekeket célzó reklámok eredete és hatása, a mágikus és különböző vallásokból elegyített, eklektikus hiedelemvilág. A különböző irányzatokból sokféle lehetséges végeredmény prognosztizálható. A dolgozat utolsó részében az ünnepek profanizálásának reklámjait veszem sorra, a mítosztalanítást és az újabb mitológia előállítását. Végezetül a televízióban előforduló műsortípusok és műsorvezetői stílusok, gesztusok vallási eredetét kutatom.

FILMTUDOMÁNY

A dolgozat címe: Mozgóképek a multimédiában

A szerző neve: Fejes Brigitta, *azonosítószám:* 14/058

A szerző szakja, évfolyama: kommunikáció – művelődés szervező IV.

Az intézmény neve: Eszterházy Károly Főiskola

A témavezető neve, beosztása: Dr. Forgó Sándor, főiskolai tanár

Témám egy olyan multimédiás CD elkészítése, mely a mozgóképpel, a film formanyelvével ismertetné meg a hallgatókat, az érdeklődőket. Aktualitását abban látom, hogy gyorsan fejlődő világunkban a képi kultúrára egyre nagyobb hangsúly nehezedik. Ezáltal a filmművészetben való jártasság hozzátartozik az általános műveltséghez, így az oktatás részévé is vált. A CD segítene a különböző formanyelvi elemek megismerésében, hiszen vizuális világban élünk. Az ismeretszerzés ezen a területen elengedhetetlen a képi nyelv, a mozgóképek, a film megértéséhez.

A CD foglalkozna a montázssal, a plánokkal, a kompozíciókkal, a kameramozgásokkal, a fény-árnyék hatásokkal, a színekkel, a hanggal és a trükkökkel. Természetesen minél színesebbé és érdekesebbé szeretném tenni az anyagot, ezért feltétlenül sok-sok példát, képet és filmrészletet illesztetek majd bele. Így talán felhívhatom a figyelmet is a régi nagyok iránt, a „művészfilmek” iránt.

*

**

A dolgozat címe: Média – Film – Agresszió

A szerző neve: Borbély László, *azonosítószám:* 14/163

A szerző szakja, évfolyama: magyar – kommunikáció, IV.

Az intézmény neve: Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve: Dr. Szilágyi Erzsébet, főiskolai tanár

Sokan foglalkoztak már a média és az erőszak kapcsolatával. Részletesen vizsgálták, hogyan hatnak a médiában látott, hallott, olvasott agresszív cselekmények a különböző korosztályokra. Elemezték a média viszonyát az ilyen cselekményekhez, fikciókhoz, hogyan lesz azokból

szenzáció, különleges hírérték. A különböző országokban különböző mértékben próbálnak törvényi szabályozásokkal a kedvezőtlen tendenciáknak gátat szabni. Ezekkel azonban nyilvánvalóan csak féleredményeket lehet elérni, hiszen az okok mélyen a társadalom és a média kapcsolatában rejlenek, és az utóbbi egyre hívebben tükrözi előbbi minden rezdülését. Ez a visszajelzés a művészetekben is érzékelhető, változik a nyelv és a kifejezésmód, egyre több helyen nyer tért az erőszak, az agresszió. A művészet kezd olyan szókimondó és kegyetlen lenni, mint a világ, mely körülveszi.

A film remek hordozója ezeknek az üzeneteknek. A 90-es évek független filmezésében határozott vonulat bontakozott ki, mely a brutalitást, az erőszakot, az agressziót szinte már a filmnyelv részeként használja. A Tarantino, Rodriguez, Oliver Stone, Cronenberg, Kassovitz nevével fémjelzett alkotások már nem egyszerűen az erőszakról szólnak, hiszen ilyenek születtek jócskán azt megelőzően is, hanem magukban hordozzák azt, alkotórészük, kifejezési eszközük, nyelvük. Más kérdés, miért van ez így? Milyen folyamatok játszódnak le a társadalmakban és a művészetekben, melyek ezeket a változásokat indukálják?

Az felsorolt alkotók filmjeiben „alapvető tehetetlenségként” van jelen az erőszak, az agresszió, a gonosz. Az elemzés tárgya a „gonosz” megjelenésének, „viselkedésmódjának”, megnyilvánulásának vizsgálata. Azoknak a halmazoknak a felállítása, melyekbe az ezzel kapcsolatos jelenségek csoportosíthatók.

Hegel szerint: „A relatívgonosz szükségszerű fejlődéskategória; az embernek el kell hagynia az ártatlanság állapotát, és vétkessé kell válnia”. Erről lenne szó?

*
**

A dolgozat címe: A Kieslowski trilógia szimbolikus szabadságábrázolása

A szerző neve: Kaiser Mónika, *azonosítószám:* 14/164

A szerző szakja, évfolyama: francia, kommunikáció IV.

Az intézmény neve: Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve: Dr. Szilágyi Erzsébet, főiskolai tanár

A szabadság említésekor a létezését alapvetően befolyásoló fogalmak egyikével találkozunk. Megfoghatatlanságát objektív és szubjektív álláspontok megfogalmazásával érhetjük nyomon. A Kieslowski Trilógia

filmjei / Kék, Fehér, Piros / kiváló példáját adják a képi gondolkodás elmélyült, szimbolikus kifejezési módjának, ami lehetőséget nyújt a fogalmi gondolkodás elemeinek értelmezésére, bemutatására. Az alkotások közös elemzése alkalmat ad az eltérő történetek megegyező jelképhasználatának ismertetésére. Különböző tárgyak, események és emberek megjelenítési módja szolgálhat azonos felfogást is.

Célom, ennek a sokrétű rendszernek feltárása, elemeinek szimbolikus magyarázata a jelen és a múlt jelképterelmezéseinek felhasználásával, korok és kultúrák határainak figyelembevétele nélkül, mivel szimbólumalkotásunk és értelmezésünk a tudattalan, kollektív tudattalan részét képi. A filmek direkt kódon közvetítik számunkra a fogalom jellemzőit, legyen szó a történetek ábrázolásmódjáról, vagy a színek, számok és az idő kezeléséről.

A világba teremtettség jellemzői realizálódnak a szimbólumokban, megmutatkozik a figura önmagához, társaihoz és Istenhez fűződő viszonya.

**

A dolgozat címe: Elbeszélő kísérletek Luchino Visconti filmjeiben

A szerző neve: Szőke Eszter, *azonosítószám:* 14/165

A szerző szakja, évfolyama: kommunikáció – magyar, III.

Az intézmény neve: Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezetők neve, beosztása: Dr. Szilágyi Erzsébet főiskolai tanár,
Oláh Miklós, egyetemi adjunktus

Dolgozatom témája: Luchino Visconti elbeszélői kísérleteinek bemutatása munkásságán, életútján, filmjein keresztül.

Luchino Visconti teljes életművével viszonylag kevesen foglalkoztak a magyar szakirodalomban. Kutatásom célja, hogy bővítsem a rendezőről kialakult képet és bemutassam életművének teljességében. Mivel Visconti neve összeforrt a neorealizmussal és a filmepikával, ezen a vonalon elindulva szeretném megmutatni az utat, melyet végigjár a rendező. Filmjei: kísérletek, elbeszélői kísérletek. Egy-egy állomás: a neorealizmustól (Megszállottság, A vihar előtt) a realizmuson (Rocco és fivérei, Szépek szépe) keresztül a novellisztikus (Halál Vencében) hangvételig. Tematikát tekintve: a verizmustól (Megszállott-

ság) a realizmuson (A párdúc, Érzelem) keresztül az egzisztencializmusig (Közöny, Halál Velencében, Elátkozottak) ível munkássága.

Elbeszélői kísérleteinek valódi célja a történelmi és társadalmi párhuzamosságra való utalás. Ebben az értelemben filmjei az olasz egység, a risorgimento (A párdúc, Érzelem) és a második világháború idején kialakuló „második” risorgimento; (Elátkozottak, Ludwig) a realizmus és a neorealizmus; valamint a „halódó múlt és születő új” (Az ártatlan) között meglevő hasonlóságok és különbségek érzékeltetésére irányulnak.

Feltételezéseimet elsősorban a filmek elemzésével, illetve a felhasznált irodalmi művek és adaptációik összehasonlításával, filmtörténeti párhuzamokkal és a szakirodalom (magyar és olasz) felhasználásával támasztom alá.

Ellentétben a korábbi szakirodalmak megosztott Visconti képével, dolgozatomban Visconti életművében a teljességre, elbeszélői kísérleteiben a tudatos útkeresésre kívánok rámutatni.

**

A dolgozat címe: A kép valóságtartalma Wim Wenders filmjeiben

A szerző neve: Klenk Annamária, *azonosítószám:* 14/166

A szerző szakja, évfolyama: francia – kommunikáció, IV.

Az intézmény neve: Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Oláh Miklós, egyetemi docens

Alapgondolat: Wenders filmjeiben számomra fontos filmelméleti, filmesztétikai problémát fogalmaz meg a kép helyével és szerepével kapcsolatosan: mi a film képei és a valóság közti viszony, mi a film képei helye, szerepe és létjogosultsága az élet, a valóság viszonylatában?

Téma: Wenders dokumentum- és játékfilmjeiben, filmelméleti írásaiban a problémafőtvös Loránd Tudományegyetem és állandóan szerepel, filmjeiben a képek minél hitelesebbek legyenek.

Filmjei és írásai arra ösztönöznek, hogy foglalkozzam a kép helyével, szerepével, hatásával. Ez utóbbival kapcsolatban szeretném megvizsgálni, hogy beszélhetünk-e valóban a képnek az emberre gyakorolt hatásáról.

Érdeemesnek tartom megvizsgálni Wenders képi eszköztárát, – a video, a film, a fotó és még számtalan más képfajtát alkalmaz – és szeretnék foglalkozni a képfajták megfelelő szerepével a filmben.

Munkaterv: Dolgozatom tehát Wenders filmteoretikájával (Wenders-i ars poetica?) foglalkozna. Megvizsgálnám, hogy képekkel kapcsolatos elméleti elgondolásai hogyan valósulnak meg filmjeiben. Szeretném bemutatni, hogy Wenders képről alkotott elképzeléseit mennyire alakították példaképei, szívesen szembesíteném kortársainak a témában alkotott nézeteivel. Végül szeretném elhelyezni Wenders filozófiáját egyes képpel foglalkozó esztétikai irányzatok történetében.

Vizsgálódásaimhoz Wenders filmjeinek és írásainak beható ismeretére, különféle filmkritikák (Filmvilág), filmelméleti munkák, és esztétikai művek tanulmányozására lesz szükségem.

A dolgozat címe: Néhány gondolat Tarkovszkij Stalkeréről

A szerző neve: Zaválnij Bogdán, *azonosítószám:* 14/190

A szerző szakja, évfolyama: műszaki informatikai, IV.

Az intézmény neve: Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

A témavezetők neve: Ropolyi László, Deák Ferencné

A dolgozat Tarkovszkij illetve Borisz és Arkagyij Strugatszkij Stalker című művét kívánja megérteni, megismerni. Filológiai szempontokból megközelítve a művet- Propp varázsmese tipológiáján alapulva- továbbá összevetve a három forgatókönyv- változatot és az elkészült művet felfedezi, hogy egy teljesen új, máshol meg nem fogalmazott megközelítésben is értelmezhető ez a film. Bibliai és evangéliumi értelmezését találja meg.

Sok kérdést vet fel a dolgozat a filmmel kapcsolatban, de a két párhuzamos megközelítésmódban a többségükre sikerül választ találnia. Végül segítségükkel megpróbálja megvilágítani azokat a filozófiai kérdéseket, amiket Tarkovszkij tett fel filmjében, amikre a választ keresi ebben a bonyolult, és ugyanakkor csodálatos műalkotásban

A dolgozat címe: A mozgókép és az építészet

A szerző neve: Szemerey Samu, *azonosítószám:* 14/188

A szerző szakja, évfolyama: építészmérnök, V.

Az intézmény neve: Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar

A témavezetők neve, beosztása: Bor István, egyetemi adjunktus, Palotai János, egyetemi adjunktus

A dolgozat a mozgóképkultúra és az építészet kölcsönhatásait elemzi; az első rész az épített terek értelmezésének folyamatait, a második az építészet fogalmának átalakulását és az alkotások, illetve alkotói folyamatok változásait vizsgálja, a mozgóképkultúra viszonyrendszerében.

A film a tárgyi valóság szemléletével azonos befogadói mechanizmusokat működtet, és optikailag is analóg azzal, így alkalmas volt dokumentum értékű képek készítésére. Széles körben elterjedt, ennél fogva a valóság ismeretforrásai kibővültek, és valós jellege miatt a fiktív és a dokumentatív anyagok egyenrangúvá váltak. A filmes térélmény visszahat a valós terek befogadására is – a látás mechanizmusai megváltoznak és az épített tér történeti jelentése, abszolút léptéke elbizonytalanodik. Az anyagok, az épített terek valósága áthelyeződik a média kontextusába, ahol a jelentések és tulajdonságok relatívak és hozzárendelhetők. A befogadó érzékelése (pl. a városi térben) korlátozódik, elveszik az érzéki kapcsolat a környezettel. Az építészet jelentéshordozó rétegei is ebbe a befogadói kontextusba szorulnak vissza, a valóságban eluralkodik a filmszerű látásmód.

Az építészet elvesztette összefoglaló szerepét, ami később leginkább a filmekben köszön vissza (a tér, mint a társadalom, a tudomány stb. totális reprezentánsa). A filmben és az építészetben párhuzamos folyamatok zajlanak, az épületek képekre esnek szét, alaprajz helyett forgatókönyvre szerveződnek, mondanivalójuk képi kódolású. A filmes, virtuális tér megjelenik a valóságban is, az anyagok felületté redukálódnak, az építészet média-látványossággá válik (a médián nevelkedett szemek tárgyi világa).

Az animált CAD-tervezéssel létrejött nyelv nem pusztán leképezi a tereket, hanem létrehozni is képes azokat. A mozgókép és az építészet összefonódása megváltoztatja az építész szerepét; az új nyelvvel új tartalmak, új kulturális kontextus jön létre. A paradigmaváltás hasonló a látás forradalmához a reneszánszban.

A dolgozat címe: Félelmetes tárgyak, félelmetes filmek – A Sikoly című horrorfilm első jelenetének elemzése

A szerző neve: Fülöp Zoltán, *azonosítószám:* 14/210

A szerző szakja, évfolyama: magyar – kommunikáció, V.

Az intézmény neve: Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve: Havasréti József, egyetemi tanársegéd

Dolgozatom témája a *Sikoly* című horrorfilm első jelenetének elemzése. Azért csak az első részt vizsgálom, és nem az egész filmet, mert ez az alig tízperces jelenet pontosan azokat a jellemzőket viseli magán, amely miatt a film érdemes a komolyabb vizsgálatra.

A *Sikoly* ugyanis az értelmezést két különböző síkra tereli: egyfelől szokványos horrorfilm, véres jelenetekkel, sok halottal, a végén fordulattal. Másfelől azonban művészi paródia is: folyamatosan reflektál önmagára, illetve az egész műfajra; nem tartja tiszteletben a filmes kliséket, a filmműfajok közötti határokat és (valódi posztmodern jelenségként) nem fél önmaga paródiájává válni.

Dolgozatomban mindkét aspektust megvizsgálom. A nyitójelenet – amely két szereplő véres meggyilkolásával végződik – azonnal megteremt a félelemnek egy olyan speciális formáját is, amely átértelmezi az olyan mindennapos jelenségeket, mint például a telefon, a popcorn vagy a televízió. Ez lesz tehát az első vizsgált terület.

Később azt vizsgálom meg, hogy hogyan fordul át az értelmezési stratégia, hogyan válik komédiává, paródiává, és egyben művészi – átértelmező – másolássá a korábban félelemkeltőnek szánt film-idézés és önreflexió.

**

A dolgozat címe: Nőképek és női képek Enyedi Ildikó filmjeiben

A szerző neve: Vég Adrienn, *azonosítószám:* 14/167

A szerző szakja, évfolyama: angol IV., kommunikáció IV., esztétika III.

Az intézmény neve: Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve: Dr. Szilágyi Erzsébet főiskolai tanár

Értelemzhető kategória-e a „női film”, illetve létezik-e sajátágosan női, a férfiakétól alapvetően különböző látásmód? – ez a kérdésselvetés, és

egy lehetséges válasz áll a középpontban a dolgozat első felében. Mik az előnyei annak, ha valaki közhelyekkel, archetípusokkal, sztereotípiákkal dolgozik, és milyen veszélyeket rejthet ugyanez magában? Ha a női szerepeket négyrét osztott koordináta-rendszerben vizsgáljuk, az égi-földi függőleges tengely, Mária és az „ördögi nő” polaritásában, illetve a földi lét vízszintesében, a szajha és az anya közt, tekinthetjük-e metaszópontra, origónak az anyaságot? Valóban „alogikus, amorális, matematikai előjel nélküli lény”-e a nő? Lecsengett-e valóban az a kor-szak, amikor az anyák kávé helyett dinamitot akarnak főzni? Mennyiben (ön)arckép, a „dickinsoni”, aprólékos és rácsodálkozó vizsgálódás, a gyermeki nézőpont a filmekben? Hogyan vegyül a Gaia-földanya-pantheisztikus világkép a keresztény Mária képpel, és ez mennyiben tükrözi a huszadik század végi hitvilágok keveredését, ütközését? Fontos-e bizonyos mai női szerepek hiánya a filmekben? Elkerülhetetlen-e a női szerepek komplexitását részekre tagolni, és külön szereplőkre osztani? Miért nem valósítható meg többnyire a szerelem a földi létben Enyedi Ildikó filmjeiben? Miért hangsúlyos a középső és a föld alatti világrész, és megvalósul-e bennük a legfelső szint szakralitása? Valóban megkettőzi-e a legfelső szintet a rendező? Enyedi Ildikó játékfilmjeit, Az én huszadik századom-at (1989), a Bűvös vadász-t (1993), a Tamás és Juli-t (1997), és a Simon mágus-t (1999) ezen kérdések irányában vizsgálom dolgozatomban.

**

A dolgozat címe: A magyar kultuszfilm

A szerző neve: Baán Krisztina, *azonosítószám:* 14/253

A szerző szakja, évfolyama: kommunikáció – történelem IV. – V.

Az intézmény neve: Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Bikácsy Gergely, egyetemi óraadó

Munkámban a kultuszfilmmel, ezen belül is elsősorban a magyar kultuszfilmmel foglalkozom.

A fogalom eddig még nem definiált, és a téma is feldolgozatlan, nem találtam konkrétan vele kapcsolatos szakirodalmat. A dolgozatom első részében ezért a kultuszfilmet a filmelméletben próbálom elhelyezni és megkísérlek meghatározást adni rá. Megkérdőjelezhető, hogy

a kultuszfilm jelző adható e magyar filmeknek, hiszen elsősorban amerikai filmekre használják. Ezért megpróbálok elfogadható magyarázatot nyújtani a magyar kultuszfilm létének lehetőségére.

A kultuszfilmek kétféle csoportját különböztetem meg, a populáris-, vagy tömegfilmet és a művész- és a rétegfilmet. Mindkettőre kitérve felvázolom a köztük lévő különbségeket, s ezt alkalmazom speciálisan a magyar filmekre, s ennek kapcsán szót ejtek a színész-kultuszok és a kultuszfilmek kapcsolatára is.

Hogy elképzelésemet tényekkel is tudjam igazolni, készítettem egy szociometriai felmérést, amely – a kiértékelés után – úgy érzem, nagyjából alátámasztja, s megerősíti a dolgozatban leírtakat.

FILOZÓFIA I.

A dolgozat címe: Antropológiai elmélkedések

A szerző neve: Bakonyi Pál, *azonosítószám:* 14/037

A szerző szakja, évfolyama: filozófia IV., szociológia I.

Az intézmény neve: Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Losoncz Alpár, megbízott előadó

A dolgozatom célkitűzése többszörös. Elsődlegesen a német filozófiai antropológiai iskola főbb téziseit szándékoztam megvizsgálni, különös tekintettel Arnold Gehlen munkásságára. Továbbá azokat a kérdéseket és problémákat próbáltam feltárni, amelyeket egy ilyen antropológiai kísérlet felvet, és túlmutatnak egy filozófiai antropológia diszciplináris határain, úgymond az „egész” filozófia művelésének jelenkori módjaihoz, útjaihoz adnak útmutatót. Továbbá egy radikálisan új emberfelfogás körvonalai rajzolódnak ki, mely megtöri az uralkodó nyugati filozófiai emberképet, mely számára nem mérvadó a pusztá racionalitás és fel kívánja tární az ember élőlény mivoltát, és meg kívánja alapozni az emberi test méltóságát a filozófiai diskurzusban, anélkül, hogy valami-féle biologista redukcionizmusba fulladna. Az első körben a XX. sz. huszas éveiben szárba szökkenő, elsősorban Max Scheler, Arnold Gehlen, Helmuth Plessner nevével fémjelezhető német filozófiai antropológia megszületését próbáltam megvilágítani. A második kört Arnold Gehlen munkásságához kapcsolódva futottam végig, az ő testfelfogását és test-lélek probléma egy megoldási modelljét próbáltam vázolni koncepciója alapján. Majd megpróbáltam ezen felfogás határit feszegetni: vajon egy ilyen antropológia nem tünteti-e el az ember személy mivoltát, és benső világát.

*

**

A dolgozat címe: Prófécia és apokaliptika különbsége Martin Buber és Jacob Taubes két írása alapján

A szerző neve: Bendl Vera, *azonosítószám:* 14/113

A szerző szakja, évfolyama: filozófia, III.

Az intézmény neve: Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Tatár György, egyetemi docens

A kérdés a történelem lényegére irányul és a jelen mibenlétére. A Most karakterére. Hogy a történelem szükségszerűségek sorozata, hiszen jelenünk csupán egy pillanat, teremtés és megváltás között, vagy éppen még mindent meg lehet változtatni. Hatalmunkban áll megtérni Hozzá, és hatalmunkban áll fittyet hányni a hívogatóra. Szabadság és elrendelés, szabadság és sors csak a történelmen túl, a megváltásban és a végidőben egyesül. Ezt az apokaliptika és a prófécia is belátja. De, hogy addig mit tehetünk a jövő események megváltoztatása, az isteni terv és saját sorsunk megváltoztatása érdekében, abban a tekintetben lényegileg eltér a látásmódjuk. És abban is, hogy ezt a világot, amelyikben élünk milyen állapotban levőnek fogják fel. Nem tudom, hogy lehet-e, és ha igen, könnyű-e dönteni az álláspontok között. De nehéz tagadni, hogy valmi életbevágóan fontos kérdés hangzik el. Tény, hogy a történelemfilozófia gumicsontja lesz belőle. A kifejtés alapja Taubes Martin Buber und die Geschichtsphilosophie című írása, amely több Buber-mű mellett Buber Prophetie und Apokalyptik című tanulmányára is válaszol. A tárgyalásban szerepet kap Taubes azon felfogása, miszerint a hegeli történelemfilozófia nem másra, mint a páli üdvtörténetre vezethető vissza, hiszen Pál a történelmet olyan drámaként fogja fel, amelyet Isten előre ismert, amely már a történések előtt megíratott, és amelyben az isteni titok kinyilatkoztatik. Mindkét történelemfilozófia az apokaliptika gyökereiből táplálkozik. Míg Buber úgy véli, a prófécia alapvető mondanivalója, – és itt elsősorban Ézsaiásra, Jeremisra, Ámoszra és Hoseásra gondol – az, hogy az embernek Isten újra és újra megadja a lehetőséget, hogy válasszon két út között, addig Taubes másféle üzenetet hall ki a profetikus könyvekből, leginkább Ezékiel és Dániel jövődőléséből, mégpedig azt, hogy Isten Isten és nem ember, útjai nem mérhetők emberi mértékkel, akarata messzemenően önkényes. Kettejük vitájának középpontja Deutero-Ézsaiás szerepének megítélése, a kérdés, hogy Deutero-Ézsaiás apokaliptikus volt-e vagy próféta. A dolgozatnak végső konklúziója nincs. Buber szavaival: „E pusztai éjszakában nincs út, amelyre rámutathatnánk; és ezen csak úgy segíthetünk, ha felkészült lélekkel kitarunk a hajnali derengésig, amikor észrevehető lesz egy út ott, ahol senki sem gyanította.” (Góg és Magóg)

*
**

A dolgozat címe: Vladimir Jankélévits: A halál
A szerző neve: Darida Veronika, *azonosítószám:* 14/109
A szerző szakja, évfolyama: filozófia, V.
Az intézmény neve: Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
A témavezető neve, beosztása: Tengelyi László, professzor

Ez a dolgozat egyrészt filozófusportré (ha ez a műfaj létezik), másrészt egy problémátörténeti elemzés része. Az összekapcsolójuk: A halál mint probléma. Az átfogóbb vizsgálódás címe: „A halál mint probléma a fenomenológiában” - ebből ez a dolgozat Husserl, Heidegger és Lévinas megközelítését vázolja. Lévinas az, aki „Az idő és a halál” cím alatt megjelent előadásorozatában (amely az idő és a halál kapcsolatával foglalkozik – Heidegger „Lét és idő” című művének értelmezéséből kiindulva) hivatkozik Jankélévitch 1966-ban megjelent művére: „A halál”-ra. Lévinas és Jankélévitch „halálfilozófiájának” összehasonlításával Étienne Féron „A halál – Emmanuel Lévinas nyomán” könyvében egy fejezet „Értelem és értelmetlenség (non-sens) között” foglalkozik. Ez vezet át Vladimir Jankélévitch filozófiájának tárgyalásához. Ez „a majdnem filozófiája” (Philosophie du Presque). Ez a dolgozat arra tesz kísérletet, hogy Jankélévitch gondolkodása felé „A halál” című mű révén – ami Jankélévitch kifejezését használva az „elgondolhatatlan elgondolása” – vezessen. Ebben a műben a halál és az idő mint probléma „adott”. A halál és az idő tudhatatlan volta és megismerhetetlensége a Jankélévitch-i filozófiában visszavezet a kezdeti, átfogóbb problémához: Milyen szerepet kap a halál (és a hozzá kapcsolódó idő) a fenomenológiában? Miért lesz a halál a fenomenológia „botrányköve”? A halál kérdése nem vezet a metafizika, az etika, a vallásfilozófia területére? Lehetséges-e egyáltalán „a halál fenomenológiája”?

**

A dolgozat címe: Lét és semmisség (A filozófia mint „elvi ontológia” lehetősége az „átlagos mindennapiság” horizontján)
A szerző neve: Deczki Sarolta, *azonosítószám:* 14/159
A szerző szakja, évfolyama: filozófia IV.
Az intézmény neve: Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
A témavezető neve, beosztása: dr. Krémer Sándor, egyetemi adjunktus

A Lét és idő „kikérdeztette” az a létező, mely létében mindig már megérti magát, kitértetett: ez a Dasein. S mivel a lét értelmének megértése az „átlagos és homályos létmegértés” radikalizálása, ezért az analitika kiindulópontja nem lehet más, mint az „átlagos mindennapiság”. A heideggeri analízis abból indul ki, amire a tradíció ügyet sem vetett, mint ahogyan figyelmen kívül hagyta magát a létkérdést is.

A Lét és idő így sajátos viszonyban áll a tradícióval: „végre valahára” föl akarja tenni a lét radikalisan új kérdését, de ez kifejezetten a „létfeljtő” metafizika nyelvén belül maradva lenne csak lehetséges – nincs más nyelv. Ugyanakkor Heidegger sem tesz mást, mint föltárja a tradíció pozitív lehetőségeit, hagyja benne a létet megnyilvánulni. Ezért a fenomenológia a vizsgálódás módszere: azt kell föltárni, ami a leginkább elrejtett, s ez a lét maga.

A lét a teljességgel transzcendens, értelméhez csak a Dasein autentikus létmódjában van (?) út. A halálhoz viszonyuló tulajdonképpeni lét és a lelkiismerettel-bírní-akarási együtt alkotják azt a fenomént, mely erre lehetőséget nyújt. Ugyanakkor e fenomén alapjául – autentikusan egzisztálván – a semmisség (Nichtigkeit) tárul föl. Egyrészt a faktikus semmisség: a halál, másrészt az az egzisztenciális semmisség, mely meghatározza a Dasein összes többi létlehetőségét is, hiszen a tulajdonképpeniség minden lenni-tudása is e horizontból tárul föl. Heidegger nem tett értékelő különbséget e két létmód között, mégis helytálló egy sajátos etikai világlátásról beszélni a Lét és idő kapcsán; az „élet eredendő nehézségét” kell visszaállítani.

A filozofálás Heidegger szerint elvi ontológia kell legyen, hiszen nem más, mint a Dasein létének megértése. Ehhez az autenticitás fenoménjén keresztül vezethet út; ez mintegy „híd” az átlagos mindennapiság és a filozofálás között. Így magának a filozófiának is a Dasein tulajdonképpeniségében feltáruló semmisség válik alapjává, azaz a folytonos újraíródás, újradefiniálódás. A filozófia, mint nem totalizálható mozgás csak az önmagát autentikusan értő Dasein, ez pedig csak az „átlagos mindennapiság” horizontján jöhet létre. Így minden filozofálás alapja a lét és a semmisség sajátos játékában rejlik.

*
**

A dolgozat címe: Filozófiai utópiák vagy irodalom? (Morus, Campanella, Bacon)

A szerző neve: Fekete Sándor, *azonosítószám:* 14/255

A szerző szakja, évfolyama: filozófia PhD I., magyar V., politológia III.

Az intézmény neve: Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Ferenczi László, egyetemi tanár

Dolgozatom két önálló egységre osztható. Az első részben az „utópia” fogalmáról, az utópisztikusnak tekintett művek általánosnak mondható jellemzőiről adok áttekintést. A második egységben három konkrét szerző (Morus, Campanella és Bacon) egy- egy utópiáját elemzem, figyelembe véve azonosságait és különbségeit.

A komparativitást Platon Az államának bevonásával fokozom, mivel ez a dialógus valamennyi (filozófiai) nevezett) utópikus mű előképének tekinthető.

Két ellentétes véleményt figyelhetünk meg. Egyrészt az utópiák elszánt tagadását, a mindenáron való megszabadulni vágyást egy tévhittől, egy istenkáromló, eretnek-kísértéstől, másrészt viszont sokan pozitív módon nyilatkoznak az utópistákról.

A XX. század- a maga két világháborújával, nagy gazdasági válságával, atombombájával- megteremtette és előhívta az ideálisnak hitt társadalmak jövőben bekövetkező negatív tükörképét. Az antiutópiák egyértelműen az utópisztikus gondolkodás betörését jelentik az irodalomba. Eltűnőben vannak a filozófiai célok – amelyek eddig uralkodtak –, s egyre inkább megfigyelhető a szépirodalmiasodó utópiák politikummal történő (pl. Orwell). Ez a kettősség nagyban elősegítette/ elősegíti az utópiák mai elfogadottságát. A nagyközönség számára is könnyen feldolgozható, olvasmányos, izgalmak utópiák jelentik a jövőt. Várakozásaink szerint önállóságuk elvesztésével fognak fizetni az utópiák a XXI. századi népszerűségükért.

A fenti folyamat előzményeit keresem a dolgozatomban, s – bár egyetlen utópiában sem élnek szívesen – szükségesnek látom bizonyítani, hogy az utópisztikus gondolkodás önálló műfaji létét elveszítve sem hiábavaló. Az utópizmus felé hajló írók minden esetleges hibájuk mellett is koruk, társadalmuk visszásságainak eltüntetését tűzik ki célul, és ez a törekvés várhatóan a jövőben is igen vonzó marad.

*
**

A dolgozat címe: Lét az erkölcs mögött – erkölcs a lét mögött

A szerző neve: Huba Mihály, *azonosítószám:* 14/091

A szerző szakja, évfolyama: filozófia, III.

Az intézmény neve: Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Nemes László PhD

Dolgozatomban a következő kérdést tettem fel magamnak: miféle dolgokat vonhatunk egyáltalán erkölcsi tárgyalás alá? (Étikai vonatkozás.) Munkálkodásom két párhuzamos szálon folyik, egyrészt megpróbálom kibontani a fenti kérdést, mely szinten a belőle fakadó és hozzá elvezető kérdéseket fogalmazom meg, tárgyalom ezek filozófiai vonatkozásait. A másik szálon megpróbálok egyfajta alternatív választ adni a kérdésre, melyhez Gánti Tibor Chemoton elméletét (Gánti, Chemoton elmélet, 1989, OMIKK, Budapest, II. kötet, Az élő rendszerek elmélete) hívom segítségül mint ötletadó médiumot. (Biológiai vonatkozás.) Jelen időben kétségkívül felerősödni látszanak azok az álláspontok, melyek – más-más megfontolásból – a morális státusz kiterjesztésére törekszenek. Itt nem ez volt a cél, inkább csak annak vizsgálata, hogy egyrészt mi módon tehetünk fel a fentihez hasonló kérdéseket, másrészt, hogy a kérdésre adott sajátos válasz milyen elgondolásoknak adhat teret. Ezen a második szálon a megoldást az élő rendszerek biológiai modellezésében láttam és ezt fejtettem ki. Írásomban nem más, „nem-holt” rendszerek esetleges jogairól kívánok szólni, hanem ezek – szintúgy esetleges – individuális erkölcséről. (A morális státusz lehetőségét tehát nem a kiválasztódás és fajfenntartás „érdekeiben” látom.) A válaszadó/kereső úton az ember által ismerni vélt anyagi lét különböző elemeit próbáltam rendszerekként vizsgálni, és az ezen rendszerek alapvetően eltérő működéséből próbáltam kövekeztetni az erkölcs jelenlétének pusztán a lehetőségére. Nem arra kísérlem meg választ adni, hogy hol kezdődik az erkölcs, hanem inkább arra, hogy hol kereshetjük egyáltalán. (Ismeretelméleti, ontológiai vonatkozás.) Mindehhez szükséges volt a tudomány álláspontjára helyezkedni, és ezen nézőpont pozitívumait, hatékonyabb voltát – mintegy magyarázatul – kimutatni. (Tudományfilozófiai vonatkozás.) Dolgozatom filozófiai boncolgató vonala új megvilágításban tárgyal – többek között – mentális életet és „világíró nyelveket” is. (Pszichológiai, nyelvfilozófiai vonatkozás.)

A dolgozat címe: Az inkognitó fogalmáról, állandó tekintettel Kierkegaardra

A szerző neve: Kárpáti Gábor, *azonosítószám:* 14/152

A szerző szakja, évfolyama: filozófia, IV–V.

Az intézmény neve: Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: dr. Gyenge Zoltán, egyetemi docens

A dolgozat célja az inkognitó szerepének és jelentőségének elemzése Søren Kierkegaard filozófiája alapján.

Az írás lényegében a kierkegaardi egzisztencia-elképzelés és hitfelfogás alapján vizsgálja a problémát. A legszigorúbb értelemben vett középpontba a vallási egzisztencia kerül, először kialakulását, annak körülményeit és feltételeit elemezve. Leegyszerűsítve és nagyon kisarkítva a kérdést, a vizsgálandó probléma: hogyan lesz, lehet (valaki) hívő?

A vallási – és a költői – egzisztencia a lényegi választásnak köszönhetően jön létre. A választásban – a vallási egzisztencia estében –, azaz a „választási” (a választásra „kényszerítő”) szituáció megteremtésében van lényegi jelentősége az inkognitónak, csak így lesz ugyanis Krisztus az „ellentmondás jele”, a „botránkozás lehetősége”, így lesz a hit tárgyává, azzá, aki/ami a választást „kiprovokálja”, vagyis így (az inkognitó által) lesz Krisztus. Ezt Krisztus alakjának kierkegaardi megjelenítése alapján mutatja be a dolgozat.

Az inkognitó központi szerepe ezen kívül tetten érhető abban is, hogy az autentikus egzisztencia – legyen akár költő, akár hívő – csak kivételként, inkognitóban tud létezni az ellenséges világban. Azért van szüksége az inkognitóra, mert lényege szerint kivétel.

A dolgozat szerint az inkognitó központi jelentősége nélkül a kierkegaardi elképzelés lényegében nem működhet, mint ahogy Kierkegaard életében is meghatározó módon van jelen az inkognitó.

Végül annak a tézisnek tárgyalására kerül sor, hogy az inkognitó mindig a lényeghez kapcsolódik, miként Kierkegaardnál is az autentikus egzisztencia éppen lényege miatt (tulajdonképpen azért, mert autentikus) kerül inkognitóba.

*
**

A dolgozat címe: A megbánás mint a végesség – időbeliség felfüggesztésének jelensége Kant etikájában

A szerző neve: Kiss Viktória, *azonosítószám:* 14/090

A szerző szakja, évfolyama: filozófia, V.

Az intézmény neve: Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: dr. Hévízi Ottó, egyetemi docens

Kant *A gyakorlati ész* kritikájában az Analitika-könyv végén, miután kidolgozta a morális törvény, és a szabadság fogalmának analízisét, mozgásba hozza az „építményt”, amikor felveti a problémát: hogyan tud egyetlen személyben egyszerre megvalósulni a természettörvény szerinti – időbeliséget és ezzel együtt a végességet megjelenítő – kauzalitás, és a morális törvénynek való alárendelődés – mely által az ember képes kívül kerülni az időbeliségen, s ezzel együtt saját végességén is.

Az ember kettős meghatározottságának (meghatározható a morális törvény, és a jelenségvilág törvényei szerint is), és a szabadság megvalósulásának (mint a végességből való kilépésnek) a problémáját átfogja a megbánás jelensége: a megbánás egybefogja a kétféle meghatározottságot, amennyiben jelenséggként megvalósítja az időtől való függetlenedést; benne a végtelenre való képesség, ami *A tiszta ész* kritikájában mint eszme jelenik meg, megvalósulni látszik.

Fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy egy jelenség az, ami megmutatja a szabadságot valóságában azáltal, hogy benne (a megbánásban) fölfüggesztődik az időbeliség.

A gyakorlati ész kritikájában megemlíti Kant a lelkiismeretet, (aminek a megbánás, ha lehet így nevezni, az egyik motorja) mint „döntőbíró”; később ezen képességre tevődik át az etika súlypontja: Az erkölcsök metafizikájának alapvetésében és *A gyakorlati ész* kritikájában a cselekedet mércéje logikai („Cselekedj úgy, hogy akaratod maximája mindenkor egyszersmind általános törvényadás elvéként érvényesülhessen.”), míg *A filozófia* minden theodicaei próbálkozásának kudarcáról című írásában a cselekedet próbakövévé a lelkiismeret válik: a lelkiismeret a cselekvés erkölcsi mivoltának értékelésében az értelem helyébe lép, s ezzel a funkciójával az etika középpontjává válik.

*
**

A dolgozat címe: Boldogság keresése Schopenhauer életbölcseletén keresztül

A szerző neve: Kovács Erika, *azonosítószám:* 14/155

A szerző szakja, évfolyama: óvodapedagógus szak, II.

Az intézmény neve: Tessedik Sámuel Főiskola Körös Főiskolai Kar

A témavezető neve, beosztása: Fellerné Búzás Klára, főiskolai adjunktus

Schopenhauert, neve hallatán, valamennyien a pesszimizmus képviselőjeként ismerjük. De ha jobban elmélyedünk olvasmányában, akkor láthatjuk, hogy ennél azért többről van szó. Egy igazi mesterrel állunk szemben, aki megtanít bennünket élni.

Gondolkoztunk-e már azon, hogy valójában mit is jelent számunkra élni? Sokféle választ lehetne rá adni, Schopenhauer a valós életet az akaraton keresztül mutatja. Elképzelhető lenne-e életünk az akarat nélkül? Létezhetünk-e úgy, ha nem mozgat, ösztönöz bennünket semmi? Ez a fajta akarat segíthet bennünket önmagunk felismerésében is, amire Schopenhauer nagyszerű példát ad. Mert önmagunk lényege nem az akaraton múlik-e? Megismerhetjük-e úgy magunkat, ha nem benső akaratunkból ered? Életünk talán legnehezebb feladata a lényünkben lakozó valóság felfedezése, amelyet akarva, vagy akaratlanul egész életünkön át, gyakorlunk.

**

A dolgozat címe: A kétségbeesés fogalma S. Kirkegaardnál

A szerző neve: Lengyel Zsuzsanna Mariann, *azonosítószám:* 14/031

A szerző szakja, évfolyama: filozófia (végzett)

Az intézmény neve: Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Gáspár Csaba László, egyetemi adjunktus

A dolgozat a dán filozófus, Søren Kierkegaard gondolkodásának egyedül a területével foglalkozik, amely a kétségbeesés fogalmával közvetlen összefüggésbe hozható. A szöveg fő része a fogalom egyszerű bemutatását foglalja magában, a téma más szerzőkkel való összevetésére ezen a helyen nem törekedtem. A dolgozat végén, a többi résztől elválasztva Melléklet található. A szöveg első része azt mutatja be, hogy Kierkegaard a saját személyes élete folytán miként találkozott a kétségbeesés valóságával, és mint keresztény gondolkodó, aki nemcsak

magának ír, hanem mások épülésére is, milyen módszertani tudatossággal közelíti meg azt a témát, amiről ír. A második rész keresztény összefüggésbe helyezi a kétségbeesést, így annak valósága kikerül a pszichológiai megközelítés teréből (mely hangulatként kezeli), és ontológiai értelmet nyer. A harmadik rész a fogalom dialektikájára (kettős jelentésére) hívja fel a figyelmet. A kétségbeesés lehet bűn, „halálos betegség”, de lehet a hit „első momentum”, előtere is. A kétségbeesés Kierkegaard számára antropológiai állandó, amely hozzátartozik a létezéshez. Végezetül az egzisztenciális kétségbeesést összehasonlítom az intellektuális kétellyel, és elhelyezem Kierkegaard esztétikai, etikai és vallási stádiumainak viszonylatában. A *Melléklet a bűnhöz* c. rész, mely fogalmilag az eredendő bűn értelmét taglalja, azért tartozik hozzá szorosan a kétségbeesés tárgyalásához, mert egy tágabb horizont felől világítja meg azt. Kitekintést nyújt a kétségbeesés (és a hit) lehetőségéi feltételére.

*
**

A dolgozat címe: A Másik, a Mások és a harmadik Lévinas filozófiájában

A szerző neve: Rónai András Gábor, *azonosítószám:* 14/110

A szerző szakja, évfolyama: filozófia IV., magyar V.

Az intézmény neve: Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: –

A dolgozat a Másik és az emberiség, illetve a Másik és a harmadik kérdéskörét vizsgálja Lévinas életművében. Az első főmű, a *Teljesség és Végtelen* elemzését egy korábbi, de sokban hasonló tanulmány, a *Le Moi et la Totalité* szempontjaival egészíti ki. A Másikkal való találkozás egyben az emberiségre is utalja az Ént. Az emberiséget azonban testvériségként kell meghatároznunk, és ez a fogalom pedig Az arcon túl c. részre utal. Az erotikus viszony, a szeretet, az apa-fiú kapcsolat (bár nem pusztán „biológiai” jelentésükben szerepelnek) csak bizonyos Másokkal hoznak minket kapcsolatba, ezért ezeket az emberiség megnyílása elutasítja – pedig ezeknek kellene megalapozniuk. A probléma végső forrása az, hogy Lévinas e korszakában a „jelen metafizikája” mellett kötelezi el magát: az arc „élő jelenében” rögtön megtalálható az egész emberiségre való utalás. Az Én és a Totalitás szerint az arc epifá-

niája és az emberiség megnyílása közti egyidejűséget a harmadik jelenléte magyarázza. Az olyan én-Másik viszonyban, amely a szeretetre alapul, lehetséges a megbocsátás, mivel csakis tetteim szándékos következményei számítnak. A szándékolatlanok viszont igazságtalanok lehetnek egy, e viszonyon kívül álló harmadik számára – és ezekért is felelős vagyok. E tanulmány alapján a dolgozat megkockáztatja azt az értelmezést, hogy a fő kérdés az emberiség és az ismerős, mindennapi világ közti kapcsolat megállapítása. Végül a Másként, mint lenni c. második főmű eredménye a korábbi korszak ellentmondásainak nem „megoldása”, hanem éppenséggel problémaként való kidolgozása. Minderre a jelen elsődlegességének helyébe lépő diakrónia, és a meg-alapozó viszonyt felváltó anarchikus jelleg ad lehetőséget. A Másikkal való etikai kapcsolatba belépő harmadik utalja az ént az igazságosságra, és így az emberiséghez. Ez a kétféle reláció mégsem szintetizálható egyetlen jelenné: egyetlen esetleges találkozás újra megzavarhatja a kiépülő rendet.

*
**

A dolgozat címe: Emil Cioran – A filozófia, mint antifilozófia. A bomlás kézikönyve.

A szerző neve: Salat Csilla, azonosítószám: 14/084

A szerző szakja, évfolyama: filozófia IV., művelődés menedzse II.

Az intézmény neve: Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve: Dr. Hévízi Ottó

A dolgozat megkísérli bemutatni milyen formában van jelen a XX. század vége felé a ciorani filozófia. A vizsgálódás kettős alapon nyugszik: egyfelől ismerteti a Magyarországon megjelent Ciorani irodalmi írásokat, recenziókat, kritikákat, interjúkat és összehasonlítja néhány román filozófus pro és kontra ellenérveivel, másfelől elemzi Cioran „filozófia-felfogását”, illetve felmutatja a szisztematikus filozófiával rokon, és azoktól eltérő vonásokat. A dolgozat a „A bomlás kézikönyvé”-re épül, elemezve az állandóan visszatérő „obszessziós-témákat” s azok filozófiához való viszonyait. Bemutatásra kerül Gabriel Liiceanu a „filozófia genusairól” való interpretációja a szisztematikus filozófia fényében. Milyen összefüggések állíthatók fel filozófia és antifilozófia között? A kísérlet konklúziójaként a szerző megpróbálja alátámasztani azt a felte-

vését, hogy a mai kor kultúrájához alapvetően hozzátartozik e „magatartás-filozófia”, pontosabban azt, hogy a „metafizikai kétségbeesés” miért lehet meghatározó vonása a filozófiával való perlekedésnek.

*
**

A dolgozat címe: A nő bolyongásai a pszichoanalízisben. (A freudi pszichoanalízis önmeghatározásának kritikája D.M. Thomas „A fehér hotel” című regénye alapján.)

A szerző neve: Simon Katalin, *azonosítószám:* 14/089

A szerző szakja, évfolyama: filozófia II.

Az intézmény neve: Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezetők neve, beosztása: dr. Vajda Mihály, egyetemi tanár,
Sutyák Tibor, egyetemi tanársegéd

Dolgozatomban a freudi pszichoanalízis célkitűzéseit és önmeghatározását kívánom áttekinteni, illetve ezeknek a megismerésre, a másik (mint nő) megismerésére gyakorolt hatásait.

Az elemzésben D.M Thomas A fehér hotel című regénye van segítségemre, mely egyszerre tematizálja és kritizálja áttételesen a pszichoanalízis egyes belátásait. A regény teremtette kritikai távolságban láthatóvá válnak a pszichoanalízisrel kapcsolatos filozófiai problémák. A problémafelvetések fogalmi nyelvre ültetésében olyan elméleti gondolkodók vannak segítségemre, mint C.G. Jung vagy a lacani pszichoanalízist továbbgondoló francia feministák. Filozófiai elemzésem közben azonban mindvégig támaszkodom a regény képi világára, illetve az abból kibontható kritikai megfontolásokra. Úgy gondolom, az önmeghatározás problematikussága egyrészt abban a sokak által vizsgált alapállásban keresendő, hogy Freud tudományos elméletként kívánta elfogadtatni a pszichoanalízist. Azonban a szakirodalom nagy részével ellentétben, elgondolásom szerint a pszichoanalízis inkább egyfajta összegző sémát jelenít meg, a tudományos megismerés egyfajta ösképét egy olyan kor küszöbén, amelyben fokozatosan tarthatatlanná válnak a megismerésre vonatkozó, platóni gyökerekkel rendelkező elképzelések és igények. Az önmeghatározás másik, általam vizsgált problémája az, hogy Freud a pszichoanalízis módszeréül a felfedést, a feltárást adja meg, holott a módszernek legalább annyi köze van az elfedéshez is. Az emlékek feltárása, valamint az emlékdarabkák összeillesztése, szelek-

tálása és kipótlása végül történetalkotássá változik, amelyet a pszichoanalitikus végez a szexualitás-elmélet keretei szerint. Ezen történetalkotásban – mint ahogy az a regénybeli esettanulmány kapcsán is megfigyelhető – a páciens személyes története, a férfihoz beszélő nő szingularitása, a másik hangja alárendelődik az elmélet önkényének.

**

A dolgozat címe: A sors útja a szabadság felé

A szerző neve: Wágner Zoltán, *azonosítószám:* 14/018

A szerző szakja, évfolyama: filozófia szak, III.

Az intézmény neve: Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: dr. Mariska Zoltán egyetemi docens

A dolgozat a szabad szellem összefüggésében vizsgálja a Nietzsche által kritikának alávetett eszméket. Ennek során megvizsgálja a dualizmust, a sztoicizmust és a pesszimizmust, a nihilizmust, és a szkepticizmust. Ezek megakadályozzák az embert abban, hogy helyesen lássa sorsát, és mivel Nietzsche a sorsot és a szabadságot azonosítja egymással, meggátolják a szabadság kibontakozását is. A dualizmuson az anyag és a szellem ellentétét, és így az ember meghasonlottságát értjük. Ezt Nietzsche úgy próbálja meghaladni, hogy rámutat: a meghasonlottságért a Szókratésszel kezdetét vevő filozófiai tradíció a felelős. Nietzsche az akaratra vezeti vissza a szellemet. Az akarat szabadságának tagadása veszélyezteti a szabadságot. Nietzsche rámutat: a sztoicizmus és a pesszimizmus konklúzióit az váltotta ki, hogy egy abszolútumot tételeznek fel. Az abszolútum kiiktatása azonban a nihilizmus veszélyével fenyeget. De be kell látnunk, hogy az abszolútum eltűnése a világból nem vonja maga után annak értéktelenségét: a világ értéke ettől még semmit sem változott. A biztos pont eltűnése a világból kiváltotta a szkepticizmust: látszatvilágban élünk. Nietzsche visszahelyezi a látszatot jogaiba, azáltal, hogy rámutat: a látszat azonos a valósággal, a realitással. A szkepticizmus elől a múltba menekülőknél felhívja a figyelmét, hogy azt a jövő irányában is meghaladhatják. A dolgozat konklúziója, hogy a szabadság a sors igenlését és kormányzását jelenti. A gondolatmenet Nietzsche etikájával zárul: sorsunk szabadságként való kibontakoztatása első természetünk újramegtelelésével azonos, így annak akadályozása a természet ellen elkövetett bűntett. A kategorikus imperatívusz természetünk kibontakoztatásának kötelességét mondja ki.

FILOZÓFIA II.

A dolgozat címe: Az anzelmi egység elve

A szerző neve: András Ferenc, *azonosítószám:* 14/203

A szerző szakja, évfolyama: filozófia VI.

Az intézmény neve: Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Dr. Boros János, tanszékvezető egyetemi tanár

Vajon egy érvelés során felhasznált eszközök között mi számít „legálisnak” és mi „illegálisnak”? Vajon mennyiben határozza meg a bizonyítási eljárás módját és elemeit az, amit bizonyítani akarunk? E kérdéseknek pontosan akkora a jelentősége, mint amekkora az épp terítéken lévő érv tékje. Az ontológiai érv esetében e tét nem kisebb, mint Isten léte vagy nem léte, tehát kiváltképp megfontolandó, hogy a levezetéshez szükséges eljárási módok, eszközök egyúttal elégségesnek is bizonyulnak-e. Jelen dolgozat célja az, hogy felhívja a figyelmet arra, miszerint az ontológiai érv kizárólag logikai elemekre koncentráló levezetései mögött is jelen vannak, s kulcsszerepet kapnak azok a „metalogikai” tényezők, melyeknek az egymáshoz illetve magához az érvhez fűződő viszonyát Anzelm egységre törekvő szándéka hatja át. Az anzelmi egység elve annak kifejezője, hogy az érv által felvetett tárgykörben nem lehetséges a legkisebb eredmény felmutatása sem az ember racionális eszköztárának teljes felsorakoztatása nélkül. Meggyőződésem, hogy az anzelmi egység elvének, az elv alkotórészeinek vizsgálata nélkül nem szólhatunk komolyan sem az érv cáfolatáról, sem az érv védelméről.

A felvetett kérdésekre ennek szellemében a következő válasz adható: a legnagyobb kihívások igénylik a legsokoldalúbb készenlétet, vagyis a feladat nagysága igencsak hatással van azon döntéseinkre, amikor a megoldás során latolgatjuk, hogy „mihez” s „mennyihez” nyúljunk. Az anzelmi elv azt sugallja, hogy a legtisztább logikai megközelítések sem úszhatják meg a szembesülést a mélybe hatoló gondolkodást kísérő „fénytöréssel” – s ha mégis, akkor még egyáltalán nem hatoltak a kellő mélységbe.

*
**

A dolgozat címe: Szókratész Erósza – Az igazság formaváltozásai a lakomán

A szerző neve: Csordás Dávid, *azonosítószám:* 14/206

A szerző szakja, évfolyama: angol, V., filozófia, II.

Az intézmény neve: Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Somos Róbert, egyetemi docens

Különös darabja *A lakoma* a platóni korpusznak. Nem annyira dialógus, mint egy eseményről, egy győzelmi ünnepségről adott leírás; nem a párbeszéd, hanem előadások, beszédek uralják; témája Erósz, ez a sajátos lény, a platóni gondolkodás egyedülálló zárványa. És kifejezett, a keretbeszélgetésen messze túlmutató, többszereplős cselek-ménye van. Ezt a cselekményt fogjuk tüzetesebben szemügyre venni, arra keresve a választ: mi és miért történik a lakomán?

Folyamatában, a cselekmény és a beszédek felől próbáljuk értelmezni az egyes mozzanatokat, elsősorban Szókratész viselkedését, és nyomon követni a megjelenő, majd lassan eluralkodó 'igazság' dinamikus, eleven mozgását, egészen a Diótíma-beszédig. Mivel ezen igazságnak elsősorban formáit, alakváltozásait, meghatározásait és használatát kutatjuk, az egyes beszédek tartalma háttérbe szorul, de egy-máshoz, az eseményekhez és a szereplőkhöz való viszonyuk fokozott jelentőséget nyer. Ez a 'beszédközi', relatív igazság az aktuális beszélő, Erósz és az „előtte szólók” kölcsönhatásában bontakozik ki.

Ugyanakkor, mintegy ellenerőként, a beszédek közeiben, a cselekmény közjáték-kaiban egy allegorikus jelenet épül ki, melyben mintha a barlanghasonlat mítoszának egy lehetséges változata. A két folyamat által kialakított bizonytalan térben játszódik le az igazság drámája a lakomán.

*

**

A dolgozat címe: Adalékok egy géniusz geneziséhez, Plótinosz, Emerson és Rorty lábjegyzetei a Timaioszhoz

A szerző neve: Danka István, *azonosítószám:* 14/208

A szerző szakja, évfolyama: filozófia IV.

Az intézmény neve: Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Dr. Boros János, egyetemi tanár

Dolgozatomban arra teszek kísérletet, hogy Emerson egyik kulcsfogalmának, a Geniusnak az eredetét Plótinosz Timaiosz-recepciójában jellem fel. Ha meglátásaim helytállóak, akkor az, amit Emerson értelmezői eredetien amerikaiak és romantika-korabelinek vélnek, az mélyen a platóni tanokban gyökerezik; nem más, mint újrafogalmazott neoplatonizmus. Az alábbiakban ugyanis amellet érvelek, hogy Emerson – és rajta keresztül Rorty – nézeteinek kialakulásának szemmel követéséhez szükséges (bár nem elégséges) a Timaiosz plótinوسي interpretációjának figyelembe vétele. Ennek igazolása ugyanis elégséges ahhoz, hogy dolgozatom távolabbi konklúziójáig jussak, amely egy indirekt érv Rorty filozófia-felszámolási programjával szemben.

Első lépésben párhuzamot vonok a plótinوسي Egy – Szellem – egyedi lelkek/Világlélek felosztás és Emerson Egy, Génusz, emberek (ill. emberi lelkek) és Természet kategóriái közé. Ennek alapján oda jutok, hogy a platóni démiurgosz – a Szellem aktív mozzanataként – a Génusz vagy Poéta lesz, aki tudását egy jobb jövő, az Egy-be való visszatérés szolgálatába állítja.

Ezután vázoló Emerson „igazságelméletét”, amelyet szövegkezelési technikájából vezetek le, egyúttal rámutatva arra, hogy ez a sajátos írási és olvasási metódus – amennyiben egyfajta „metaelvéként” egy platóni-plótinوسي ontológiát tételezünk – feloldja az Emerson állításai közötti inkoherenciát. Ez a fajta szövegkezelési mód jellemzi Rorty nézeteit is. Ez adja a Rorty elleni indirekt érvemet: ha a Genius vagy Poet és a démiurgosz azonosítható, akkor az „emersoni hagyományhoz” tartozó Rorty maga is platonikus filozófiát művel, azaz a „platón-kanti kánon” felszámolása tényszerűen nem ment végbe.

Munkám nem titkolt célja tehát elsősorban az, hogy egy olyan pillanatképet villantson fel Platónról – vagy Rortyval szólva: olyan ironikus leírását adja e filozófusnak –, amely a gondolkodás történetének e jeles alakját inkább Rorty szövetségeseként, semmint ellenségeként mutatja be.

**

A dolgozat címe: Egy berkeleyánus nyelvfilozófia lehetőségei a kortárs analitikus filozófiában – Berkeley és Davidson az anyag-szellem dichotómiáról –

A szerző neve: Danka István, *azonosítószám:* 14/209

A szerző szakja, évfolyama: filozófia, IV.

Az intézmény neve: Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Dr. Boros János, egyetemi tanár

A jelen munka kettős célzatú. Az első részben amellet fogok érvelni, hoigy George Berkeley nézeteit célszerűbb a nyelvfilozófia, mint az ismeretelmélet felől értelmeznünk. Miután vázolom Berkeley nézeteit a locke-i absztrakt általános ideákról, amellet foglalom állást, hogy ezen tan elvetéséből szükségszerűen következik a locke-i anyagfogalom felszámolása. Ennek során támaszkodom az ideák (davidsoniánus) eseményszerű értelmezésére.

A második részben párhuzamot vonok Berkeley és Davidson cselekvésemélete között, ennek révén jutva a berkeleyánus szellemi szubsztancia eliminálásához. Ha meglátásaim helytállóak, Berkeley a szellem fogalma alatt valami olyasmit értett, amit Davidson okságnak nevez.

A harmadik részben e fogalom belső ellentmondásait kísérlem meg oldani. Ennek kapcsám kitérek a davidsoni esemény-individuáció kérdéseire, amely problémáit jórészt Berkeley nyelvfilozófiája alapján válaszolom meg.

Az események individuációja azért fontos, mert ennek révén jutok el ahhoz a davidsoni deskripcióelmülethez, amely az anyag-szellem dichotómiát nyelvi természetű dualizmusként kezeli, amit – Berkeley nyelvfilozófiája alapján – nem terjeszthetünk ki a leírásfüggetlen világra.

Az utolsó, összegző részben azokra a metodológiai megfontolásokra utalok, amely alapján a két megoldást a dichotómia oldására nem csupán következményeiben, de indíttatásában is azonosnak vélem. Ha pedig ez így van, akkor – a davidsoni esemény-individuáció elvét az elmületekre alkalmazva – a két tézis azonosnak tekinthető.

Dolgozatom távlati célja az, hogy demonstráljam azt, hogy Berkeley nézeteinek relevanciája lehet egy kortárs diskurzusban való állásfoglaláshoz éppúgy, amint Davidson filozófiája is hasznos adalékokkal szolgálhat Berkeley értelmezésekor.

A dolgozat címe: Reichenbachi közös-ok zárt rendszerek

A szerző neve: Gyenis Balázs, *azonosítószám:* 14/111

A szerző szakja, évfolyama: filozófia, I., közgazdász, III.

Az intézmény neve: Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar / Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem

A témavezető neve, beosztása: dr. Rédei Miklós, egyetemi docens

Az okság valószínűségi-statisztikai értelmezései közül a Reichenbach nevéhez fűződő közös ok fogalma 1956-os felbukkanása óta foglalkoztatja az irodalmat. A reichenbachi közös ok elv értelmében az egymással direkt kauzális kapcsolatban nem lévő korreláló események korrelációjának mindig van közös oka. Nem igaz azonban, hogy tetszőleges valószínűségi mezőt alapul véve minden korrelációhoz találunk olyan eseményt, amely kielégíti a négy adott szükséges feltételt. A néhány éve született kiterjesztési tétel ugyan részben feloldja a problémát, de a kérdés továbbra is nyitva maradt: vajon vannak-e közös-ok zárt valószínűségi mezők, azaz olyanok, amelyekben minden együttjáró eseménypár korrelációjának van közös oka. A dolgozat ezen nyitott kérdésre kíván válaszolni. A megfogalmazott főbb állítások: Csak egyféle közös-ok szemi-zárt véges valószínűségi mező létezik. Bármely véges valószínűségi mezőn megadható olyan logikailag független részalgebra-pár, melyekből vett események korrelációjához mindig van közös ok. Minden atommentes valószínűségi mező közös-ok zárt. Minden atommentes valószínűségi mező logikailag közös-ok zárt. A valószínűségi mezők közös-ok zártságának kérdéséhez kapcsolódik a statisztikus magyarázatokra építő elméletek teljességének intuitív képe. Egy valószínűségi alapokra épülő magyarázó elméletet akkor éreznénk „teljesnek”, ha a minden megfigyelt korrelációt meg tudna indokolni vagy a korrelált események közti direkt kauzális kapcsolattal, vagy egy közös okra történő hivatkozással. Eredményeinkből következik, hogy amíg az öszsokasági eloszlásra nem teszünk előzetes feltevéseket, s így csak véges sok mérési, kísérleti eredménnyel dolgozunk, addig egyetlen véges elméletben nem tudunk minden együttjárást „megmagyarázni”. Ha azonban elfogadunk bizonyos, az öszsokasági eloszlásra vonatkozó hipotéziseket, akkor ilyen magyarázó közös okot már minden korrelációhoz kapunk, azaz elméletünk teljes lesz.

A dolgozat címe: A narratíva a pszichoanalízis freudi elméletében.

A szerző neve: Marno Dávid, *azonosítószám:* 14/108

A szerző szakja, évfolyama: filozófia – esztétika V.

Az intézmény neve: Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Dr. Kelemen János, igazgató, Dr. Erős Ferenc, egyetemi tanár

Megjegyzés: A dolgozat megírásakor a Láthatatlan Kollégium tagja voltam.

A dolgozatban arra vállalkozom, hogy megvizsgáljam a historicitás, pontosabban a narrativitás szerepét a pszichoanalitikus kezelés freudi elméletében. A vizsgálat középpontjában az a kérdés áll, hogy milyen kognitív vagy szemantikai alapja lehet annak, hogy a narratíva a kezeléseknél terápiai funkciót tölt be. A dolgozat kiindulópontját két esettanulmány, a Dóra és a Farkasember címen elhíresült történetek képezik. A Dórából rekonstruálható narratíva-elmélet szerint a narratíva azért tölthet be kitüntetett szerepet a kezelés során, mert a beteg múltjának egyes tudattalanná vált, traumás eseményeit tudatképesé tudja tenni azáltal, hogy reprodukálja azt a temporális kontextust, amelyben azok eredetileg előfordultak. A narratíva terápiai funkcióját tehát ekkor egy mimetikus-referencia elmélet magyarázza. Ezt az elméletet azonban a Farkasember gyakorlata megcáfolja. Ezért a dolgozat során arra törekszem, hogy új magyarázatot találjak a narratíva szerepére. A válasz-lehetőségeket az Álomfejtés és néhány metapszichológiai szöveg alapján keresem. Ezeknek az értelmezése vezet el a tudattalan és a felettes-én viszonyához. A dolgozat végén arra a konklúzióra jutok, hogy a pszichoanalitikus kezeléseknél a narratíva referenciájával nem egy eredeti történet, hanem a felettes-én történeti instanciája szolgál.

**

A dolgozat címe: Emergencia formális rendszerekben

A szerző neve: Nagy Attila, *azonosítószám:* 14/093

A szerző szakja, évfolyama: filozófia, V., programtervező matematikus, III.

Az intézmény neve: Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Dr. Mihálydeák Tamás, egyetemi docens

A formális rendszerekről, pontosabban azok kifejezőerejéről és képességeiről alkotott képünk bizonyos mértékben téves. Ez részben a közvetlenül megélt tapasztalatainknak, másrészt néhány jól ismert és helyesen bizonyított elméleti tétel hibás értelmezésének köszönhető. A mesterséges élet mint új tudományos diszciplína alapfötvös Loránd Tudományegyetemvései azonban ezzel ellenkezők: a konstruktív kutatási irány állítja az élet jelenségeinek számítógépes realizálhatóságát. A dolgozat célja ennek az ellentmondásnak a feloldása a formális rendszerekben rejlő lehetőségek felülvizsgálatával, valamint megpróbálja kritikai szempontok szerint ontológiailag megalapozni az emergencia megjelenésének elméletét. A formális rendszerek egzakt és informális definíciói jelentik a vizsgálódás alapját, amelyből kiindulva világossá válik, hogy mely rendszerekre alkalmazhatók a feltevések. Konkrét példák elemzése megmutatja az evolúciós fejlődés kibontakozását a szintaktikai szimbólumok egyszerű manipulációján alapuló konstrukciókban. Itt kerül kifejtésre a magasabb szinten létrejövő új tulajdonságok, az emergencia jelenségének elmélete szembe állítva redukcionista elképzelésekkel. A gondolatmenet és következményei szerteágazóak, de az alapkonklúzió könnyen megfogalmazható: a radikálisnak látszó állítások (pl. A számítógépek memóriájában létezhetnek digitális élőlények.) természetessé válnak a formális rendszerek jelentőségének átgondolásával, miközben az élet fogalmának mélyebb megértésére is lehetőség nyílik.

**

A dolgozat címe: Kvantummechanikai paradoxonok hermeneutikai elemzése

A szerző neve: Oláh Péter, *azonosítószám:* 14/095

A szerző szakja, évfolyama: vegyész, V.

Az intézmény neve: Eötvös Loránd Tudományegyetem Természettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: dr. Ropolyi László, egyetemi adjunktus

Paradoxonok megjelenésekor a vizsgálódó személy szembetalálja magát azzal a ténnyel, hogy valahol hibát rejt az az okoskodás, amelynek helyessége eddigi tapasztalatai alapján megkérdőjelezhetetlennek látszott. A klasszikus megközelítés szerint ilyenkor a hibát csak két dolog rejtheti: vagy a következtetés menete hibás, vagy – legalább egy – premissza az

adott helyzetben nem helyénvaló. A klasszikus paradoxonok értelmezése a fenti megközelítésben is megoldható. A kvantummechanika leírás-módja alapján tehető ellentmondásos állítások azonban, amelyek a mindennapi tapasztalatainkkal állnak éles ellentétben, más megközelítést is lehetővé tesznek. Felvázolva két kvantummechanikai paradoxont a klasszikus megközelítés szerint, láthatóvá válik a probléma, és ezzel együtt a tét: a fizikai leírás teljességének ténye. Ez az általunk választott két probléma Schrödinger macskája és Wigner barátja néven szerepel az irodalomban. E két probléma klasszikus interpretációjához képest a hermeneutikai leírás több előnyt is nyújt, amelyek lehetővé teszik, hogy új megvilágításba kerüljön a probléma. A hermeneutika szerint ugyanis egy jelenség nem értelmezhető helyesen, ha kiragadjuk abból a világból, amelynek részét képezi. Ebben az esetben pedig éppen ez adja ennek a két problémának az ellentmondásos jelleget. Áttekintettük tehát a fenti két probléma segítségével a hermeneutika gyakorlati alkalmazását, ezek után pedig megvizsgáljuk azokat az általános alapelveket, amelyekkel egy vizsgálódó számára ismeretlen problémakör – ismeretlen világ – feltérképezhető. Alapvető fontosságú, hogy milyen alapelvekkel felvértezve közelítünk meg egy jelenségekört. Ezek az alapelvek azonban származhatnak-e a mi szűk fizikai környezetünkön kívülről? Szétválasztható-e tehát a vizsgálódó személy és vizsgálat tárgya? Hogyan kell ezt figyelembe venni, és ennek fényében hogyan működik a megismerés folyamata a hermeneutika szerint? A válaszok alapján láthatóvá válik, hogy hogyan is látja a paradoxon fogalmát a hermeneutika.

**

A dolgozat címe: Az erős mesterségesintelligencia-hipotézis karteziánus gyökerei

A szerző neve: Pápay György, *azonosítószám:* 14/160

A szerző szakja, évfolyama: magyar, V. – filozófia, IV.

Az intézmény neve: Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Kollár József, egyetemi adjunktus

A „tudnak-e a gépek gondolkodni?” kérdés korántsem tekinthető újkeletűnek, de csupán az 1950-es évektől, az első digitális számítógé-

pek megjelenését követően vált igazán aktuálissá. Az ún. erős mesterségesintelligencia-hipotézis szerint semmi sem zárja ki annak az elméleti lehetőségét, hogy olyan számítógépeket hozzunk létre, amelyek valóban intelligensnek tekinthetők. A kognitív tudomány számos képviselője e hipotézis pártján áll, azonban nem vártak sokat magukra azok az érvek sem, amelyek cáfolni próbálják a fenti lehetőséget. A vita természetesen máig sem jutott nyugvópontra, s jelentős szerepet kap az elmefilozófia, valamint a megismeréstudomány diskurzusában. Dolgozatomban egy új szemszögből igyekszem megközelíteni a problémát: kísérletet teszek annak bemutatására, hogy az erős mesterségesintelligencia-feltevés gyökereit a descartes-i elmekonceptióban találhatjuk meg. A karteziánus gyökerek feltárásának köszönhetően egyrészt tematizálhatóvá válik, hogy miért képes az erős mesterségesintelligencia-feltevés könnyedén ellenállni a hagyományos ellenérvek jelentős részének, másrészt pedig olyan szempontokat nyerhetünk, amelyek új ellenérvek megfogalmazását teszik lehetővé.

*
**

A dolgozat címe: A kvantummechanikai mérés fenomenológiai-hermeneutikai elemzése

A szerző neve: Pogány Ádám, *azonosítószám:* 14/094

A szerző szakja, évfolyama: fizikus, III.

Az intézmény neve: Eötvös Loránd Tudományegyetem Természettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: dr. Ropolyi László egyetemi adjunktus

Dolgozatunkban két, egymástól látszólag igen távol álló szellemi teljesítmény: Heidegger korai filozófiája és a kvantummechanika közti összefüggéseket szeretnénk megvilágítani. Ezt oly módon tesszük, hogy Heidegger korai főműve, a *Lét és idő* fogalmaival, gondolatmenetével próbáljuk értelmezni a kvantummechanikai mérés elméletének – a fizikusok körében máig is különböző interpretációkra vezető – problémáit, majd egy hermeneutikai körbe való belépéssel a kvantummechanikai szemléletmód alkalmazhatóságát vizsgáljuk a „jelenvolólét mint megértés” heideggeri kifejtésének értelmezésében. Ezzel valódi kölcsönhatásba hozzuk a két területet, s ennek során remélhetőleg mindkettő nyer egy új interpretációt. Először röviden összefoglaljuk a kvantumjelenség-

gek klasszikus fizikai szemlélettel érthetetlen tulajdonságait és a kvantummechanikai mérés folyamatának problémáit, majd az eme nehézségek magyarázatára kialakult különböző interpretációkat. A klasszikus fizikai mérés során állandóan használt fogalomrendszer alapjainak heideggeri kritikájával alátámasztjuk a XX. század előtti fizika inautentikusságát, hogy a későbbi elemzés során a kvantummechanikát a saját megismerésfogalmának tisztázására való törekvés miatt mint autentikus tudományt mutathassuk be. Ezután a megértés heideggeri hármass előstruktúrájának alkalmazásával kiemeljük az érzékelés folyamatainak fontosságát, majd ezek elemzése során neurofiziológiai magyarázatot adunk a kvantummechanikai leírásmódra jellemző komplementaritásra. Az érzékelés és a mérés hasonlóságainak kimutatása után, a megértés jelentésadó folyamatként való értelmezésével (miközben az információ-jelentés kettősséget és Heidegger „mindennapi jelenvalólét” analízisét alkalmazzuk) pedig a hermeneutikai kört elemezzük kvantummechanikai szemlélettel, hogy aztán megállapíthassuk végső következtetésként: a kvantummechanika és Heidegger filozófiája közti kölcsönhatásból fény derült kapcsolatukra, és ezáltal mindkét terület új megvilágítást nyert.

**

A dolgozat címe: A válasz a bizonyosságnál közelebb van

A szerző neve: Váradi Péter, *azonosítószám:* 14/112

A szerző szakja, évfolyama: filozófia (magyar, esztétika), III.

Az intézmény neve: Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Stanley Cavell neve talán kevésbé teoretikus és (az akadémikus értelemben) rendszeres munkáiról, mint irodalom- és filmkritikáiról, esztétikai és pszichoanalitikus elméleteket mérlegelő írásairól ismert. A *The Claim of Reason* ('Az értelem igénye') című, Cavell filozófia főműveként emlegetett mű tartalmazza legrendszeresebb formában mindazokat a megfontolásokat, melyeken Cavell egyéb irányú munkái nyugszanak. A négy részből álló mű első három része szolgál a kutatásom tárgyául, melyben Cavell kidolgozza az austini ordinary language philosophy kritikai gyakorlata alapján Wittgenstein kritérium-fogalmáról származó sajátos interpretációját, ezen keresztül az emberi értelem mibenlété-

re vonatkozó nézeteit kifejtve. A vizsgálódás fő motívuma a szkepticizmus önértelmezését elfogadó, azt abban a formában cáfolni kívánó episztemológiai tradícióval való konfrontáció. Dolgozatomat annak a kérdésnek szentelem, hogy a szkeptikus kérdés Cavellnél található feldolgozómódja milyen végső kérdésre redukálható a mi számunkra. Mi lehet az a végső döntési helyzet, ami elé Cavell filozófiája állít bennünket, mi mellett és mivel szemben dönthetünk (– itt a cavelli kontextuson kívül értve ezeket a szavakat)? Ide úgy jutok el, hogy Cavell gondolatmenetét követve igyekszem alátámasztani az 'ami hozzánk a bizonyosságnál közelebb van' fogalmának értelmes megragadhatóságát. Másrészről érvelek azzal szemben, hogy e mögött, mint a fogalom alkalmazását bizonyossággal megalapozót, valamilyen tényt kereshetnénk, mely alátámasztja a fogalom alkalmazását. Ezek után a magánnyelv-argumentum Kripke-féle megoldását Cavell gondolatmenetével ütköztetve értelmezem, feltárva a közöttük lévő ellentmondást, melyet megkísérlek egy vagy-vagy formájú kérdésben karakterizálni. A kérdés nagyjából úgy hangzik: számon kérem-e a szenvedőn fájdalma kritériumát?

**

A dolgozat címe: Descartes és az emberi megismerőképesség

A szerző neve: Varga Péter, *azonosítószám:* 14/187

A szerző szakja, évfolyama: informatika, III.

Az intézmény neve: Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

A témavezető neve: Dr. Fehér Márta, egyetemi tanár

A lehetőségesség és megismerhetőség: a modális és episztemológiai státusok kapcsolatát kívánjuk vizsgálni egy konkrét filozófus életművében és annak recepciójában. Választásunk Descartes-ra, az újkori filozófia egyik megalapítójára esett, akinek az emberi megismerőképesség lehetőségéről és korlátairól vallott nézeteit szándékszük ismertetni a dolgozat: azt a problémakört, amelyet a szakirodalom az örök igazságok teremtettségéként ismer.

Elsőként az elmélet textuális megalapozhatóságát tekintjük át, amely munka számos, filológiai természetű nehézség legyőzését kívánja meg, de eredményeképpen azonosítjuk Descartes releváns téziseit.

A kontextuális vizsgálat tanúsága szerint az elmélet teológiai ihletettséggű megfogalmazása nem csupán külső burok, mivel a mindenhatóságról szóló középkori vitát viszi tovább; a tamási megoldással szemben – egészen az egyenes idézetekig elmenően – Suarez kritikájára támaszkodik, azonban – részletes bemutatásra kerülő szempontok miatt – ettől eltérő álláspontra helyezkedik.

A filozófia- és teológiatörténeti kuriózum helyett Descartes gondolatmenete – szűkebb kontextusától független – szekuláris értelmével bír, a kérdésfejtős Loránd Tudományegyetemvés pontos elemzése és a karteziánus pozíció értelmezése azonban mindmáig megosztja a szakmát. Jelen dolgozat a főbb kísérletek vázlatos ismertetését tűzi ki célul (három, nagy hatású álláspont köré csoportosítva), amelynek eredményeképpen lehetővé válik a megismerőképességről szóló negatív beszéd mikéntjéről szóló pozíciók in situ értékelése.

• H. Frankfurt, E. M. Curley és J. Bennett álláspontjának ismertetése és értékelése során tehát nem csupán filológiai természetű felismeréseket várhatunk el, mégis a dolgozat célja szerint Descartes jobb megértéséhez is szeretne hozzájárulni.

**

A dolgozat címe: Vágy-okozás

A szerző neve: Zuh Deodáth, *azonosítószám:* 14/006

A szerző szakja, évfolyama: filozófia, I.

Az intézmény neve: Babes-Bolyai Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Kolozsvár

A témavezető neve, beosztása: dr. Egyed Péter egy. egyetemi docens

„Azon” ez évi diákkonferencia-dolgozat témája alapvetően bölcsesség-szerető. A szeretet, mint produktív erő, pszichológiai relevanciája az egyetlen pont, mely alátámasztja egy ilyen vizsgálódás helyénvalóságát. Mert az alapvetés itt nem hipotézis, hanem a szöveg szintjébe fűrt pszichológiai alapfogalom. A vágyakozás filozófiai szerepe mutatkozik meg, vagy legalábbis próbál. Ezt a problémát egyrészt metafizikai, másrészt az antifilozófia, mint filozófia szemszögéből tárgyalom. A tárgyalás esetleges, de megpróbál rámutatni azokra a mozgásokra, melyek a vágyakozás által a korai metafizikában az antifilozófiára és a XX. századi stílus-öntudat-filozófia Emil Cioran-i vonulatában a valódi

metagondolkodásra tükröződnek. Ez a tükör meglehetősen töredezett, ezért kísérleteztem, hogy a dolgozat második felében a modern anti-teológiával indokoljam egy ilyen vágyakozás és vágy-okozás elméletét. Ez az antiteológia a ciorani „rossz teremtőt” te-kinti alapjának, s próbál egyes kapcsolatokon át irodalmi bizonyítást nyerni. Egyben konvergál egy sajátosan román típusú istenfelfogás feltárásával, melyet csak a vágyakozás indíthatott meg és csak ez jelölheti ki határvonalait.

KÖRNYEZETTUDOMÁNY – TUDOMÁNYTÖRTÉNET

A dolgozat címe: Játszunk? De hol? Miskolc játszótér kultúrája

A szerző neve: Novák Gergő, *azonosítószám:* 14/043

A szerző szakja, évfolyama: szociálpedagógus III.

Az intézmény neve: Debreceni Egyetem Hajdúböszörményi, Wargha István Pedagógiai Főiskolai Kar

A témavezető neve, beosztása: Pálfi Sándor főiskolai egyetemi adjunktus

Kutattam, hogy a miskolci gyerekek (3-10 éves korosztály) mivel töltik el szabadidejüket, a lakásban és miért tartózkodnak szívesen a kevésbé rendezett állapotú játszótereken is. Valamint kutattam azt is, hogy az ilyen életkorú gyermekeknek milyen játéklehetőségeik vannak a játszótereken, a szabadidő eltöltésére. Választ szerettem volna kapni arra, hogy a miskolci városlakók szerint milyen állapotban van ezen játszótérek többsége. Készítettem egy térképet a játszótérek többségén leginkább megtalálható játékeszközökről. Megvizsgáltam, hogy melyik az a korosztály, akinek megfelelő szórakozási lehetőséget kínálnak ezen játszótérek. A kérdőív felvételénél az interjú módszerét alkalmaztam. A megkérdezett populáció 86 fő, gyermekeik száma 180. Végkövetkeztésem az, hogy játszótérekre igen is szükség van. A mai miskolci játszótérek többsége ugyanakkor nem alkalmas a szabadidő igényes eltöltésére, és nem nyújt kielégítő kikapcsolódási lehetőséget, csak maximum 8 éves korig, a nagyobb korosztály ezért választja inkább a benti tevékenységeket (tv, számítógép stb.).

**

A dolgozat címe: Zöld mozgalom Győr-Moson-Sopron megyében

A szerző neve: Radnics Zsuzsanna, *azonosítószám:* 14/068

A szerző szakja, évfolyama: gazdasági agrármérnök, IV.

Az intézmény neve: Nyugat-Magyarországi Egyetem Mezőgazdaságtudományi Kar, Mosonmagyaróvár

A témavezető neve, beosztása: dr. habil. Szabó István, egyetemi tanár,

A környezetvédelem napjaink egyik kiemelten kezelt területe. Számos törvény és rendelet született az utóbbi években a környezet védelmének érdekében, de nem elegendő a jogi szabályozás, az emberek környezeti

szemléletét is formálni kell. A környezetvédő egyesületek nagy szerepet játszhatnak (és játszanak) az emberek környezeti nevelésében, szemléletformálásában; ezért választottam a Győr-Moson-Sopron megyében működő környezetvédő civil szervezetek működésének és tevékenységének vizsgálatát.

Dolgozatomban bemutatom a környezetvédő egyesületek tevékenységeit és célkitűzéseit, valamint kapcsolatrendszerüket. A kapcsolatrendszer az állammal, a vállalatokkal, a lakossággal, a hazai és nemzetközi civil szervezetekkel való együttműködés szempontjából vizsgálom. Kutatási módszerem az irodalom áttekintéséből, a környezetvédő egyesületeknél szerzett tapasztalati megfigyelésekből és közvélemény-kutatásból áll. A megismert környezetvédő egyesületeknek az állammal együttműködő, de pénzügyileg nem rá támaszkodó kapcsolatot célszerű kialakítaniuk. A vállalkozói szférával nem jelentős a kapcsolatuk. A környezetvédő egyesületek helyi viszonylatban jól tudnak együttműködni más civil szervezetekkel, és jó kapcsolatot alakítottak ki nemzetközi környezetvédő szervezetekkel is.

A működésük hatékonyságának továbbnövelése érdekében lakossági támogatottságuk növelésére célszerű törekedniük. Az emberekben azt kell tudatosítaniuk, hogy a különböző környezeti károk milyen hatással lesznek a közvetlen környezetükre, lakóhelyükre és egészségükre és mit tehetnek a környezeti károk és káros hatások elkerülése érdekében.

A dolgozat az Alapítvány a Magyar Felsőoktatásért és Kutatásért támogatásával készült.

**

A dolgozat címe: A 2000. év; ahogy előrejelezték és ahogy megvalósult

A szerző neve: Abonyi Zsolt, *azonosítószám:* 14/116

A szerző szakja, évfolyama: általános közgazdász, II.

Az intézmény neve: Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem

A témavezető neve, beosztása: Dr. Hideg Éva, egyetemi docens

A dolgozat célja a 2000. évre vonatkozó – az elmúlt 35 évben készült – előrejelzések pontosságának vizsgálata, a környezeti erőforrásokra, demográfiai és gazdasági változásokra tett előrejelzések pontosságának

meghatározása volt. Ezzel párhuzamosan a különböző előrejelzési módszerek eredményessége, hatásossága is tanulmányozásra került. Az elemzésre került művek a Római Klub jelentései, az ENSZ és az amerikai kormány megbízásából 1968 és 1976 között készült tanulmányokból kerültek ki. A kiválasztott előrejelzések mindegyikében a túlnépesedés, az erőforrások szűkössé válása, a környezetszennyezés és a tárguló jövedelmi szakadék állt a középpontban. A dolgozat első felében ezeknek az előrebecsléseknek az áttekintése történik, míg a második részt a „forgatókönyvek” napjainkat jellemző tények alapján történő értékelése tölti ki. Az előrejelzések pontossága a felhasznált módszer, a premisszák és a jóslás tárgyának függvényében ingadozott. Míg egyes modellek esetében a népességi előrejelzések nagy többségben, a GDP-re vonatkozó jóslatok közel 50%-ban pontosak voltak, addig történtek teljesen pontatlan jóslatok is. Bizonyos területeken, mint pl. a rendelkezésre álló nyersanyag és a világkereskedelem bizonyos mutatói, tett becslések pedig mindegyik esetben jelentős mértékben hibásak voltak. Ennek alapján láthatóvá váltak a modellek erősségei és gyengeségei, ami alapján meghatározhatóvá vált, hogy mely módszereket érdemes továbbra is alkalmazni és melyeket nem. A vizsgálat során világossá vált, hogy számszerű mutatók előrebecslése kizárólag extrapolálás és más számítási eljárások útján nem vezet helytálló előrejelzésre. A jelentések haszna mai szemmel nézve a figyelem felkeltés, a különféle problémák analízise és a lehetséges alternatívák kidolgozása, azaz az előrejelzés feladatkörének meghatározása. Mindezek mellett természetesen az előrejelzések elméletének fejlődését is nagyban előremozdították ezek az úttörő próbálkozások.

**

A dolgozat címe: A hulladékgazdálkodás új lehetőségei

A szerzők neve: Nagy Zoltán Lajos – Szabó Balázs, *azonosítószám:*

14/189

A szerzők szakja, évfolyama: műszaki menedzser, gépészmérnök II.

Az intézmény neve: Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

A témavezető neve, beosztása: Füle Miklós egyetemi docens

A dolgozat abból a koncepcióból indul ki, hogy a kommunális hulladékok kezelését a közeljövőben egyre inkább regionális szinten kell meg-

oldani. Erre utalnak a kezelés gazdaságossági követelményei, az ezen követelményekre épülő EU szabályozás, valamint a terjedő Local Agenda programok.

Az általunk választott észak-magyarországi körzetben négy település hulladékgazdálkodási gyakorlatát vizsgáljuk. Elemezzük azokat a gazdasági érdekeket, amik a közös hulladéklerakó létesítéséhez és üzemeltetéséhez vezetnek, ismertetjük a lerakó műszaki jellemzőit. Külön kitérünk a létesítés és üzemeltetés finanszírozási kérdéseire, különös tekintettel a helyi adók, hozzájárulások eltérő alkalmazási lehetőségeire. Ezek az eltérések az egyes települések különböző köztelherviselési képességét tükrözik, van ahol a helyi önkormányzat, van ahol a begyűjtéssel foglalkozó vállalkozó szedi a díjat.

Mivel a jelenlegi regionális lerakó 5 éven belül megtelik, foglalkozunk a felhagyás problémáival, új lerakó tervezett létesítésével is. A jövőbeni hulladéktároló méretében és szolgáltatási körzetében is jóval nagyobb lesz a jelenleginél.

A fejlesztésre vonatkozó javaslatainknál figyelembe vesszük, hogy a fenti bővítés már a települések Local Agenda programjainak keretében valósulhat meg. A hazai jogszabályok és az EU-hoz való közeledés valószínűsíti, hogy középtávon a magyar hulladékgazdálkodásban is teret nyer a szelektív gyűjtés gyakorlata. Célszerű lenne egyes anyagfajtákra „szakosodó” begyűjtő központokat létrehozni, amelyekre települnének az újrafeldolgozó ipari egységek. Javaslatainkban olyan online döntéselőkészítő rendszer alapjait kíséreljük meg felvázolni, amely segíti az önkormányzatokat, a feldolgozó üzemeket és a lerakók létesítésében érdekelt szereplőket a gazdaságilag optimális döntés meghozatalában.

**

A dolgozat címe: Konfliktusok a területfejlesztés területén (Plazmatechnológiával működő veszélyes-hulladék égető építés Kenyelen)

A szerzők neve: Bakk Attila – Bakk Zoltán, *azonosítószám:* 14/250

A szerzők szakja, évfolyama: villamosmérnöki kar, V., villamosmérnöki kar, IV.

Az intézmény neve: Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

A témavezető neve: Krémer András, egyetemi egyetemi adjunktus

Az elemzésre kerülő történet valamikor 1997-ben kezdődött, amikor még egy másik cég, melynek neve a későbbi események szempontjából lényegtelen, bár tevékenységének meghatározó szerepe volt az égetőmű helyszínének kiválasztásában, mivel az a szomszédos települések egyikén működő növényolaj gyár viszter iszapját kezelte, melynek következtében a terület ún. VH övezetbe lett besorolva. Ennek folyománya képpen került a képbe a helyszín, amikor az általunk a későbbiekben beruházóként említett cég területet keresett a veszélyes-hulladék égető megvalósításához. Az ilyen típusú beruházások elengedhetetlen velejárója egy hosszadalmas engedélyeztetési procedúra, melynek a véleménynyilvánító-népszavazás is része, melynek negatív eredménye esetén a beruházónak új helyszínt kell választania. Jelen esetben is megtörtént a népszavazás, ennek eredményét azonban a lakosság egy része nem hitte el, ugyanis az a beruházó szemszögéből nézve kedvező eredményt hozott, ami konfliktushelyzethez vezetett.

A téma elemzése elsősorban konfliktuskezelés szempontjából történik, de a választott probléma komplexitása az ilyenirányú értelmezést lehetetlenné teszi bizonyos kockázatpercepció és kockázatkezelési szempontok figyelembevétele nélkül.

A probléma összetettségéből következően nehéz, talán azt is mondhatnánk, hogy szinte lehetetlen egy jól megalapozott, érvekkel és tényekkel alátámasztott álláspontot kialakítani. A dolgozat célja az adott szituáció kielemezése és hogy a benne rejlő csapdákra felhívjuk a figyelmet.

*

**

A dolgozat címe: Jedlik Ányos, az első magyar elektrotechnikus

A szerzők neve: Kondor Csaba – Török Péter, *azonosítószám:* 14/059

A szerzők szakja, évfolyama: műszaki informatika, III.

Az intézmény neve: Kecskeméti Főiskola Műszaki Főiskolai Kar

A témavezető neve, beosztása: Somkutas Lajos, főiskolai adjunktus

A dolgozat célja, hogy megismertesse az olvasóval Jedlik Ányosnak, az első magyar elektrotechnikusnak az életútját, felfedezői munkásságának szakaszait, alkotói tevékenységének eredményeit és tanári működését. A szerzők e dolgozat elkészítésével kívánnak emléket állítani a nagy hírnű tudós születésének 200. évfordulója alkalmából.

A dolgozat első fejezete bemutatja Jedlik életútját születésétől a haláláig. E fejezetben az olvasó megismerkedhet a fiatal Jedlik iskolai tanulmányaival, a főiskolai- majd egyetemi tanár és rektor tevékenységével, az idős Jedlik nyugdíjas éveivel.

A dolgozat második fejezetében a szerzők bemutatják Jedlik korát, összehasonlítják a korabeli Nyugat-Európa és Magyarország társadalmi, gazdasági, kulturális és tudományos életét, és elemzik azokat a körülményeket, amelyek között Jedlik az alkotásait létrehozta.

A dolgozat harmadik fejezete ismerteti Jedlik legfontosabb találmányait: a dinamót, az elektromotort, a nagy kapacitású elektromos sűrítőt, elemeit, az optikai rács osztógépet és a szódavízgyártó készüléket.

A dolgozat utolsó részében a Jedlik Ányosról szóló megemlékezéseket, Jedlik szakirodalmi tevékenységét, és a Jedlikkel foglalkozó irodalmat mutatják be a szerzők.

**

A dolgozat címe: Hackerek és Crackerek

A szerző neve: Balogh Péter, *azonosítószám:* 14/194

A szerző szakja, évfolyama: műszaki informatika, II.

Az intézmény neve: Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

A témavezető neve, beosztása: Dr. Tóth Attiláné, egyetemi docens

Az utóbbi években szinte mindennapossá váltak az Internetes szerverfeltörésekről szóló tudósítások. A média jóvoltából mindenkihez eljut a híre egy-egy közismertebb weboldalt (pl.: NASA-t, CNN-t) ért támadásnak. A sajtó és a televízió azonban igen gyakran görbe tükörben tárja elénk a történeteket. Néha elszánt csodagyerekekről, máskor profi számítástechnikai bűnözőkről beszélnek, s az indítékra sosem világítanak rá. A hacker és cracker szavakat azonban teljesen következtelenül – s gyakran helytelenül – használják.

Dolgozatom célja többek között, hogy megpróbáljam a címben is szereplő két szó eredeti és jelenlegi jelentéseit tisztázni, s megismertessem közönségemet a hackerek és crackerek közösségeivel, életmódjukkal, felfogásmódjukkal.

Ennek érdekében először visszatekintek a számítástechnika őskorára, mikor computerek még csak egyetemi és állami laborokban léteztek, s

sebességük messze elmaradt a jelenleg kapható legegyszerűbb számológépektől is. Ekkoriban jelentek meg ugyanis az első-generációs hackerek, vagyis az „igazi programozók”, akiket még leginkább a fejlődés- és tudásvágy motivált, s jobban ismerték kedvelt gépüket, mint a saját tenyerüket.

A 60-as évektől kezdve azonban megkezdődött a számítástechnikai piacosítása. Nagy cégek jelentek meg, melyek igyekeztek magukhoz csábítani a hozzáértő programozókat, tervezőket. Ez az időszak szülte a második generációs hackereket.

A következő korszakban már a személyi számítógépek kifejlesztése volt a legfőbb cél. Ekkoriban tűnt föl többek között a híressé vált Bill Gates és Steve Jobs is.

A hackerek és crackerek között elkülönülés leginkább a 80-as és 90-es években bontakozott ki. A két nagy csoport mellett megemlítem még a phreak-eket, akik a telefonos hálózatok szakértői. Fontosnak tartom még bemutatni a hackerek sajátos kultúráját és etikáját, mely a mai világban a hajdani lovagi erényekhez hasonlóan jó példát mutat az emberiségnek. A múltra való visszatekintés a crackerek egyik legkiemelkedőbb alakjának, az 1994-ben bebörtönzött Kevin D. Mitnick életének bemutatásával zárul.

A dolgozat második felében kénytelen vagyok ismét körülírni a hacker és cracker szavakat, mivel mára mindkettő jelentése torzult az eredetihez képest. Bemutatom a hálózatok feltörésére manapság használt profi és amatőr módszereket, valamint az általános védekezési lehetőségeket. Szintén itt kerülnek említésre azok a csoportok, akik a copyrightos programok (s leginkább játékok) feltörésére szakosodtak, s ezáltal évente dollármilliókban mérhető károkat okoznak az egyes gyártóknak.

Az utolsó fejezetben pedig megpróbálok a szaktekintélyek nyilatkozataiból és a megfigyelhető tendenciákból a jövőben várható helyzetre következtetni.

*
**

A dolgozat címe: A budapesti villamosvasút vonalhálózatának fejlődése a kezdetektől napjainkig

A szerző neve: Szigeti Dániel, *azonosítószám:* 14/196

A szerző szakja, évfolyama: vasúti közlekedés, IV.

Az intézmény neve: Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

A témavezető neve, beosztása: Dr. Varsányi Erika, egyetemi docens

A dolgozat végigköveti a villamosvasút fejlődését a kezdetektől napjainkig. Nagy hangsúlyt fektet a magántársaságok által kialakított villamosvonalakra, hiszen a város további fejlődését ezek jelentősen befolyásolták. A későbbi fejlesztéseket (ld. 3-as metró) is a már meglévő közlekedési struktúrához igazították.

A fellelhető szakirodalom feldolgozásával az a megállapítás tehető, hogy a villamosvasút fejlődését alapvetően a két világháború és a metróépítés befolyásolta. A különböző vállalatok anyagi lehetőségeik szerint tartották fenn a közlekedést, amelyet kezdetben a hétvégi kirándulóforgalom, később a hivatásforgalom jellemezett. Ezeket az egyes vállalatok különböző módszerekkel és hatékonysággal kezelték.

A villamosvasút története szorosan összefügg a többi budapesti közlekedési eszköz történetével. Az autóbusz fejlődése a gerinchálózati jelleget erősítette meg, átvéve a ráhordó- és feltáró forgalom lebonyolítását, a metró viszont a villamos gerinchálózat megszűnését hozta magával, teret engedve az alárendelt szerepű, leginkább a körirányú kapcsolatokat megteremtő villamosvasútnak.

A dolgozatban mindazon vállalatok megjelennek, amelyek az elmúlt majdnem 135 évben ezeket a feladatokat elvégezték. Jelenleg egy társaság, a Budapesti Közlekedési Részvénytársaság felel a villamosközlekedés működtetéséért. A hálózat ugyan nem nagy, de megállja a helyét a főváros közlekedési rendszerében, annak hasznos tagja és a város arculatának fontos eleme marad.

A dolgozat címe: Budapest tömegközlekedésének fejlődése

A szerzők neve: Reizer Adrien Diána – Bacskai János, *azonosítószám:* 14/200

A szerzők szakja, évfolyama: műszaki menedzser III., villamosmérnöki III.

Az intézmény neve: Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

A témavezető neve, beosztása: Dr. Licskó György, egyetemi egyetemi docens

Ebben a dolgozatban Budapest tömegközlekedésének fejlődését dolgoztuk fel a kezdetektől napjainkig. Ehhez számos szakirodalmat, újságcikkeket, könyveket, szaklapokat egyéb a témához kapcsolódó dolgozatokat használtunk fel.

A kutatás során rendkívül érdekes történeteket találtunk az új találmányok fogadtatásáról, különösen meglepőek voltak a Millenniumi Földalatti Vasúttal kapcsolatos híresztelések.

Dolgozatunkban azt szeretnénk bemutatni, hogy Magyarország a kedvezőtlen történelmi körülmények ellenére számos területen megelőzte Európa más országait, illetve rendkívül gyorsan tudta alkalmazni a korabeli technikai újításokat, találmányokat. Ebben jelentős szerepet játszott a Millenniumi Földalatti Vasút ezen kívül a fogaskerekű harmadik volt a kontinensen.

A dolgozat utolsó fejezetében szó esik napjaink közlekedési problémáiról, illetve azok lehetséges megoldásairól. Részletesen foglalkoztunk az ún. „4-es metró ügyével”, amely most már inkább politikai, mint gazdasági ügy. Számos terv, elképzelés, ötlet látott napvilágot, amelyekből még mindig nem tudjuk, hogy melyik fog megvalósulni.

**

A dolgozat címe: Mobiltelefon átjátszóadók telepítésénél felmerülő problémák

A szerzők neve: Tóth Zoltán András – Vatai Csongor, *azonosítószám:* 14/251

A szerzők szakja, évfolyama: Villamosmérnöki és Informatikai Kar, Villamosmérnöki szak, V.

Az intézmény neve: Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

A témavezető neve, beosztása: Krémer András, egyetemi egyetemi adjunktus

Dolgozatunkban szeretnénk bemutatni egy Magyarországon jelenleg is felmerülő problémát, amely szembeállítja a modern kori fejlődés eszközeit és az emberek aggodalmait, aggályait, személyes szférájukat. Munkánk során egy lezajlott tárgyalás és alkufolyamat részleteit tanulmányoztuk, valamint széleskörű kutatómunkát végezve tanulmányoztuk a témához tartozó törvényeket, kormányrendeleteket, környezetvédelmi egyesületek véleményét, az Országos Sugárbiológiai és Sugár-

egészségügyi Kutató Intézet kiadványát, az ÁNTSZ szakhatósági véleményét, újságcikkeket, valamint az adótornyok sugárzási karakterisztikáit és az ezekre vonatkozó tudományos kutatásokat. Nagy figyelmet fordítottunk ezen kívül a szolgáltató alkukonstrukciójának elemzésére, a képviselőjük tárgyalási stílusára, annak alkalmazkodására a különböző szituációkhoz. A feldolgozott irodalom segítségével megfogalmaztuk jogi, egészségügyi és gazdasági észrevételeinket, különösképpen kiemelve, mint nagy hiányosságot, a jogi szabályozatlanságot.

A munkánk során levonhattuk azt az egyértelmű következtetést, hogy nem csak tisztán műszaki adottságokat, paramétereket, karakterisztikákat kell figyelembe venni műszaki problémák megoldásánál, fontos a telepítési környezet és a benne élő emberek véleményét, kétségeit is megfontolni. Sokkal több energiát és kutatómunkát kell fektetnünk abba, hogy megértsük az emberek álláspontját, és ennek szellemében keressünk új közös megoldásokat.

A dolgozat címe: A matematika szociológiája

A szerző neve: Bodnár Viktor, *azonosítószám:* 14/186

A szerző szakja, évfolyama: építészmérnöki Kar, VII.

Az intézmény neve: Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

A témavezető neve, beosztása: Dr. Fehér Márta, egyetemi tanár

Van-e, lehet-e a matematikának szociológiája? Ha lehet, van-e ennek a filozófiára nézve jelentősége?

A tudásszociológia ún. erős programja szerint a válasz mindkét fenti kérdésre igenlő. A tudásszociológia a tudásra mint kollektíve elfogadott vélekedésekre tekint, ebből következően tudásról mindig csak egy adott közösség kontextusában lehet beszélni. A közösség alakítja ki azokat a szabályokat, normákat, amelyek alapján eldől, hogy egy adott vélekedés érvényes tudásnak minősül-e vagy sem. A tudásszociológust a normák kialakulásának, illetve az új normák térhódításának a folyamata érdekli, különösen pedig az, hogy ezen folyamatok hogyan függenek össze a társadalmi tényezőkkel.

Az erős program a matematikát is olyan normarendszernek tekintí, amelyet a fentiek szerint a közösség hoz létre, hagyományoz át és öröködi betartása felett. Ezt David Bloor egy tanulmányának segítségével

vel fogom bemutatni, amelyben a Descartes-Euler-sejtés történetét elemezve a matematikai fogalomalkotás („*Mi számít poliédernek?*”) és a bizonyítás („*Mi számít a Descartes-Euler sejtés helyes bizonyításának?*”) alapvetően közösségi jellegét mutatja be. Ezen példából kiindulva pedig általánosan is bemutatatható a közösség normakövetése, az ítéletek szinkronizációja, amely nem explicit szabályok elfogadásán alapszik (mert ilyenén nem is alapulhat), hanem a közösség gyakorlatán.

Mint fentebb már említettem, mindez alapvető ismeretelméleti jelentőséget is hordoz. Az erős program ugyanis szakít a filozófiát több ezer éve uraló *episztemológiai individualizmussal*, mivel a közösségnek *mint közösségnek* szán alapvető kognitív szerepet. A megismerés *alapvetően* társadalmi gyakorlat, amelyről éppen ezért az egyén szintjén nem lehet számot adni, és éppen ezért van szükség a tudásszociológiai vizsgálódásokra.

KULTURÁLIS ÉS SZOCIÁLIS ANTROPOLÓGIA I.

A dolgozat címe: Az Íge Teste – filmszociográfia az uszkai roma Szabadkeresztény Gyülekezetéről

A szerzők neve: Török Zsuzsanna – Simon Ferenc – Bressel Géza – Lengyel Andor Endre , *azonosítószám:* 14/003

A szerzők szakja, évfolyama: kulturális és kizualis antropológia, V., V., IV., IV.

Az intézmény neve: Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: John A. Strong, a Southampton University nyugalmazott professzora

Uszán végzett terepmunkánk során több, mint negyvenórányi anyagot rögzítettünk. Természetesen ezen dokumentumok éppúgy szólnak a gazdálkodásról, történelmi múltról, mint az identitás kérdéséről, azonban legplasztikusabban bemutatathatónak a roma Szabadkeresztény Gyülekezetet tartottuk. Az időbeli megkötések, valamint az érthetőség okán a film tartalmát a gyülekezet kialakulására, belső harcaira, liturgiájára és terjeszkedési stratégiájára korlátoztuk. Sajnos ki kellett hagynunk azokat a részeket, melyek a hit mindennapokban történő megélését tárnák elénk, vagy amelyek a személyes megtéréseket mutatnák be, mivel ezek csak sokkal tágabb kontextusban értelmezhetőek.

*
**

A dolgozat címe: Egység vagy megosztottság – tanulmány egy Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei határmenti kistelepülés etnikai viszonyairól és identitásáról

A szerzők neve: Török Zsuzsanna – Simon Ferenc – Bressel Géza – Lengyel Andor Endre, *azonosítószám:* 14/004

A szerzők szakja, évfolyama: kulturális és kizualis antropológia; V., V., IV., IV.

Az intézmény neve: Miskolci Egyetem

A témavezető neve, beosztása: John A. Strong, a Southampton University nyugalmazott professzora

Jelen tanulmányban egy kérdésre keressük a választ, mégpedig arra a kérdésre, hogy miért alakult ki Uszán egy olyan roma-magyar együttélési modell, melyet nem jellemeznek kiugró interetnikus feszültségek. A kérdésre négy megközelítés segítségével próbáljuk megadni a választ.

Elsőként vázoljuk a helyzetet, mely azt eredményezte, hogy a településen az addig marginalitásba „kényszerített” roma kisebbség a körülmények változása nyomán többségbe került a magyar lakossággal szemben.

Másodsorban a község gazdasági jellemzőinek rövid áttekintésével próbáljuk érthetővé, értékelhetővé tenni a kialakult viszonyokat.

Harmadik pontunkban az uszakai Szabadkeresztény Gyülekezet életvezetésére és a község lakóinak viszonyára gyakorolt hatását elemzük, mely elemzés elvezet minket a politikai vezetők szerepének értékeléséhez.

A fenti négy megközelítési mód vezet át minket az uszakai identitás(ok) vizsgálatára, melyet viszonszerűségében és ambivalenciájának kihangsúlyozásával együtt tárgyalunk. Mindezek alapján vizsgáljuk felül ezután munka-hipotézisünket és fogalmazzuk meg az új hipotézist, mely a tanulmány konklúziójának is tekinthető:

Az uszakai roma-magyar együttélési modell kialakulása négy tényező együttes hatásának köszönhető, melyek: a Szabadkeresztény Gyülekezetnek az életvezetésre gyakorolt hatása, a politikai vezetők magatartása, a gazdasági viszonyok és a romák 71.8%-os többsége. A fent nevezett négy faktor hatására konstruálódott az „uszakai roma” identitás, mely mind a falu, mind a környező települések mentális struktúráiban fellelhető.

A dolgozat címe: Fába faragott élet - Egy naiv művész Pácsonyban

A szerző neve: Csatlós Judit, *azonosítószám:* 14/005

A szerző szakja: Kulturális és vizuális antropológia, IV.

Az intézmény neve: Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezetők neve, beosztása: Dr. Biczó Gábor, egyetemi adjunktus,

Dr. Petneki Áron, egyetemi docens

Dolgozatomban a Vas megyei Pácsonyban dolgozó idős fafaragó, Magyar Lajos tevékenységét vizsgálom. A kutatás során, a bemutatáson túl

kerestem a fafaragó önértelmezésének meghatározó elemeit, és ebben a művészet szerepét, majd az alkotó és közösség kapcsolatának megismerése volt a cél. Ennek megfelelően két szintet különítettem el: az egyén szintjét, valamint a közösség szintjét.

A kutatás kulturális antropológiai terepmunkán alapszik. Ennek során legtöbbet használt technika a félig strukturált, és a mélyinterjú volt. Az egyén vizsgálata során a mentális struktúrában végbement változások felderítéséhez a fafaragó önábrázolásait használtam fel. A közösségi szint vizsgálata elsősorban strukturált interjúkkal történt. Az esztétikai preferenciát egyszerű választásos feladatok segítségével mértem.

Az egyén szintjén a küldetéstudattól elindulva veszem sorra a világkép, a felvállalt szerepek, az önértékelés és a művészi öntudat jellemzőit, változásait és egymással való kapcsolataikat. A küldetéstudat Magyar Lajos esetében egyaránt megjelenik az alkotótevékenység (faragás, zenélés) és a faluban felvállalt szerepek (beteglátogató, templomszolga) esetében. Másrészt ez teszi lehetővé, hogy saját közösséggel szemben is vállalja a művész szerepét.

A dolgozat második felében a helyi közösség és a fafaragó kapcsolatával foglalkozom. A faragó ugyanazt az értékrendet sajátította el, mint közössége, majd ezt követően szembesült egy ettől eltérő értékrenddel, melyben tevékenysége felértékelődött. Tevékenységének ez a felértékelése saját közösségén kívüli világban történt meg, a társadalom szélesebb köre a művész szerepével ruházta fel. Ez Magyar Lajos szemléletében egyet jelentett az addig csak „játéknak” nevezett elfoglaltság művészetté avatásával, amely további változásokat generált. A kutatás jelenlegi fázisában ezeken a változásokon keresztül magába foglalja a különböző értékrendek egymáshoz való viszonyának, a közösség és az alkotó kapcsolatának, a naív művész közösségben betöltött szerepének vizsgálatát.

A dolgozat címe: „... a faluközösség legyen a megtartó erő!”, A formális szervezetek szerepe a társadalmi kohézió és a lokális identitástudat kialakításában Csincsen

A szerzők neve: Fata Edina – Nagy Szilvia, *azonosítószám:* 14/006

A szerzők szakja, évfolyama: antropológia; IV., III.

Az intézmény neve: Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Dr. Borsányi László, egyetemi docens

Kutatásunkkal azt a hipotézist kívánjuk igazolni, hogy míg egy hagyományos lokális társadalomban a tradíciók ápolásának és átadásának a kulturális mintái szolgálják a társadalmi kohézió fenntartását, addig egy olyan, mindössze pár évre visszatekintő múlttal rendelkező faluközösségben, mint a borsodi-mezőségi Csincse, ezt csak a tradíciók kialakításával lehet elérni, ahol ily módon a hagyományteremtés mintáinak a mechanizmusai is megragadhatók. A kutatómunkánk célpontja tehát ezeknek az alapoknak a letételéért és hagyományoknak a megteremtésén munkálkodó szervezetek vizsgálata.

Az előzetes felmérések alapján mind az empirikus kutatást, mind az elméleti koncepciókat a falu kohéziós ereje szempontjából kiemelkedő három legjelentősebb formális szervezet – a Vikár Béla Népdalkör, a Petőfi Sándor Ifjúsági Klub és a helyi Polgárőrség – működési mintáinak a feltárására összpontosítottuk. A hagyományteremtő és hagyományőrző szervezetek belső működési mechanizmusainak mikorantropológiai fókuszba állításával az identitástudat kialakulását és érvényesülését megvilágító folyamatok megismeréséhez és megértéséhez is igyekeztünk közelebb kerülni.

A Vikár Béla Népdalkör tagjai között szociometriai kérdőívekre alapozott strukturált interjúkat készítettünk, továbbá szisztematikus megfigyeléseket végeztünk, melyek eredményeként feltárult számunkra a népdalkör belső struktúrája, hierarchiája, s kirajzolódtak előttünk a különböző státusok a hozzájuk kapcsolódó szerepekkel. Ezek a státusok és szerepek azok, amelyek az adott közösségre jellemző viselkedési modellt alkotják. Az identitástudat kibontakozásában Csincsen kiemelkedő szerepet betöltő Vikár Béla Népdalkör mint hagyományteremtő szervezet – mindezek alapján egyértelműen megállapítható – a lokális identitástudat és a társadalmi kohézió erősítését egyaránt példamutatóan szolgálja.

**

A dolgozat címe: A purgatórium eszméje

A szerző neve: Frida Balázs Zakariás, *azonosítószám:* 14/008

A szerző és évfolyama: kulturális és vizuális antropológia, V.

Az intézmény neve: Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Dr. Biczó Gábor, tanszékvezető-helyettes

A dolgozat célkitűzéseiben csatlakozni szándékozik a „halál antropológiájához”, illetve a halál és a végesség tapasztalatának, a túlvilág-képzetek konstitúciójának társadalomtudományi kutatásához.

A tematika nem a túlvilágra, hanem az élet utáni élet lehetőségeinek, mint kulturálisan kontextualizált és szimbólumokba becsomagolt képzetek rendszerére irányul, a másvilág szimbolikus geográfiájára, a halált követő „létezés” feltételezett tér- és időszerkezetére, állapotának és folyamatának paradigmáira, valamint az ittléten túli virtuális világokat benépesítő lényekre. Ezen belül is egy rendkívül speciális képződmény, a tisztítótűz doktrínája, s annak kulturális megjelenései képezik a tanulmány tengelyét. A purgatórium képzete egy különlegesen európai fejlődés eredménye. Meglehetősen későn, a XII. században bukkan föl a katolikus teológiai gondolkodásban. Habár erőteljes (zsidó-héber, óírani-perzsa, egyiptomi, görög-hellén) vallástörténeti előzményei vannak, maga a purgatórium, mint egy köztes állomás ideája, egy meghatározható társadalmi elit intellektuális erőfeszítései nyomán konstruálódott meg, egy konkrét történelmi időben. Viszont az emberi képzelet kultúrateremtő játékaik nyomán önálló életre kelt, közösen osztott tapasztalattá vált, bekerült a halált követő létformákról szóló nagy kulturális diskurzusba. Sőt, a purgatórium eszméjének fejlődéstörténetében van még egy érdekes mozzanat, melyben a modernitás korára (főképp Dante nyomán), egyre inkább metaforává transzformálódott.

A dolgozat megkísérli feltárni ezen képződmény közös emberi gyökereit, többek között a tűz, a megtisztulás és a halál összefonódó képzeteit, illetőleg arra koncentrálni, hogy kikutassa a folyamatot, ahogy, melyenek során a tisztítótűz koncepciója megjelent az emberek „fejében”, majd a különböző korok át meg át alakították, állandóan átértelmezték.

A dolgozat címe: Emlékek a „felejtésben” Gyimesközéplokon. Antropológiai vizsgálat a Gyimesi csángók recens tárgyi kultúrájában.

A szerző neve: Illés Péter, *azonosítószám:* 14/010

A szerző szakja, évfolyama: kulturális és vizuális antropológia V.

Az intézmény neve: Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezetőik neve, beosztása: Dr. Biczó Gábor, egyetemi adjunktus,

Dr. Ilyés Zoltán, egyetemi tanársegéd

A dolgozat a gyimesi csángók között végzett antropológiai vizsgálatokra támaszkodva igyekszik betekintést nyújtani azokba az intenzív modernizációs folyamatokba, melyek a gyimesiek tradicionális paraszti kultúráját fokozatosan és részenként átalakítják és maguk alá temetik. Az antropológiai attitűd segítségével, a recens tárgyi kultúrán keresztül nyújt Gyimes társadalmáról metszetet az a nézőpont, mely az értelmezői pozíció minden szubjektivitásának ellenére képes valamennyire megérinteni és bemutatni a gyimesiek életvilágát. A fogyasztói társadalom értékrendszere és termékei a tradicionális paraszti közösségbe bekerülve változásra kényszerítik a paraszti kultúra egészét, ennek következtében sajátos viszony alakul ki a paraszti hagyománnyal és kultúrával, de a beáramló új tendenciák sem maradhatnak megválaszolatlanok a közösség és egyén részéről egyaránt. Összességében a folyamatok a közösség önképének újragondolását, újraalkotását vonják maguk után, mely, már magában sem egységes kép, a helyiek identitásának lényegi dimenzióit érinti. Az írás különböző eseteken (a viselet jelenlegi szerepe, munkaeszközökhöz való viszony... etc.) keresztül ragadja meg és próbálja meg értelmezni azt az állapotot, mely karakterisztikusan jellemzi Gyimest az ezredforduló környékén. A felvázolt és megválaszolendő mechanizmusok lefolyásának mikéntjét a végsőkig tisztázni lehetetlen vállalkozás lenne, de a problematika reflektálatlan sem maradhat, így a dolgozat alapvető célkitűzésként a problémák feltárásán és leírásán túl nem próbál meg törvényszerűségeket megállapítani.

**

A dolgozat címe: MECENZÉF: Az etikus identitás alakulása, a nyelvhasználat sajátosságai és a szakmai hagyományörzés egy heterogén népességösszetételű felvidéki községben

A szerző neve: Petrán Zita, *azonosítószám:* 14/015

A szerző szakja, évfolyama: kulturális-és vizuális antropológia, III.

Az intézmény neve: Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Dr. Ilyés Zoltán, egyetemi tanársegéd

A dolgozat céljait tekintve rendhagyó: a felmutatható eredmény ugyan meglehetősen kevés, ehelyett – az eddigi munkafázisok részletes ismertetése révén – igyekszem áttekinteni a lehetséges módszertani megközelítésmódokat. A probléma körülhatárolása több lépcsőben zajlik: át

kell tekintenünk, melyek azok a politikai, gazdasági, földrajzi és egyéb tényezők, amelyek hatással lehetnek egy a letelepedésétől fogva erős önazonosság-tudattal bíró közösség etnikus identitásának alakulására, majd azt kell kimutatnunk, hogy az említett tényezők hogyan követhetőek nyomon, mely jelenségekben vagy szintereken mutatkoznak meg. A legfontosabb kérdés azonban az: ha megtaláltuk a változások jeleit, hogyan sikerül egzakt formában kimutatnunk azokat? Az eddigi munka legfontosabb célja az volt, hogy ez utóbbi feladathoz a legmegfelelőbb módszereket dolgozza ki. A munka során ezért igyekeztünk azokra a területekre koncentrálni, amelyek legplasztikusabban tükrözik az identitás szilárdságát vagy sérülékenységét: a vizsgálat leginkább a nyelv- és névhasználatra terjedt ki, de ide tartozik a szakmai hagyományörzés és a kulturális hagyományok megőrzése érdekében zajló önszerveződés megfigyelése is. Az identitással kapcsolatos megnyilvánulások irányulhatnak a közösségen belülre, és a kívülállók felé. Fontosnak tartom azonban megjegyezni, hogy a dolgozatban elkülönítve tárgyalt területek a valóságban szorosan összefonódnak. A dolgozatban leginkább az tükröződik, hogy a másfél éve tartó kutatás során főleg gyűjtő- és megfigyelő munkát végeztünk, az összegzések pedig még váratnak magukra: az összegyűjtött anyagot ezért javarészt feldolgozatlanul, csupán archiválva, lejegyezve adom közre.

**

A dolgozat címe: Mezőbánd története és identitásának fenntartása

A szerző neve: Vágner Katalin, *azonosítószám:* 14/029

A szerző szakja: tanító és óvodapedagógus

Az intézmény neve: Kecskeméti Főiskola Tanítóképző Főiskolai Kar

A témavezető neve: Kántor Judit

A község története:

Mezőbánd nagyközség: Maros- Torda vármegye mezőbándi járásának székhelye, legnagyobb községe. A régi Marosközék mezőségi részében, Komlódtól Radnótiig húzódó völgyben, Komlód (vagy Kapuspatak) bal partján fekszik: Marosvásárhelytől huszonegy kilométer távolságra.

Mezőmadaras, Száltelek, Mezőpanit, Mezőbergenye, Székelyuraly, Mezőkapus, és Mezőgerebenes községek határai között. Határa jellegzetes mezőségi vidék, szűkös vízű és kis esésű völgyek, csaknem min-

denütt művelhető, termékeny dombláncokkal. Határa lakott volt már a bronzkorban, és fejlett műveltség virágzott rajta a népvándorlás korában.

Az identitás, magyarságtudat

A magyarságtudat egyik kulcskérdése: hol a helyünk, mi a feladatunk a világban?

Feladatunk a népviselet, népszokások, nyelvjárások, babonák megtartása.

Mezőbánd lakosságának életében kevés népszokás maradt meg: többek között karácsony estéjén kántálni járnak, húsvétkor locsolni, betakarításkor kalákát szerveznek, stb.

A mezőbándi nyelvjárás általában megegyezik a székely nyelvjárással, az e-t inkább ë- nek ejtik.

A babonás szokások között, mint legelterjedtebbet említjük az igazét, és az ellene használt vízvetést.

Feladatunk az erdélyi értékek megtartása, védelme.

Legyen a magyar magyarnak segítőtje, éljen bárhol, hiszen nemessége méretik meg rajta, hogy határok és egyebek által elválasztva mennyire összetartó.

Mezőbánd története és identitásának fenntartása

I. rész

A község története:

- Legrégibb lakói
- Neve, települése
- Birtoklás története
- A bándi-tó
- Népiség története
- Gazdálkodás története
- Ipar és kereskedelem
- Építkezés

II. rész

- Népviselet
- Népszokások
- A Komlód Néptáncsoport működéséről
- Nyelvjárás
- Babonák
- Közművelődési és más intézmények
- A Református Egyház
- Népoktatás

**

A dolgozat címe: Falu a határon (Terepmunka Bozsokon 1999-ben)
A szerzők neve: Pálinkás János – Niederfiringer Veronika, *azonosító-
szám:* 14/079
A szerzők szakja, évdolyama: szociológia Ph.D., I – szociológia, IV.
Az intézmény neve: Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
A témavezetők neve, beosztása: Kapitány Ágnes és Kapitány Gábor, megbízott előadók

Dolgozatunkban az 1999-ben Bozsokon és környékén végzett terepmunkánkat és annak eredményeit mutatjuk be, elsősorban antropológiai módszereket és szemléletmódot alkalmazva. Írásunkban egy falu vizsgálatáról van szó, kihegyezve egy bizonyos aspektusra: a falu az országhatáron található. Az egyéb nyilvánvalóan fontos témákat leszámítva ottlétünk alatt mindvégig ez állt az érdeklődésünk középpontjában. Emellett természetesen más kérdéseket is felvetettünk, és erről is írunk a dolgozatban. A dolgozatot a nyugat-magyarországi község és a környék múltjának bemutatásával kezdjük. Ezután arról szólunk, hogy az egykor horvátok lakta település hogyan válhatott mára színmagyar faluvá. A következő fejezetben annak eredtünk nyomába, hogy mi lehet az alapja a szomszédos faluban elterjedt vélekedésnek, miszerint a bozsokiak zárkóztak, endogámok és a vérfertőzéstől sem tartózkodtak annak érdekében, hogy birtokaik ne aprózódjanak el. Ezt követően térünk rá a határ témájára, ami a dolgozat és a kutatás vezérszála volt: mit jelentett és mit jelent a bozsokiaknak a település szélén húzódó országhatár, és mindez hogyan határozta és határozza meg mindennapjaikat? Ennek egy illusztrációjaként bemutatunk egy ausztriai zarándoklatot, ahol mi magunk is részt vettünk. A tanulmányt a falu jelenét bemutató fejezettel zárjuk, melyben szó van egy ígéretes, a határon átnyúló idegenforgalmi kezdeményezésről, ami a környék településeit esetleges képes lehet összefogni a jövőben.

*
**

A dolgozat címe: Gyermekjáték a holocaustban

A szerző neve: Takács Éva, *azonosítószám:* 14/082

A szerző szakja, évfolyama: szociális munkás, IV.

Az intézmény neve: Pécsi Tudományegyetem Illyés Gyula Főiskolai Kar

A témavezető neve, beosztása: Klér Andrea főiskolai adjunktus, Dr.

László Klára egyetemi adjunktus

Dolgozatomban a holocaustot megélni kényszerült gyermekek játéktevékenységét, annak sajátosságait szeretném bemutatni. A holocaustról számos dokumentáció látott napvilágot; az említett időszakban élő gyermekek élete, életvitele, sajátos környezethez való alkalmazkodása egy kevésbé ismert területnek tekinthető, melyen belül a játéktevékenység, mint lényeges megbirkózási stratégia, illetve mint a gyermekek érzelemlilágának pontos kifejezője kiemelt szerephez jut. A rendkívüli környezet következtében a fent említett gyermekek játéka többnyire a fejlődési szakaszokban elvárt, az életkori sajátosságoknak megfelelő, mégis számos egyedi vonást tartalmazó tevékenységként fogható fel. Céлом, hogy a holocaustban tapasztalható játékművek bemutatásának segítségével a gyermeki játék az eddig, kissé naiv felfogástól eltérő dimenzióban tűnjön fel, valamint hogy a gettó és lágerebeli játékoknak helyet keressek a szakirodalomban.

**

A dolgozat címe: Vaisnava időszámítás, ünnepek, naptár

A szerző neve: Gyurka Zsófia, *azonosítószám:* 14/096

A szerző szakja, évfolyama: kulturális antropológia III.

Az intézmény neve: Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Papp Richárd, megbízott előadó

A dolgozat témája a Magyarországon élő vaisnavák, közismert nevükön „krisnások” sajátos, a többségi magyar társadalométól több szempontból eltérő időfelfogása. Az időszemlélet, az időhöz való viszonyulás áthatja egész élet- és gondolkodásmódunkat. Úgy gondolom, a nyugatitól eltérő időszemlélet az egyik olyan jellemző, melyben megragadható a vaisnava kultúra lényege ill. „mássága”, ezért igyekeztem ezt a témát részletesebben megvizsgálni.

A következő kérdésekre kerestem a választ: 1., Különbözik-e a vainsava időszemlélet a nyugati (európai) időszemlélettől[X1]?; 2., Átveszik-e a Nyugaton élő vainsavák ezt az eltérő időszemléletet?; 3., Miben és hogyan változtatja ez meg élet- és gondolkodásmódjukat? A vainsava időfelfogás alapjaiban az indiai időfelfogással egyezik meg, ennek megfelelően ciklikus, ami két szinten határozza meg a vainsavák időről való gondolkodását: az emberi élet szintjén – a lélekvándorlásban hisznek –, valamint a világtörténelem szintjén, amennyiben azt egymást folyamatosan váltó világkorszakok, yugák sorozataként értelmezik. Ez az európai kultúrkörben kialakult időképtől jelentősen eltér. A résztvevő megfigyelés, a közösség által elismert és tanulmányozott irodalom és az interjúk alapján úgy tűnik, a Nyugaton élő vainsavák átveszik ezt az eltérő időszemléletet, s ez bizonyos mértékig megváltoztatja élet- és gondolkodásmódjukat. Kiemeltem és elemeztem néhány kérdést, melyekről a kutatás során az derült ki számomra, hogy a hívők – az általuk megismert és elfogadott vainsava időkép hatására – a többségi társadalomtól eltérően viszonyulnak hozzájuk (pl. az evolúció kérdése, történelmi korok megítélése, napi időbeosztás). Ha egy bizonyos kultúrát elsajátító személyek időszemlélete megváltozik, ebből arra is következtethetünk, hogy az adott kultúra számukra valóban élő és átélhető. A mai Magyarországon élő vainsavák tehát nemcsak elméletben ismernek meg egy más kultúrát, hanem mindennapi gondolkodásukba és életükbe is beépítik azt.

**

A dolgozat címe: „Mint leveleket a vihar” Egy vajdasági közösség interetnikus kapcsolatainak kulturális antropológiai megközelítése

A szerző neve: Hajnal Virág, *azonosítószám:* 14/097

A szerző szakja, évfolyama: magyar, kulturális antropológia III.

Az intézmény neve: Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Boglár Lajos, nyugalmazott egyetemi docens

Egy falu közösségére irányuló kulturális antropológiai terepmunkám kiindulópontja az volt, hogy az évszázadokon át tartó, majd a 20. szá-

zadban szinte követhetetlenül felgyorsuló interetnikus környezet tagjai váltakozásának hatására milyen válaszokat adnak, adhatnak a helyben maradók, hogyan adaptálódnak ehhez egy mikrotársadalom, mit mond el erről a jelenben megtapasztalható interetnikus kapcsolat elemzése. Terpmunkám helyszínén, az észak-bácskai faluban informátoraim voltak a már több mint kétszáz éve ott élő magyar, valamint a mostanra már – ahogy egyik magyar adatközlőm mondta – „szinte őshonosság” való montenegrói közösség tagjai. Vizsgálódásaim során megfigyelhettem, hogyan változnak az interetnikus kapcsolatok, kulturális adaptációk a társadalmi-politikai változásokkal. Rádöbbenhettem arra, hogyan hívta/hívja életre, hogyan szilárdította/szilárdítja meg a „régie ellenségek” „új barátságát”, kultúrák, etnikumok egymáshoz való közeledését a közösen vállalt kisebbségi sors vagy annak közeledő sejtése. Kutatásom során arra kerestem a választ, hogy hogyan hat a feketicsi magyarok és montenegróiak „új barátsága” formálta interetnikus kapcsolat a lokális identitás erősödésére mindkét közösségben, valamint a lokális identitás erősödése hogyan változtatja meg, illetőleg megváltoztatja-e az interetnikus kapcsolatokat, ugyanis e kettő szoros kapcsolatban, kölcsönhatásban van egymással. Megélve a falu mindennapjait, megismerve a közösségnek, közösségeknek a folyamatos változásokra adott válaszainak irányait (a helyben maradtak identitásának megőrzésének aspektusait, másrészt az új és új adaptációs stratégiák „kiépítését) dolgozatomban célja az volt, hogy feltárjam és értelmezsem a lokális együttélésre utaló jelenségeket, vagyis azt, hogy hogyan élnek meg a „viharsodrását”, hogyan élnek a „viharsodrásában” a feketicsi magyarok, a feketicsi montenegróiak: a feketicsiek.

*
**

A dolgozat címe: „Gyertek ki nálunk, hogy jobban megismerjük egymást!” Epizódok egy falusi magyar cigány közösség életéből (antropológiai esettanulmány)

A szerző neve: Horváth Kata, *azonosítószám:* 14/098

A szerző szakja, évfolyama: magyar, kulturális antropológia, II.

Az intézmény neve: Eötvös Lóránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Prónai Csaba, egyetemi tanársegéd, Sárkány Mihály, egyetemi docens

2000 áprilisától júliusáig antropológus társammal, Kovai Ceciliával terepmunkát végeztünk egy Borsod megyei falu magyar cigány közösségében. A kutatást az OSI (Nyílt Társadalom Intézet), az MTA Kisebbségkutató Műhelye és a Nemzeti és Etnikai Kisebbségéért Közalapítvány támogatta. Fontosnak éreztük ezt a kutatást nem csak a téma magyarországi az antropológiai szempontokat nélkülöző feldolgozása miatt, hanem azért is, mert magyar cigány közösségben, miután őket (eltérően az oláh cigányoktól) a hagyományos cigány kultúrától eltávolodott csoportnak tartották, szinte egyáltalán nem készültek tudományos munkák.

Miután három hónapot éltünk a Gömbaljának nevezett falu cigány közösségében, ahol az egyik család befogadott bennünket, a kutatásból első lépésben esettanulmány készült, az OTDK dolgozat pedig ennek a részleteiből létrehozott válogatás. A válogatás három leglényegesebb szempontja az volt, hogy az olvasó egyrészt megismerkedhessen az antropológus és terepe viszonyával, azokkal az etikai konfliktusokkal és tudáseméleti problémákkal, amelyeket egy antropológiai kutatás természetéből adódóan felvet (létrehoz), másrészt fontosnak tartottam olyan részleteket kiválasztani, amelyek alapján a tanulmány elhelyezhető az antropológiai és nem antropológiai cigánykutatások sorában.

Végül pedig törekedtem arra, hogy a kutatott magyar cigány közösséget minél több szempontból bemutassam. Ennek megfelelően az első fejezet: A ciganológus nyelve, amelyben a gömbaljai cigányok „egynyelvű kétnyelvűségén” keresztül mutatom be az antropológus nehézségeit, amikor a „cigányok beszédét” kívánja közvetíteni, teljes terjedelmében bekerült a válogatásba. Fontosnak éreztem még a tisztaságkonceptió („Retkesek” és „kényesek” között), illetve a bér munkához (A bér munka) való viszony bemutatását, hiszen ezek az antropológiai kutatásokban mint a cigány módon való élés jellegzetes szempontjai kerülnek előtérbe. A Magyarok, cigányok, antropológusok fejezet a csoportok közötti viszonyt, a kölcsönös előítéleteket és az együttélést mutatja be.

A dolgozat címe: Gömbaljai történetek (Egy magyarcigány-közösség antropológiai vizsgálata)

A szerző neve: Kovai Cecília, *azonosítószám:* 14/099

A szerző szakja, évfolyama: magyar, kulturális antropológia II.

Az intézmény neve: Eötvös Lóránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Prónai Csaba, egyetemi tanársegéd

Dolgozatom, ez az esettanulmány, egy három hónapos terepmunkára épül, amit antropológus társammal, Horváth Katával végeztünk, egy Borsod-megyei magyarcigány közösségben, 2000. április 10.-június 10.-ig.

A kutatást a Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány, az MTA Kisebbségkutató Műhelye és az OSI Nyílt Társadalom Intézet támogatta anyagilag.

Figyelmünk azért fordult a magyarcigányok felé, mert az eddigi néprajzos érdeklődés inkább az oláh cigányokkal foglalkozott, őket tekintette „a hagyományos” cigánynak. Az érdeklődés körein kívül eső magyarcigány kultúráról viszont nem sokat tudunk. Célünk az volt, hogy egy magyarcigány közösséget a kulturális antropológia módszereivel és szemléletével közelítsünk meg.

Az OTDK-ra beadott dolgozatom, egy még készülő, nagyobb terjedelmű munka része. Ezt azért tartom fontosnak közölni, mert lehetnek benne feldobott témák, amelyek nincsenek alaposan kifejtve.

A bevezetés lényegében egy antropológus munkájáról szól. Négy kisebb részre tagolódik:

Odamenni. Ott élni. Visszajönni. Megírni.

Mind a négy periódus problémáiról írok, amelyekbe beletartozik az etika, és a beilleszkedés kérdésköre is. Ezen kívül különböző eseteket ismertetek, amelyek a fent leírt kutatási szakaszoknál eszembe jutottak, és úgy gondoltam, hogy a könnyebb megértés érdekében közölnöm kell őket.

A második rész (nem nevezném fejezetnek) a „Nevék” címet viseli, mert különböző megnevezéseket és személyneveket vettem végig szép sorjában. A megnevezések közül a cigányok külső, magyarok által használt megnevezését érintettem futólag, ebbe tartozik bele a cigány és roma szavak használata is. Ezután arról írtam, ahogy a cigányok viszonyulnak ezekhez a szavakhoz, majd a cigányok nem cigányokra alkalmazott elnevezéseiről szóltam. És végezetül a magyarokkal való vi-

szony megelőlegezéseként, azokat a magyarokat vettem végig, akiket a cigányok személynevükön emlegetnek egymás között is.

Az első nagyobb fejezet címe: „Az idegen”.

A szó jelentése: olyan ember, aki nem rokon és/vagy nem helybéli. Másrésztől itt inkább többes számban idegenek, azaz, azok a cigányok, akik más faluban vagy nagyobb városokban laknak, és/vagy, akik egy másik kiterjedt famíliához tartoznak. Az idegen fogalmának a tükrében próbáltam rámutatni a cigányoknak a családhoz és a helyhez való kötődésére. Kitérek a házasságra, a nyelvre, a rokoni kapcsolatokra, és kicsit részletesebben leírom egy pár éve Gömbaljára költözött család sorsát.

**

A dolgozat címe: „A különbség a szokásokban és a gondolkozásban rejlik”

A szerző neve: Marton Klára, *azonosítószám:* 14/100

A szerző szakja, évfolyama: kulturális antropológia; IV.

Az intézmény neve: Eötvös Lóránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: dr. Sárkány Mihály, egyetemi docens, megbízott tanszékvezető

Kutatásom középpontjában egy olyan budapesti közösség van, amelynek létszáma közel 350-400 fő. Bár az elmúlt évtizedben nagyon sok menedékkérő érkezett Magyarországra Európán kívülről is, én azért választottam az afgánok csoportját, mert a többi nem európai menekült még nem tudott egy állandó közösséget kialakítani. Afgán közösségen azokat a Budapesten élő családokat értem, akik kiköltöztek a közösségi szállásokról és a befogadó állomásokról, és menekültstátuszuknak köszönhetően bevándorlási engedéllyel rendelkeznek, valamint azokat a nem menekült családokat, akik más úton szerezték meg a letelepedési engedélyt.

Bár közel három éve végzem a kutatásomat, jelen dolgozatomban azt a kérdéskört szeretném körbejárni, hogy az afgánok hogyan határozzák meg önmagukat új környezetükben, azaz miben látják magukat másnak a magyaroktól. Legnagyobb hangsúlyt a gyermekekre illetve a kamaszokra helyeztem. Az iskolai szocializáció, a családi ne-

velésen, a házassági szokásokon, az afgán közös ünnepeken, a vallási szokásokon és szabályokon, valamint a közösségen, mint normaközvetítő és hagyományörző egységen, keresztül szeretném a fiatalok identitástudatát megvizsgálni.

A résztvevő megfigyelésen (afgán esküvő, újévi ünnep, születésnapi találkozó, gyermekklubok, ahol mint szociális munkás dolgoztam, stb.) kívül jelen dolgozatomhoz 12 és 25 év közötti fiatalokkal (25 fő), valamint 12 szülővel készítettem interjút.

A menekült családok legnagyobb része 1-6 éve érkezett, tehát nagyon rövid ideje él Magyarországon ahhoz, hogy végleges következtetéseket lehessen levonni. Csak a következőgenerációk mutatják majd meg, hogy a két kultúra közül melyiknek mekkora hatása lesz a mostani és a későbbi fiatalok önmeghatározásában.

*

**

A dolgozat címe: Tapasztalatok a „túlvilágról” – egy székelyföldvári parasztasszony látomásai és egyéb divinációs technikái

A szerző neve: Simon Boglárka, *azonosítószám:* 14/101

A szerző szakja, évfolyama: részképzés, II.

Az intézmény neve: Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Dr. Keszeg Vilmos, egyetemi docens

Dolgozatomban egy székelyföldvári parasztasszony látomásait dolgozom fel élettörténete kontextusában. Ez a munka egy hosszabb távú, több lépcsős kutatás része, amelynek célja az asszony divinációs technikáinak feldolgozása a közösség viszonyrendszerében elfoglalt pozíciója szempontjából. Első lépésként az asszony látomásainak egy olyan csoportját elemeztem. A következő lépést jelenti a látomások és egyéb divinációs technikák értelmezése az egyéni élettörténet kontextusában, majd ezután következne a látomások vizsgálata a közösség többi tagjának szemszögéből: egyrészt, hogy hogyan ítélik meg az asszony látomásait, mint olyanokat, másrészt pedig, hogy értékelik azokat az adott közösségben működő egyéb divinátorok tevékenységével kapcsolatba hozva. Jelen dolgozatomban az eddigi eredményeimet foglalom össze, amelyeket a mélyinterjú és az élettörténeti módszer segítségével értem el. A kutatás eddigi elért eredményei arra vonatkoznak, hogy az asszony hogyan helyezi el látomásait élettörténetében, a látomások se-

gítségével hogyan látja saját szerepét a közösségben, illetve, hogy az élettörténeten keresztül milyen képet próbál meg a kutató számára formálni saját magáról mint mediátorról. Mint vizsgálódásom során kiderült E. saját magát a közösség kiemelkedő jelentőségű, a divinációs technikákban jártas, mélyen vallásos tagjaként ítéli meg, és a kívülálló, vagyis kutató számára is ezt az identitást igyekszik közvetíteni. Erre a célra használja fel látomáselbeszéléseit is, amelyeknek a mindennapi élet gyakorlatában világmagyarázó és egyúttal konfliktuskezelő szerepük van. Ugyanakkor meg kell állapítanom, hogy feltett kérdéseimre a kapott válaszok nem kielégítőek, illetve még több kérdést vetnek fel, ezért kutatás következő szakaszának eredményei függvényében újra kell vizsgálni őket, így a kutatást ezen a ponton semmiképpen sem lehet lezártnak tekinteni.

**

A dolgozat címe: Az építészet szimbolikus funkciói a Káli-medencében

A szerző neve: Bódi Jenő, *azonosítószám:* 14/205

A szerző szakja, évfolyama: szociológia, V.

Az intézmény neve: Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Szíjártó Zsolt, egyetemi adjunktus,

A dolgozat a népi építészeti örökségnek a Káli-medencében a nyolcvanas évek eleje óta zajló rekonstrukciójával foglalkozik. A kutatás alapját egy kétszer egy hetes nyári terepgyakorlaton való részvétel jelentette.

Vizsgálódásom elméleti keretét – a dolgozat első része ezzel foglalkozik – az identitás fogalma, annak a (poszt)modernizációval párhuzamos változása, és kapcsolata az autenticitás előállításával jelenti. A dolgozat a népi építészet rekonstrukcióját olyan a térhez kötődő identitást teremtő tevékenységként értelmezi, amely a múlt felhasználásával megkonstruált autentikusság előállításán alapul.

Ennek folyamata először, mint egy a medencébe kívülről érkezett értelmiségi csoport – többnyire építészek, művészek – tevékenysége mutatódik be. A dolgozat ezután pedig az épített örökség rekonstrukciójának hogyanjával foglalkozik. Egyrészt röviden bemutatja a helybéli építészetet a 19. században, majd azt, hogy a medence az adott korban meghatározó társadalmi csoportjainak hogyan változott az ehhez az örökséghez való viszonya.

A dolgozat címe: Diskurzusok a hadseregben

A szerző neve: Gergely Erzsébet, *azonosítószám:* 14/213

A szerző szakja, évfolyama: kommunikáció, végzett 2000. júniusában

Az intézmény neve: Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Szíjártó Zsolt, egyetemi adjunktus, megbízott tanszékvezető

Egy Kaposváron és Taszáron 1996-ban végzett kutatás annak feltárását célozta, hogy az érkező amerikai IFOR haderők milyen társadalmi és kulturális problémákat indukálnak a fogadó környezetben. A több szálon futó vizsgálódás egyik markáns vonulatát képezte a magyar hivatásos állománybeliek identitásproblémáinak, illetve új identitásuk keresésének feltárása.

1999. nyarán a kutatást megismételtük. Az időközben Eötvös Loránd Tudományegyeteml három év során – a haderőreform következtében – megváltozott a magyar tisztek foglalkoztatottsági aránya. E folyamat azzal egyidejűleg játszódott le, hogy a taszári bázis a NATO-t képviselő IFOR, majd SFOR csapatok állandó tartózkodási helye lett. Az amerikai katonákat fogadó mikrotársadalmi közeg, azaz a taszári tisztek nemcsak egzisztenciálisan kerültek hátrányos helyzetbe, hanem katonai és társadalmi presztízsük is lehanyatlott: a magyar hadsereg hetvenes évekbeli elitalakulata katonai elismertségének fénykorában a falutól elkülönülten élt, később azonban – ennek csökkenésével – a nyolcvanas évek végén a polgári lakosság felé nyitottak. Így a katonailag elvesztett presztízs társadalmi visszaszerzésének folyamatát törte ketté az amerikaiak megjelenése.

A magyar hadvezetés reformintézkedéseinek és a NATO megjelenésének egybeesése paradoxonszerűen azt idézte elő, hogy a taszári – aktív, tartalékos és nyugállományban lévő – hivatásos tisztek körében az adott helyzet értelmezése – a velük készült interjúk tanúsága szerint – nem a globalizációs konfliktusokról és új típusú kulturális találkozásokról, hanem a rendszerváltásról szóló diskurzusok kiváltója lett.

*
*

A dolgozat címe: A salfföldi Mária-Magdolna napi búcsú mint az ellen-
világ teremtésének eszköze és színtere

A szerző neve: Gyuricza Eszter, *azonosítószám:* 14/214

A szerző szakja, évfolyama: kommunikáció – magyar, III.

Az intézmény neve: Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Szijártó Zsolt, egyetemi adjunktus

A Káli-medencében 2000-ben végzett terepgyakorlatok alkalmával készített interjúk elemzésével a dolgozat annak a kulturális folyamatnak a mibenlétére mutat rá, amely a Salföld melletti pálos-rendi kolostorrom Mária-Magdolna napi búcsúját életre hívta és a jelen pillanatig működteti.

A kutatás hátterében az a társadalmi változás áll, amely során a 1960-as évek végén fővárosi művészek, értelmiségiek telepedtek le a Káli-medencében, és ún. bebírókká lettek. Ezt a turisztikai folyamatot egyfajta új világ teremtése jellemzi: a medencében kialakuló új életforma kereteit a bebírók maguk hozták létre, pontosabban rekonstruálták, a múlt egy általuk vágyott korszaka, az ún. 'aranykor' alapján.

A bebírók által rekonstruált világ ellenvilágként értelmezhető, hiszen megvalósításában az a törekvés játszott szerepet, hogy az elhagyott városi életforma ellenében, új közösségi alkalmak és ünnepek megteremtésének a segítségével konstruálják meg az életüket. Salföldön és környékén több olyan újonnan kialakult tradíciót találunk, amelyek léte összefügg ezzel a rekonstrukciós eljárással. Többek között ilyen a Salföld melletti pálos-rendi kolostorromnál szervezett Mária-Magdolna napi búcsú is.

A búcsúról szóló narratívák elemzése rámutat az ellenvilág-teremtés mögött álló ideológiai háttér rendszerére, azaz a búcsút létrehozó és azt minden évben megszervező társadalmi csoport, a bebírók jellegzetességeire.

*
**

A dolgozat címe: Szakralitás és látvány a Káli-medencében

A szerző neve: Jedzinák Krisztina, *azonosítószám:* 14/215

A szerző szakja, évfolyama: kommunikáció, III. – spanyol, I.

Az intézmény neve: Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Szijártó Zsolt, egyetemi adjunktus

Dolgozatomban a Káli-medence és sajátos turizmusának példáján keresztül mutatom be azt a folyamatot, melynek során a táj, illetve azon belül kijelölt pontok szakrálissá, illetve turisztikai látványossággá válnak. Kutatásom és a helyszínen végzett terepmunka további célja az volt, hogy feltárja a helyi társadalom egy speciális csoportjának, a bebíróknak ebben a szakralizálódási folyamatban betöltött szerepét.

A szakralizáció folyamatát Dean MacCannell a látvány szakralizálódásáról szóló modellje alapján vezetem le, melynek első szintjén a Káli-medence esetében maga a táj, második szintjén pedig azon belül (a bebírók által) kitéüntetett pontok, ún. kultuszhelyek válnak szakrálissá, töltődnek fel jelentéssel. Vizsgálatom fontos tárgyát képezi a szakralizálódási folyamat mechanikus reprodukciós szakasza, melyben két kiemelt kultuszhely, a kisörpusztai harangláb, illetve a salgföldi Pálos kolostorrom reprezentációját vizsgálom az elmúlt ötven év balatoni és Balaton-környéki útikönyveiben, illetve a Balaton-felvidéki Nemzeti Park turisztikai kiadványaiban. A kiadványok kronologikus áttekintésével egyértelműen felvázolhatóvá válik az, hogy a bebírók jelenléte, tevékenysége a Káli-medencében, valamint szimbólum- és eszmerendszere milyen erős mértékben járul hozzá a helyi társadalom és kultúra reprezentációjához, illetve milyen meghatározó mértékben formálja a medencéről kialakított képet.

Kutatásom tehát egyértelműen kimutatja azt, hogy a bebírók speciális társadalmi csoportjának sajátos érték- és eszmerendszere tudatos módon, határozott szimbolikus tevékenységgel kerül prezentálásra.

**

A dolgozat címe: Vállalkozó- és turistakultúrák a Káli-medencében

A szerző neve: Márkus Hajnalka, *azonosítószám:* 14/218

A szerző szakja, évfolyama: kommunikáció III, szociológia I.

Az intézmény neve: Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Szijártó Zsolt, egyetemi adjunktus

Az utóbbi évtized egyik legnagyobb hatású társadalmi változása a kisvállalkozók szerepének megnövekedése volt. A politika által rájuk irányított, részben ideológiai alapú figyelem következtében, illetve sajátos kultúrájukkal - hol negatívan beállított kulturálatlan tömegként megjelenítve, hol az új gazdasági rend letéteményeseiként felstilizálva - a

magyar társadalom fontos szereplőivé váltak. Jelen esettanulmány a vállalkozók megjelenését, önértelmezését a *turizmus* szféráján, ha tesszük iparán belül vizsgálja. A vizsgált területen - a Balaton-felvidéken - egymás mellett létezik több turizmusforma is. Jellemző egy speciális turizmus-fajta, amelyet alternatív turizmusnak, vagy falusi turizmusnak nevezhetünk. A Balaton-felvidéki Nemzeti Park jelenlétének köszönhetően létezik hivatalos turizmus-koncepció is, valamint megjelennek a tömeges turizmus-ipar képviselői, és így preferenciái. A kutatás pontosan arra helyezi a hangsúlyt, hogy a turisták által létrehozott új társadalmi-kulturális környezet hogyan hatott a helybeliekre, miképpen indított el bizonyos társadalmi csoportokat a vállalkozóvá válás útján.

A Káli-medencében végbemenő változások korántsem egyediek. Nyugat-Európában és Magyarországon is egyre tömegesebbé válik a városból vidékre menekülő – főként értelmiségi – csoportok jelenléte, akik flexibilis munkájuk, az életminőséget középpontba helyező értékrendszerük következtében nyaralóhelyként vagy lakóhelyként a nagyvárosoktól távolabb eső, többnyire érintetlen falvakat választják. Mindez nem csupán a vidéki társadalom átstrukturálódásához – így a helyi hatalom szférájának újradefiniáláshoz – vezetett, hanem jelentős kulturális változásokat hozott magával: korábban ismeretlen – elsősorban a fogyasztással összefüggő – igények, szükségletek jelentek meg ezeken a településeken. Ezek kielégítése speciális tudást igénylő szolgáltatásokat feltételez, amelyek nem adóttak, hanem megteremtendők az adott területen. A kutatás választ keres arra a kérdésre, hogy milyen társadalmi csoportból származnak azok a vállalkozók, akik először ismerik fel ezeket a lehetőségeket, illetve milyen előzetes ismeretekkel, kulturális technikákkal rendelkeznek.

*
**

A dolgozat címe: „Leköltöztem vidékre”

A szerző neve: Pulay Gergely, *azonosítószám:* 14/219

A szerző szakja, évfolyama: kommunikáció II. -- magyar III.

Az intézmény neve: Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Szijártó Zsolt, egyetemi adjunktus

A Balaton-felvidéki Káli-medencében bebíróknak nevezik azokat a városiakat, akik megtelepedtek a környék nyolc falujának valamelyik-

ében. Egy részük nyaraló, hétvégező maradt, ám sokan hátrahagyva a nagyvárosi életet végleg ideköltöztek. Ezt a folyamatot követtem nyomon néhány esetben. Életük egy közös pontjáról elindulva vizsgálom a velük történeteket, központba helyezve a mindjüket érintő választást: a falut, az „ellenvilágot” az addigi városi élet helyett.

Esetükben az állandó jelenlét, a választott helyszínen történő identitás-munka teszi szükségessé a különféle ellenerőkkel szembeni öndefiniálást. A beteg nagyváros mellett a környező régiók, elsősorban a tömegturizmus „sújtotta” Balaton-parttal és az onnan érkező fenyegető hatásokkal szemben fogalmazzák meg saját elképzeléseiket. Ez újra és újra azt a kérdést teszi föl, hogy a saját normarendszer a közösség határain túl meddig tekinthető érvényesnek, meddig kérhető számon. Elbeszéléseik hasonló narratív szerkezetet tükröznek az „aranykor” valóra váltását ígérő prekonceptióktól a leköltözés körüli nehézségeken át a tájról és a benne vállalt szerepről újraalkotott elképzelésekig.

Kérdésem tehát az, hogy a narráció szintjén hogyan teremtenek rendet saját valóságukban e csoport tagjai, hogyan szervezték élettörténetük részévé a leköltözést, és azt, ami utána történt. Hogyan változott a viszonyuk a környezethez, hogyan erősítették meg normáikat, amelyek a közösség életéhez szükséges magatartásformák alapulnak.

*
**

A dolgozat címe: „Rénszarvasok és motorosszánok”: a számi rénszarvastartó kultúra környezeti erőforrásainak átértékelődése a modernizáció hatására Finnországban

A szerző neve: Sági Edit, *azonosítószám:* 14/220

A szerző szakja, évfolyama: néprajz – földrajz, IV.

Az intézmény neve: Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Természettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Nagy Zoltán tanszékvezető-helyettes, egyetemi tanársegéd

Dolgozatomban az észak-finnországi számi kisebbség rénszarvastenyésztő kultúrájának és életmódjának modernizációját, és ennek során természeti és társadalmi környezetéhez való viszonyának megváltozását mutatom be. Munkámban – amely a Sodankylä közigazgatási járás területén fekvő Vuotso faluban a rénszarvastenyésztő számik körében

végzett rövid idejű terepmunkámon alapul – a számokra vonatkozó néprajzi, földrajzi és humánökológiai szakirodalom mellett a kulturális antropológia viszonylag fiatal, szintetizáló szemléletű irányzatát, az ökológiai antropológia megközelítését alkalmazom.

Napjainkra a réntenyésztés társadalmi-gazdasági körülményei jelentősen megváltoztak. A piaci viszonyok előtérbe kerülése, a technikai vívmányok alkalmazása, a takarmányozás, a nagyfokú bürokrácia, a természeti környezet megváltoztatása, a turizmus, az erdőgazdaság és a finn réntenyésztési szervezeti keretek határozzák meg a számik életét. Átalakultak a természeti és társadalmi erőforrások kihasználásának hagyományos „előírásai”: a nemek és életkorok közötti munkamegosztás, a természetes ökoszisztéma nyújtotta javak és a rénszarvas hasznosítása, ismerete és értékelése, az idő- és térhasználat formái. Ezek a tendenciák szervesen illeszkednek korunk globális társadalmi-gazdasági-technikai civilizációjába, és példaszerűen ábrázolják Földünk számos pontján végbemenő regionális, kulturális és néprajzi jelleget átalakító folyamatait.

Dolgozatomban a rénszarvas-tenyésztés természeti feltételeinek, a hagyományos, nomád számi réntenyésztő kultúra kialakulásának és modernizációjának áttekintése után a mai réntenyésztők modern gazdasági rendszerében és életmódjában átértékelődött természetszemléletet és a létfenntartás erőforrásainak átalakulását mutatom be. Ezáltal a számi ember tudatában létező természeti és szimbolikus környezetének megváltozásáról szeretnék – lehetőségeimhez mérten sajnos csak érintőlegesen – képet rajzolni.

**

A dolgozat címe: Roma-sztereotípiák a Fekete Vonat dalaiban

A szerző neve: Somogyi László, *azonosítószám:* 14/221

A szerző szakja, évfolyama: kommunikáció-angol, V.

Az intézmény neve: Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Havasréti József, egyetemi tanársegéd

Dolgozatomban az 1998-ban ismertté és népszerűvé vált Fekete Vonat együttes dalainak szövegeiben megjelenő roma-képet elemzem. Munkám során olyan visszatérő reprezentációs modelleket fedeztem fel, melyek feltételezésem szerint meghatározóak a dalokban megjelenő roma-kép megkonstruálásában.

Közös jellemzője ezen modelleknek, hogy alapjukat minden esetben egy-egy a többségi társadalom által a romákra vetített sztereotípiák képezi, mely a közbeszédben hozzájárulhatnak romákról szóló pozitív és negatív előítéletek, etnikai mítoszok létrejöttéhez.

A dalok szövegeiben ezek a sztereotip elképzelések jelennek meg, ám oly formában épülnek be a Fekete Vonat által használt eszköztárba, mely lehetőséget nyújt a hozzájuk rendelt jelentésmezők átformálásához. Az adott, többségi társadalom által fenntartott és formált képzetrendszerek itt a hagyományostól eltérő dimenziókat kapnak, az előítéletek evaluatív és affektív elemei kicserélődnek, pozitív értéklajdonításra adnak alkalmat.

Az előítéletek átformálásához olyan eszközöket használnak fel, melyek a segítséget nyújthatnak azok értéktelítetté tételéhez. Ezen eszközök közé tartoznak a rap-zene bizonyos retorikai elemei, az amerikai fekete kisebbség és a magyarországi cigányság közötti párhuzamok feltételezése, valamint kontextus-idegen roma-képek megidézése, melyek közül az egyik legjellemzőbb a flamenco romantizált képrendszerének a szövegekbe és a zenébe való beépítése, valamint az ehhez kapcsolódó spanyol 'gitano' mítosz megidézése.

Dolgozatomban megpróbálom körülírni a szövegekben fellelhető sztereotípiák jellegzetességeit, átalakításuk folyamatát, valamint azokat az interpretációs lehetőségeket, melyek a zenekar albumain megjelenő formáikból következnek.

*
**

A dolgozat címe: Hétfalusi hagyományok családom emlékezetében

A szerző neve: Buda Éva Emese, *azonosítószám:* J/21

A szerző szakja, évfolyama: XII. osztály (középiskola)

Az intézmény neve: Bethlen Gábor Kollégium Nagyenyed

A témavezető neve, beosztása: Bakó Botond, biológiatanár

Dolgozatomban, tükörként használva családomat, a hétfalusi csángók életéből ragadtam ki néhány nyomot hagyó mozzanatot, amelyek szerintem lényegesen befolyásolják a mai csángók gondolkodásmódját. Alkalmam volt összegezni a sok apró részletet, megjegyzést, és így megszületett a dolgozatom. Egyes részekhez sikerült képanyagot is beszerezni, ami segít a magyarázat tökéletesebb megértésében.

Összehasonlítva az akkori életmódot a maival, rátalálunk a hasonlóságokra, illetve különbségekre, amelyek a két korszakot egy közös, megfoghatatlan értékkeé egyesítik: a csángó mivolttá. A nemzeti öntudat generációról generációra öröklődik, és az emberek lelkivilágát az az eszme uralja, hogy mindig van hová tartozni.

Kutatásaimban segítségemre volt két lényeges író munkája: Seres András, Barcasági magyar népköltészet és népszokások és Mikecs László, Csángók c. könyve. Nagyszüleim visszaemlékezései is fontos anyaggal gazdagították dolgozatomat. Így ők is elégedettek, hogy életükből kiemeltvös Loránd Tudományegyetem egy részt, hogy papírra helyezzem, és a betűk súlya által a következő generációkkal ismeressem.

Dolgozatomban beszámoltam a házunk környékén megtalálható régi és új kombinációjáról. A csángó bútor, a szőttesek, a szenesvasaló és sok más apróság a régmúltat varázsolja otthonunkba; a rönkhúzó szán, a késefa és a faszekérkerék pedig a kert megkapó kiegészítője lett. Muskátlik, futórozsa virít rajtuk. Ezen kívül megemlítem a húsvéti tojásfestést és tojásírást, a hagyományos tojásmintákat, és bemutatom korosztályonként a hétköznapi, illetve ünnepi ruhákat. Szerintem érdemes feleleveníteni és megőrizni a múltat, a hagyományokat, szokásokat, mert elvégre ismernünk kell származásunkat. És én, mivel büszke vagyok származásomra, szívesen kutatok őseim élete után. Befejezésül Mikecs László, Csángók c. könyvéből idézek: „Bízzunk s tartsunk ki helyünkön munkával, vággyal: derekabb sorsot, jobb életet tartogt számunkra az idő.”

MÉDIA- ÉS KOMMUNIKÁCIÓTUDOMÁNY

A dolgozat címe: A posztszocialista médiaviszály strukturális megközelítése

A szerző neve: Dombrádi Krisztián, *azonosítószám:* 14/045

A szerző szakja: szociológia, kommunikáció

Az intézmény neve: Szegedi Tudományegyetem

A témevezető neve, beosztása: Dr. Pászka Imre, egyetemi docens

A vértelen forradalmakat követően a posztszocialista társadalmak arra törekedtek, hogy adaptálják a nyugaton gyakorlattá vált – a demokratikus politikai intézményrendszerek, és a civil társadalom klasszikus eszmetörténeti koncepcióján alapuló – önszerveződési formákat. A rendszerváltást követően a politikai elit célja tehát az volt, hogy meghatározza azon értékek és elvek sorát, amelyekhez a demokratizálódó társadalomnak mindvégig lojálisnak kell maradnia. Az értékek és célok meghatározása mentén az értelmiség azonban ketté szakadt és baloldali-liberális, illetve nemzeti-konzervatív irányból – immár a parlamentarizmus keretein belül, ám nem ritkán egymást a totalitarizmus súlyos vádjával illetve – fogtak az országépítésbe.

A tömegkommunikációs alrendszer szerepe – propaganda jellegeből adódóan – a kilencvenes évek első felében felértékelődött. Annak az oka, hogy a viszály a médiában oly termékeny talajra lelt, egyrészt a politika és a nyilvánosság intézményeinek átfedésében keresendő, másrészt az egységes, nem professzionizálódott értelmiség sajátos szerepvállalásának tudható be. Ezt a tézist Niklas Luhmann strukturális szociológiájából kiindulva magyarazzuk, némileg módosítva azt. A nézeteltérések alapjául szolgált továbbá a kollektív emlékezetben élő történelmi személyek, szimbolikus események eltérő megítélése. Bronislaw Baczko a Társadalmi képzelet – kollektív emlékezet és remények (1984) című könyvében a lengyel Szolidaritás kapcsán arról tesz említést, hogy e szerveződés gyűlései, tüntetései, kivétel nélkül megemlékezések voltak, a történelmi múlttal való szimbolikus kommunikáció. Az emlékezés azonban Lengyelországban és Magyarországon is további energiával látta el az egykor egységes, később versengő politikai ellenfeleket, amelyek – miközben a múltra való hivatkozásokkal definiálták önmagukat – szabályos hadállásokat vetek fel. Általánosság

lett a kifelé ellenség, befelé barát keresés stratégiája. E stratégiák – a kollektív emlékezet vizsgálatakor – a tömegkommunikációs alrendszerben ugyancsak tetten érhetők.

A hétköznapi politikai praxisok leírásához Kiss Endre az íratlan demokrácia betartásáról, illetve megsértéséről alkotott alapvetéseit használjuk fel, illetve némileg módosítjuk azokat.

**

A dolgozat címe: Televízió a televízióban

A szerző neve: Debreceni Brigitta, *azonosítószám:* 14/065

A szerző szakja, évfolyama: művelődéstudomány és felnőttnevelés, III.

Az intézmény neve: Debreceni Egyetem

A témavezető neve, beosztása: Dr. Rubovszky Kálmán, tanszékvezető egyetemi docens

A dolgozat rövid áttekintést ad a televíziózás fejlődéséről egészen a kereskedelmi televízió megjelenéséig. Felvázolja a különféle műszaki és társadalmi jellemzőket, amivel egy újonnan induló médiának számolnia kell. Áttekinjük az olvasói, tv nézői szokásokat, és azok változását. A befogadással kapcsolatos problémakör körbejárása mellett a televíziózásra fordított idő alakulását. Kitér a dolgozat a médiák alakításával, működésével kapcsolatos jogi kérdésekre.

Részletes feldolgozásra kerül a kereskedelmi televíziók működési modellje, a nézettségi viszonyok alakulására, a mérési módszerek bemutatására és a levonható tapasztalatok megállapítására. Konkrétan elemzi egy jelenleg működő televíziós műsorgyártó cég tevékenységének gyökereit, a TV-s cégforma megalakításának előzményeit, a piac-kutatás, a gazdasági és szervezési előkészítés módozatait. Bepillantást kapunk a megvalósult televízió mindennapjaiba, és a népes munkacsoport és szervező gárda együttműködési formáiba.

A konkrét példa nem a hagyományos terjesztési móddal sugárzott, nem kábelen szétosztott módon juttatja el produkcióit a nézők felé, hanem a Magyar televízióval együttműködve, heti 2 órában kerül adásba, amelyet átlagosan másfél, kétmillió néző lát. Tájékozottsát kapunk a szórakoztató jelleg kiválasztásának indítékairól. Befejezéséppen a jövő televíziózásába kaphatunk bepillantást, az internetes, interaktív megoldások szinte végtelen lehetőségéről.

A dolgozat címe: Kancsalul festett egek

A szerző neve: Kóródi Márta, *azonosítószám:* 14/144

A szerző szakja évfolyama: szociológia, IV.

Az intézmény neve: Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Dr. Szekeres Melinda, egyetemi egyetemi docens

Kutatási cél: „Új élet vár / felejts el mindent, mindent, ami fáj” – így vezeti be minden este Magyarország egyik legújabb sorozatának epizódjait egy énekesnő. Azután még azt is hozzátézi: „boldog élet rád csak barátok közt vár”. Nem tudjuk, vajon vezérelte-e valamilyen konkrét szándék a dal szövegének szerzőjét, mindenesetre jól rátapintott arra, hogy mi végre is készült, milyen célt tűzött ki maga elé s milyen hiányt kíván – önjelölten – pótolni a Barátok közt. Betolakodott és vilámgyorsan tért hódított hazánkban a fogyasztói kultúra, s a sorozat mintegy mintául szolgál ahhoz, hogy hogyan is éljünk benne... Dolgozatom témája a Barátok közt című sorozatnak, a sorozat nyomán született magazinnak, illetve a rajongók érdeklődésének kielégítésére hivatott weboldalnak a kicsit személyes hangvételű tartalomelemzése. Azt vizsgálom, hogy milyen magatartásmintákat kínál az RTL Klubon futó szappanopera a „középosztály” számára, s milyen eszközökkel próbálja ezek követésére bírni nézőközönségét. Céлом, hogy bebizonyítsam: a Barátok közt a Krausz Barnabás által „direkt népszerűvelésnek” nevezett jelenség egyik megnyilvánulása, mely a középosztálybeli fogyasztói életstílus felmutatását és elterjesztését tűzte zászlajára.

*
**

A dolgozat címe: Popularitás és művészet. Twin Peaks: egy rendhagyó sorozat

A dolgozat szerzője: Müller Máté, *azonosítószám:* 14/162

A szerző szakja, évfolyama: kommunikáció

Az intézmény neve: Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Dr. Szilágyi Erzsébet főiskolai tanár

Szent Tamást idézve Annie Blackburn a következőket mondja a Twin Peaks egyik epizódjában: „Nézd és vizsgáld meg a másik oldalt is!” Ez

talán munkám jelmondatává is válhatna, egyik oldalon a Twin Peaks, mint tömegkultúra terméke, hétköznapi szappanopera, a másik oldalon a Twin Peaks, mint a szerzői sorozat, David Lynch művészi alkotása. A legfőbb feladat tehát számomra az volt, hogy megállapítsam, mennyiben és miért kuriozum a sroozatok végeláthatatlan sokasága között ez a kisvárosi történet.

Mindenek előtt szeretném leszögezni, hogy a dolgozatom nem esztétikai, sőt nem is műfajelméleti munka. Célom a Twin Peakset, mint a tömegkommunikáció egy jelentékeny darabját kommunikációs elemzés tárgyává tenni. Megállapítani, hogy mennyiben felel meg a televíziós követelményeknek, eleget tesz-e a sorozatokkal kapcsolatban bennünk élő elvárásoknak.

A dolgozat alapvetően három nagyobb szempontból vizsgálja a művet:

- a néző szemszögéből,
- az alkotó szemszögéből,
- a műfaji sajátosságok szemszögéből.

A néző, aki a televízió előtt tölt hosszabb-rövidebb időt, legtöbbször nincs komoly feladat elé állítva, szürke agysejtjei oly tunyán ücsörögnek a fejében, mint saját maga a fotelben. Azok a kódrendszerek, melyekkel megfejtji a televízió és az egyes alkotások jeleit, olyan egyszerűek, hogy már automatizáltan használja őket. Éppen ezért szeretjük a sorozatokat is, mert tudunk alatta vasalni, újságot olvasni, és mindeközben kielégül örületes képéhségünk is. De vajon így van-e ez a Twin Peaks esetében? Az élmények, melyek a Twin Peaks nézése közben érnek, ugyanúgy kö-zérthetőek és gyorsan feldolgozhatóak, mint az Esmeralda esetében? Megkülönbözteti-e valami a „twinpeaks-nézőt” egy átlagos sorozatné-zőtől? Kell-e új kódrendszert tanulnunk a Twin Peaks megértéséhez?

Az alkotó, aki hosszabb-rövidebb időt tölt el azzal, hogy mi hosszabb-rövidebb időt töltünk el a televízió előtt, az esetek nagy részében szintén nincsen komoly feladat elé állítva. Teljesen hagyományos kódrendszerekben írja le mondanivalóját, mely egy mesterember pontosságával történik, de megvan benne annak automatizmusa is. Hiányzik belőle a kockázat, az új teremtésének vágya. De vajon így van-e a Twin Peaks esetében? David Lynch pusztán készítője a sorozatnak vagy netalán alkotója? Mer-e új kódrendszereket keresni? Vállalja-e a kockázatot, mely egy ismeretlen terület felderítésével jár együtt?

A sorozatok, melyek több-kevesebb műsoridőt kitöltenek egy-egy műsorszolgáltató adásidejéből, nem állítják komoly feladat elé sem az alkotót, sem a televíziónézőt. Kódjai olyan standardok, melyeket automatizmusok írnak, és automatizmusok oldanak fel. Formai elemei szinte változatlanok, sztereo- és archetípusai a mozdulatlanág szobrai. De vajon így van-e ez a Twin Peaks esetében? Megtartja-e a Twin Peaks a sorozatok karaktereihez? Formai elemei ugyanolyan szokványosak-e, mint általában a sorozatok formai elemei?

Ezekre a kérdésekre keresem a választ a teljesség igénye nélkül. Amit felállítottam, az egy elmélet, mely nem biztos, hogy mindenki szerint megállja a helyét, de megpróbálja értelmezni az évtized egyik legvitatottabb televíziós alkotását. Ezt a célt szolgálja az utolsó fejezet is, mely egy lehetséges értelmezést ad a Twin Peaks (David Lynchre jellemző) összetett szimbólumra rendszerének feloldására.

**

A dolgozat címe: A multimedialitás szerepe a kortárs színházi produkciókban

A szerző neve: Molnár Klára, *azonosítószám:* 14/150

A szerző szakja, évfolyama: német, V.

Az intézmény neve: Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: dr. Balkányi Magdolna, egyetemi adjunktus

Dolgozatomban arra a kérdésre szeretnék választ kapni, hogy hogyan változik az idő és tér dimenziója a színházi előadásokban a huszadik század technológiai vívmányainak bevonásával. A kérdés előrevetíti a huszadik század esztétikai váltásának problémáját, hiszen a technikai újítások a képzőművészet számos területén hoztak jelentős változást mind az alkotások, tehát az elkészült művek, mind pedig az alkotás módja, tehát a folyamat szempontjából. Dolgozatom első fejezetében ezért a huszadik század esztétikai váltásának fontos aspektusait szeretném bemutatni, melyeket színháztörténeti példákkal illusztrálok, ezzel is elősegítve dolgozatom további fejezeteinek megértését. Elsősorban azon újszerű módszerek bemutatására összpontosítok, melyek az általam vizsgált multimedialis színházi produkciók alapvető strukturális elemeit ill. módszereit adják meg.

A dolgozat lezárásaként, mintegy a vizsgálódások eredményeinek szemléltetésére Robert Wilson „The Days Before: Death, Destruction & Detroit 3” című előadásának 1999. júliusában a Lincoln Center Festival New York State Theater-ben látott ősbemutatójának elemzését választottam. Az előadás Robert Wilson átiratában és rendezésében Umberto Eco The Island Of The Last Days című regényének felhasználásával, Ryuigi Sakamoto zenéjével készült. Az elemzéshez nem csupán saját emlékképeimet, hanem egy videofelvételt is használok. Az előadás szerkezeti felépítésének bemutatása után olyan kiragadott jeleneteket elemzek, melyek mind az előadás egészének szempontjából fontos strukturális elemek, mind pedig a megadott szempontoknak eleget tesznek, tehát videóprojekciók ill. hologramok integrálásával bővítik ki a színházi előadások jelrendszerét. A kérdéskör leszűkítésével a technikai eszközök az idő- és térdimenzióra tett hatásának aspektusából vizsgálom a néző megváltozott szerepét a multimédiális színházi előadásokban.

*
**

A dolgozat címe: Munkaerő-keresés és –toborzás a weben

A szerző neve: Piukovics Anita, *azonosítószám:* 14/154

A szerző szakja, évfolyama: agrármenedzser, III.

Az intézmény neve: Szent István Egyetem – Vezető- és Továbbképző Intézet

A témavezető neve, beosztása: Dr. Noszkay Erzsébet, szakvezető, egyetemi docens

A kutatás célja azoknak az eredményeknek a kiemelése, amelyeket a vállalatok azzal érnek el, hogy az Internetet használják fel a munkaerő keresés és kiválasztás érdekében. A kutatás humán erőforrás szakemberek véleményein alapszik, továbbá meglévő tanulmányokon és cikkeken, amelyek az elektronikus toborzásról szólnak.

Ez a tanulmány csak azokat a vállalatokat elemzi, amelyek aktívan használják Web oldalukat, hogy munkaerőt toborozzanak, ami azt jelenti, hogy ezek a cégek On-line hirdetik meg a betöltendő állásokat, továbbá e-mail-en és a Web oldalon keresztül várják a visszajelzéseket.

A dolgozatban megmutatkozik, hogy számos külföldi, és magyarországi vállalat kezdi felismerni annak fontosságát, hogy az Internet az alapja mindennek. A magyarországi személyzeti tanácsadó cégek

körében már erjedőben van az úgynevezett Web alapú emberi erőforrás toborzás, bár ennek alapjai még bizonytalan lábakon állnak.

A tanulmány áttekintést ad egy amerikai vállalat által végzett felmérés eredményeiről, melyben megmutatja, hogy ezek a cégek hogyan használják fel az Internetet arra, hogy odacsábítsák, és alkalmazásba vegyék az új munkaerőt.

A munkaerő toborzás ma már egy nagyon fontos komponense a vállalat sikerének. Az Internet technológiák erre rendkívül új eszközöket biztosítanak, amelyek optimalizálják a vállalat toborzási folyamatát. Az Internet alapú toborzás előnyei:

- ✓ Gyorsabban képesek meghirdetni az állásokat
- ✓ A pályázók gyorsabban jelentkeznek
- ✓ Az önéletrajzok gyorsabban jutnak el a céghez.
- ✓ Csökkenti a toborzási költségeket
- ✓ Felgyorsítja a toborzási folyamatot
- ✓ Magasabban képzett emberek toborzását elősegíti.

**

A dolgozat címe: Tudósítás egy „saleses” szemszögéből – Laikus kérdések PR szakemberek számára

A szerző neve: Huszta Krisztián, *azonosítószám:* 14/178

A szerző szakja, évfolyama: kommunikáció – angol nyelvtanár, III.

Az intézmény neve: Kodolányi János Főiskola

A témavezető neve, beosztása: Barát Tamás, főiskolai tanár

Miután a mozdony rájár a szerelvény elejére, a vezér, indulás előtt elvégzi a fékpróbát; ellenőrzi, hogy elegendő-e a féknyomás: képes lesz vajon kinn, a pályán biztonságosan közlekedni?

Nem gondoljuk, hogy mindez egy OTDK esetében másképp lenne.

Hiszen az itt résztvevők felkészülésük során olyan maguknak feltett kérdésekre keresik a válaszokat, melyek elengedhetetlenek ahhoz, hogy kimehessenek az iskolai „állomásról” a „pályára”.

A mi laikus kérdésünk a Public Relations témakörére vonatkozott.

Azt próbáltuk megtudni, hogy mi sül ki a PR és a „saleses” találkozásából.

A „saleses” – azaz kereskedelmi képviselők – szobája a Shell Gáznál a földszinten van. Hetente, kéthetente néha átvillannak az iro-

dán, tűzvédelmi előadások anyagait hónuk alá kapják, a marketingektől szóróanyagot kérnek – sose lehet nekik eleget adni –, átfutják e-mailjeiket, majd a „sales”-meeting után rohannak haza az ország legkülönbözőbb pontjaiba. Kétféle létezik belőlük: az egyik a tartály, a másik a palack üzletágban dolgozik. Az egyik tartályos megrendeléseket szerez a cégnek, a másik pébégázipalack cseretelepeket nyit. Titokban más osztályok irigyelik őket: kötetlen munkaidő, cégautó, mobiltelefon, a befutottaknak esetleg notebook is járhat. Egy „saleses” öntudatos. Tudja, hogy ő hozza a pénzt a vállalatnak. És ez igaz is.

Tágabb értelemben a „saleses” tulajdonképpen már nem feltétlenül magát a kereskedelmi képviselőt, hanem inkább az általa, az ő példája révén legjobban bemutatható értékesítési szemléletet jelenti. Ekkor azonban a „saleses” analógiát kétfelé kell bontani. Létezik a PR-ba „beavatott”, és azt elfogadó szemléletű kereskedő, valamint a „kívülálló sales” hozzáállás. Az általunk „kívülálló saleses”-nek nevezett jelenség a maga „nyers” valóságában minden nem mérhető dolgot azonnal elutasít – esetében a PR is ide sorolandó – és a közvetlen hasznot preferálja.

Dolgozatunkban, valamint előadásunkban egy ilyen, „kívülálló saleses” szemléletű céggel szeretnénk Önt megismertetni, és megkísérreljük bemutatni, hogy szerintük, hol vannak a PR gyenge pontjai.

Most már csak egy kérdés marad hátra: vajon indulhatunk?

**

A dolgozat címe: A szoftver, a jog és az erkölcs

A szerző neve: Bella Gábor, *azonosítószám:* 14/185

A szerző szakja, évfolyama: műszaki informatika, IV.

Az intézmény neve: Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

A témavezető neve: Martin Endre, egyetemi adjunktus

A számítógépes szoftver a fejlett országokban ma már tömegcikk, Magyarországon is elég sokan használnak a munkájukhoz vagy éppen szórakozásból számítógépet, és így szükségszerűen szoftvereket is. Mivel úgy tűnik, hogy a szoftver lassan az egyik legfontosabb eszközünké válik, egyáltalán nem mindegy, hogy a használatát jogilag hogyan szabályozzuk: a felhasználókat milyen kötelezettségekkel és milyen jogokkal ruházzuk föl.

A dolgozat azt kívánja bemutatni, hogy a mai törvényi szabályozás sem nálunk, sem a nyugati országokban nem megfelelő, sőt, rossz

irányban halad. A jelenlegi tendencia szerint a szoftver előállítóit védeni kell az érdekeiket tömegesen megsértő, tisztességtelen felhasználókkal szemben. Ezért a törvények a felhasználó kezét megkötik, a legtöbb jogában korlátozzák, amíg a szoftver forgalmazóját szokatlanul nagy kedvezményekben részesítik. Ez a jogi aránytalanság kiszolgáltatottá teszi az átlag szoftverhasználót, és a jogalkotás eredeti célját a feje tetejére állítja: a fejlődés elősegítése helyett kárt okoz a társadalomnak.

A dolgozat részletesen tárgyalja a szerzői jogi törvény és a szabadalmi rendszer szoftveres vonatkozásait, mérlegeli a jelenlegi megoldások előnyeit és hátrányait aszerint, hogy mennyire hasznosak a társadalom számára, és rámutat azokra a pontokra, ahol a változtatás szükséges lenne. Ezen kívül számos alternatív, vagyis a hagyományos üzleti-jogi felfogással ellenkező, de létező és működő megoldást is bemutat, amelyek a jelenleg elfogadott rendszer sok hibáját kiküszöbölik azáltal, hogy a felhasználónak több jogot adnak. A dolgozat célja tehát nem az, hogy a jelenlegi problémára egy konkrét, minden szempontból kielégítő megoldást javasoljon, hanem hogy megmutassa, hogy a társadalmi igazságosság és a további fejlődés megtartása érdekében a felhasználók jogait nem csökkenteni, hanem növelni kell.

**

A dolgozat címe: Tér és információ a pécsi főiskolások kognitív térképein

A szerző neve: Bíró László, *azonosítószám:* 14/204

A szerző szakja, évfolyama: kommunikáció, V.

Az intézmény neve: Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Mester Tibor, egyetemi tanársegéd

Mindenki „másképp” ismeri azt a térbeli környezetet, amiben élünk. Dolgozatomban a pécsi főiskolások földrajzi térről alkotott mentális képeit, ezen képeknek a térbeli tájékozódásban, a tér és a kommunikációs folyamatok viszonyában betöltött szerepét vizsgálom. A környezetben található elemek között szelektálva a tér egyes részei figyelmen kívül maradnak, míg mások erőteljesebb hangsúlyt kapva bukkannak fel. Ezek a térelemek nem csak térbeli referencia pontokként jelennek meg, hanem jelen vannak verbális kommunikációnk során is. A térképek legyenek akár papíron megrajzolva vagy a fejünkben felépítve, mindenképpen

kommunikációs eszközöknek tekinthetők. A térbeli információk hatékonyabban kapcsolódnak a kommunikációs folyamatokba, ha azok vizuálisan megragadhatók. Azok a térképek melyek az emberek fejében vannak ezen minőségükben sokat elárulnak a tulajdonosaik kommunikációs térbeli közegéről, s arról, hogy mi az amiről kommunikálni tudnak a város térbeli kontextusában.

Kutatásom célja néhány módszernek a gyakorlatban való kipróbálása, használhatóságának a tesztelése a helyi viszonyok között, kiegészítve a kommunikációs elemzés szempontjaival. Nem mondtam le ugyanakkor egy óvatos elemzésről sem, melynek középpontjába azokat a térbeli elemeket, szimbólumokat helyeztem, melyek egyrészt kulturális jelentést hordoznak, másrészt fontos szerepet töltenek be az emberek fejében lévő térstruktúra felépítésében, illetve a valós térben történő mozgásban.

A hasonló kutatások eredményeinek felhasználása segíti a városról alkotott képek megismerését, s ez hozzájárulhat a település arculatának alakításához és segítséget nyújthat a társadalmi tér szimbolikus rendszereinek felfejtéséhez

**

A dolgozat címe: A vigília folyóirat katolicitása 1995–1998 között (Tartalomlelemzés)

A szerző neve: Gergely Erzsébet, *azonosítószám:* 14/212

A szerző szakja, évfolyama: kommunikáció, végzett 2000 júniusában

Az intézmény neve: Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Horányi Özséb, egyetemi tanár

Az 1935-ben megjelent Vigilia c. folyóirat a katolikus hit értelmiségi szellemű terjesztése mellett a mindenkori társadalmi problémák felvállalására kötelezte magát. Az azóta szinte folyamatos megjelenésű lapot az utóbbi években – az eladott példányok számát tekintve – valamelyes visszaesés jellemzi.

A Vigilia főszerkesztőjének 1995-ben (2. szám), a folyóirat megjelenésének 60. évfordulója alkalmából megfogalmazott programnyilatkozata értelmében a lapnak *megújulásra* kell törekednie. A nyilatkozatot követő évfolyamok áttekintése során megfogalmazódik a hipotézis, miszerint a folyóiratnak nem sikerült a kitézött változásokat meg-

valósítania. Ennek mérésére a statisztikai elemzés módszere mutatkozik alkalmasnak: az elvárásként megfogalmazott preferenciák évfolyamonként elemzett változásának tükrében különböző tendenciák rajzolódnak ki. Ezek egyike – valamennyi közül a legmarkánsabb – az, hogy a vizsgált időszak folyamán nem találkozunk az ökumenizmus előtérbe kerülésével, amint azt a programnyilatkozat leírja, hanem ennek ábrázolása egyre inkább a háttérben marad és végül csaknem eltűnik.

Amennyiben a *katolikus* szó eredeti jelentését – *egyetemes* – tekintjük, amint azt a lap alapítói is tették, úgy felismerhető, hogy ez az igény egyre inkább csorbát szenved (az említett példa is ezt implikálja), jöllehet a programnyilatkozatban a tartalmi-szellemi-szemléleti újítás mentén megfogalmazott preferenciák időszerűek, és hátterükben jól kitapintható az egyetemesség szellemének igénye.

**

A dolgozat címe: A televíziós nyilvánosság hatása a politikai beszédmódra

A szerző neve: Sente Viktória, *azonosítószám:* 14/222

A szerző szakja, évfolyama: kommunikáció – magyar, V.

Az intézmény neve: Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve: Jakab András, PhD hallgató

Dolgozatomban parlamenti plenáris, illetve bizottsági jegyzőkönyveket hasonlítok össze – egy konkrét törvényjavaslat tárgyalása kapcsán –, azt vizsgálva, hogy a televíziós nyilvánosság mennyiben befolyásolja a politikai beszédmódot, lévén, hogy a plenáris üléseket, ellentétben a bizottságjakkal közvetíti a televízió.

Az összehasonlítás alapját egy új keletű elmélet képezi, mely a politikai világot azáltal tartja feltárhatónak, hogy az általa termelt szövegeket vizsgálja és ezekből kiindulva próbálja értelmezni azt. A parlamenti jegyzőkönyvekre tehát úgy tekintek, mint különféle szövegvalóságokra, melyekben egymástól eltérő jelentések konstruálódnak.

A beszédmódbeli különbségek a kétféle üléstípus, mint kommunikációs szituáció eltéréseire vezethetők vissza. A bizottsági ülés esetében a felszólaló képviselők számára csupán képviselőtársaik, míg az Országházban a televíziós közvetítést figyelemmel kísérő nézők is közönségként tételeződtek. E kétfajta retorikai szituációnak megfelelően kétfajta

diskurzus-típust különítettem el. A plenáris ülésen a vitatkozásbeli ellenfelek érveinek legfőbb inspirálója a politikai érdekek érvényre juttatásának késztetése volt. A bizottsági ülések résztvevői pártjukétól ellentétes nézeteknek is hangot adtak. Az első *vita*-típusú diskurzussal szemben a bizottságok esetében *megbeszélés*-típusú polémia bontakozott ki, melyet a kormánypárti és ellenzéki politikusok közti időleges konszenzusteremtés tett lehetővé.

Az elemzés szempontjai, melyek elsősorban nyelvészeti és szociálpszichológiai alapúak (szám-személy használat a képviselői hozzászólásokban, a politikusok mondatainak szerkezeti felépítettsége; szerepviszonylatok vizsgálata stb.) e fenti állítás igazát hivatottak alátámasztani.

**

A dolgozat címe: Sajtószabadság és finanszírozási modellek: a helyi televíziók működési lehetőségei

A szerző neve: Szigeti Éva, *azonosítószám:* 14/223

A szerző szakja, évfolyama: kommunikáció III. – néprajz II.

Az intézmény neve: Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Szekfű András, egyetemi adjunktus

A dolgozat egy közel két éves kutatás eredményeként született meg, melyben három, körülményeit tekintve sok szempontból hasonló kisváros (Barcs, Marcali Nagyatád) helyi televíziójának működését vizsgáltam. Alapvetően az a probléma érdekelt, hogy mennyire valósítható meg egy – többnyire – önkormányzati függőség kötelékében működő televízióban az objektív tájékoztatás, milyen körülmények befolyásolhatják a műsor tartalmát. Kíváncsi voltam ezek alapján arra is, hogy milyen bevételi forrásokból tudnak gazdálkodni ezek a televíziók, lehetőségeikhez mérten milyen fejlesztések történnek stúdióikban, az identitástudat összetartó erején kívül van-e más eszköz a kezükben, hogy nézőik kitartsanak mellettük, azaz: képesek-e felvenni a versenyt a többi csatorna kínálatával. A dolgozat alapötletét a nagyatádi Városi Televízióban (VTV) 1998 és 1999 között szerkesztő-riporterként végzett munka tapasztalatai adták – a dolgozat gerince pedig az említett televíziók főszerkesztőivel folytatott beszélgetések alapján állt össze.

A dolgozat szándéka szerint arra tesz kísérletet, hogy a jelenlegi helyzetet bemutatva másutt már létező és működő megoldási lehetőségeket tárjon fel a helyi televíziók számára függetlenségük tekintetében.

**

A dolgozat címe: A „mézesmadzag” nyomában (A reklám szerepe és hatása a 9–10 éves gyermekek életében, Óskü 2000.)

A szerző neve: Bozzai Judit, *azonosítószám:* 14/229

A szerző szakja, évfolyama: művelődésszervező – kommunikáció szak, IV.

Az intézmény neve: Vitéz János Római Katolikus Tanítóképző Főiskola, Esztergom

A témavezető neve, beosztása: dr. Kéri Teréz, főiskolai tanár

Magyarország az elmúlt évtizedben rendkívül nyitottá vált, a globalizáció ma egyre jobban érvényesül. A fokozódó verseny reklámdömpinget indított el, hatásuk a mindennapi életben kikerülhetetlen. A gyermek célzott közönsége a reklámoknak. Közvetlenül, mint vásárló és közvetve, mint a családi idill elengedhetetlen szereplője, aki a szülőkre is hatással van. A reklám – gyerek kapcsolat két szemléletmóddal vizsgálható: a marketing és a tömegkommunikáció, tömegkommunikációszociológia szemszögéből. Én ez utóbbit választottam. A nézőpont interdiszciplináris megközelítést igényel; háttérismereteket nyújt a művelődés-, divat-, és szervezetszociológia, a szociálpszichológia, a közgazdaságtan, a fejlődéslélektan, a pedagógia, a reklámpszichológia és az esztétika.

Felderítő kutatásom helyszíne a Veszprém, Várpalota és Hajmáskér városok körzetében megtalálható 2322 lélekszámú község, Óskü. A településen tízosztályos általános iskola működik, az itt élő gyerekek e miatt is erősen kötődnek a faluhoz. Az interjú és a csoportos interjú módszerét alkalmazva húsz gyermeket és kilenc szülőt vontam be a vizsgálatba. Közvetlen, ingeres eljárásként három reklámfilmel néztünk és beszélünk meg közösen a harmadik-negyedik osztályos diákokból álló ötfős csoportokkal.

Az interjúk és az irányított beszélgetések kérdéseit négy dimenzió szerint különítettem el. Az első és egyben legértékesebb dimenzió a kisiskolások reklámról való ismereteit, elméleti tudását igyekezett

feltárni, a második a reklámok kedveltségére kérdezett rá. A harmadik kérdéskör a gyerekek médiahasználatába, a negyedik kialakuló vásárlási szokásaikba nyújtott betekintést.

A kutatás eredményeként körvonalazódott a reklám és a gyerekek kapcsolatában felmerülő legnagyobb probléma: a jövő generációját érő „reklámtömeg” feldolgozatlan marad, holott sok kérdésük és mondanivalójuk is lenne e téren. A gyerekek nincsenek megvédve a reklámok rejtett, számukra még nem koordinálható hatásaitól, és úgy tűnik szüleik gyakran ugyanolyan áldozatok, mint ők.

*

**

A dolgozat címe: Az elektronikus tömegkommunikációs eszközök használatának mennyiségi, minőségi összetevői az ösküi felnőttlakosság körében

A szerző neve: Németh Petra, *azonosítószám:* 14/231

A szerző szakja, évfolyama: művelődésszervező – kommunikáció

Az intézmény neve: Vitéz János Római Katolikus Tanítóképző Főiskola

A témavezető neve, beosztása: Dr. Kéri Teréz, főiskolai tanár

A Veszprém megyei Öskün végeztünk társadalomismereti kutatást. A falu a 8-as főút mellett fekszik Veszprém és Várpalota között. Állandó népessége 2322 fő, portáinak száma: 774.

A vizsgálat során megkíséreltük feltárni a felnőtt-lakosság kulturális helyzetképét kérdőív segítségével (100 fős véletlenszerűen kiválasztott reprezentatív mintán), aminek szerves és jelentős része a „médiafogyasztás” is, ezért én az elektronikus (auditív és audiovizuális) média-használatot tanulmányoztam. Kutattam az egyes tömegkommunikációs eszközök technikai feltételének meglétét, illetve a használat mennyiségi, minőségi, szerkezeti jellemzőit. A fogyasztási szokásokat 2 szempont szerint elemeztem: 1. A közönség egyes tömegkommunikációs eszközöket – és ezen belüli programokat – előnyben részesít másokkal szemben; sőt az eszközök, csatornák kínálata sem egyformán áll mindenki rendelkezésére. 2. A szelektivitás másrészt a kommunikáció tartalmára vonatkozik: vannak kedvenc, elfogadható, közömbös vagy éppen taszító tartalmak a nézők számára.

A kérdőív adataiból, válaszaiból átfogó képet kaptam a falu felnőtt lakosságának tömegkommunikációs szokásairól. Leíró-elemző

dolgozatomat gazdagítottam általam készített interjúk tapasztalataival is, kilenc fővel beszélgettem el, őket előre, tudatosan, iskolai végzettségük alapján választottam ki. Ma már a világ eseményeiben való részvételt a televízió, a rádió, a számítógép bekapcsolása jelenti. Ezek az eszközök sok olyan információt közvetítenek, amiket másként nem tudnánk megszerezni, és kevés olyan társadalom van már, amelyeket nem ér el a hatásuk. Az elektronikus kommunikáció még az írástudatlan emberek számára is hozzáférhető és még a harmadik világ legeldugottabb részein is találkozunk rádióval vagy akár tv-készülékkel rendelkezőkkel. Azért fontos a vizsgálóúás, mert hazánkban még nem sok ilyen irányú falukutatás zajlott, kevés adat van a kistelepülések médiahasználatával kapcsolatosan, feltáratlanok ezek a területek.

*
**

A dolgozat címe: A médiakonglomerátumok – Az amerikai híripar monopóliuma a nemzetközi médiapiacon. Az amerikai médiaimperializmus

A szerző neve: Szöcs Andrea Enikő, *azonosítószám:* 14/019

A szerző szakja, évfolyama: politikatudomány, újságírás, IV.

Az intézmény neve: Babes-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár

A témavezető neve, beosztása: Urbán Ágnes tanársegéd, PhD hallgató

Szabad az amerikai sajtó? Milyen következményekkel járhat a médiakoncentráció? Hogyan és miért jön létre a média-kereszt tulajdonlás? Ezek a kérdések, évek óta foglalkoztatnak engem. Nehéz rájuk egyértelműen válaszolni. Megpróbáltam átfogó képet adni a 19. századi „free press” modellről, ezen belül az amerikai híriparról és ennek jellegzetességeiről. Ezt azért fontos megemlítenem, mert ebben a században mindenki számára elérhető és érthető lett a (világ)sajtó. Ne ítéljék fölöslegesnek az amerikai média jellemzését, mert az általános betekintő nélkül nem beszélhetünk a médiakoncentrációról, a médiakonszernek kialakulásáról. Budapesti továbbképzésem során az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Média Center-ben és más könyvtárakban gyűjtöttem ilyen jellegű cikkeket, olvastam könyveket. Nagy segítségemre volt Gálík Mihály: Médiamarketing, valamint Ben Bagdikian: The Media Monopoly című könyve, valamint Urbán Ágnes egyetemi tanársegéd kritikája.

Következtetésem: megnőtt az amerikai sajtó szerepe is az európai médiapiacra. A növekvő információéhség (információigény) miatt robbanásszerűen megnőtt a médiakínálat. Hogyan jelent meg a CNN-effektus? Miért érdekelhet bennünket annyira, ami a földbolygó másik részén zajlik? Miért foglalkozik a CNN olyan keveset Európával? Azért, mert a bipoláris világ kezd egypólusúvá alakulni, az AEÁ ma már a világ ura. Az amerikai sajtó tanulmányozását, a „médiadzsungelben” (György Péter) való tájékozódást az amerikai iskolákhoz hasonlóan önálló tantárgyként kellene tanítsák az egyetemeken is.

Dolgozatom fő témája az iparközi összeolvadás elemzése (gazdaságtani, politikai, kulturális és ezzel párhuzamosan jogi megközelítésben). Ez a jelenség nemcsak negatív (a profithajhászás, monopolhelyzet kialakítása, s ezáltal a hatalom megragadása), hanem pozitív vonásokat (kitágulnak a földrajzi határok, mert világpiacra kerül egy vállalat, ide kapcsolódik a sokat vitatott globalizáció jelensége is) rejt magában. Mivel a médiakoncentráció jelensége nagyon tág körű, tovább fogom ezt a jelenséget tanulmányozni. Jelen írásomban nem világítottam meg a folyamat minden egyes jellemzőjét, kísérő jelenségét, igyekeztem inkább egy átfogó képet adni az olvasónak az amerikai médiáról és a médiapiacról.

MENEDZSMENTTUDOMÁNYOK

A dolgozat címe: A közösségi marketing szerepe a turizmusfejlesztésben

A szerző neve: Ár Adrienn, *azonosítószám:* 14/051

A szerző szakja, évfolyama: gazdálkodási szak, III.

Az intézmény neve: Eszterházy Károly Főiskola, Eger

A témavezető neve, beosztása: Dr. Gaál Béla, tanszékvezető

Napjaink egyik, legnagyobb közösségi szintű törekvése az Európai Unió integrációja, mely több országból és eltérő kultúrákból álló emberek között szorgalmazza a „közösségi gondolkodás” kialakítását – amely várhatóan nagy hatással lenne a csatlakozásra váró közép-kelet európai országok –, köztük hazánk gazdasági növekedésére, valamint a társadalmi és kulturális élet mindennapjaira. Az Európai Unió is kiemelten fontosnak tartja a turizmus fejlesztését, mint a csatlakozást elősegítő gazdasági szektort, mivel ismertes ezen ágazat „jótékony” multiplikatív hatásai, és expanzív lehetőségei. Ebből az apropóból, próbáltam meg, tudományos megközelítéssel – a közösségi döntések elméletét alkalmazva –, a közösségi marketing elemzésének eszközeivel, és módszerével kidolgozni turizmusfejlesztéssel kapcsolatos pályamunkámat, mely véleményem szerint – hasonlóan a nyugat-európai országokhoz – nagyban elősegíthetné Magyarország szezonáltságmentesen „fenntartható” turizmusának kialakulását, illetve ágazati expanzióját. A közösségi döntések elméletén alapuló tudomány, a modern tudományok közé van sorolva, melyet a politológia, a pszichológia, a szociológia, illetve a közgazdaságtan is alkalmaz. A marketing a piackutatási folyamatot, egy meghatározott cél elérése érdekében szintén közösségekre vetítve végzi. Az turizmus, ugyan nem tudomány – csupán egy gazdasági ágazat – azonban, a hatékony fejlesztésnél, és értékesítésnél, koncentráltan kell alkalmaznunk sok más tudományterületet. A turizmus során, ugyancsak emberekkel kell foglalkoznunk – akiket a turizmusban dolgozó szakemberek, szintén „valamilyen szempontból” csoportokba, azaz „közösségbe” sorolnak –, így ennek megfelelően, már hazánkban is kialakultak a turizmus speciális irányvonalai. Emellett, azonban az idegenforgalommal kapcsolatos tevékenységek végzése során, különböző szolgáltatás halmazokat állítunk elő, melyek rendszerint

valamilyen gazdasági szervezettel rendelkeznek – ezért a fenti okok miatt, véleményem szerint, a tudományos elméletre alapozva –, elengedhetetlen lenne a turizmus közösségi marketing eszközeivel történő fejlesztése. Pályamunkám során több gyakorlati példával is fogok élni, melyben végül bemutatásra kerül röviden, egy új – jelenleg még fejlesztés alatt álló –, aktív turisztikai programterv – amit rendkívül sokféleképpen lehet továbbfejleszteni, így remélhetőleg új távlatokat nyithat, nemcsak a magyarországi turizmusfejlesztésben, hanem a turizmus oktatásában is.

**

A dolgozat címe: Az információs társadalom előretörésének tükröződése a televíziós reklámokban

A szerző neve: Szabó Alida, azonosítószám: 14/146

A szerző szakja évfolyama: szociológia, V.

Az intézmény neve: Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve: Dr. Szekeres Melinda, egyetemi docens

Reklámokkal átszőtt világban élünk.

Napjainkban, az ezredforduló táján az ipari társadalom paradigmáját fokozatosan felváltja az információs társadalomé. A harmadik évezred elejére vezető ágazattá vált világméretben is az információs- és kommunikációs technológia, a hagyományos ágazatok és működés-módok helyére új, információ- és tudásalapú formák lépnek.

A reklám a fogyasztói kultúra fő szószólója volt az ipari társadalomban, és az marad a posztindusztriális vagy információs társadalmakban is, csupán a tartalmak, értékek változnak mögötte: másfajta termékeket is el kell adnia, mint eddig, és lassan változnak a reklám által felállított szerepképek és magatartásminták is. A reklámok értékvilága általában csak valamelyest megkésve követi a valós társadalmi átalakulásokat.

Dolgozatomban azt vizsgálom 100 magyarországi, 100 németországi és 100 franciaországi televíziós reklám elemzésével, hogy hogyan is állunk most, hol tartunk az információs társadalom kiteljesedéséhez vezető úton – reklámjaink alapján, és hogy milyenek ezek a reklámok, milyen értékek tükrözésével tartják eladhatónak áruikat.

**

A dolgozat címe: Az ISO 9001 minőségügyi rendszer: jelen és jövő
A szerzők neve: Balogh Dániel – Bóhm Valter, *azonosítószám:* 14/181
A szerzők szakja, évfolyama: gépészmérnök, V.
Az intézmény neve: Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
A témavezetők neve, beosztása: Dr. Topár József, egyetemi adjunktus,
Klujber Dénes, doktorandusz hallgató

Manapság Magyarországon is egyre nagyobb szerepet játszik a minőség, mely egyrészt a vállalat menedzsmentjének és mérnökeinek, szakembereinek a vevők iránti elkötelezettségének mutatója, másrészt fontos tényező a termék eladhatóságának szempontjából.

Az állandó minőség biztosításának igazolása valamely minőségügyi rendszer szerinti tanúsítás megléte. Magyarországon és Európában a leggyakrabban előforduló, legáltalánosabb az ISO 9000-es szabvány szerinti tanúsítás. Az ISO 9000-es szabványon belül az ISO 9001 a legátfogóbb, ez foglalkozik a gyártással és a tervezéssel is.

Egy vállalat céljainak elérése érdekében minden dolgozónak elkötelezettnek kell lennie, ide tartozik a minőség iránti elkötelezettség is.

Alapvetően ezen ismeretek hatására fogalmazódott meg bennünk egy, az ISO 9000-rel foglalkozó Tudományos Diákköri Dolgozat megírása, melyben elsősorban a most érvényben lévő ISO 9001-es szabvánnyal, és annak 2000-ben életbelépő változásaival foglalkozunk. Ezen kívül rövid áttekintést nyújtunk a minőségmenedzsment rendszerek fejlődéséről, a magyarországi sajátosságokról, történelmi, gazdasági előzményekről, valamint rövid kimutatást a tanúsított vállalatok számáról, gazdasági-, szolgáltatási szektor szerinti megoszlásáról. Bővebben foglalkozunk az ISO 9001 egy rendszerelemével, a dokumentációval. Ez a témakör az ISO 9000 egyik fő alappillére, valamint alkalmas egy vállalat működésének, felépítésének bizonyos mértékű megértésére, mivel végighúzódik a tervezéstől a gyártáson keresztül az ellenőrzésig.

*
**

A dolgozat címe: Az EFQM Modell megvalósítása egy angol–magyar vegyesvállalatnál
A szerző neve: Fodor Zsuzsanna, *azonosítószám:* 14/182
A szerző szakja, évfolyama: műszaki menedzser, V.
Az intézmény neve: Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
A témavezető neve, beosztása: Dr. Topár József, egyetemi adjunktus

Dolgozatomban áttekintem a minőségmenedzsment fejlődését, foglalkozom a TQM filozófiával és a különböző minőségi díjak kialakulásával. Részletesen bemutatom az EFQM Üzleti Kiválóság modellt és ezen belül is nagy hangsúlyt fektetek – két, számomra legérdekesebbnek talált területre – a dolgozók irányítására és a dolgozók elégedettségére.

Ismertetem a Ganz-David Brown Hajtóműgyártó Kft (GDB) tevékenységi körét, legfontosabb vevőit, céljait, misszióját és szervezeti felépítését. Kifejtem a TQM filozófia, és EFQM Modell bevezetésének és alkalmazásának szükségességét, a bevezetés folyamatát és eredményeit. Nagy hangsúlyt fektettem a PDCA ciklus alkalmazásának bemutatására, amely a vállalat állandó felülvizsgálatát, a folyamatok állandó javítását, majd ismételt értékelését jelenti.

A vállalat ezen a területen elért eredményeit az EFQM modell alapján végzett önértékelési módszer alkalmazásával vizsgálom.

Összefoglalom az EFQM modell alkalmazásával elért eredményeket a dolgozók irányításának és a dolgozók elégedettségének területén, valamint a modell összes kritériumára vonatkozóan. Az eredmények a legtöbb területen fejlődést mutatnak, ami minden üzleti vállalkozásnak a célja.

**

A dolgozat címe: Irodai munkahelyek fizikai környezetének kockázatértékelése – különös tekintettel az ergonómiai szempontokra

A szerzők neve: Biró Virág – Kreiss Rita, *azonosítószám:* 14/183

A szerzők szakja, évfolyama: terméktervező szak, V.

Az intézmény neve: Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

A témavezető neve, beosztása: Mischinger Gábor, laborvezető mérnök

A biztonságos és a dolgozók egészségét nem veszélyeztető munkakörülmények kialakításának a munkahelyi kultúra szerves részévé kell válnia. Az első lépés ebbe az irányba az 1993. évi XCIII. számú, a munkavédelemről szóló törvény megszületése volt. E törvény szerint a munkáltatónak kell gondoskodnia a munkahelyi kockázatok felméréséről és a megelőző intézkedések bevezetéséről.

A munkahelyi kockázatértékelés elsődleges célja a munkavállalók biztonságának és egészségének védelme, az ehhez szükséges lépések megismerése és végrehajtása. A feladatok közé tartozik a megelőző

intézkedések alkalmazása, a dolgozók informálása, ill. szükség esetén továbbképzése.

A dolgozatunk elkészítésével azt szeretttük volna elérni, hogy minél több irodai dolgozó és vezető ismerje meg az irodai munkahely kialakításának legfontosabb ergonómiai szempontjait, amikre feltétlenül oda kell figyelni az egészség megőrzése érdekében. A dolgozat keretében egy olyan honlapot készítettünk el, amelyik megismerteti a felhasználókat a korszerű munkahely kialakításával. Az elméleti összefoglalón kívül készítettünk egy kérdőívet, mely segít az ergonómiailag kritikus pontok meghatározásában. A kérdőív típusának kiválasztásakor a skála típus mellett döntöttünk, mert ennél a fajtánál árnyaltabb választ kapunk a kérdésre, mint az igen-nem típusú válaszlehetőségeknél, az eredmények könnyen feldolgozhatók, a kérdőív kitöltése egyszerű és nem igényel sok időt, és a felhasználónak egy internetes böngészőprogramon kívül nincs más alkalmazásra szüksége. A rendszer előnye, hogy az adatokat rögtön kiértékelhető formátumban tárolja, így elkerülhető az adatrögzítési procedúra, mely sok időt vesz igénybe.

A rendszer segítségével, mely majd lehetővé teszi az Internetes adatgyűjtést, gyors képet alkothatunk az irodai munkahelyekről területi korlátok nélkül. Ez természetesen nem helyettesíti a helyszíni, személyes felmérést, ami egy konkrét munkahely megismeréséhez szükséges.

**

A dolgozat címe: Az online aukció fejlődése

A szerző neve: Réz Tamás, *azonosítószám:* 14/184

A szerző szakja, évfolyama: műszaki menedzser, V.

Az intézmény neve: Budapesti Műszaki És Gazdaságtudományi Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Dr. Kiss Ferenc, egyetemi adjunktus, Dr. Z. Karvalics László, egyetemi docens

A dolgozatban egy nagyon gyorsan változó, a mai napig nem kikristályosodott területtel foglalkoztam, fontosnak tartottam bemutatni a fejlődés gyorsaságát, dinamizmusát, továbbá igyekeztem a leírtakat minél frissebb, aktuálisabb információkkal alátámasztani. Az Internetes aukció témában több, mint másfél éve folytatott kutatásom eredményeként, ezt az időszakot áttekintve immár összehasonlításokkal is tudok szolgálni, ezáltal is hangsúlyozva a „jelenség” robbanásszerű térnyerését.

Nagyon fontosnak tartom az olvasókkal, a gazdaság szereplőivel megismertetni az elektronikus árverésekben rejlő lehetőségeket, mely az Internet-gazdaság egyik legérdekesebb formája. A hagyományos aukciókat ugyanis hazánk kulturális és történelmi eseményeinek, hatásainak „köszönhetően” misztikus fal veszi körbe, a legtöbb ember számára még mindig ismeretlen területnek számít.

Véleményem szerint ezt a falat az Internetet használók körében könnyedén át lehet ugrani. Ők ugyanis fogékonyak a technikai újdon-ságokra, gyorsan belátják, hogy az árverés elméletileg a kereskedelem leghatékonyabb formája, hiszen segítségével a legtisztább formában érvényesül a kereslet-kínálat törvénye. A közgazdasági racionalitás vizsgálata mellett látható, hogy a világháló segítségével egy nagyon kényelmes vásárlási, értékesítési mód kezd elterjedni, mely a gazdasági hatékonysággal ötvözve meghódítja a világot. Külön fejezetben foglalkozom az online aukció magyarországi megjelenésével, térnyerésével, egyre növekvő népszerűségével.

A dolgozat címe: A Tudásintenzív Üzleti Szolgáltatókkal (KIBS) folytatott interakciók hatása a vállalatok innovációs fejlődésére

A szerző neve: Csukás Csongor, *azonosítószám:* 14/193

A szerző szakja, évfolyama: műszaki menedzser, V.

Az intézmény neve: Budapesti Műszaki Gazdaságtudományi Egyetem

A témavezető neve, beosztása: Dr. Hronszky Imre, egyetemi tanár, tan-székvezető

A tanulmány célja, hogy a vállalatok – azon belül is leginkább a kis és középvállalatok – innovációs tevékenységeinek mozgatórugóit feltárja, illetve meghatározza ezen tevékenységek hatását a vállalatok fejlődésére.

A dolgozat első részében – 1–3. fejezet – magának az innovációnak, kialakulásának és fejlődésre gyakorolt hatásának elméleti megalapozása történik Ennek végeredményeképpen megfogalmazódnak azok a sejtések, hipotézisek, amelyeket a 4. fejezetben összevetve létrejön a tanulmány alapjául szolgáló modell. Ezen modell tesztelésével leellenőrizhetjük, hogy az elméleti alapokon nyugvó sejtések közül melyek és milyen mértékben teljesülnek a valóságban.

A modell teszteléséhez felhasznált statisztikai minta egy nemzetközi felmérés eredménye, amelyet közösen a strasbourggi ULP egyetem

BETA intézete és a karlsruhei ITAS kutatóintézete végzett 1992–1997 között franciaországi és németországi vállalatok körében.

Végül a tanulmány 7. fejezetében a kiértékelt eredmények szakpolitikákra való lefordítása, azaz a tanulságok levonása és valós életben történő hasznosíthatóságuk lehetőségeinek összefoglalása történik.

*

**

A dolgozat címe: Technikfolgenabschätzung bei der Firma Hermes Schleifmittel (Technológia-hatáselemzés a Hermes Schleifmittel cégnél)

A szerző neve: Komjáthy István, *azonosítószám:* 14/195

A szerző szakja, évfolyama: műszaki menedzser, V.

Az intézmény neve: Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

A témavezető neve, beosztása: Dr. Hronszky Imre, tanszékvezető egyetemi tanár

A technológia-hatáselemzés olyan tudományterület, amely az egyes újonnan bevezetésre kerülő technológiák lehetséges következményeit vizsgálja főleg környezeti és társadalmi szempontból, különös tekintettel a nem szándékolt hatásokra.

Dolgozatom célja az volt, hogy bemutassam, a gyakorlatban (egy létező vállalat példáján keresztül) mi is e tudományterület haszna, amelynek egyre bővülő elméleti szakirodalma van már hazánkban is, azonban praktikus jelentősége még nem eléggé hangsúlyozott.

2000 októberében egy szakmai gyakorlaton vehettem részt a németországi Hamburgban, ahol a Hermes Schleifmittel csiszolóeszközöket gyártó cég fogadott. A technológia-hatáselemzés különösen termelő vállalatoknál érdekes, ahol a cég a termékei kapcsán mindennapos kapcsolatban áll a vevőkkel, a beszállítókkal és közvetve a tágabb társadalmi környezettel. A kiterjedt kapcsolatrendszer konfliktusokat szülhet, ha a vállalat nem helyez kellő hangsúlyt az elvárások, előírások teljesítésére. A leggyakoribb példa erre a környezeti előírások be nem tartása, és a minőségi, valamint biztonsági kifogásokból eredő eladó-vevő konfliktusok.

Vizsgálatom a környezetvédelmi és üzembiztonsági kérdések kezelésére terjedt ki. Ehhez a vállalat által kiadott füzetek, illetve a cég illetékes munkatársaival folytatott interjúk adták a legnagyobb segítsé-

get, természetesen megfelelő elméleti szakirodalom tanulmányozása mellett. Dolgozatom nyelve praktikussági okokból a német.

A vizsgálat során arra jutottam, hogy a vállalat mind a környezetvédelem, mind pedig a biztonsági előírások terén a legmagasabb Európai Unió által támasztott követelményeknek igyekszik megfelelni – sikerrel. Az e téren való sikeresség egy globálisan gondolkodó vállalat számára az üzleti siker egyik – nem elhanyagolható – záloga a mai kiélezett versenyhelyzetben.

*

**

A dolgozat címe: Projekt- management für europäische Projekte
(Erfahrungen in einem internationalen Institut)

A szerző neve: Thén Péter, *azonosítószám:* 14/197

A szerző szakja, évfolyama: műszaki menedzser, V.

Az intézmény neve: Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Prof. Hronszky Imre, tanszékvezető egyetemi tanár

Az Európai Unió Leonardo ösztöndijprogramja keretében lehetőségem nyílt gyakorlat teljesítésére Ausztriában egy fél évre.

A bécsi székhelyű BIT- nél (Büro für Internationale Forschungs- und Technologiekooperation) dolgoztam, melyet 1993-ban alapították az Osztrák Állam és az Osztrák Gazdasági Kamara közhasznú egyesületeként. A BIT célja annak elősegítése, hogy az arra jogosult Országok, Az intézmény neveek, Vállalatok könnyebben hozzáférjenek az Európai Unió keretprogramok és más kutatás-fejlesztési (K+F) programok anyagaihoz, ill. támogatásokhoz, továbbá célja Ausztria részvételének erősítése az uniós projektek benyújtásánál.

Én az ANH (Austrian National Host) részleghez kerültem, mely az Unios Keretprogram Információ- és Kommunikációtechnológia, felhasználóbarát információstársadalom területén tevékenykedik. 1994 től 1999-ig létezett a BIT által menedzselt ANH, egy európai kezdeményezés ún. stratégiai Pilotprojektek megvalósítását támogató szélessávú kommunikáció kifejlesztésére. Ennek kiépítése az európai technológia-programok tradicionális súlypontja.

A tartalmi munkám TEN- Telekom (Transzeurópai Telekommunikációs Hálózatok) európai uniós programra és eAustria osztrák kor-

mányzati kezdeményezésre korlátozódott. Egy háromrétegű modell infrastruktúra, bázisszolgáltatások és alkalmazások alkotják az ún. Transeurópai Telekommunikációs Hálózatok alapját. Az öt évre (1997–2001) előirányzott program projektek sokaságának végrehajtását irányozza elő, melyek közös, társadalmi érdeklődést (egészség, környezet, közlekedés, képzés stb.) kell, hogy szolgáljon.

Az ANH eredményeinek ellenére az eddigi kutatási eredményeket figyelembe véve annak szükségessége mutatkozik, hogy egy átfogó program valósuljon meg az eAustria eEurópában kormányzati kezdeményezés keretében az IKT-Felhasználás (Információ- és Kommunikációtechnológia) számára, teszhálózat és stratégiai projektfejlesztés területén.

**

A dolgozat címe: Virtuális logisztika

A szerző neve: Katics Gábor, *azonosítószám:* 14/239

A szerző szakja, évfolyama: gazdálkodási, V.

Az intézmény neve: Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: –

A dolgozatom célja a virtuális logisztika koncepciójának bemutatása. Kutatásom kiindulópontja a termelési folyamatokban bekövetkezett változások, amelyeknek köszönhetően eljutottunk az információs technológián alapuló virtuális szervezetek, hálózatok korszakába.

A virtuális szervezetek összetevőinek, előnyös és hátrányos oldalainak bemutatása után a szervezetet kiszolgáló logisztikai folyamatokat elemeztem, ennek eredményeként azt kaptam, hogy a virtuális logisztika eszközeinek felhasználásával hatékonyabban és alacsonyabb költségek mellett van lehetőség az ellátási lánc folyamatainak koordinálására és kontrollálására.

Dolgozatom zárásul a virtuális szervezeteket és a virtuális logisztikát kiszolgáló hálózat információs technológiai hátterét elemeztem.

Elemzésem eredményeként arra a következtetésre jutottam, hogy a virtuális szervezet számtalan lehetőséget kínál a vállaltok számára, melyeket kihasználva működésük hatékonyabb lehet. A virtuális logisztika teljes koncepciójának megvalósítása óriási feladat, viszont

részegységeiben, vállalatspecifikusan, egy-egy problémára aktualizálva könnyen megvalósítható, és komoly jelentőséggel bír.

A hagyományos logisztikai rendszerek mellett, a meglévő informatikai infrastruktúrával a vállalatok nehezen lesznek képesek megfelelni az új követelményeknek. A logisztikai tevékenység módjában bekövetkező korszakváltásnak ezért jelentős szelektáló hatása lesz. Azok a vállalatok, amelyek időben képesek az új technológiákra átállni, várhatóan jelentősen felértékelődnek, míg azok, amelyek nem képesek ehhez alkalmazkodni, nagymértékben leértékelődnek.

**

A dolgozat címe: A „táncoló egyetem” pozíciójának kutatása

A szerző neve: Liszt Boglárka, *azonosítószám:* 14/240

A szerző szakja, évfolyama: Marketing tanszék, III. évfolyam

Az intézmény neve: Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Dr. Töröcsik Mária, egyetemi tanár

Napjaink felsőoktatási piacán fokozatosan kiélesedett az intézmények közötti verseny. A versenyhelyzet pedig megköveteli azt, hogy ezek az egyetemek, főiskolák is alkalmazzák a marketingszemléletet: vegyék figyelembe a szolgáltatást igénybevevők elvárásait, legyenek „hallgatócentrikusak”. Az intézmények ezen a piacon tipikus pozicionálási problémával találják magukat szembe, hiszen nehéz olyan egyedi, vonzó tulajdonságot találni, mellyel az oktatás, mint alapkompetición túl egy intézmény képes magát megkülönböztetni versenytársaitól. A kívánt pozíció kommunikálása a sajátos célcsoport felé is sokszor korlátokba ütközik. A felsőoktatási intézmények célcsoportját képező tényleges és potenciális (felvételizők) hallgatók, vagyis a 18–25 év közötti fiatalok, mint tudjuk, egy nagyon bonyolult és nagyon nehezen elérhető közösséget alkotnak.

A Pécsi Tudományegyetem (PTE) ugyan rendelkezik néhány speciális oktatási területtel, de kizárólagos sajátosságait az ide felvételiző, az intézmény mellett döntő hallgatónak nehéz felmutatni. Az erősödő oktatási piaci versenyben feltétlenül szükséges az, hogy mutassunk az átlagos, elvárható egyetemi hallgatóknak szóló programokon kívül egy sajátos karaktert, ami csak a pécsi egyetemi hallgatói létező köti. A „táncoló egyetem” koncepció az egyetem pozicionálását szol-

gálja a potenciális és tényleges hallgatói körben. A koncepció megvalósításában, a 2000/2001 tanévben a 24 tánc és mozgáskurzus megszervezésében tevélegesen részt vettem. Elsődleges cél az volt, hogy az egyetem minden hallgatója megismerje a projektet, ill. hosszú távon (országos ismertség mellett) minden hallgató, aki elvégzi az egyetemet, az öt év során részt vegyen minimum egy kurzuson (kreditrendszerbe való beépítés).

A „*táncoló egyetem*” hallgatói megítélésének, illetve elégedettségének megismeréséhez nélkülözhetetlen volt az egyetemisták körében végzett saját kutatás, mivel ilyen jellegű vizsgálat még nem történt a projektre vonatkozóan. A megkérdezések két csoportra terjedtek ki: a kurzusokon részt vett hallgatókra, valamint azon egyetemistákra, akik nem jártak a kurzusokra. A megkérdezés mindkét esetben önkitöltős kérdőív formában történt, a kérdések az elégedettség fokát, ill. a projekt hallgatók körében tapasztalt általános megítélését kívánta felmérni. A vizsgálat – lehetőségeink szabta határok miatt – pilot studynak fogható fel. A megkérdezések a projekt megkezdése után két hónappal történtek: a kurzusokra nem járó hallgatók körében 90 fő (9 kar), a kurzusok résztvevőinek elégedettségét felmérő kutatási minta nagysága pedig 150 fő (18 kurzus résztvevői) volt.

Kutatásom eredményei alapján elmondható, hogy a „*táncoló egyetem*” projekt az első félév után a Pécsi Tudományegyetem igen sikeres rendezvénye, mely igen sok hallgatónak elnyerte a tetszését.

**

A dolgozat címe: A logisztikai teljesítménymérés új megközelítései

A szerző neve: Pallai Gábor, azonosítószám: 14/241

A szerző szakja, évfolyama: gazdálkodási, V.

Az intézmény neve: Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: –

A teljesítménymérés kulcsfontosságú minden vállalat számára. A rendszeresen figyelt *teljesítménymutatók visszajelzést* jelentenek arról, hogy hol tart a vállalat céljai elérésében, és *segítséget adnak* a problémák okainak feltárásához és a döntéshozatalhoz.

Dolgozatomban a *teljesítménymérés új megközelítéseivel* foglalkozom, azokat a tényezőket mutatom be, melyek a teljesítménymérési rendszer-

rek megváltozásához vezettek. Ismertetem az *új modelleket*, ezek közül a *Balanced Scorecardot* mutatom be részletesebben.

A versenyelőnyforrások átrendeződése és a termelési környezet változásai nagymértékben hozzájárultak annak felismeréséhez, hogy a hagyományos pénzügyi teljesítménymérési módszerek nem nyújtanak megfelelő visszacsatolásokat a vállalati döntéshozók számára.

A teljesítménymutatók közvetlen kapcsolatban kell, hogy legyenek a vállalati stratégiával. Nagyon fontos, hogy a hangzatos stratégiák teljesülését pontosan nyomon tudják követni. Ehhez nélkülözhetetlen, hogy a stratégiát *mérhető, kvantifikálható célokká és mutatókká* fordítsák le. A *Balanced Scorecard kiegyensúlyozott* célokra és mutatókra bontja a szervezet jövőképét és stratégiáját. Egyaránt tartalmazza az elérni kívánt eredmény mutatóit és azokat a folyamatokat, amelyek a kívánt eredmény elérésében a legnagyobb szerepet játsszák.

A *Balanced Scorecard* képessé teszi a vállalatokat, hogy nyomon kövessék pénzügyi eredményeiket, s ezzel egyidejűleg figyelemmel kísérhessék a jövőbeli növekedéshez szükséges új képességek és nem anyagi jellegű erőforrások kialakításának és megszerzésének a folyamatát.

**

A dolgozat címe: eVilági pénzek

A szerző neve: Várnai Levente, *azonosítószám:* 14/244

A szerző szakja, évfolyama: közgazdaságtudományi, IV.

Az intézmény neve: Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar

A témavezető neve: ifj. Dr. Zeller Gyula, egyetemi docens

Számomra az OTDK óriási lehetőséget rejt magában, hiszen ezáltal lehetővé válik, hogy a tananyagon kívül végzett kutatásaimnak elismerést is szerezzek. Az evilági dolgok azóta foglalkoztatnak, amióta én is közvetlen élvezem előnyeit ennek a sajátos környezetnek, és nemcsak a tanulmányaimban, de a mindennapi életben is. Egy norvég bankigazgató ismerősömmel lehetőségem adatik gondolatainkat egymással megosztani, ami nagyon sokat segített a kérdés alapos megismerésében.

A dolgozatom témája az elektronikus pénz, amely már nem science fiction, hanem korunk egyik legújabb fizetőeszköze. Nem állt szándékomban a dolgozatban technikai útvesztőkbe bonyolódni, ellen-

ben sokkal fontosabbnak tartottam a jelenség más vetületeivel megismertetni az olvasót. Úgy gondolom, hogy az elektronikus pénz csak annyira lehet fontos szereplője a pénzügyi világnak, amennyire az elektronikus üzletvitel fontos a gazdasági életben. Ezért erről az oldalról közelítettem meg a kérdést, és igyekeztem az elektronikus gazdaság sajátosságait, majd a pénzügyi terület legfrissebb fejleményeit felvázolni. Az elektronikus pénz jellemzői, előnyei részletesebben kerültek kifejtésre. Vizsgáltam a mentális infrastruktúrára, az emberi tényezőre gyakorolt hatását, és a gazdasági következményeit. Végül egy jövőképet próbáltam meg felvázolni, amit nem jóslatnak szántam, csupán egy olyan forgatókönyvnek, amellyel a lehetséges következményeket igyekeztem érzékletesen bemutatni. Megkockáztatom azt a kijelentést, hogy a közeljövőben a pénzügyi világ egyre szerteágazóbb, nemzetközi szintű kapcsolatrendszere fog kiépülni, mely a nemzeti szintű szerveződések számára kihívást és lehetőséget egyaránt tartogat, ezt támaszthatja alá egy baseli konferencia kezdeményezése, ahol nemzeti és kereskedelmi bankok egyaránt részt vettek: Electronic Banking Group, "global bank supervisory", 2000 október Basel.

**

A dolgozat címe: A csodaszemüveg, Tomi a dinoszauruszok földjén, Egy új vizuális élményeket nyújtó mesekönyv piacra vezetése

A szerző neve: Vizi Krisztián, *azonosítószám:* 14/246

A szerző szakja, évfolyama: marketing, V.

Az intézmény neve: Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar
A témavezető neve, beosztása: Dr. Rekettye Gábor, egyetemi tanár

Dolgozatom témájául egy eddig, Magyarországon nem ismert, új vizuális élményeket nyújtó mesekönyv piaci bevezetését választottam. A könyv egy kisfiúról szól, aki születésnapjára egy „csodaszemüveget” kap nagypapjától. A mese olvasása közben a „csodaszemüveg” valóban az olvasó kezébe kerül, és segítségével a történet szereplői háromdimenziós illusztrációkon elevenednek meg.

A történet nagyon érdekes és szórakoztató, de sikerét nemcsak ettől, hanem az illusztrációktól és főleg a háromdimenziós vizuális megjelenítésektől reméljük. Ennek érdekében a piacra vezetést megelőzően egy átfogó marketingkutatót végeztem, melynek eredményét a dolgozatom során az elméleti háttérrel összevetve fejtem ki.

A kutatás során arra kívántam választ kapni, hogy ki a célpiac, kik nevezhetők potenciális fogyasztóknak, milyen áron, milyen csatornákon keresztül vásárolnak mesekönyvet, valamint milyen kommunikációval, mely promóciós eszközökkel lehet leginkább elérni a célközönséget.

Munkámra leginkább a primervizsgálat volt jellemző, melyet kérdőív segítségével végeztem, de kvalitatív kutatási módszereket is alkalmaztam, mert a megkérdezettek kreativitására, ötleteire, meglátásaira is szükség van ahhoz, hogy a marketingmunka során a legjobb eredmények legyenek elérhetők.

Dolgozatomban, egy rövid történeti áttekintés után, a kutatás által kapott eredmények felhasználásával kialakított marketingmixet, valamint a levont következtetéseket ismertetem, melyben külön kitérek az árképzésre, a forgalmazási csatornák kialakítására és a promóció tervezésére.

**

A dolgozat címe: Átalakuló magyar vegyipar – A gázárkérdés hatása a Mol Rt. tevékenységére

A szerző neve: Gasz Tamás, azonosítószám: 14/237

A szerző szakja, évfolyama: gazdálkodási, III.

Az intézmény neve: Pécsi Tudományegyetem Közkazdaságtudományi Kar

A témavezető neve: Dr. Szabó Zoltán

A pályamunka első változata a Pécsi Tudományegyetem KTK TDK-fordulójára készült, s mintegy 80 oldalnyi anyagot jelent. A felölelt téma oly nagy és szövevényes, hogy a rövid prezentáció során a főcím-ben megjelölt „átalakuló magyar vegyipar” kérdéskör egésze nem választható fel, ezért az eredeti témakörből a Mol Rt. szerepét emEötvös Loránd Tudományegyetem ki. Ezen belül konkrétan ismertetem: a részvénytársaság alapadatait, stratégiáját (profiltisztítás – azaz alaptevékenységbe nem tartozó üzletágak leépítése, illetve növekedés – azaz racionalizálás és felvásárlások/együttműködések: TVK, Slovnaft stb.), a fenti stratégia finanszírozási problémáit, illetve a befolyásoló extern (hazai és világgpiaci) hatásokat. Ezek az egymásra erősen ható témakörök a gázárkérdés köré vannak csoportosítva. A Mol és a kormányzat közti gázárvita kapcsán beszélek az importalapú gázárképlet fogalmá-

ról, összeállítottam a gázárszabályozás eseménynaptárát, s kitérek mindkét fél hibáinak, illetve eredményeinek értékelésére. Tárgyalom a fenti tényezők társadalomra, gazdaságra, illetve az értéktőzsdére gyakorolt hatását is.

Az eredeti tanulmány azon célból készült, hogy a magyar gazdaság egyik meghatározó szektorának – a nehézvegyiparnak – múltjáról, jelenéről és jövőbeni sorsáról, lehetőségeiről adjon átfogó képet. Azt igyekszem feltárni, hogy a terjeszkedési-felvásárlási harcok szereplői milyen érdekek által vezéreltek, milyen tényezők hátráltatják őket, s hogyan hatott mindez tevékenységük, eredményességük alakulására. A téma annyira szerteágazó, hogy ezen dolgozatban csupán egy szűk, de lényeges szegmensét érinthetem. Azért kitérek az ügy nemzetközi, közép-európai (regionális), országos mikro- és makroszintű vonzataira, ezen kívül az érintettek társadalmi, gazdasági és politikai felelősségére is. Továbbá kritikákat és jövőre vonatkozó javaslatokat fogalmazok meg elsősorban a nemzeti gazdaságpolitikáért felelős kormányzat felé, s végül, az események általam lehetségesnek tartott jövőbeli kimeneteleit is felvázolom.

*

**

A dolgozat címe: Az EU csatlakozás várható következményei a magyar villamosenergia-szektorban

A szerző neve: Szegedi Balázs, *azonosítószám:* 14/243

A szerző szakja, évfolyama: pénzügyi eszközök és intézmények; IV.

Az intézmény neve: Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Dr. Beke Márta, egyetemi adjunktus

A dolgozat célja egy olyan átfogó tanulmány készítése volt, amely a magyar villamosenergia-szektorra veszi az elemzés tárgyává, mely nagy változások elé néz az Európai Unióba történő csatlakozás küszöbén. Így ennek megfelelően szükségessé vált a jelenlegi, monopol keretek között működő piac újragondolása, valamint egy, az ún. üzleti modell kidolgozása az EU 96/92/EC irányelvének megfelelően.

Az üzleti modell rövid ismertetése után a dolgozat ezen új modell által megkívánt változtatások és ennek következményeinek vizsgálatára tér ki, amely magában foglalja az esetleges negatív következmények orvoslását, illetve azok enyhítésére történő javaslattételt. Ennek meg-

felelően a vizsgálat kiterjed a sajátos magyar helyzet elemzésére, hiszen a feljogosított fogyasztók körének bővítésekor tekintetbe kell venni többek között a magyar fogyasztói struktúra adottságait, hiba lenne teljes mértékben a külföldi példa lemásolása, valamint a tulajdonosi struktúra szakmai és pénzügyi befektetőkre is részletesen kitérő feltérképezése. Ezen túlmenően a dolgozatban kiemelt helyet kapott a villamosenergia árában esetlegesen bekövetkező változások, az árcsökkenés ellenható, illetve ezen árelmozdulást hátráltató tényezők (világ-gazdaság fejleményei, hálózati veszteségek, európai energiapiacba történő integrálódás, valamint a környezetvédelmi előírások és a megújuló energiahordozók az EU által megkövetelt bővítése) részletes vizsgálata. Végül a két zárófejezetben az azt megelőző részekhez képest – amely a villamosenergia-piacot mint egészet vizsgálta –, az áramszolgáltatók előtt álló lehetőségek, illetve fenyegetések állnak a középpontban, külön fejezetet szánva az energia és a távközlési piac liberalizációjában rejlő lehetőségek, szinergiahatások bemutatására, amely egy összetettebb szolgáltatásnyújtás lehetőségét hordozza magában a váltás (változások) után.

Ha azonban a váltás elkerülhetetlen, akkor nincs más út, mint vállalni a kihívást, és megtalálni a módját, hogy hogyan kovácsolható előny a változásból.

MŰVELŐDÉSTÖRTÉNET ÉS -ELMÉLET

A dolgozat címe: San Giovanni da Capistrano – jellemrajz

A szerző neve: Babarczy Veronika, *azonosítószám:* 14/168

A szerző szakja, évfolyama: kommunikáció – hittanár, III.

Az intézmény neve: Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Kiss Mihály, egyetemi adjunktus

Olyan férfi bemutatását tűztem célul, akinek egész életpályája meghökentő, nem mindennapi fordulatokkal teli. A Kapisztrán Szent János iránt érdeklődőnek gazdag anyag áll rendelkezésére, amit nagyrészt szentté avatási peréhez gyűjtöttek össze. De szokatlan pályája sokakat inspirált életrajzának leírására a közvetlen környezetéből is. A különböző beszámolók és a szentté avatással kapcsolatos kutatás célja azonban nem biográfiai adatok összegyűjtése volt, hanem az életszentség igazolása.

Egy fordulatokkal teli, izgalmas életút önmagában is érdekes. Ami Kapisztránét különösen meglepővé teszi – főleg a mai olvasó számára – az a sorsa alakulásának oka és célja: Isten.

Drasztikus módon történt meg életében a Szent Páléhoz hasonló fordulat, és szintúgy radikálisan változtatta meg a sorsát. Kapisztrán történetében ugyancsak az a kontraszt és abszurd szélsőségesség izgalmas, ahogyan egész személyisége átíranyul egy, az addigitól merőben eltérő irány, életcél felé.

A dolgozat ezt a jellemet kívánja bemutatni. Első fejezetében történelmi ‘pillanatkép’-szerűen ismertetem azokat a viszonyokat, amelyek életútját közvetlenül meghatározzák. A második fejezetben az életrajzírói által sokat vitatott származás-kérdést tárgyalom. Gyermekekori tanulmányok, aztán a 29. életév, a nagy fordulattal. Újra kezd mindent, másféle tanulmányok következnek, és egy másik „sikertörténetet”.

Nagy vonalakban tehát az egész életutat áttekintem, a jellem megrajzolását tartva szem előtt. Nem utolsósorban azért, mert személyes életpályájának éppen a befejezés a csúcsa, a nándorfehérvári győzelemben való részvétele.

A záró fejezetet a források rövid ismertetésére szánom, és annak a hagyománynak a bemutatására, ami meg tudta őrizni Kapisztrán személyének tiszteletét – a keresztény hagyomány Magyarország oltalmazójaként tartja számon –, és fontos történelmi szerepének elismerését.

A dolgozat címe: A halál kérdésköre Kosztolányi Dezső publicisztikájában

A szerző neve: Bónis Orsolya, *azonosítószám:* 14/169

A szerző szakja, évfolyama: kommunikáció, V.

Az intézmény neve: Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Kiss Mihály, egyetemi adjunktus

Dolgozatom célja Kosztolányi publicisztikájának vizsgálata: áttekinteni újságírói művészetét műfajok szerint, meghatározni halálszemléletét, halálfogalmát, s hogy szerinte mi a halál, a meghalás, valamint a halál-nemek megvilágítása a publicisztikák csoportosítása és elemzése révén.

A publicisztikák elemzése mellett a halál kérdéskörének feltárásához kitérek Kosztolányi életrajzi hátterére, az őt ért filozófiai hatásokra, a kor művelődési hátterére, s elhelyezem publicisztikáját az életműben.

Kötetbe gyűjtött publicisztikai írásai közül a Bölcsőtől a koporsóig és a Zsivajgó természet című műveit elemzem, többi cikkét (1905 és 1933 közötti időszakból, a Bácskai Hírlapnál, a Budapesti Naplónál, a Hétnél, az Életnél, a Világnál és a Pesti Hírlapnál megjelent írásai közül válogattam) pedig a következő kategóriákba csoportosítva tárgyalom: a gyász, a meghívott halál (az öngyilkosság), az elrabolt élet (a gyilkosság) és gondolatok a halálról. E tematikus csoportosítás révén Kosztolányit követve körüljáróm a halál tárgyát, hogy megjelenítsem, publicisztikáiban hogyan tárja fel az emberi létezés nagy titkát.

**

A dolgozat címe: Zeneterápia az ókori görög zeneesztétikában

A szerző neve: Deli Orsolya, *azonosítószám:* 14/033

A szerző szakja, évfolyama: ének – zene – tanító, II.

Az intézmény neve: Berzsényi Dániel Főiskola

A témavezető neve, beosztása: Köteles György, főiskolai docens

A dolgozat a zeneterápia modern fogalmából kiindulva elemzi az ókori görög forrásokat, megkísérelve áttekinteni és rendszerezni a zeneterápia antik elméletét és gyakorlatát. A korszerű pszichiátria középponti kérdése a beteg és a társadalom viszonya, ennek antik vetülete: zenei nevelés, valamint zene és államrend összefüggése, amely területeket a gyógyítással a zene személyiségformáló hatékonysága kapcsolja össze. A szerző a nevelés, gyógyítás, rehabilitáció közötti kapcsolatokat igyekszik feltárni az ókori görög írásokban.

**

A dolgozat címe: A gyöngyfűzés jelentősége a múltban és napjainkban
A szerző neve: Hornyik Zsuzsanna Margaréta, *azonosítószám:* 14/157
A szerző szakja, évfolyama: óvodapedagógus, III.
Az intézmény neve: Tessedik Sámuel Főiskola Körös Főiskolai Kar
A témavezetők neve, beosztása: Kiss Margit, főiskolai adjunktus

Azért választottam ezt a témát, mert 12 éves korom óta foglalkozom gyöngyfűzéssel, és ez egy olyan hatalmas múltra visszatekintő díszítőművészet, mely időről időre meghal és újra éled.

A gyöngyfűzés során a hagyományos értékek megismerését alkotó munkám alapjának tekintetem, de mivel nem találtam elégséges szakirodalmat a történetiséghez, csak Balogné Horváth Terézia Népi ékszeres című könyvét, célul tűztem ki, hogy felkutatom a gyöngy szerepét az egyetemes emberi kultúrában és a magyar hagyományokban. Rátaláltam a gyöngyhez kapcsolódó hiedelmekre, a gyöngyfűzési technikákra és a gyöngyviselés módjaira. Elemeztem a gyöngy szerepét a magyar népviseletben, különös figyelmet fordítva a sárközi gyöngygallérra és kazári gyöngyöspártára.

Kiemeltem még a gyöngy jelölő szerepét, a különböző életkorokra jellemző, életkoronként változó gyöngyviseletet, a balkáni, török hódoltság hatását a magyar gyöngyviseletre.

A dolgozat feltárja a gyöngyfűzés, gyöngyszövés, gyöngyhímzés, gyöngykötés, gyöngyhorgolás technikáit, ezek fejlesztő hatását.

A dolgozatban feltárt eredményeket ajánlom azoknak, akik érdeklődnek a gyöngyfűzés iránt, akik munkáikban követni akarják a múlt hagyományait és azoknak a pedagógusoknak, akik hisznek az alkotómunka személyiségformáló erejében.

Módszereim:

- dokumentum elemzése,
- egyéni tapasztalat,
- minta és motívumkincsgyűjtés, dokumentálás.

*
**

A dolgozat címe: Hüakinthosz halála – Gondolatok az ún. „görög szerelem”-ről

A szerző neve: Horváth Nóra, *azonosítószám:* 14/019

A szerző szakja, évfolyama: tanító – művelődésszervező, III.

Az intézmény neve: Nyugat-Magyarországi Egyetem, Apáczai Csere János Tanítóképző Főiskolai Kar

A témavezető neve, beosztása: Dr. Gál Zoltán, főiskolai tanár, kandidátus

Dolgozatomban egy olyan témát próbáltam több oldalról megközelíteni, melynek kultúrtörténeti vizsgálata – úgy vélem, az előítéletek miatt – háttérbe szorul. Ez pedig a férfiak közötti nemi és érzelmi kapcsolat, melyet „görög szerelem”-ként említettem a címben, mert úgy gondolom, hogy a görög világról kialakult kép egyszer s mindenkorra összekapcsolódott a szabad szerelem fogalmával. Ennek legfőbb okát abban látom, hogy Platón Lakomája az elmarasztalás teljes hiánya nélkül szól a férfiszerelemről. Elsőként Schopenhauer pederasztjáról kifejtett gondolatait vizsgáltam, melyek különös módon ellentmondanak a filozófus egész életművének. Elmélete a természet titkos céljának kutatásával próbál magyarázatot adni a pederasztia okára. Bemutattam a Schopenhauer halálát követően fellépő német és angol „lázádozókat”, akik munkásságukkal harcot folytattak a szexuális felszabadításért. A dolgozat központi részét alkotja az a fejezet, mely az ókori görögség férfiszerelemről vallott nézeteit vizsgálja. Annak bizonyítására, hogy a görögök „homoszexualitását” illetően szinte lehetetlen általános kijelentéseket tenni – ugyanis eltérő megítélés övezte aszerint, hogy mely életkorban vagy melyik városállamban jelentkezett –, ókori filozófusok és történészek, valamint a témában a legnagyobb szaktekintélynek számító angol, amerikai és francia kutatók műveit használtam fel. Az volt a célom, hogy bemutassam, hogyan hatottak az ókori írások és a görög mitológiai történetek a homoszexuális írókra, művészekre. Az utolsó fejezet ki-

tekintést nyújt a XVIII. század végi és a XIX. század eleji francia festészet néhány kevésbé ismert művészeire és festményeikre, melyeknek megszületését egyaránt befolyásolta a „korszellem” és a görög világról kialakított – félig meddig hamis – kép.

**

A dolgozat címe: Az 1838-as árvíz és hatása Szentendrén

A szerző neve: Morva Zsuzsanna, *azonosítószám:* 14/228

A szerző szakja, évfolyama: tanító, IV.

Az intézmény neve: Vitéz János Római Katolikus Tanítóképző Főiskola

A témavezető neve, beosztása: Abai Ilona, főiskolai docens

A dolgozat az árvíz vízügyi lefolyása mellett művelődéstörténeti és történeti-ökológiai szempontból vizsgálja a természeti csapás hatását Szentendre gazdasági, társadalmi fejlődésére. Sorra veszi a természeti csapás elleni védekezés módozatait; vizsgálja, hogy miért jutott az átlagnál jóval kevesebb segély a városnak, valamint hogy a katasztrófa, mely elősegítette Pest-Buda világvárossá fejlődését, miért vetette vissza több évtizedre a fejlődésben a közvetlen közelében fekvő Szentendrét. Bemutatja, hogyan védte a városi tanács a helyi lakosok érdekeit, milyen rendelkezéseket hozott az árvízzel kapcsolatban, illetve hogyan valósultak ezek meg. Mivel a téma szentendrei vonatkozása jórészt feltáratlan, a kutatásban nagy szerephez jutottak az elsődleges források: a város 1838–39-es tanácsülési jegyzőkönyvei, a megyei iratok és a korabeli folyóiratok.

Az 1838-as árvíz hatalmas megrázkódtatást jelentett a város lakosainak. A pusztulás megelőzhető lett volna, mert a szakemberek fölhívták a figyelmet a veszélyre; így fölvethető a város felelőssége is: teljes készületlenségre utal az ingó eszközökben bekövetkezett károk mértéke, mely jóval meghaladta a járás többi településének ilyen típusú veszteségeit. Az önkormányzat az árvizet követően sem tudta megragadni az adakozó közhangulat kínálta lehetőségeket, amihez nagymértékben hozzájárult, hogy Pest került az érdeklődés középpontjába. Az alkalmak elszalasztása és a kedvezőtlen külső körülmények tehát együttesen vezettek a fent említett recesszióhoz.

**

A dolgozat címe: „A modern katona lelki szükségleteihez tartozik a színház” (Színházi tevékenység a magyar katonák között a II. világháború idején)

A szerzők neve: Rick Zsófia – Szűcs Veronika, *azonosítószám:* 14/226

A szerzők szakja, évfolyama: művelődésszervező – kommunikáció, III.

Az intézmény neve: Vitéz János Római Katolikus Tanítóképző Főiskola

A témavezető neve, beosztása: Abai Iлона, főiskolai docens

Kevés olyan feltáratlan része van a magyar művelődés-, eszme- és mentalitás-, illetve színháztörténetnek, mint a frontszínházak, amelyek teljesen elkülönült egységet alkottak.

Ezen dolgozat művelődéstörténeti, ezen belül színház- és társulattörténeti, illetve színház- és műsorpolitika-történeti, még szűkebben értelmezve 5 év katona- és propagandatörténetét foglalja magában.

Kutatásunk során számos nehézségbe ütköztünk. A frontszínházakról szóló anyag kevés, szórt, és az adatok is sokszor ellentmondóak. Mind a szak-, mind a tábori sajtó, mind a tematikájában frontszínházakkal foglalkozó – Zitás Bertalan által jegyzett – visszaemlékezés elégtelen válasz, hiszen a színházi lapok – bulvár jellegükből fakadóan – sokszor nem térnek ki a kutatás szempontjából fontos részletekre, így sem a szervezési, sem a technikai megvalósításra. Kevés adatot találunk arra vonatkozóan is, hogy az egyes fellépési helyszínek hogyan váltották egymást.

A frontszínházi társulatok „sajátos térben” léteztek; egyfelől a hivatalos politikai nyomás, másfelől a nemzeti elvárás súlya alatt. Hogy mindkettőnek meg tudtak felelni azt az mutatja, hogy a politikai erők mindvégig támogatták működésüket, a polgárok körében pedig hihetetlen népszerűsége tette szert. A dolgozatban a kettős külső kényszer és az ehhez társuló belső szükséglet kölcsönhatásának mechanizmusaira kerestük a választ.

A művészet a megfelelő propagandával összefonódva jó szolgálatot tehet az éppen hatalmon lévőknek. Az adott korszak propaganda-csinálóinak térnyerési vágya egyre, eszköz a színház.

Mindazt tekintetbe véve, hogy a propaganda történeti-emberi folyamat, tettenérhető és hagyományozható, részben aktuális, részben virtuális, környezetfüggő és kommunikatív vizsgáltuk a színészek szerepét a kétségtelenül átpolitizált kulturális életben.

*
**

A dolgozat címe: A lelki nyugalomról Seneca nyomán
A szerző neve: Sarka Beáta, *azonosítószám:* 14/156
A szerző szakja, évfolyama: Óvodapedagógus, III.
Az intézmény neve: Tessedik Sámuel Főiskola Körös Főiskolai Kar
A témavezető neve, beosztása: Fellelné Búzás Klára, főiskolai adjunktus

Tanulmányom Seneca és a sztoikusok történeti és gondolati világán átvezetve szűkül le, Seneca: A lelki nyugalomról írt művéhez.

Seneca munkássága véleményem szerint minden korban megtalálta olvasótáborát, ami egyben azt is jelenti, hogy minden kornak tudott adni valamit.

A lelki nyugalomról írt művét elővették évtizedekkel, sőt évszázadokkal ezelőtt, s véleményem szerint ma is igen nagy az aktualitása ennek a kérdéskörnek. Nemcsak a most kiadott fordítását (Bollók János) vizsgáltam, hanem a Zsoldos Ignác 1861-ben kiadott fordítását is, ahol a fordító már kedély-nyugalomról ír. A mű mindkét fordításában rengeteg értékes meglátást tartalmaz, amelyeket igyekeztem korunk és a saját véleményem tükrében átszűrni.

Dolgozatomban elsősorban dokumentumelemzésekre támaszkodtam, s meg kell, hogy mondjam, kevés „friss” irodalmat találtam ebben a témában. Emiatt, ha ki nem mondva is, de egy kicsit feladatommak éreztem Seneca „népszerűsítését” is. A legtöbb magyar olvasó ugyanis őt csak Kosztolányi Dezső: Néró, a véres költő című művéből ismeri mint Néró nevelőjét, munkáit talán kevésbé ismerik, forgatják.

*
**

A dolgozat címe: Harc a zsidó kultúráért – Patai József munkássága
A szerző neve: Sötét Éva, *azonosítószám:* 14/032
A szerző szakja, évfolyama: angol – történelem, végzett
Az intézmény neve: Berzsenyi Dániel Főiskola
A témavezető neve, beosztása: Szántó Imréné dr., főiskolai docens

A dolgozat célja bemutatni egy, a századelőn élt zsidó újságíró, Patai József életét, munkásságát az általa szerkesztett Múlt és Jövő c. folyóiratot helyezve a vizsgálódás középpontjába. Az életrajzi áttekintést követően a magyarországi zsidó sajtó rövid története kerül bemutatásra, melyben látható, hogy a Múlt és Jövő a két világháború közötti időszak

egyik legjelentősebb sajtóorgánuma volt. A folyóirat jellegéből adódóan a dolgozat külön fejezetben tárgyalja mind a zsidó kultúra, mind pedig a magyar zsidó irodalom fogalmát. E meghatározás szerint a zsidó kultúra eszköz, mely a zsidóság fennmaradását szolgálta egykoron és szolgálja a XX. század hajnalán, közösséget összetartó ereje van, éppen ezért szalonképessé kell tenni Magyarországon, be kell bizonyítani, hogy ugyanolyan értékes, mint más népek kultúrája. A Múlt és Jövő éppen ezért az értékes és értékálló művészetet vállalta fel és helyzete előtérbe. A dolgozat csak érintőlegesen foglalkozik az antiszemitizmus, asszimiláció, cionizmus kérdéskörével, így a dolgozat ezen fejezetei szükségképpen vázlatosak, lényegretörőek.

*
**

A dolgozat címe: Szent Gellért jellemrajza

A szerző neve: Szakács Áron Imre, *azonosítószám:* 14/170

A szerző szakja, évfolyama: történelem – kommunikáció, II.

Az intézmény neve: Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Kiss Mihály, egyetemi adjunktus

Szent Gellért személye, jelleme a mai kor emberének azért fontos, mert az ezer évvel ezelőtti események és a XX. század vége történéseinek a párhuzamba állítása aktuális. Ezer évvel ezelőtt Európa nyugati feléhez szeretett volna csatlakozni a magyarság Szent István vezetésével. Akkor sikerült ez a nagy feladat. A történelem során azonban a magyarság elszakadt Európának ettől a felétől, és ma, ezer évvel később, ugyanaz a feladatunk, mint elődeinknek.

A múlt felidézése segítségünkre lehet, tanulhatunk őseinktől. Azokról a vezető emberekről, akik akkor éltek, nem sokat tudunk, szinte alig valamit. Közülük emelkednek ki ismertségben a királyi családok, uralkodók. A többiekéről, akik legalább olyan fontos szerepet játszottak a kor történéseiben, még kevesebbet.

Szent Gellért különösen fontos szerepet töltött be a királyi udvarban. Személyét érdekessé teszi, hogy Európának arról a tájáról jött, ahova csatlakozni szerettek volna őseink, és csatlakozni szeretnénk mi is. Egy másik kultúrában nőtt fel, egy másik kultúrát hozott ide magával. Országszerte ismerték, szerették, annak ellenére, hogy az új haza

nyelvével komoly problémái voltak. Annyira tisztelték, hogy Szent Istvánnal és Imrével együtt avatták szentté.

Ma, ezer évvel később, ilyen vezető személyekre van szükség, mint Szent István vagy Szent Gellért, aki bár külföldön született, hazájának érezte ezt az országot.

**

A dolgozat címe: A kisember anatómiája

A szerző neve: Szathmáry István, *azonosítószám:* 14/177

A szerző szakja, évfolyama: történelem – kommunikáció, III.

Az intézmény neve: Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Dr. H. Tóth Tibor, egyetemi docens

A dolgozat a kisember szerepét, és különösen hőssé válásának sajátos megmutatkozásait keresi a művészetben. Célja, hogy felkutassa és érthetővé tegye azt a folyamatot, amely során a látszólag vesztes, bukásra ítélt, csetlő-botló figura diadalmaskodik a rá méretezett kihívásokon. Ezen keresztül érthetővé válik művészi szándék, alkotói hozzáállás és téma egymásra találása, a kívülálló művész és a kívül rekedt kisember kapcsolódása. Mindebből következik számos, érdekes és tanulságos megfigyelés a kultúra, a gondolkodás és a mindennapi valóság változásairól, a kisembert életre hívó és meghatározó jellemzőkről. Idetartozik többek között a hősiesség fogalmának változása a társadalmi átalakulások viszonylatában, az egyre inkább intézményesülő és hivatalosuló világi világ irracionális, ami fenyegető és korlátozó erővel nehezedik a modern kor kisemberére.

A kutatás során több különálló témán keresztül történt a vizsgálat. A rövid történeti, társadalmi háttérrel túl nagy hangsúlyt kap a kultúrában, különösen az irodalomban és a filmen fellelhető olyan változások számbavétele, amelyek formáltak és elmélyítették a kisembernek a művészetben történő debütálását és jelenlétét. Emellett szándéka a dolgozatnak, hogy megragadjon több olyan fontos csomópontot, ami köré felépíthető a kisembert meghatározó világi képe, maga a kisember és kapcsolata a művészetrel. Ezek a meghatározó tényezők többek között a hivatal, a háború, a bevándorló lét, az irracionális, a tragikumot sokszor kétségbeejtően nélkülöző komikum és ironia, valamint a kisemberre méretezett kihívás.

A kisember legtöbbször anélkül válik hőssé, hogy erről bármi tudomása lenne, de ez a furcsa folyamat számunkra igen sok és fontos információt és tanulságot kódol. Remélhetőleg ezek megvilágításához a dolgozat is hozzá tud tenni.

POLITOLÓGIA I.

A dolgozat címe: A globalizáció kihívásai a biztonságban

A szerző neve: Bajdik Ágnes, *azonosítószám:* 14/140

A szerző szakja, évfolyama: történelem, IV. – politológia, II.

Az intézmény neve: Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Dr. Kocsis Zsolt László, egyetemi tanársegéd

Kutatás célja: Kutatásom célja, hogy az új világrendben megjelenő hatásmechanizmusok vizsgálatával a biztonságpolitika új dimenzióit bemutassam. Ezentúl céloml felvázolni az új biztonsági kihívásokat, melyek a bipoláris korszak felbomlása után bontakoztak ki. Az új kihívások jelentősen módosították egyes politikai alapfogalmak – mint az állam, a szuverenitás stb.– klasszikus értelmezését, ezért ezen módosulások kifejtésére is sor kerül, a biztonsági feladatkörök szem előtt tartásával. Pontos vizsgálatot kapnak a különböző integrációs szervezetek biztonságpolitikai szempontból, mint a NATO, EBESZ, Európai Unió. Ezen szervezetek intézményi kereteit és a biztonságfelfogásról meghatározott elveiken keresztül kerülnek elemzésre. A világban zajló integrációs folyamatokban és a hatékony biztonság megteremtésére irányuló törekvésekben helyt talál magának Magyarország is. Hazánk lehetőségeiről és perspektíváiról, erősségeiről és gyengeségeiről is vizsgálatot kívánok nyújtani, melyek a globális biztonságban befolyásoló tényezők lehetnek.

A kooperatív biztonság értékelését politikai aspektusból kívánom megközelíteni, mely lehetővé teszi az államrezsimek és a különböző kormányzati formák elemzését, melyek a biztonságpolitikát meghatározzák. A téma lehetővé teszi, hogy az aktuálpolitikai folyamatokon keresztül találjon értelmezésre bizonyos elemzés, így mint a kialakítandó európai biztonságpolitikai arculat, vagy az EU intézményi reformtervezet. Dolgozatom célja tehát a jelen integrációs folyamatainak értékelése, melyek az új világrend adta biztonságpolitikát szupranacionálissá próbálja alakítani. Ezen törekvések megvalósulási feltételeiről és hatásmechanizmusairól adhat képet vizsgálódásom.

*

**

A dolgozat címe: A korea-közi enyhülés okai Észak- és Dél-Korea közös érdekeltsége a szembenállás csökkentésében

A szerző neve: Csoma Mózes, *azonosítószám:* 14/103

A szerző szakja, évfolyama: történelem – politikaelmélet, IV.

Az intézmény neve: Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Jordán Gyula, egyetemi docens kandidátus

A hidegháború egyik utolsó maradványa, a Koreai-félsziget megosztottsága napjainkban is a nemzetközi politika súlyos, megoldatlan kérdése. A második világháború, illetve a kibontakozó hidegháborús konfrontáció következtében megosztásra került országok közül a szembenállás kétségtelenül Korea esetében nyilvánul meg leginkább. 1945-ben, a két szeparált befolyási övezet létrehozásával azonnal megkezdődött a konfrontáció, majd a hároméves pusztító testvérharcot (1950–53) követő tűzszünet konzerválta a megosztottságot. Korea esetében az erővel történő egyesítés (vietnami modell) nem valósult meg, ugyanakkor a beolvasztás útján létrejövő egyesítés (német modell) sem látszik kivitelezhetőnek. 2000. júniusában a Koreai-félsziget történetének első csúcstalálkozója a két fél kölcsönös érdekeltsége eredményeképpen jöhetett létre. A bemutatásra kerülő dolgozat – féléves szülői tanulmányúton gyűjtött – koreai források segítségével ismerteti az érdekezésség kialakulását: Észak-Korea gazdasági válsága és súlyos élelmiszerellátási nehézségei a 90-es évek közepére politikai válsaggal párosultak. A nemzetközileg teljesen elszigetelődött ország hatalmi tényezője bizonytalanná vált. A vezetés előtt három sürgető feladat állt: saját hatalmának megszilárdítása; az éhínséggel küszködő lakosság ellátása; valamint az ország nemzetközi elszigeteltségének csökkentése. Ezzel egyidejűleg – az 1997. nyarán kirobbant délkelet-ázsiai pénzügyi pánik következtében – a dél-koreai gazdaságban is korábban nem tapasztalt válsághelyzet állt elő. A szülői gazdasági-politikai elit számára felértékelődtek a korea-közi gazdasági együttműködésben rejlő lehetőségek, továbbá a „nemzeti ügy” terén felmutatott siker alkalmasnak látszott a belpolitikai feszültség enyhítésére. Ehhez jó háttérrel kínált a hivatalba lépő elnök békülékeny magatartása. Az észak-koreai vezetés is elismerte, hogy problémáik hosszú távú megoldására csak a nemzetközi nyitás útján képesek. Ez a lépés biztosíthatja a hatalom átmentését, és – a szülői taktikához hasonlóan – a nemzeti érzés felkorbácsolásával elte-

relheti a figyelmet az aktuális nehézségekről. A korea-közi enyhülés okainak elemzésén kívül a dolgozat ismerteti a csúcstalálkozó eredményeit, illetve a felek – továbbra is eltérő – álláspontját a félsziget egyesítéséről.

**

A dolgozat címe: Presidential Election 2000

A szerző neve: Duczon Árpád, *azonosítószám:* 14/236

A szerző szakja, évfolyama: gazdálkodási, III.

Az intézmény neve: Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar
A témavezetők neve, beosztása: Szamosmenti Marianne, egyetemi adjunktus, Szűcs Pál, egyetemi docens

Ebben a tanulmányban egy átfogó képet kívánok adni a két amerikai elnökjelölt (Al Gore alelnök és George W. Bush texasi kormányzó) gazdasági programjának összehasonlító elemzéséről. Céлом, hogy összehasonlítva a két kampányprogramot (a lehetséges kormányprogramokat), megállapítani azok előnyeit, hátrányait, lehetséges következményeit és végül állást foglalni, hogy melyik lenne az előnyösebb össztársadalmi szempontból Amerikának, illetve Európának.

Az elemzés során két módszert alkalmazok: az egyik a SWOT analízis (Erősségek, Gyengeségek, Fenyegetettségek, Lehetőségek), a másik a súlyozott összehasonlító elemzés.

A programokat témakörök szerint öt nagy csoportba rendezve, lépésről lépésre elemzem – kiemelve a különbségeket. Az elemzést nem lehet leszűkíteni tisztán gazdasági kérdésekre, ha teljes képet akarunk kapni. Ezért társadalmi és politikai kérdéseket is görcső alá vettem. Ezek:

- Adók, Költségvetés
- Egészségügy, Társadalombiztosítás
- Külpolitika, Hadügy, Bevándorlás
- Gazdaság, Kereskedelem, Technológia
- Bűnözés, Drogok és Fegyverek

Ezt követően a vizsgálat szempontjából lényeges tényezőket rendezem a SWOT táblákba.

Ezáltal egyszerűvé és átláthatóvá válnak azok a sarkalatos pontok, amelyekben a két elnökjelölt markánsan különbözik. És végül en-

nek alapján egy nullától tízig terjedő skálán értékelem az egyes kampánytémákat. Az eltérő nézőpontok miatt két meglehetősen különböző súlyrendszert alkalmaztam. Nem a számok konkrét értéke a mérvadó, hanem az egymáshoz viszonyított arányuk.

Könnyű lenne azt hinni, hogy a politikusok mindig megszegik ígéreteiket. Számos tanulmány bizonyítja, hogy az elmúlt 40 évben azoknak az ígéreteiknek, amelyeket a jelöltek tettek a kampány során, több mint kétharmaduk meg is valósult (*Amerikában*).

A dolgozat címe: A spanyol állam szerkezeti változásai a XX. század második felében. Katalónia, Baszkföld és Galícia autonómiájának vizsgálata a spanyol államhoz való viszonyának tükrében.

A szerző neve: Érsek Zsófia, *azonosítószám:* 14/139

A szerző szakja, évfolyama: politológia, IV.

Az intézmény neve: Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam és Jogtudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Navrancsics Tibor, egyetemi adjunktus

Dolgozatom témája a spanyol állam autonóm területeinek vizsgálata a nyolcvanas évektől napjainkig. A három állam: Katalónia, Baszkföld és Galícia, amelyek az 1978/XII., a 29. spanyol alkotmány az ország államformáját alkotmányos parlamentáris örökös királysággént jelöli meg, mondja ki a négy autonóm köztársaság létrejöttét, a negyedik állam Andalúzia. Spanyolország etnikailag az egyik legtagoltabb nyugat-európai ország. A különböző etnikumok az ország egyes területein elszigetelve élnek, saját nyelvük és kultúrájuk van. Az ország nagy része beszéli a hivatalos nyelvet, az új-kasztíliait, ám ahol tehetik, anyanyelvüket használják. Mint Dél-Európa egyik legnagyobb állama, fontos szerepet tölt be a térségben.

Szeretném megvizsgálni e három autonóm terület sajátosságait. Hogyan működik a törvényhozásuk, az önkormányzatuk. Milyen a viszonyuk magával a spanyol államhatalommal. Mennyire biztosította az állam a tényleges függetlenséget, illetve e területek milyen nyomást gyakorolnak magára a központi törvényhozásra. Mennyiben mondhatók az itt élők spanyoloknak vagy baszkoknak, katalánoknak?

Először az önkormányzatokat vizsgálom meg Spanyolország területén. Az 1978-as alkotmány idevonatkozó részeinek ismertetése után

sorra veszem az egyes területek politikai és társadalmi szerkezetét, magához az államhoz való viszonyát. Megvizsgálom, milyen ellentétek feszülnek az autonóm területek és a központi kormányzás között. Végül az 1996., illetve a 2000. évi választási kampányt, az esélyesebb pártok nyilatkozatait, a választási eredményeket ismertetem. A regionális pártok szerepére is kitérek a törvényhozásban.

*
**

A dolgozat címe: A berlini fal és a keletnémet menekültkérdés

A szerző neve: Masát Ádám, *azonosítószám:* 14/102

A szerző szakjai, évfolyama: történelem V. – politológia, IV.

Az intézmény neve: Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Dr. Németh István egyetemi docens

A berlini fal megépítése a belnémet kapcsolatok és a nemzetközi politikai események alakulásában is döntően meghatározó szerepet játszott. A fal felhúzása 1961-ben egyik napról a másikra elszakított egymástól családtagokat, barátokat, ismerősöket, és mintegy három évtizedre megpecsételte az egykori birodalmi főváros és Németország kettéosztottságát. Az eseményt egy éveken át folyamatosan tartó menekülthullám előzte meg, amely már az ötvenes évek végére szinte működésképtlenné tette az NDK gazdasági rendszerét. A határzárásnak – álláspontunk szerint – ez a megoldatlan belpolitikai probléma, és nem a sokat elemzett nagyhatalmi helyzet volt a közvetlen kiváltó oka. A tanulmány célja, hogy korabeli dokumentumok és levéltári források alapján bemutassa a menekültkérdésnek és a fal megépítésének történetét, illetve összefüggéseit.

*
**

A dolgozat címe: A NATO első háborúja: a koszovói beavatkozás, a válság néhány tanulsága és gazdasági vonatkozásai

A szerző neve: Papp Dániel038

A szerző szakja, évfolyama: nemzetközi kommunikáció, IV.

Az intézmény neve: Budapesti Gazdasági Főiskola Külkereskedelmi Főiskolai Kar

A témavezető neve, beosztása: Dr. Nyusztay László, kandidátus, tanészkevezető

A dolgozatot a NATO koszovói beavatkozásáról írtam. A Jugoszláviában kialakult válságnak fontos szerepe van a XX. század végén, hiszen többek közt rávilágított a NATO szerep- és feladatkörének hiányosságaira, valamint az európai biztonsági architektúra hibáira is. A téma szakirodalmi feldolgozottsága a frissessége miatt nem teljes, ezért a dolgozat célja az események bemutatása és elemzése. Több szempontból esett a választásom a jugoszláviai beavatkozásra. Egyrészt Magyarország is érintett volt a háborúban, másrészt érdeklődési körömbé tartozik mint biztonságpolitikai kérdés. Már születtek publikációk és tudományos dolgozatok ebben a témában, de mindezek mellett én úgy gondoltam, hogy aktualitása miatt lehetséges eddig még nem ismeretes eredményeket, új elemzéseket felmutatni.

Kutatásom során felhasználtam az e témában írt könyveket, valamint az eddig az időszakig megjelent tanulmányokat. Segítségemre voltak a napilapok is, amelyek az eseményekről pontos és hiteles tudósításokat közöltek. A dolgozatomat a NATO bemutatásával kezdem, de csak összefoglaló jelleggel, mivel a tanulmányom célja a koszovói válság bemutatása. Ezt követően írtam a konfliktus történelmi előzményeiről is, hogy a szerb–albán ellentétet könnyebb legyen megérteni, majd ismertettem a konkrét eseményeket, a fegyveres harcok kezdetétől, az Észak-atlanti Szövetség beavatkozásán át, a békeegyezmény aláírásáig.

A feltárt eredmények különböznek az ezidáig megjelentektől. Véleményem szerint ugyanis a NATO beavatkozása nem mondható teljesen sikeresnek. A koszovói krízis rámutatott arra, hogy az európai hadseregek az ilyen típusú kihívásokra teljesen felkészületlenek. A válságnak vannak más, fontos tanulságai is, mint például Oroszország hatalmi súlyvesztése, vagy a nemzetközi jog megváltozása. Összegezve, a dél-szerbiai konfliktus sok tanulsággal járt, és új, szükséges nemzetközi folyamatokat indított el.

*

**

Dolgozat címe: Az örök Görögország és a változó Európa

A szerzők neve: Szabó Kornélia – Kiskúti Petra, *azonosítószám:* 14/130

A szerzők szakja, évfolyama: politológia, IV.

Az intézmény neve: Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Kowalik Tamás PhD, egyetemi tanársegéd

Dolgozatunk fő témája Görögország csatlakozása az Európai Unióhoz. A görög történelem – szerintünk – meghatározó pontjától, a II. világháború befejezésétől, az érdekszférák kijelölésétől napjainkig kísérik figyelemmel Görögország európapolitikáját, ezen belül is főként az Európai Unió témakörére koncentráltunk.

A dolgozatban megpróbáljuk ötvözni a történeti-leíró módszert az analitikus módszerrel, melynek során szeretnénk bemutatni a csatlakozási folyamatot, kiemelve a főbb csomópontokat, illetve az intézményi-strukturális és politikai változásokat.

Az Európai Unió szerzteágazó tematikáját figyelembe véve igyekszünk azokra a kérdésekre koncentrálni, melyek fontosak Görögország számára. Ilyen napirendi pont lehet például az agrárpolitika, mediterrán programok, és nem utolsósorban a külpolitika, legfőképpen a görög–török külpolitikai viszony.

Nem titkolt szándékunk, hogy az Európai Unióhoz való csatlakozás kérdéskörét hazánkra is aktualizáljuk, így megpróbálunk párhuzamot találni Görögország és Magyarország politikai–gazdasági helyzete között, és a görög csatlakozásból levonható tanulságokat ismertetve szeretnénk bemutatni, hogy mire számíthat esetleg Magyarország – intra muros – az Európai Unión belül.

**

Dolgozat címe: „A legvidámabb latin-amerikai barakk”

A szerzők neve: Kiskúti Petra – Szabó Kornélia, *azonosítószám:* 14/131

A szerzők szakja, évfolyama: politológia IV.

Az intézmény neve: Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

A témavazató neve, beosztása: –

Dolgozatunk központi témája Brazília modern kori politikai rendszereinek vizsgálata. Brazília XX. századi történelméből az 1964-től az 1990-es évekig tartó periódust választottuk elemzésünk tárgyául. Ezen időintervallumon belül három fontos dátum köré csoportosíthatók az események. Az 1964-es katonai puccs, mely a diktatúra kezdetét jelentette, az 1974-ben meginduló nyitási folyamat (*distensão*) és az 1985-ben végbemenő demokratikus rendszerváltás.

Habár a dolgozatban nagyobb hangsúlyt kap a történeti-leíró jellegű módszer, nem feledkeztünk meg az egyes, javarészt elnökökhöz

köthető politikai rendszerek – adott kereteken belüli – analitikus elemzéséről sem.

A dolgozat egyik fejezetében kísérletet tettünk a brazil demokratikus átmenet és a magyar rendszerváltás összevetésére, mivel a kutatás során feltűnt több hasonlóság is a két ország demokratikus átalakulása között. Az események részletesebb bemutatására Brazília esetében került sor, a magyar példából csupán a viszonyítási pontokat emeltük ki. Meglepő módon arra a következtetésre jutottunk, hogy annak ellenére, hogy a két országot „ég és föld választja egymástól”, hiszen sem földrajzi, sem gazdasági adottságaikban nem hasonlatosak, politikai rendszereikben (pl. enyhe diktatúra), a rendszerváltás folyamatában, meghatározó tényezőiben az átlagnál vagy a véletlenszerűnél jóval több hasonlóságot mutatnak.

**

A dolgozat címe: Tony Blair és az Új Munkáspárt

A szerző neve: Szigetvári Viktor, *azonosítószám:* 14/105

A szerző szakja, évfolyama: politikaelmélet, IV.

Az intézmény neve: Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve: Dr. Navracsics Tibor, egyetemi adjunktus

Dolgozatomban az angol Munkáspárt megújulásával foglalkozom. Céлом az, hogy átfogó bemutatását adjam annak a reformfolyamatnak, amely által a párt négy elvesztett általános parlamenti választás után átvehette a hatalmat. A téma magyarországi feldolgozatlanlansága és az átfogó jellegű munka elkészítésének igénye következtében munkám bevezetést kíván nyújtani azon kérdések körébe, amelyek hatással voltak a Munkáspárt megújulására. Megvizsgálom a reform ideológiai, politikai és politikai-kommunikációs előzményeit. Részletesen elemzem a párt stratégiájának folyamatos átalakulását, Tony Blairnek és elődeinek reformintézkedéseit és az 1997-es választásokra való felkészülést. Részletesen, történeti összehasonlításban vizsgálom a párt 1997-es választási győzelmét. Ismertetem az eltelt időszak reformjait, a főbb politikai eseményeket. Végül pedig – az első szakaszban kifejtett politikai, ideológiai és kommunikációs fejlemények nézőpontjából – értékelem a Blair-kormány jóléti intézkedéseit és a kormányzati kommunikációs

stratégia hatásait, tanulságait. Nagy-Britanniában jelenleg formálódóban van egy új politikai konszenzus, amelynek alapja az, hogy az Új Munkáspárt elfogadta a konzervatív kormányok által 1979 és 1997 között végrehajtott társadalmi és gazdasági reformokat. Konzervatív elődeikhez hasonlóan kiállnak az inflációcsökkentés prioritása mellett, és szigorú ellenőrzés alatt tartják a közszféra finanszírozását. A Blair-kabinet elfogadja elődjének szabadpiac-párti politikáját, nem követ klasszikus intervencionista iparpolitikai elveket, és nem kívánja visszaállítani a szakszervezetek korábbi privilégiumait. Ugyanakkor megfigyelhető, hogy neointervencionista politikai törekvéseivel kísérletet tesz a szigorú neoliberais fiskális politika megőrzésére és a társadalmi egyenlőtlenségeknek a redistribúció új formái által való csökkentésére. Ezért elhamarkodott kijelentés volna a Blair-kabinetet mint egy tisztán neoliberais politikai gyakorlatot végrehajtó kormányt leírni, mind ideológiájuk, mind pedig napi politikai gyakorlatuk ellentmond ennek.

**

A dolgozat címe: Sorakozó Magyarországon

A szerző neve: Szilágyi Zsuzsa, *azonosítószám:* 14/039

A szerző szakja, évfolyama: külgazdasági, IV.

Az intézmény neve: Budapesti Gazdasági Főiskola Külkereskedelmi Főiskolai Kar

A témavezető neve, beosztása: Farkas Zsófia, főiskolai tanár

A rendszerváltás óta jelentős átalakuláson ment át Magyarország és vele együtt a régió országai is. Megváltozott nemzetközi megítélésünk, viszonyunk a világ országaival. Nem túlzás ezt állítani, hiszen napjainkban arra törekszünk, hogy minél jobb kapcsolatunk legyen a világ országaival. Magyarországnak ugyanolyan biztonsági elvárásai vannak, mint bármely más országnak. Dolgozatomban kitérek hazánk mind katonai, mind pedig gazdasági körülményeire és adottságaira, amelyek eddig juttattak minket (lásd NATO-tagság, EU első kör). Rendkívül fontos, hogyan viszonyul hazánk a szomszédos államokhoz, és természetesen az is, milyen a felkészültségünk a NATO-hadműveletekben való részvételre, mi mindent kell még tennünk annak érdekében, hogy bárhol, bármikor hatékonyan tudjunk fellépni. Sőt, meg tudjuk védeni magunkat. Napjainkban ugyan nincs komoly esély arra, hogy óriási el-

lenség lépjen meg minket, de azért a legjobb, ha mindenre fel vagyunk készülve. A NATO-tagságról annyit mindenképpen el lehet mondani, hogy pozitív hatással volt nemzetközi megítélésünkre, sőt régióbeli súlyunkra is. Ez főként a nem NATO-tag régióbeli szomszédainkra értendő. A közösségi döntésekben való részvétellel azonban a magyar külpolitikának nemcsak nemzetközi, de nemzeti felelőssége is megnövekedett, hiszen a megnövekedett súlyunkat és szerepünket meg is kell tartanunk, és ehhez nagyobb ütemű gazdasági fejlődésre lesz szükség. Nem hiába mondják, hogy könnyű megszerezni valamit, de utána meg is kell tudni tartani azt. A későbbiekben is úgy tudjuk csak érdekeinket érvényesíteni, ha hozzájárulunk a régió stabilitásához és gazdasági megerősödéséhez. Gazdasági megerősödésünk pedig EU-érettségünket is mutatni fogja. Persze a NATO-hoz való csatlakozásunk korántsem jelenti azt, hogy lazíthatunk. Hiszen most jön a következő lépés: az EU-s integráció. Röviden: nem jött még el az az idő, amikor „lógathatjuk a lábunkat”, és csak arra várjunk, hogy történjen valami. A titok nyitja az állandó fejlődésben rejlik.

A dolgozat címe: Egy átmeneti pártrendszer – az orosz pártosodás jellemzői

A szerző neve: Varju Terézia, *azonosítószám:* 14/017

A szerző szakja, évfolyama: politológia, V.

Az intézmény neve: Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Dr. Soltész Erzsébet, egyetemi docens

A dolgozat célja az orosz pártrendszer elemzése. A pártrendszer hátterének feltárása érdekében elemzi a tanulmány az orosz parlamentet, mint a pártok versengésének színterét, és a parlamentnek a hatalmi ágak között betöltött szerepét, ennek hatásait. Vizsgálja a választási rendszer hatását a pártrendszerre. Bővebben foglalkozik az orosz politikai életet meghatározó érdekesoportok harcaival, a politikai gyakorlat jellemzőivel és az olyan jellegzetességekkel, mint az orosz elnöknek a pártrendszerre gyakorolt hatása. Részletesen elemzi a politikai kultúrát, hatásait, rámutat annak okaira, hogy az orosz társadalom miért passzív és elidegenedett a politikától és a politikai intézményektől, és ez hogyan hat a politikai intézmények fejlődésére, működésére. A dolgozat a pártrend-

szer milyenségének okaira a hatalmi ágak viszonyában, a politikai kultúra minőségében és a politikai rendszer elnök által uraltságában találja meg a választ. Külön foglalkozik a tanulmány a nyugati tipológia által talán leginkább értelmezhető két politikai csoport: a liberális pártok és a baloldal jellemzőivel, helyével a politikai palettán. Folyamatában elemzi a többpártrendszer alakulását 1989-től napjainkig, ezen belül bemutatja az egyes politikai szerveződések, pártokat kialakulásuk kezdetén, majd az 1993-as, 1995-ös, 1999-es választások idején. Mindezek alapján a dolgozat igyekszik a pártrendszert tipologizálni, rámutatni jellegzetességeire, problematikus pontjaira. Végző célja az átmeneti jelleg feltárása: megmutatni, honnan, hová tart az orosz pártrendszer, hol jár most, és mik lehetséges fejlődési irányai.

**

A dolgozat címe: Az Európai Unió és Magyarország (A regionális fejlesztés és a csatlakozás kérdései)

A szerzők neve: Zsukk Piroska – Kiss Tünde – Heil Zalán, *azonosítószám:* 14/199

A szerzők szakja, évfolyama: műszaki menedzser, II. – vegyészmérnök, IV. – műszaki menedzser, II.

Az intézmény neve: Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

A témavezető neve, beosztása: Dr. Varsányi Erika, egyetemi docens

A regionális politika történetének első fontos fejezete az 1957. évi Római Szerződés, melyben külön kitérnek az akkor még Európai Gazdasági Közösségek egészére nézve a gazdasági tevékenység harmonikus fejlődésének előmozdítására. Ekkor azonban a regionális politika még csak nemzetállami szinten létezett, az integráció viszont egyre több területet érintett, és nyilvánvalóvá vált, hogy az elmaradottabb régiók méginkább lemaradnak a fejlődésben ha nem tesznek ellene valamit közösségi szinten. Ez vezetett az egységes, közösségi regionális politika későbbi kialakulásához. Az Európai Regionális Fejlesztési Alap 1975-ben kezdte meg működését. Az Alap napjainkban is segíti a hanyatló ipari körzetek regenerálódását, az ipari szerkezetváltást, az infrastruktúra fejlesztését, a mezőgazdaságot és a munkanélküliség mérséklését, valamint a közepes és kisméretű vállalkozások működését. Az Európai Unió regionális politikája rohamosan fejlődik, napjainkban kiterjedt, és számos alap hivatott támogatására.

Magyarország 1991-ben kötötte meg az Európai Közösségekkel a társulási szerződést, mely 1994-ben lépett hatályba. 1990 óta Magyarország és más közép-kelet-európai országok a fejlődéshez és a későbbi sikeres csatlakozáshoz az Európai Közösségtől PHARE néven kapnak támogatást, mely gyakorlatilag a Közösségek számára egy külső, a közösség országain kívülre irányuló regionális fejlesztési támogatást jelent. A PHARE a mezőgazdaságot, az ipart, a beruházásokat és a privatizációt hivatott segíteni, valamint a kisebbségek helyzetének javítását. Az 1999-es PHARE program Magyarországon mintegy 103 millió eurót tett ki. Magyarország számára a regionális politika nagy fontossággal bír, és a későbbi Unió csatlakozás után is meghatározó lesz, mivel Magyarország a csatlakozás után az Unión belül az átlagos fejlettségi szintű országoknál jóval hátrébb fog elhelyezkedni az egyes országok sorában. Hazánk és más elmaradottabb országok számára fontos célkitűzések: az elmaradott régiók támogatása, a gazdasági és társadalmi szerkezetátalakítás, valamint az oktatási, képzési és foglalkoztatási rendszerek fejlesztésének támogatása.

A dolgozat Magyarország eddig elért eredményeit és jövőben rejlő lehetőségeit mutatja be, az Európai Unió országai viszonylatában és saját magunkhoz képest, valamint részletesen bemutatja a regionális politika történetét, működését és eredményeit egyes kiemelt hazai körzetekben.

POLITOLÓGIA II.

A dolgozat címe: Az olimpiai bojkott, mint XX. századi jelenség

A szerző neve: Fazekas Attila, *azonosítószám:* 14/078

A szerző szakja, évfolyama: tanító, III.

Az intézmény neve: Miskolci Egyetem Comenius Tanítóképző Főiskolai Kar

A témavezető neve, beosztása: Rónyai Ferenc, főiskolai gyakornok

„A béke vagy te, Sport!” – hangzik Pierre de Coubertin báró Óda a sporthoz című versében. Valóban! A sport az Istenek ajándéka, mely szépséges és igazságos, bátorságra, tisztességre nevel, miközben örömet szerez. A világ legnagyobb sportrendezvényei kétségkívül a né-

gyévente megrendezésre kerülő nyári olimpiai játékok. A nemzetek elküldik fiaikat és lányukat egy városba, hogy ott mérjék össze tudásukat és felkészültségüket más országok képviselőivel. Az ötkarikás játékok történelme az ókorig nyúlik vissza. Az idők folyamán azonban feledésbe merült, s eltűnt a történelem színpadáról. Egészen a XIX. század végéig, amikor is újból életre kelt ez az eszmény. Mi magyarok büszkén mondhatjuk, hogy a kezdetektől fogva támogattuk a játékok felelevenítését, és amikor részt vettünk azokon, akkor kivétel nélkül szép eredményekkel tértünk haza. Dolgozatom alapját és keretét az olimpia adja. Ezen belül szeretném kiemelni azokat az olimpiai játékokat, amelyek hétköznapien szólva „nem mindennapiak”. A sportrendezvényeket többször használták fel politikai, gazdasági és különböző társadalmi manipulatív célokra. Az újkori olimpiai játékok négyévente megrendezésre kerülő sorozatát kétszer is világháború törte ketté. Én azonban egy olyan problémáról írok, mely több olimpiát is hatalmába kerített, és rányomta bélyegét a játékokra. Ez pedig nem más, mint az olimpiai bojkott. Külön kiemelem az 1980-as és 1984-es játékokat, de szót ejtek az afrikai népek bojkottjáról, ami 1976-ban volt. Hipotézisemet tényekkel támasztom alá, miszerint a bojkott szemben áll az olimpia eszméjével, ami a békét és a barátságot hirdeti. Nem szabad elfelejtenünk az újkori olimpiák alapítójának üzenetét a jövő ifjúsága felé: „Nem a győzelem, hanem a részvétel a fontos.”

*
**

A dolgozat címe: A rendőrség és a sajtó kapcsolata

A szerző neve: Gárdonyi Gergely, *azonosítószám:* 14/066

A szerző szakja, évfolyama: bünygyi, III.

Az intézmény neve: Rendőrtiszti Főiskola

A témavezető neve, beosztása: dr. Bodonyi Ilona, főiskolai docens

A rendőrség és a sajtó kapcsolatának pontos feltárására mind a mai napig csak olyan tanulmányok, dolgozatok születtek, amelyek ennek a viszonyoknak csak bizonyos területeit érintették. A tényeket és a körülményeket összefoglaló munka eddig nem készült. Kutatásom célja az volt, hogy a két oldal közötti viszonyt eddig még nem ismert szempontból közelítsem meg és foglaljam dolgozatba. A rendőrség és sajtó viszonyát úgy vizsgáltam, hogy először felkutattam a két oldal kapcsolatának jel-

lemzőit, alakulását az elmúlt tíz évben. Azt kutattam, hogy milyen változásokat hozott viszonyukban a rendszerváltás és az azt követő, eddig eltelt idő. Ezután ismertettem és véleményemmel kiegészítettem az eddig publikált, e témakörben végzett közvélemény-kutatásokat. Ezzel összefüggésben bizonyítottam, hogy a média tevékenysége hatással van a társadalom rendőrségképezésére. Ezért indokolt, hogy a rendőrség figyelmet fordítson a sajtóval való kapcsolatára és általában a külső kommunikációra.

Egy új nézőpont alapján közelítettem meg a témát: a rendőri presztízs felől. Azaz milyen tényezők vannak a rendőri presztízsnél? Mit gondolnak a téma szakemberei, milyen a jó rendőr? Úgy gondolom, ez is eszköze a megoldás keresésének. Végül dolgozatomban összegyűjtöttem és megfogalmaztam azokat a hétköznapi és stratégiai problémákat, amelyek a rendőrség és a sajtó részéről még megoldásra várnak, és kerestem annak lehetőségét, hogy miként lehetne ezeket orvosolni. Kutatásom módszerül egy eddig még ezen a területen nem alkalmazott módszert választottam, interjúkat készítettem mindkét oldal szaktekintélyeivel, akik meséltek a szakmáról, aktuális problémákat vettek fel, és megoldásokat javasoltak. Igyekeztem továbbá minden témával kapcsolatos, fellelhető művet beszerezni a következő forrásokból: Országos Széchényi Könyvtár, Rendőrtisztviselői Főiskola könyvtára, MUOSZ könyvtár, rendőrségi belső használatú anyagok, pályázatok. Kutatásaim eredményének tartom, hogy dolgozatomban megfogalmazódnak a rendőrség és a sajtó viszonyának specifikumai, az érdekazonosság és érdekellentét párhuzamos jelenléte, amelyek összehangolására és kezelésére a felmerült problémákból mintegy levonva a következtetést, dolgozatom utolsó fejezete véleményem szerint megoldást ad.

**

A dolgozat címe: Az Európai Unió oktatáspolitikája

A szerzők neve: Gáspár Attila – Kispál István, *azonosítószám:* 14/202

A szerzők szakja, évfolyama: műszaki informatika, III.

Az intézmény neve: Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

A témavezető neve, beosztása: dr. Palasik Mária, egyetemi docens

Dolgozatunk célja egy átfogó képet mutatni az Európai Unióban folyó oktatási tevékenységekről. Először az Unió konkrét oktatási program-

jait érintjük a kezdetektől egészen napjainkig. Tárgyalásra kerülnek a COMMET, az EUROTCHNET, a PETRA, a Youth for Europe, az IRIS, a LINGUA, a TEMPUS és a FORCE programok, amelyek lefedik az oktatás teljes skáláját az iskola előtti neveléstől egészen a felnőttképzésig. Ezek a programok egy-egy kisebb témát ölelnek fel, mint például a nyelvoktatás szerepe, vagy a nők helyzete a szakképzésben. Majd részletesebben foglalkozunk az Erasmus, a Socrates és a Leonardo program céljaival.

Ezek után a programok gazdasági és jogi hátterét elemezzük. Ennek keretében beszélünk az Unió finanszírozási keretinek alakulásáról, valamint a közös európai joganyag (acquis communautaire), a Római Szerződés és az Európai Bíróság döntéseinek oktatással foglalkozó részéről. A Közösség oktatáspolitikájának jelenleg egyik legnagyobb feladatát, a diplomák kölcsönös elismertetésének problémáját súlyának megfelelő részletességgel külön gondolati egységben tárgyaljuk. Majd betekintést nyújtunk az összes eddig tárgyalt területet meghatározó uniós prioritásokba.

Végül, de nem utolsósorban hazánk integrációs felkészülésének folyamatát és a még megoldásra váró feladatokat elemezzük az oktatás szemszögéből.

Kutatásaink nagy részét az Európai Tájékoztatási Központban végeztük, kiegészítve ezt különböző kiadványokban megjelent publikációk feldolgozásával.

**

A dolgozat címe: Az Európai Unió és a büntetésvégrehajtás

A szerző neve: Józsa László, *azonosítószám:* 14/067

A szerző szakja, évfolyama: büntetésvégrehajtási, IV.

Az intézmény neve: Rendőrtiszti Főiskola

A témavezető neve, beosztása: Dr. Tarján Gábor, főiskolaidocens

A kutatás célja annak bemutatása, illetve vizsgálata volt, hogy a büntetés-végrehajtás milyen mértékben képes megfelelni az Európai Unió által támasztott követelményeknek, és erről hogyan vélekednek a terület dolgozói.

A szakirodalom feldolgozása mellett a szerző empirikus úton szerzett tapasztalataira, több éves gyakorlatára és egy kérdőíves felmérésre támaszkodott.

A büntetőpolitika a rendszerváltás óta jelentős változáson ment át, de a büntetés-végrehajtás mint szervezet ezt a fejlődést nem követte. Egyrészt humánpolitikai okok miatt. A büntetés-végrehajtási intézmények egy meghatározott társadalmi réteg számára menedéket jelentenek, ami a fokozatokban, letöltési időtartamokban és a visszaesési arányban is tükröződik. Az eszköztár évtizedek óta nem változik, a büntetés elviselhetőbbé tétele, a stigmatizáció elkerülésére való törekvés és a tényleges nevelés ma sem meghatározó elemei a büntetés-végrehajtásnak. Ellentétben nem csak az EU országokkal, hanem általában a fejlett államokkal, melyet Franciaországtól kezdve Japánig több példával bizonyít a szerző. Azaz az önmagában haladó szellemű törvény nem töri át a hagyományos gyakorlatot. A haladónak tekinthető módszer bevezetése, az 1993-ban életbe léptetett Enyhébb Végrehajtási Szabályok alkalmazása kibontakozni sem tudott, mivel napjainkban a megszűnés fenyegeti. Ezzel elvész az egyetlen lehetőség, amely segítő társadalmi kapcsolatot jelent.

Az EU államaiból adaptálható és az azokban kiemelten támogatott megelőző rendszerek nem funkcionálnak. Amíg társadalmi bűnmegelőzésről nem beszélhetünk, addig nem is várható el a bűncselekmények csökkenése.

Összességében a büntetés-végrehajtást évek óta kettős válság jellemzi: szerepválság és funkcióválság.

A „Smasszer-országban” végzett felmérés – a végrehajtó állomány véleménye alapján tükrözi, hogy az alulfizetett, képzésben lemaradt, társadalmilag meg nem becsült foglalkozási csoport tisztában van a valós helyzettel, de politikai-társadalmi akarat nélkül nem képesek a megújulásra. Ennek ellenére még működik egyfajta optimizmus, mivel a válaszadók 72 százaléka szerint a magyar büntetés-végrehajtási rendszer képes megfelelni az EU elvárásoknak. Igaz, hogy a többség szerint csak öt-hat év múlva.

**

A dolgozat címe: Választási magatartástípusok Magyarországon
1994–1998

A szerző neve: Karácsony Gergely, *azonosítószám:* 14/247

A szerző szakja, évfolyama: szociológia (végzett)

Az intézmény neve: Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem

A témavezetők neve, beosztása: Tóka Gábor, egyetemi adjunktus, Róbert Péter, egyetemi docens,

A választói döntések talányai hosszú évtizedek óta tartja lázban politológusok és politikai szociológusok sokaságát. A rejtély feloldására tucatnyi, egymással versengő elméleti feltevés fogalmazódott meg, és egyre szofisztikáltabbak lettek az ezek tesztelésére szolgáló empirikus kutatások. A választói magatartás kutatása új lendületet kapott az elmúlt évtizedben Kelet-Közép-Európában lezajlott politikai változásoktól is. Míg a politikai rendszerváltásban az utca hangjáé, illetve a politikai elitcsoportok közötti kompromisszumé volt a főszerep, addig a demokratikus konszolidáció már elsősorban a választópolgárok döntésein áll – vagy bukik.

Dolgozatom első részében bemutatom a választói magatartás kutatásában kibontakozó fő elméleti modelleket, illetve az elmúlt évtizedeket jellemző elméleti vitákat. Ezt követően az ezekből származó tapasztalatokat igyekszem összevetni a Magyarországon megfigyelhető jelenségekkel. Amellett érvelek, hogy a választói döntés magyarországi összetevőit nem lehetséges egy általános oksági modell segítségével leírni. Végül egy választói magatartástípus tipológia felállítására teszek kísérletet.

*
**

A dolgozat címe: A nők helyzete Európában (különös tekintettel a munkaerőpiacon betöltött szerepükre és jogaikra)

A szerző neve: Kárpáti Ágnes Karolina, *azonosítószám:* 14/198

A szerző szakja, évfolyama: építészmérnöki, VI.

Az intézmény neve: Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

A témavezető neve, beosztása: Dr. Varsányi Erika, egyetemi docens

Az Európai Unió különös figyelmet szentel a nőkkel és fiatalokkal kapcsolatos kérdéseknek. A két nem közötti esélyegyenlőség biztosítása az Unió fontos politikai céljainak egyike.

Már az EGK (*Európai Gazdasági Közösség*) 1957-es Római Szerződése kijelentette a nők munkájának férfiakéval megegyező bérezését.

Az Európai Unió tevékenységével, a gazdaságpolitikával kapcsolatos rendelkezéseket társadalompolitikai dimenzióval egészíti ki, és a munkaerő-piaci strukturális válságnak a nőkre gyakorolt következményeit enyhíti.

A Római Szerződés 119. cikke figyelmezteti a tagállamokat azon kötelezettségükre, hogy biztosítsák: a férfiak és nők egyenlő munkáért egyenlő bért kapjanak. Ez az „egyenlő munkáért egyenlő bért” elve szolgáltatta az alapot az esélyegyenlőségről és a nőkkel szembeni közvetett diszkrimináció felszámolásáról folytatott további vitákhoz az európai integráció előrehaladtával (egyenlő bánásmód, esélyegyenlőségi pol.).

A férfi és nő közötti *egyenlő bánásmód biztosítása* a nőkkel szembeni hátrányos megkülönböztetés, azaz a diszkrimináció tilalmát jelenti. Ezzel szemben az *esélyegyenlőségi politika* azt kívánja a tagállamoktól, hogy tegyenek lépéseket a nők tényleges egyenjogúsítása érdekében az élet minden – az oktatás, munkaerőpiac, szociális biztonság stb. – területein egyaránt.

Az EU nem feltétlenül a nőkkel szemben tanúsított megkülönböztető viselkedésmód, hanem a nemek közötti diszkriminációt tiltja. Így az unió férfi polgárai ugyanúgy élhetnek ezekkel a jogokkal, mint a nők. De még mindig jelentősek a nemenkénti bér-különbségek, gyakran jelennek meg diszkriminatív álláshirdetések a tagállamokban is.

A dolgozat főbb pontjai: *Az egyenlő munkáért egyenlő bérezés elve*, *Egyenlő bánásmód a munkaerőpiacon*; *a pozitív diszkrimináció lehetősége*. A vizsgálatban szerepel a nők uniós munkapiaca – jelen helyzet, valamint a haladás tendenciái, amelyek statisztikai felmérések segítségével adnak hiteles képet.

Az ország EU-csatlakozásra való törekvése és az előttünk álló pozitív példák ellenére az esélyegyenlőség kérdésében a magyar nők helyzete több területen negatív irányban mozdult el a rendszerváltás óta Eötvös Loránd Tudományegyeteml periódusban. Ennek oka egyebek között a mélyen rögződött előítéletekben, az esélyegyenlőség előítéletes társadalmi megítélésében gyökerezdik. Európai integrációnk érdekében

az előbbieken említett negatív hozzáálláson kell változtatni a közvélemény szélesebb körű tájékoztatásának segítségével.

Az ország feladata elsősorban a *teljes jogharmonizáció* az Unió elvárásainak megfelelően. Hosszútá von szükséges az *EU-konform jogszabályainak a gyakorlati megvalósítása*. Mivel a témával kapcsolatosan felmerülő nehézségek kisebb-nagyobb mértékben, szinte valamennyi EU tagállamban létező probléma; alapvetően segíti közeledésünket az Unió esélyegyenlőségi politikájához. Az ország fejlődése érdekében mindenképpen hasznos a tagállamok tapasztalatainak figyelemmel kísérése, adott esetben a megoldások segítségül hívása vagy átvétele.

*

**

A dolgozat címe: A BBTE magyar és román diákjainak állampolgári kultúrája és politikai ismeretei

A szerző neve: Koncz Ildikó, *azonosítószám:* 14/036

A szerző szakja, évfolyama: politológia, III.

Az intézmény neve: Babes-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár

A témavezető neve: Lőrincz József

A dolgozat forrásanyagát az 1999. decemberében készült Civil Kurázszi című szociológiai kutatás képezi. A kutatást a kolozsvári BBTE szociológia szakának akkori negyedéves diákjai végezték, célja a BBTE magyar, illetve román diákjainak társadalmi és politikai tájékozottságának felmérése.

Az én dolgozatom célja a kutatási eredmények azon részét ki-elemezni, amelyek a megkérdezettek állampolgári kultúrájára és politikai ismereteire összpontosítanak, rámutatni a fellelhető különbségekre és megfelelő elméleti magyarázatkeretbe helyezni azokat.

Hipotézisem az, hogy a két (román és magyar) almintá diákjai között különbségek léteznek a vizsgált változókat illetően. Ennek bizonyítására a kutatás adtbázisában szereplő empirikus adatokat használom fel.

*

**

A dolgozat címe: Trendek az Európai Unió környezetvédelmi politikájában

A szerzők neve: Kozák Melinda – Kozák Imre Olivér, *azonosítószám:* 14/151

A szerzők szakja, évfolyama: biomérnöki, IV. – biomérnöki, V.

Az intézmény neve: Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Vegyész-mérnöki Kar

A témavezető neve, beosztása: Dr. Palasik Mária, egyetemi docens

Dolgozatunkban az Európai Unió környezetvédelmi trendjével kapcsolatosan ismertetjük a legfontosabb irányelveket. Kétségtelen, hogy a kérdéskörrel számtalan sajtótermék és egyéb szakirodalom foglalkozik. Mindezek azonban elszórtan, a legkülönbözőbb helyeken lelhetők fel. Dolgozatunkban ezeket a legkülönbözőbb helyeken lévő fontos adatokat, mutatószámokat gyűjtöttük össze egy csokorba, az eddigi leírásokat tömörítve, új kapcsolódási pontokat, új összefüggéseket feltárva és mindezeket egységes szerkezetbe foglalva – célratorően bemutatva – tárjuk a környezetvédelem iránt érdeklődő olvasó elé.

Tárgyaljuk a környezeti jelenségeket, a környezetvédelem szociálpolitikai és gazdasági kérdéseit, a környezetvédelem akcióprogramjait, környezetvédelmi politika prioritásait és szabályozóit, valamint az EU környezetvédelmi politika jogi hátterét. Mindezekben érintjük az EU környezetvédelmi alapelveit, célkitűzéseit, szociálpolitikai hatását, az akcióprogramok legfőbb elvi, tartalmi kérdéseit, a programokban kiválasztott célágazatokat, a szabályozás eszközeit és modelljét, a környezetvédelmi morál fejlődését. Kiemelten tárgyaljuk az öt nagy célágazat, vagyis az ipar, az energetika, a közlekedés, a mezőgazdaság és a turizmus terén adódó legfontosabb teendőket és célokat.

Az Európai Unió környezetvédelmi politikájának a trendjeit a következőképpen foglalhatjuk össze: 1. Az EU első szinten a környezet helyzetének a feltárásával foglalkozik, az EU környezeti helyzete változó. 2. A környezetvédelem már a hetvenes évektől kezdődően jelen van akcióprogramok formájában az EU környezetvédelmi politikájában. 3. Az ötödik környezetvédelmi akcióprogram új feladatokat helyez a középpontba, hosszabb távú célkitűzésekre és globális megközelítésre épít, vezérelve a fenntartható fejlődés. 4. Az EU hangsúlyt fektet az eszközök szélesebb skálájának a használatára, ezek közül pedig a piaci eszközöket sorolta első helyre. 5. A EU közös politikáiban első helyen szerepel a közös környezetvédelmi politika megfogalmazása.

A dolgozat címe: Vázlat a katolikus egyház professzionális intézményrendszerének működéséről

A szerző neve: Mráz Ágoston, *azonosítószám:* 14/129

A szerző szakja, évfolyama: politológus, II.

Az intézmény neve: Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: –

Manapság sokan gondolják, hogy a keresztény vallás a szekularizált világ politikai rendszerében is fontos tényező maradt (politikai diskurzusokra és szimbolikára, illetve a szavazói viselkedésre gyakorolt hatás). Ezt látszik bizonyítani a kormányok érdeklődése a vallások felett definíciós hatalommal rendelkező egyházak felé. Az utóbbiak működését – politikai vonásai ellenére – a politika eddig nem elemezte. Dolgozatomban a legkiterjedtebb katolikus egyház struktúrájának jellegzetességeit és döntéshozatali mechanizmusát vizsgáltam.

Vizsgálatomat a rendszerelméletből kölcsönzött professzionális intézményrendszer fogalmának segítségével végeztem. Nem csupán a hierarchikusan szervezett egyházkormányzat tevékenysége, hanem a döntési alternatívák kidolgozása is érdekelt. Dolgozatomban a második vatikáni zsinat paradigmája, illetve az egyház általános jellemvonásainak bemutatása után, a döntéseket megelőző szervezeti és interakciós kommunikációkat vizsgálom. Ezután a konkrét döntési alternatívák kialakítását végző egyházkormányzatot mutatom be, kitérve az egyes kérdések köré szerveződött szakosztályokra és a koordinációt végző államtitkárságra. A monarchikus felépítés folytán egy kézben összpontosuló döntéshozatal szükségessé tette a pápa személyiségének vizsgálatát is. Ennek során a jelenlegi pápára vonatkozó konkrét-empirikus megfigyelésekre szorítkozom. A működés feltételeinek vizsgálatakor a vezetők kiválasztását, mindenekelőtt a pápaválasztást és a finanszírozás módját elemzem. Befejezésül pedig megkísérlem az intézmény működésével kapcsolatos tendenciák vázolását.

A dolgozat kifinomult képet ad a katolikus egyház döntéshozataláról, szakítva a totalitárius felépítés képével számos előkészítő fórumot mutat be. Foglalkozik a személyiség jelentőségével is, de elkerüli annak túlértékelését. Megközelítésem szerint nem minden döntés függ a pápától, de az egyházkormányzati ügyeket megbízottjai révén kézben tudja tartani.

A témában tudományos igényű, magyar nyelvű publikáció igen kevés jelent meg, ezért a dolgozat megírásában elsősorban a német nyelvű irodalomra támaszkodtam.

*

**

A dolgozat címe: A sportpolitika, mint közpolitika

A szerző neve: Nagy Tamás, *azonosítószám:* 14/120

A szerző szakja, évfolyama: általános közgazdász, III.

Az intézmény neve: Budapesti Közgazdaságtudományi- és Államigazgatási Egyetem

A témavezető neve, beosztása neve: Török Gábor, egyetemi tanársegéd

Dolgozatomban a sport és a politika kapcsolatát vizsgálom Magyarországon. Az elsődleges vizsgálati időszak az elmúlt tíz év, de rövid kitekintést szeretnék adni a múlt, valamint – az Európai Unió's irányelveket is figyelembe véve – a jövő lehetséges sportpolitikájáról is.

A magyar sportpolitikát egy közpolitikai vizsgálat keretében szeretném bemutatni, célom a magyar sportrendszer és sportirányítás bemutatása mellett annak vizsgálata, hogy a jelenlegi magyar sportpolitikára milyen közpolitikai jegyek jellemzőek. A dolgozat három nagy témakört ölel fel. Elsődlegesen vizsgálom a magyar sport intézményi hátterét, amely meghatározza a sportpolitika mozgásterét. Itt felvázolom a sportirányítás szervezetét, a sportszférát érintő jogszabályokat, valamint a költségvetési törvények alapján az állami hozzájárulást. Ezután a sportpolitika aktorait tekintem át, a mindenkori kormányzat és a politikai pártok mellett kiemelt figyelmet szentelve a sportszférában működő érdekképviselői rendszernek. Végül a politikába is bekerült jelentősebb sporttémájú ügyeket, az ún. „issue”-kat veszem sorra. A tanulmány lezárásaként a sportrendszert érintő jövőbeli szükséges változtatások (üzleti átalakulás, szabadidős sporttevékenység előtérbe helyezése) elemzése mellett arra keresem a választ, hogy mely tényezők segítségével mérjük az állami sportirányítás eredményességét.

*

**

A dolgozat címe: Politikai kultúra Magyarországon

A szerző neve: Pupek Emese, *azonosítószám:* 14/133

A szerző szakja, évfolyama: politológia szak, III.

Az intézmény neve: Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: dr. Bihari Mihály, egyetemi tanár

Politikai kultúra fogalmának meghatározása. Közvéleménytől, ideológiától és közerkölcstől való megkülönböztetése. Politikai kultúra átadásának terepe: a politikai szocializáció. Egyes szocializációs ágensekről: család, iskola, kortárs csoport. Terv, egy újabb, ifjúság körében végzendő mélyinterjú vizsgálatról. Szereptanulás, szociálpszichológia: csoportokról, csoportfolyamatokról, csoportokkal foglalkozó elméletek. Választói magatartási típusokról. A politikai kultúra feltérképezése a nemzetudat, történelemtudat, politikai tudat vizsgálata, értékítéletek tanulmányozása során. A nemzet fogalma, nemzeti szocializáció, nemzethez fűződő érzéseink feltérképezése. Történelemtudatból az elmúlt nyolcvan év vizsgálata, politikai irányzatok 1989-ben. Politikai tudat megnyilvánulásai: az egyes intézmények iránti bizalom: köztársasági elnök, alkotmánybíróság, pártok, kormány, parlament, szakszervezetek, önkormányzatok, média, hadsereg, rendőrség. Részvételi hajlandóság, pártválasztás, bizonytalanok és elbizonytalanodottak. Az ország állapotának megítélése; demokrácia mint érték a társadalomban; kompromisszum és tolerancia; legitimitás; az egyes tiltakozási fajták megítélése. Összegzés.

**

A dolgozat címe: A kérdés, mint vitaparlamenti műfaj vizsgálata a Magyar Köztársaság Országgyűlése első két ciklusa alapján

A szerző neve: Szóda Eszter, *azonosítószám:* 14/121

A szerző szakja, évfolyama: általános közgazdasági képzés, III.

Az intézmény neve: Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem

A témavezető neve: Török Gábor, tanársegéd

Dolgozatom témája a Magyar Köztársaság Országgyűlésében 1990. május 2. és 1998. március 16. között elhangzott kérdéstípusú parlamenti aktusok vizsgálata. E terület feldolgozásához az a felismerés ve-

zetett, hogy a parlamenti munka általában, annak ez a szegmense pedig szinte teljesen kívül esett az eddigi közpolitikai vizsgálódások körén. Dolgozatom alapját saját kutatómunkám képezi, melyben a Parlamenti Naplót felhasználva elemeztem a fenti időszakban elhangzott kérdéseket. Ennek segítésére saját módszertani rendszert igyekeztem kidolgozni, melyben a kérdező, a megkérdezett személye és a kérdés tartalma szerint tipizáltam a felszólalásokat.

Munkámban először röviden áttekintem a végrehajtói hatalom ellenőrzése parlamentáris eszközeinek – ezen belül kiemeltvös Loránd Tudományegyetem a kérdéseknek – az alapvető funkcióit, majd áttérek a magyar helyzet vizsgálatára. Áttekintem e műfaj hazai szabályozását, elkülönítem a hasonló funkciót betöltő interpellációtól és azonosnali kérdéstől, majd rátérek a fent említett két ciklus kérdéseinek konkrét elemzésére. Megvizsgáltam, hogy a különböző közpolitikai témákat a képviselők milyen gyakran érintették, s melyek azok a problémakörök, melyeket kitüntetett figyelemmel díjaztak.

A két nagyobb gyűjtőfogalmon, a jogpolitikán és a gazdaságpolitikán belül a legnépszerűbb témák a közélet tisztasága, a közigazgatás, közjog; illetve a privatizáció és a fogyasztóvédelem voltak. Érdekes azonban annak vizsgálata, hogy melyek az alulreprezentált kérdéskörök, és milyen magyarázat adható erre. Megvizsgáltam, hogy a kérdés mennyiben ellenzéki műfaj, s mennyiben képes kormányellenőrző funkciójának eleget tenni. Itt érdemes megjegyezni, hogy e műfaj legitimitációja csökken azáltal, hogy kissé a „holt időt kitöltő, kevésbé fontos” kategóriába látszik lecsúszni, jó példa erre, hogy amikor ezek elhangzására kerül sor, szinte kiürül a tárgyalóterem.

Végül írásom végén kitérek a műfaj néhány kiegészítő funkciójának áttekintésére.

**

A dolgozat címe: A kilencvenes évek Magyarországnak politikai kultúrájáról

A szerző neve: Zalán Eszter, azonosítószám: 14/135

A szerző szakja, évfolyama: politológus, III.

Az intézmény neve: Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Dr. Bihari Mihály, egyetemi tanár

Dolgozatomban kísérletet teszek a politikai kultúra aspektusain keresztül feltárni a magyar politikai kultúra mibenlétét, állapotát és jellemzőit az 1990-es években, különös tekintettel az elit szerepére a politikai kultúrában.

A *Bevezetésben* leírom a politikai kultúra kutatásának fontosságát egy fiatal demokráciában. Előre „leszögezek” három fontos pontot (nincs egységes politikai kultúra, de vannak állandó, visszatérő elemek; a politikai kultúra milyen tudatokkal fonódik össze a társadalomban; és fókusz az objektum-szubjektum dialektikájáról is). Majd kitérek a politikai kultúra és az elit viszonyára, mely dolgozatomban később még helyet kap.

A következő részben megpróbálom a *politikai kultúra fogalmát* körülírni, a definíció-vázlatokat ismertetni. Több politikai kultúra definíció összehasonlítása és rövid történelmi áttekintés után állást foglalok a definíciót illetően.

A *politikai kultúra vertikális dimenziója* részben azokat az alanyokat próbálom csoportosítani, akikre a politikai kultúra vonatkozik. A politikai kultúrát először a nemzet (nemzetkarakterisztikák, nemzet-tudat), majd a társadalmi csoportok politikai kultúra („szociális karakter”), végül az egyén felől közelítem meg.

Az egyén politikai kultúrájához kapcsolódva kitérőt teszek a *politikai szocializáció* aspektusa felé. Végigveszem fogalmát, színtereit és a politikai kultúra formálódását.

A magyar politikai kultúrára térve, a *magyar politikai kultúra hagyományainak rövid áttekintésével* folytatatom. Itt szerepelnek a meghatározó tradíciók, karakterek, az örökség, történelmi cezúrák, sokkok, a kommunizmus hatása, az átmenet jellemzőinek hatása.

Az elmúlt tíz év magyar politikai kultúrájának jellemzőiről írva, megnézem a magyar politikai kultúra horizontális dimenziójának tekintetében milyen volt a rendszer-támogatottság, az intézményekbe vetett bizalom és a politikai részvétel. Kísérletet teszek a kilencvenes évek politikai elitjének politikai kultúrában betöltött szerepének elemzésére, illetve a szocializációban betöltött szerepükről. Végezetül sor kerül *négy miniszterelnöki expozé* összehasonlítására.

*

**

POLITOLÓGIA III.

A dolgozat címe: Németország megítélése, avagy a vélemények változása 1927 és 1939 között a Magyar Szemle alapján

A szerző neve: Bardon Nikoletta, *azonosítószám:* 14/132

A szerző szakja, évfolyama: politológia, IV.

Az intézmény neve neve: Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Dr. Boros Zsuzsanna, egyetemi docens

Dolgozatomban azt a kérdést szeretném körbejárni, hogy a Magyar Szemle megalapításától (1927) a cenzúra bevezetéséig (1939) milyen mértékben változott meg a kor jelentős gondolkodóinak és publicistáinak a véleménye a német politikai berendezkedésről.

A téma érdekessége számomra abban rejlik, hogy a kor vezető szellemi folyóiratát vettem alapul, mely jelentősen meghatározta a közgondolkodást. Alapvetően konzervatív beállítódású folyóiratról van szó, melyet gróf Bethlen Istvánhoz közel álló személyek szerkesztettek és írtak. Ennek tükrében érdekes megvizsgálni, hogy a külpolitikai orientáció és az avval párhuzamosan változó belpolitikai élet Magyarországon mennyire befolyásolja a publicisták látásmódját, s így módon a közgondolkodást.

Ennek érdekében átolvastam a Magyar Szemle adott időszakban megjelent számait, s dolgozatomban szeretném bemutatni a korabeli Németország politikai berendezkedését, valamint annak változásait, s kitérnék arra is, hogy ennek milyen bel- és külpolitikai okai voltak.

Az elolvasott cikkek alapján a kiindulópontom az, hogy a Magyar Szemle munkatársai kezdettől fogva a demokratikus berendezkedés hívei voltak, aminek következtében a Weimari Köztársaságot sem tekintették igazán demokratikus államberendezkedésűnek (az alkotmány 48. cikke alapján). A hitleri Németország kapcsán sem változott meg a véleményük, sőt erőteljesen támadták, ám a megváltozott kül- és belpolitikai okok miatt már megjelentek a folyóiratban olyan cikkek is, melyek pozitív vonásokat igyekeztek kiemelni ebből a politikai berendezkedésből. Ezeket szeretném végigkísérni dolgozatomban, s ezek hátterét szeretném részletesebben bemutatni.

A dolgozat címe: A kommunizmus vonzereje Nyugaton a fasiszmus bukását követően

A szerző neve: Csoma Botond, *azonosítószám:* 14/016

A szerző szakja, évfolyama: jog, IV.

Az intézmény neve: Babes-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár

A témavezető neve, beosztása: Csucsuj István, egyetemi tanár

Dolgozatom témája a marxista ideológia befolyása nyugaton, rögtön a második világháborút követő időszakban.

Kutatómunkámat a következő vezérgondolatok köré építtem: a felháborodás, amelyet a náci gyilkosságok váltottak ki; az a tény, hogy a náci Németország legyőzéséhez a Szovjetunió nagyon nagy véráldozattal járult hozzá; az a rögtön a háború utáni periódusban általánosan elterjedt vélemény, amely azt hirdette, hogy valaki nem lehet egyszerre antifasiszta és antikommunista. Ez azt jelentette, hogy ha valaki szovjetellenesnek vallotta magát, akkor megbélyegezték mint fasisztát; a francia trauma a második világháború alatt, először a kapituláció, majd a kollaboráns Vichy-kormány tevékenysége. A francia értelmiségi réteg részben ennek a traumának az áthidalása végett a kommunista ideológia berkeiben keresett menedéket. Másrészt, a francia politikai gondolkodásban már régebben érvényesült egy tendencia, amely hajlamos volt egy nagyon pozitív párhuzamot vonni az 1789-es francia és az 1917-es bolsevik forradalom között, amely az utóbbinak az egyetemleges mivoltát, valamint általában a forradalmak elkerülhetetlen jellegét volt hivatott bizonyítani. A Lenin által bevezetett terrort a robespierre-i diktatúrával, a szovjetellenes intervenciót pedig a franciák ellen kezdeményezett katonai akciókkal hasonlították előszeretettel össze.

Talán ezért van az, hogy nyugaton jelenleg is a nácik által elkövetett borzalmak sokkal érzékenyebben érintik a közvéleményt, mint a kommunisták atrocitásai, pedig az előbbieket a fajelmélet, az utóbbiak az osztályharc nevében vitték véghez gyilkos szándékaikat.

*
**

A dolgozat címe: Az iszlám vallás szerepe és befolyása az 1990-es, és a 2000-es évek Algériájának politikájára

A szerző neve: Lakó Éva, *azonosítószám:* 14/134

A szerző szakja, évfolyama: politológia, IV.

Az intézmény neve: Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: dr. Lobolevszi Sándor egyetemi tanár

1991. december 26-ára Sadli Bendzsedid, akkori algériai államfő parlamenti választásokat írt ki. Tette ezt azért, mert szinte biztos volt abban, hogy az akkor már több mint harminc éve kormányon levő, neki szimpatikus Nemzeti Felszabadítási Front (Front Liberation National-FLN) nyeri a választásokat. Azonban a tömeg szegénységének és elégedetlenségének legfőbb okát az európai (francia) orientáltságú FLN politikájában látta. A választások első fordulójában elsöprő győzelmet aratott a szélsőséges fundamentalisták bázisát alkotó Iszlám Üdvfront (Front Islamique de Salutation- FIS). Azonban a még kormányon lévő FLN hatalmát féltve a második fordulót a hadsereggel lefújatta, s rendkívüli állapotot hirdetett ki. A FIS-t kiszáratva betiltották, aktivistáit internálták, vezetőit bebörtönözték. A párt azonban tovább működött illegalitásban. Az egyik katonai szárnya, a Fegyveres Iszlám Csoport (GIA) megerősödött, radikalizálódott és önálló életre kelt. Feladatának a FIS legalizálását tekintette, és ennek elérése érdekében minden eszközt felhasznált: terrorista akciókat hajtott végre, mely külföldi és muszlim életeteket egyaránt követelt. Az öldöklő támadásokról (a rendkívüli állapotok kihirdetése és a belharc elnevezést követően) később mint polgárháborúról beszélhetünk. A hatalmi versengés két pólusán kétféle választási lehetőség állt: megmaradni liberálisnak, és európaibbá válni, vagy „iranizálódni”, azaz visszatérni a muzulmán életformához.

Mik voltak az előzmények? Mely külföldi országok álltak a különböző felek pártján? Kik segítettek nekik? És akik segítettek, miért tették ezt? Kiktől kapták az algériaiak a fegyvereket? Mi volt a megoldás? Egyáltalán volt-e megoldás? Béke van ma Algériában, vagy csak a látszatot akarják fenntartani a nemzetközi politikai szereplők előtt? Mi várható a XXI. században?

Az algériai probléma véget nem érő kérdések sorát szüli. Céloom a fent említett kérdőjelek megválaszolásának megkísérlése, illetve kau-

zális kapcsolatok segítségével megoldási és választási lehetőségek felvázolása.

Előadásom jelentőségét abban látom, hogy mélyreható tanulmányozásaim következtében sikerül megvilágítanom az iszlám vallás mi-
benlétét és a politikára gyakorolt múlt- és jövőbéli hatását.

Előadásomat öt részre bontom:

1. Rövid bevezetés; az előzmények ismertetése: az FLN egypárti működése, az 1991-es katonai puccs.
2. Az ellentét kiéleződése és az eredménytelen békülési kísérletek (1992–1994).
3. Polgárháborús állapotok. csírájában megjelenő béketárgyalások (1995–1998).
4. A jelen Algéria politikai irányvonala (1999–2000).
- 5 Algéria jövője

**

A dolgozat címe: Hitler és a neonácizmus

A szerző neve: Dudás Katalin, *azonosítószám:* 14/027

A szerző szakja, évfolyama: tanító, IV.

A intézmény neve: Eötvös József Főiskola Pedagógiai Fakultás

A témavezető neve, beosztása: Hajdú Miklós, főiskolai adjunktus

Dolgozatom első részében a nácizmus lényegét próbálom meg összefoglalni. Az ideológiának legfőképp azzal a részével foglalkozom, ahol Hitler a népről, fajról, világnézetről és pártról fejt ki nézeteit. A 2. részben megpróbálom végigkövetni a nácizmusból a neonácizmusba vezető utat, a neonácizmus lényegét, és áttekinteni a mai tényeket és feltételezéseket. A neonáci mozgalmak folyamatosan hallatnak magukról, már nemcsak Nyugat-, de Közép- és Kelet-Európában is. A náci ideológiák csábításának titka, hogy nem ragad meg olyan kulcsfontosságú értékeket, mint a nemzeti érzés és a kereszténység, hanem gyalázatos módon eltorzítja, visszájára fordítva használja fel őket. A harmadik rész egy, a témához szerkesztett kérdőív eredményeit dolgozza fel. A vizsgálatot az Eötvös József Főiskola nappalis hallgatóinak körében folytattam. A kérdések a neonácizmussal kapcsolatos ismeretekre és attitűdökre vonatkoztak.

**

A dolgozat címe: Parlamenti képviselőválasztások Esztergomban
A szerző neve: Jombik Zoltán, *azonosítószám:* 14/118
A szerző szakja, évfolyama: közgazdasági, V.
Az intézmény neve: Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem
A témavezető neve, beosztása: Szarvas László, egyetemi docens

Esztergom a magyar városok között különleges helyet foglal el. A város volt közel három évszázadon át a keresztényé vált, Európa szerves részévé érő Magyarország első fővárosa, s emellett a Római Katolikus Egyház hazai központja. Az idők folyamán sok szenvedést megélt a város; a törökkel vívott csaták számos kulturális emléket elpusztítottak, a trianoni békeszerződés pedig meghatározó gazdasági kapcsolatokat számolt fel. A politikai érdekérvényesítő képesség jelentős mértékű csökkenése ellenére az esztergomi mandátum fontos szereppel bír, hiszen egy sajátos képet ad az Egyház és a politika viszonyáról is.

A tanulmány az esztergomi képviselőválasztások 1920–1939 közötti történetét vázolja fel, hangsúlyt helyezve az eredmények okainak feltárására. Választási jegyzőkönyvek, levéltári források és korabeli újságok felhasználásával megvizsgáltam, hogy az egyes szavazókerületek lakosságának eltérő foglalkozási-demográfiai jellemzői miképpen befolyásolják a választási eredményeket. Az elemzéshez matematikai-statisztikai eszközöket használtam fel (klaszteranalízis, korrelációs számítás). A kapott eredmények objektív értékelésében azonban nehézséget jelent, hogy 1922 és 1939 között nyílt szavazás volt érvényben – ez nem tükrözi pontosan a választói preferenciákat, a hivatalos eredmények torzíthatnak.

*
**

A dolgozat címe: Az ezredforduló francia szélsőjobboldalának társadalmi és ideológiai dimenziói
A szerző neve: Karacs Gábor, *azonosítószám:* 14/106
A szerző szakja, évfolyama: francia – politikaelmélet, III.
Az intézmény neve: Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
A témavezető neve, beosztása: Johancsik János, főosztályvezető helyettes

A hagyományosan demokratikus Franciaországban a szélsőjobboldal a 80-as évek eleje óta jelentős társadalmi bázisra tett szert, jelenléte pedig a francia társadalmat erőteljesen foglalkoztató kérdéssé vált. A dolgozat sajátos bipartit logikát követ. Első részében az ezredforduló francia szélsőjobboldalának politikai szerepvállalása és szociológiai háttere kerül górcső alá. A francia politikai rendszer és társadalom azon sajátosságai is felvázolásra kerülnek, melyek döntő módon befolyásolják egy szélsőjobboldali politikai erő érvényesülésének lehetőségeit, különös tekintettel a pártpreferenciákat alakító tényezőkre, a pártok társadalmi támogatottságának megoszlására, a leadott szavazatok tényleges hatalmi pozíciókra való átalakításakor fellépő torzító mechanizmusokra, valamint a mérsékelt pártok szélsőséges politikai erőkkkel szemben alkalmazott technikáira. A dolgozat részletesen vizsgálja a francia szélsőjobboldal választóbázisának szociológiai hátterét, és az elmúlt két évtized során bekövetkezett társadalmi mozgásokat figyelembe véve magyarázatot keres a francia szélsőjobboldali preferencia kialakulásának okaira. A dolgozat második része azokat a politikai és ideológiai eszközöket veszi számba, melyek a francia szélsőjobboldal tevékenységéhez kapcsolódnak. A párt programja egyrészt a globalizációra és a nemzetállam válságára nyújtott verbális alternatíva, másrészt pedig a munkás- és középrétegek radikalizálására alkalmas populista retorika szemszögéből kerül értelmezésre. Külön fejezet foglalkozik a rasszizmus, az antiszemitizmus és az idegengyűlölet viszonyával a francia társadalomban és a szélsőjobboldal fogalomvilágában. A dolgozat végén található konklúzió megpróbálja összefogni a vizsgálat két tengelyét, és értelmezni a levont következtetéseket. A mellékletek közül érdemes kiemelni A francia szélsőjobboldal szó- és fogalomtára című részt, mely mind retorikai, mind tartalmi szempontból kiváló támpontot adhat a francia szélsőjobboldal értékvilágában való eligazodáshoz.

**

A dolgozat címe: Egy másik marxi elmélet

A szerző neve: Kiss Viktor, *azonosítószám:* 14/104

A szerző szakja, évfolyama: politikaelmélet, IV.

Az intézmény neve: Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Dr. Thoma László, egyetemi docens

Marx Kommunista Kiáltványának osztályai, abban a történetfilozófiai értelemben, ahogyan azt Marx használja, a mű megírásának idején még nem léteztek. Marx elsősorban „politikai filozófusként” jelenik meg előttünk, aki kora uralkodó tendenciái alapján fogalmazza meg alapvetéseit. Ez a „politikus” Marx azonban módszertanilag maga mellett tudhat egy „filozófus” Marxot is. Az előadás arra vállalkozik, egyrészről, hogy megkísérelje rekonstruálni a „kétféle” Marx nézeteit az életmű egyes helyeiről. Másrészről, hogy kimutassa ellentmondásosságuk látzólagos voltát és megmutassa, hogy módszertanilag sajátos dialektikus egységet képviselnek. Harmadrészt pedig alá kívánjuk támasztani azon állításunkat, hogy ezen viszony helyes értelmezése nélkül maga a marxi életmű sem érthető meg, illetve ez a „meg nem értés” természetes következményként termeli a későbbi marxista gondolkodók tévedéseit. Marx gondolkodói tevékenységét, mint elmélet és gyakorlat, filozófia és valóság stb. megbomlott egységének helyreállítására tett kísérletként értelmezzük. Marx korában a világ néhány évtized alatt olyan mértékben alakult át, hogy nagyrészt elvesztették értelmüket mind a filozófia korábbi eredményei és módszerei, mind az emberi haladás mikéntjébe vetett hit átértékelésre szorult. Marx módszerének legfőbb célja, hogy a „polgári társadalom” megváltozott és folyamatosan változó világában újra olyan módszer jelenjen meg, amely alkalmas a világ dolgainak megértésére és elemzésére. Amikor azután ez az egység újra megbomlik, a dogmává merevített marxizmus veszi át a helyesen alkalmazott marxi módszer helyét. Mindaz, amit Marx élete során önmagára mindig kötelező intenciónak tekintett, a marxista irodalomban egy pillanat alatt semmivé lesz. Marx félelme apologéta követőinek káros hatásától megszűli Marx kétségbeesett mondatát, „Én nem vagyok marxista”. Hogy azután a végleg válságba jutott „létező szocializmus” kimondassa Alec Nove-val „A marxisták Marxot eddig csak különbözőképpen értelmezték. De a feladat, hogy megváltoztassuk”. Nove érzékeli elmélet és gyakorlat egységének végleges eltűnését. Marx minduntalan a kapitalizmus folyamatos változására, átalakulására utal írásaiban. Módszerében forradalmi, hogy ebből az élményből merítve megfelelően „dinamikus” módszert alkot. „filozófus” és „politikus” marxizmus dialektikája kulcs ennek megértéséhez.

**

A dolgozat címe: A „szabadság kis köreitől” a választási győzelemig (A Magyar Demokrata Fórum története a korai kezdetektől 1990. március 25-ig)

A szerző neve: Szécsi Árpád, *azonosítószám:* 14/136

A szerző szakja, évfolyama: politológus, IV.

Az intézmény neve: Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: dr. Bihari Mihály, egyetemi tanár

A dolgozat szerzője a témában fellelt szerény irodalom (tanulmányok és rövid visszaemlékezések), a korabeli sajtóhíradások és interjúk, néhány – közzétett, illetve archívumban talált – dokumentum, továbbá a történet pár kulcsszereplőjével felvett interjúkban rögzített „oral history” alapján próbálja feltárni és összefoglalni az MDF eddig kevésbé feldolgozott, illetve összegzett történetét. Kiemelt figyelmet fordít a személyi kapcsolatokra.

Először a Magyar Demokrata Fórum „gyökereire” koncentrál, azokra a hetvenes évektől kezdődően kialakuló szellemi körökre, amelyek majd egyrészt az alapítók körét, másrészt – a szervezett mozgalom gyors elterjedésekor – országos értelmiségi bázisának alapját adják. Tézise szerint ugyanis e korai kapcsolódások megléte, illetve e kapcsolati hálózatok hosszas, szerves kialakulása nélkül 1987–88–89-ben az MDF rendkívül lendületes és kiterjedt szervezeti kiépülése nem mehetett volna végbe; illetve e szervezeti hálózat nem lehetett volna képes arra az olajozott, hatékony működésre, amelyet több nagyobb megmozdulás, végül a sikerre vitt választási kampány idején – szerény anyagi és technikai eszközök, csekély praktikus politikai tudás birtokában – végül is produkált.

A későbbiekben nyomon követi az MDF-alapítók szűkebb csoportjának kialakulását, belső fejlődését, illetve a többi politikai erőhöz fűződő kapcsolataik és viszonyuk alakulását; abban a reményben, hogy az újjólag feldolgozott források, legfőképpen pedig a kulcsszereplőkkel készített interjúk alapján fel nem tárt mozzanatokkal is gazdagítja az MDF ismertté vált történetét, és sikerül a korábbiaknál inkább „belülről” is láttatni az eddig csak tágabb keretek közt értelmezett és elemzett történéseket. E speciális szempontok kiemelésével ellentétben nem foglalkozik részletesebben az MDF programjával, ideológiájával. A megértéshez szükséges mértéken túl nem ismerteti aprólékosabban a rendszerváltozás történelmi-politikai folyamatait sem.

A dolgozat címe: A liberalizmus „maradványai”? – Liberális pártok Európában

A szerző neve: Tóth Csaba, *azonosítószám:* 14/137

A szerző szakja, évfolyama: politológia, III.

Az intézmény neve: Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Dr. Navracsics Tibor, egyetemi adjunktus

Dolgozatom tizenkét nyugat-európai és két magyar liberális párt összehasonlító elemzését nyújtja. Az elemzés célja a liberális pártok közös jellemzőinek megállapítása, valamint annak vizsgálata, hogy e pártok milyen szerepet játszanak az európai politikai rendszerekben. A pártok összehasonlítását három fő szempont alapján végzem el: ezek a választói támogatás, a pártprofil, valamint a pártnak a pártrendszerben betöltött szerepe.

Az elemzés eredményeképpen a liberális pártok két csoportja különíthető el. Az első csoportba az ún. jobboldali liberális pártok sorolhatóak. E pártok jobboldali volta elsősorban a pártrendszerben betöltött helyükre utal; az ide sorolható pártok pártrendszerük jobboldali pólusát képezik. Főként konzervatív és kereszténydemokrata pártokkal kötnek koalíciót, a baloldal irányába meglehetősen zártak. A jobboldali liberálisok általában ortodox monetarista gazdaságpolitikát hirdetnek.

A másik csoportba az ún. centrista liberális pártok tartoznak. E pártok pártrendszerük – pozicionális értelemben vett – centrumát képezik; egyaránt hajlamosak koalíciót kötni a bal- és a jobboldallal, bár – talán éppen köztes pozíciójuk miatt – lényegesen ritkábban vannak kormányon, mint a jobboldali liberálisok. Az e csoportba tartozó pártok általában gyengébbek; a szavazatoknak mindössze 5-10%-ára számíthatnak, szemben a jobboldali liberálisok által elért 15-20%-kal.

A fenti, pártrendszerben elfoglalt hely alapján történő csoportosításon túl a liberális pártokat regionálisan is lehetséges kategorizálni, kontinentális és skandináv típust különböztetve meg. A kontinentális liberális pártok szekulárisak és városiasak, mind programjuk mind szavazótáboruk tekintetében. Ezzel szemben a skandináv liberálisok szavazótáborának felekezeti megoszlása nem tér el lényegesen az országos átlagtól, továbbá e pártok inkább a vidéken, mind a városokban támogattak.

SZOCIÁLPOLITIKA SZOCIÁLIS MUNKA I–II.

A dolgozat címe: A Bournemouth University (Bournemouth) és a Széchenyi István Főiskola (Győr) szociális képzésének összehasonlítása, diákszemmel

A szerzők neve: Büki Livia – Kóbor Krisztina, *azonosítószám:* 14/060

A szerzők szakja, évfolyama: általános szociális munkás (végzetek)

Az intézmény neve: Széchenyi István Főiskola

A témavezető neve, beosztása: dr. Budai István, tanszékvezető

A dolgozat – amely a győri Széchenyi István Főiskola és a Bournemouth University képzéseinek tanterveit hasonlítja össze – elsősorban személyes tapasztalatokon nyugszik. Az 1998/99-es tanévben ugyanis a SOCRATES program keretében ERASMUS ösztöndíjat nyertünk, melynek támogatásával a Bournemouth University szociális munkás szakának II. évfolyamán részképzésen vehettünk részt. Ez a ritka lehetőség vezetett tehát bennünket – a magyar képzésben szerzett 3 éves tapasztalatunkat is kamatoztatva – a két képzés összehasonlításához, melynek célja a különbségekre való rávilágítás, ill. a kölcsönösen felhasználható ötletek, módszerek kiemelése volt, a képzések fejlesztésének elősegítése érdekében. A saját tapasztalatokon túl felhasználtuk és nyomon követtük a két intézmény tanterveinek felépítését, kiemelve a lényegesnek ítélt pontokat (pl.: filozófia, célok, elvek, elméletgyakorlat integrációja, metodika, tantervi orientációk). A kutatás során alapvetően három fontos következtetést vontunk le. Egyrészt megállapítottuk, hogy a győri Széchenyi Főiskola hazai és külföldi tapasztalatok felhasználásával egy alapos, rendezett, modern szemléletű curriculumot hozott létre, amely több aspektusában hasonlít a Bournemouth University képzésére. Másrészt mindkét képzés felismerte, hogy a változó világ szakmai kihívásaihoz, ill. az újonnan felmerülő szociális problémákhoz alkalmazkodnia kell annak érdekében, hogy minél ütőképesebb szakembereket tudjon kibocsátani. Harmadrészt pedig megállapítható, hogy egyik curriculum sem tekinthető jobbnak a másiknál, mert – a nemzetközi trendeken túl – mindegyik a saját ország szociális rendszeréhez, szolgáltatásaihoz és azok használatához igazodik.

A dolgozat címe: „A Második Édenkert” avagy a másodlagos szocializáció tökéletesítése

A szerző neve: Hódi Béla, *azonosítószám:* 14/123

A szerző szakja, évfolyama: általános szociális munkás, IV.

Az intézmény neve: Szegedi Tudományegyetem Egészségügyi Főiskolai Kar

A témavezető neve, beosztása: Váriné Feró Mária, főiskolai adjunktus

Dolgozatomban az iskolai szociális munka területén belül az általános iskolákban perifériára szoruló gyermekek társas helyzetét javító egy lehetséges módszer bemutatását tűztem ki célul. Tapasztalatom szerint iskolai keretek közt kevés és egyre szűkülő mozgástér áll rendelkezésre a társas kapcsolatok kialakulására, illetve a gyerekek közti vonzalmak, szimpátiák egyik fő rendező értéke – az iskola által elsődlegesen közvetített értékeknek megfelelően – a tanulási teljesítmény. Véleményem szerint azok a folyamatok, melyek kialakítják a csoporton belül a társas kapcsolati hálót elősegíthetők, felgyorsíthatók azáltal, hogy teret engedünk más struktúrarendező értékek, erők érvényesülésének. Az iskolai szociális munka fontos területének tartom a tanulók közti társas kapcsolatok fejlesztését, a perifériára sodródó, közösségből kirekesztődő gyerekek számának csökkentését.

Dolgozatom első részében ismertetem a két általános iskolai osztályban szervezett játékcsoportok munkafolyamatát, második részében bemutatom a csoportok kapcsolati szerkezetében tapasztalt változást.

Azzal a hipotézissel kezdtem el a munkát, hogy egy öt héten keresztül, heti egy óra időtartamban levezetett, önismereti és szociálterápiás elemeket tartalmazó, szerepdinamikát fokozó strukturált játékokra épített foglalkozás-sorozat – melyben a légkört nem a versengés, a teljesítmény, hanem az együttműködés és bizalom jellemzi – ki-mutatható változást hoz létre az osztályok kapcsolati hálójában.

Az osztályon belüli kapcsolatok rendszerét a folyamat előtt és után a szociometria módszerével vizsgáltam.

Eredményeim azt mutatják, hogy a vizsgált időszakban csökkent a perifériás helyzetű tanulók száma, emelkedett a kölcsönös választások aránya és intenzitása, kedvező irányba változott az osztályok szerkezeti típusa.

*
**

A dolgozat címe: Gyermek munkanélküli családokban – gyerekszegénység, gyerekmunka. Készül a második munkanélküli generáció?

A szerzők neve: Holczer Gábor – Siomos Angéla, *azonosítószám:* 14/078

A szerzők szakja, évfolyama: szociológia III. – szociológia IV.

Az intézmény neve: Eötvös Loránd Tudományegyetem Szociológiai és Szociálpolitikai Intézet és Továbbképző Központ

A témavezető neve, beosztása: Darvas Ágnes, egyetemi adjunktus

A tanulmány célja a munkanélküli családokban felnövekvő gyerekek helyzetének és társadalmi felemelkedési perspektíváinak vizsgálata volt. Megírásakor 11 kistélepülésen 55 munkanélküli családdal és a települések vezetőivel, többek között általunk is készített interjúk elemzését végeztük el. A kutatás 1998/99-ben „Kisgyermekes munkanélküli családok foglalkoztatási lehetőségei és korlátai hátrányos munkaerőpiaci térségekben” címmel az Eötvös Loránd Tudományegyetem Szociális Munka és Szociálpolitikai tanszéken Simonyi Ágnes koordinálásával folyt. A vizsgált falvakban a szülők munkanélküliségéből fakadó szegénység körülményei közepette rendkívül nehezen gazdálkodhatók ki az iskoláztatás közvetlen anyagi terhei, valamint az iskolába járással járó étkezési és ruházkodási költségek. A közlekedési rendszer rugalmatlansága is súlyosbítja a kistélepüléseken élő gyerekek iskolába járását. Ugyanakkor azt is tapasztaltuk, hogy a családon belül a gyerek nemcsak „kiadásként”, hanem „erőforrásként” is megjelenik. Az említett családokban a gyermekeknek – életkoruk, nemük, képességeik, készségeik, szerint – helyük és szerepük van az otthoni gazdálkodásban és a jövedelemszerekezet alakításában is. Nemcsak a gyerekek utáni ellátások, hanem a gyerekek különböző típusú kereseti lehetőségei is részét képezik a családi jövedelemnek. A gyerekek már iskolás korukban családi keretekben vagy azon kívül részt vesznek különböző jövedelemszerző tevékenységben és „fekete” munkában. Miközben tehát az iskolarendszer korai szelektivitása és az anyagi lehetőségek behatárolják az iskoláztatási perspektíváikat, ezek a gyerekek korán megtanulják a munkanélküli szülők mintáját követve a háztartási, rendszertelen és „fekete” gazdasági tevékenységek végzését. E munkanélküli családok gyerekeinek jövője így az anyagi körülmények és megélhetési lehetőségek mentén, igen szűk mezőben, a családok súlyos anyagi kényszerei és kulturális korlátai közepette és azokat újra termelve formálódik.

A dolgozat címe: Kockázatok, mellékhatások, következmények – a burnout szindróma vizsgálata a gyermekjóléti szolgálatoknál

A szerzők neve: Jeszenszky Zita – Kovách János, *azonosítószám:* 14/075

A szerzők szakja, évfolyama: szociális munka, IV.

Az intézmény neve: Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Dr. Borbély Sjoukje, egyetemi adjunktus

Kutatás célja: a szociális szakképzés elméleti és gyakorlati részéből áll. Tanulmányunkkal a gyakorlat során megtapasztalt jelenségek okait kutatva, a kiégés meglétét vagy meg nem létét próbáltuk feltárni a gyermekjóléti szolgálatoknál. Azért vizsgáldtunk kizárólag ezen intézményekben, mert úgy gondoltuk, hogy a rendszerváltás után létrehozott intézményrendszer kialakításakor mód nyílt a társadalmi szükségletekre való célzott reagálásra, a kliensek valós igényeihez igazodva kialakítani az új ellátórendszert, lehetőség adódott a fejlett jóléti állapotok tapasztalatainak felhasználására. Tájékozódni próbáltunk a segítő hivatást választók munkavégzésének körülményeiről, szakmai támogatottságáról, a munkavégzés során megjelenő szakmai ártalmakról, kockázatokról. Célunk leíró-feltáró jellegű tájékozódás.

Kutatás módszere: narratív és mélyinterjú jellegű technikával vizsgáldtunk. Felkerestük az összes budapesti gyermekjóléti szolgálatot, azok kivételével, ahol személyes ismeretség miatt nem lett volna tárgyilagos a kutatás. Így tíz intézmény vállalta az együttműködést. Olyan szakembereket kérdeztünk meg, akik szakképzettek, és legalább három éve tevékenykednek szociális szakterületen. Eredmények: ismereteket szereztünk a szakemberek motivációiról, szakmai pályafutásukról, képzettségükről, mentálhigiénés támogatottságukról, a munkavégzés során felmerülő problémákról, kudarcokról és sikerekről. Levonható következtetések: az elkészített interjúk elemzése után azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a kiégés szindróma jelen van az általunk vizsgált gyermekjóléti szolgálatok többségénél. Nem szeretünk volna a pszichologizálás csapdájába esni, célunk eleve a feltárás volt. Megpróbáltuk a legjellemzőbb tüneteket összefoglalni, a kiváltó okokat is megtalálni. Igyekeztünk a kiégésre jellemző fásultság, tehetetlenség, cinizmus, túlérzékenység, mentális és pszichoszomatikus tünetek kiváltó okairól is tájékozódni. Ilyen ok a segítő társadalomban való kint

és bent léte, támogatottság hiánya, alacsony szakmai presztízs, a cél és értékorientáltság kérdése. A tanulmány készítése során olyan sok kérdés merült, hogy dolgozatunkkal csupán az előzetes tájékozódásig jutottunk el, utat engedve egy későbbi, mélyebb kutatásnak, de megte-remtve az ahhoz szükséges alapokat.

**

A dolgozat címe: Az értelmi fogyatékosok prevenciójának egyes kérdései a szakirodalom tükrében

A szerzők neve: Kocsis Noémi – Kónya Katalin, *azonosítószám:* 14/022

A szerzők szakja, évfolyama: gyógypedagógia II.

Az intézmény neve: Bárcsi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar

A témavezető neve, beosztása: Hatos Gyula, főiskolai docens

1. A prevenció értelmezése a károsodások, fogyatékosok, akadályozottságok enyhítésében és elhárításában. A Cselekvési Világ-program mint kiindulási pont.

Elsődleges és másodlagos prevenció.

2. Tárgyalásunk témája a megelőzéssel kapcsolatos nézetek az értelmi akadályozottságot okozó egyes szindrómáknál a közegészségügyi, orvosi területen.

3. Kiemelt tárgyalási területünk a Down-szindróma és annak megelőzési lehetősége a mai ismereteink szerint.

Potencialitás elve, agyszületés koncepciója, következtetések.

4. Az abortusz és a fogyatékosok kapcsolata. Az abortuszfolyamat következménye a fogyatékosképre.

5. Szociális és etikai megfontolások a Down-szindróma prenatális diagnosztikájával kapcsolatban.

**

A dolgozat címe: A speciális pedagógiai programok változása a SZCSM Esztergomi Gyermekotthonában.

A szerző neve: Koller Szilvia, *azonosítószám:* 14/233

A szerző szakja, évfolyama: szociálpedagógus, IV.

Az intézmény neve: Vitéz János Római Katolikus Tanítóképző Főiskola

A témavezető neve, beosztása: Tordai Vilmos, főiskolai adjunktus

A dolgozat teljes körű áttekintést kíván nyújtani a gyermekotthon alapításától napjainkig terjedő időszakról, az otthonban élő speciális fejlesztést igénylő leányok mindennapjairól. Az intézet országos feladatként látja el mindazoknak a 10. életévüket betöltött súlyos magatartási zavarokkal küzdő, intézeti és állami nevelt kiskorúak korrekciós nevelését, valamint képzését és szakképzését, akiknek oktatása a normál iskolai rendszerben nem járt eredménnyel. Az ide bekerülő növendékek magatartási zavarai olyan jellegűek, amelyek a hagyományos pedagógiai eszközökkel nem kezelhetők. Az intézet fejlődése történetiségében, az otthon élete fontosabb eseményeinek kiemelésével kerül bemutatásra. A speciális pedagógiai program ismertetése után bővebb kifejtésre kerül a program bevezetése óta eltelt 15 év tapasztalatának bemutatása, s a '85-ös program tükrében körvonalazódik az otthon jelenlegi speciális pedagógiai, illetve belső iskolájának sajátos tevékenysége. Bővebb kifejtésre kerül a magatartásformálást segítő motivációs rendszer, mely magába foglalja a jutalmazás, büntetés nevelő hatását és a fokozatos nevelési rendszert. Diagramok, kimutatások készültek a dolgozatban szereplő négy felmérés bőséges adatsorai alapján, melyekből kitűnik, milyen összetételű – milyen szociális státussal és milyen devianciákkal rendelkezik – az itt élő lányok közössége. Színes képek, interjú, intézményi belső anyagok és a kimutatások értékelése teszik színesebbé a dolgozatot.

**

Dolgozat címe: Professzionális szociális tevékenységek Göteborgban (Tynnered kerületében) és Szerencsen. Egy tanulmányút tapasztalatai az idősgondozás terén.

A szerző neve: Kosarasné Bazsó Mária, *azonosítószám:* 14/128

Szerező szakja, évfolyama: szociális munkás (végzett)

Az intézmény neve: Debreceni Egyetem Egészségügyi Főiskolai Kar

A témavezető neve, beosztása: Dr. Horváth László, tanszékvezető, főiskolai docens

Ha egy jóléti állam szociális rendszerének tanulmányozását és összehasonlítását a helyi rendszerrel vállaljuk fel. Az elkülönülő működési mód – típusok miatt, a háttérben meg húzódó történelmi ismeretekre is szert kell tenni. Szemléletesen megpróbáltam fölvezetni azokat a történelmi

kiindulópontokat, melyekben azonos vagy eltérő irányban fejlődött a szociálpolitika. (1.4 fejezet Szociális fa) Az eltérések vagy azonosságok visszatérően rámutatnak a történelmi és gazdasági fejlődésre. Mindkét országban törvények szabályozzák a szociális munkát, de a törvények megalkotásának időpontja más. Svédország alkotmányos jogként mondta ki, hogy minden embernek lakást kell biztosítani. Erős társadalmi lojalitáson alapuló rendszer. (2.1 fejezet) A szociális munkában részt vevők képzettsége mind a két országban a laikus segítőről indult, majd a szakma professzionálásával a svéd rendszer kivált. Magyarországon a 80-as évektől indít főiskolai képzést a szociális munkában. (2.2 fejezet)

Mi szükséges a szociális munka végzéséhez – azonosak az elvárások, itt nem találtam eltérést. (2.3 fejezet) Mít tesz a szociális munkában dolgozó a kliens megsegítése érdekében: Magyarországon az alapvető szükségletek kielégítésére irányul a tevékenység, Svédországban az otthonukban történő minden igényt kielégítő gondozási és ápolási tevékenységet folytatnak. Itthon is a jövő az otthonápolás és gondozás, de a minden igényt kielégítő szintig még el kell jutnunk.

Tynnered és Szerencs szociális ellátórendszerének külön történet ismertetése során merőben másfajta ellátási rendszerekkel találkoztam. Talán nem sikerült teljesen átfogó képet adni a két rendszer azonosságáról vagy másságáról, de egyet megtanultam kint: a szociális munkások társadalmi megbecsülése jóvalta magasabb mint itthon. Igaz, a társadalom roppant széles rétege érintett a fogyatékos és az idős ügyben, így azt igen sok szinten képviselik, megteremtve a szükséges anyagi és erkölcsi feltételeket. A kint szerzett ismeretek alkalmazhatók a területi ellátás terén, de a svéd rendszert lekopírozni nem lehet teljesen, mivel a technikai felszereltségük jóvalta magasabb szintű mint a honi.

A magyar szakemberek megállják helyüket, felkészültségben nem maradnak el másoké mögött.

A jövőre nézve a teendők: a társadalmi szemlélet megváltoztatása, fejlesztése, s akkor várhatóan az itthoni szociálpolitika is hasonló lesz a jóléti állam rendszeréhez.

*

**

A dolgozat címe: Magyarország népesedési kilátásai a termékenységi magatartás változásának függvényében

A szerző neve: Kristóf Tamás, *azonosítószám:* 14/119

A szerző szakja, évfolyama: gazdálkodástudományi, V.

Az intézmény neve: Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem

A témavezetőik neve, beosztása: Dr. Hideg Éva, egyetemi docens

Magyarország sorsa, jövője, megmaradása függ a népesedési helyzet alakulásától, ezen belül elsősorban attól, hogy sikerül-e megállítani a népességcsökkenést. Ma Magyarországon minden népesedési mutató kedvezőtlen: alacsony a házasságkötések száma, a népesség reprodukcióját messze nem biztosítja a születések száma, a drámaian magas halandóság nem az európai, hanem harmadik világ viszonyaihoz áll közel, előregszik a népesség, abban az értelemben, hogy viszonylag magas számú idős népességet kell eltartania az adott korosztálynak. A népesedési helyzet részben történelmi okokkal, részben az Európa-szerte tapasztalható értékváltozásokkal is kapcsolatos, de jelentős szerepet játszik benne a hatalmon lévő kormányok családpolitikája is. Ez a dolgozat hazánk demográfiai viszonyainak áttekintését, és a népesség hosszú távú előrejelzését (1999–2039) igyekszik felvázolni. A népességszám hosszú távú csökkenésének bizonyítása után javaslatokat fogalmaz meg arra vonatkozóan, hogy hogyan lehet gátat vetni a népesség további drasztikus fogyásának, vagyis hogyan lehetne a népességszám viszonylagos stabilitását megvalósítani.

**

A dolgozat címe: Egy a rendszerváltás után lezajlott szociálpolitikai vita

A szerző neve: Makhult Zoltán, *azonosítószám:* 14/124

A szerző szakja, évfolyama: általános szociális munkás szak, IV.

Az intézmény neve: Szegedi tudományEgyetem Egészségügyi Főiskolai Kar

A téma vezető neve, beosztása: Katona Péter, egyetemi adjunktus

A rendszerváltást követően megnőtt a szociálpolitika szerepe, amely megpróbálja lefékezni azokat a hatásokat, amelyek a társadalmat és az egyént egyformán érintik. Számomra – a dolgozat írójának – nem kérdéses, hogy egy olyan piacgazdaságban, amely nem képes mindenkiről

gondoskodni, szükség van egy hathatós társadalompolitikára, amely megakadályozza, hogy emberek tömegei kerüljenek ellehetetlenült helyzetbe. Hogy mit nevezünk hathatósnak? Az vita tárgya. A dolgozatnak éppen az a célja, hogy bemutassa egy Magyarországon 1996-ban lezajlott vita két oldalának a résztvevőit: azokat, akik bírálják a túlcentralizált állami redisztribúciót, tehát a piacositás hívei, és azokat, akik fontosnak tartják az állami újraelosztást és azt, hogy a szociálpolitikában az államnak mint hatalomnak fontos szerepet kell biztosítani. Mindezt egy olyan kontextusba kívánom ágyazni, amely nem feledkezik meg a valós adatokról. A dolgozat megállapításai alapvetően írott forrásokra támaszkodnak, amelyek között könyv, tanulmány egyaránt található.

*

**

A dolgozat címe: A magyar társadalombiztosítás fejlődése. Történeti áttekintés országosan és esztergomi viszonylatban

A szerző neve: Nagy Tibor Sándor, *azonosítószám:* 14/234

A szerző szakja, évfolyama: szociálpedagógus, I.

Az intézmény neve: Vitéz János Római Katolikus Tanítóképző Főiskola

A témavezető neve, beosztása: Tordai Vilmos, főiskolai adjunktus

„Az ember ősidők óta törekszik arra, hogy valamiféle biztonságot teremtsen saját maga és közeli hozzátartozói számára.” Ezzel a mondattal kezdem a dolgozatomat, és az „ősidőktől”, a bányatársuladák kialakulásán keresztül az egyházi és állami szervezetek érintésével eljutok a jelenlegi magyar társadalombiztosítás, ezen belül az egészségbiztosítás szervezeti formáihoz. Az esztergomi fejlődés esetében a betegsegélyező pénztáraktól az Országos Egészségbiztosítási Pénztár Komárom-Esztergom megyei Egészségbiztosítási Pénztárának Kirendeltségéig követhető nyomon a fejlődés.

A célom elsősorban a társadalombiztosítási intézményhálózat fejlődésének nyomon követése volt a jogszabályok mentén. A biztosítási változások – különösen a biztosítottak körének, valamint a szolgáltatásoknak és a járulékfizetés mértékének változásai stb. – ezért csak érintőlegesen és csak a sarkalatos törvények esetében kerülnek bemutatásra.

Az általános történeti bemutatást a fellelhető szakirodalom, lexikonok alapján, az esztergomi áttekintést könyvtári, levéltári kutatás

eredményének felhasználásával végeztem. A közelmúlt történetét saját tudásom alapján mutatom be, mert 1994. augusztus 15-től az egészség-biztosítási ágazatban végzem – ellenőrként – a munkámat.

Az esztergomi történet esetében látható, hogy a II. világháborúig önálló szervezeti egység működött. A II. világháború után a szervezeti önállóságát elvesztette.

**

A dolgozat címe: Gyermekotthon és mentalitás

A szerzők neve: Oláh Zsuzsanna – Dászkal Ildikó, *azonosítószám:* 14/038

A szerzők szakja, évfolyama: szociális munka, III. – szociális munka, IV.

Az intézmény neve: Babes-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár

A témavezető neve, beosztása: Szabó Béla, tanársegéd

A gyermekotthoni gyerekek problémája nem új keletű. Az intézetben nevelkedő gyerekek helyzete társadalmi sajátosságoktól, gazdasági, szociálpolitikai helyzetűtől függően folyamatos változásban van.

Romániában az 1989-es változás után a gyermekotthonokban nevelkedő fiatalok életében újabb nehézségek jelentkeztek. Kikerülésük után már nincs biztosítva számukra munkahely és lakás, mint a szocializmus időszakában. Jövőjük nagymértékben függővé válik attól, hogy a környező lakosság hogyan viszonyul hozzájuk, milyen esélyt adnak számukra a társadalomba való beilleszkedéshez.

Munkánk során a Hargita megyei csíkszeredai lakosság viszonyulási módját tanulmányoztuk a csíksomlyói Domokos Pál Péter Gyermekelhelyező Központban élő gyerekekhez. Dolgozatunk első része a gyermekgondozási alternatívákról nyújt rövid ismertetést, a második rész a kutatómunkánkat tartalmazza.

Kutatásunk célja, hogy egy általános képet kapjunk a csíkszeredai lakosság gyermekotthoni gyerekekhez való viszonyulási módjáról, a velük való kapcsolatáról, a róluk való ismeretéről, valamint róluk alkotott véleményéről. Munkánk részletes bemutatást tartalmaz a kutatás eredményeiről, alátámasztva hipotézisünket, mely szerint a csíkszeredai lakosság negatívan és előítéllettel viszonyul a csíksomlyói Domokos Pál Péter Gyermekelhelyező Központban nevelkedő gyermekek iránt.

**

A dolgozat címe: Semmi ágán...

A szerző neve: Pálné Mihály Emőke, *azonosítószám:* 14/126

A szerző szakja, évfolyama: általános szociális munkás, III.

Az intézmény neve: Szegedi Tudományegyetem Egészségügyi Főiskolai Kar

A témavezető neve, beosztása: Piczil Márta, főiskolai tanársegéd

A magyar lakosság nagy részének messze nem kielégítőek az ismeretei az állami gondozott gyermekekkel kapcsolatban. Az 1997. évi XXXI. Gyermekvédelmi törvény megváltoztatta az állami gondozás rendszerét.

Fontosnak tartottam megvizsgálni az aktuális helyzetet és problémákat, elemezni a törvény érvénybe lépését követő változásokat, felmérni azt, hogyan hatnak e változások a gyermekek személyiségfejlődésére.

A kutatás önkitöltéses kérdőív használatával történt, mellyel Csongrád megye összes gyermekotthonát felkerestem.

A kutatás fontos eredménye annak megállapítása, hogy a lakásotthoni elhelyezés sokkal jobb esélyeket ad egy állami gondozott gyermek számára az egészséges lelki-szellemi fejlődésre. A felnőtt lakosság nem szerzett tudomást a nevelőotthoni rendszer átszervezéséről, ismereteik és előítéleteik több évtizedes információkon alapulnak. Hozzáállásuk elutasító, ami nagyban megnehezíti az otthont elhagyó fiatalok beilleszkedését, eleve sérült személyiségük kiteljesedését.

A helyzetkép felrajzolása után az alábbi következtetéseket vonhatom le: az új rendszer sokkal emberibb, lehetőséget ad a gyermekekkel való egyéni bánásmódra. Ennek a rendszernek a működéséhez elengedhetetlen a nevelők szakképzése, elhivatottsága. Alapvető feladat a törvény érvényesítésén kívül a társadalom informálása, attitűdjeinek megváltoztatása. Segítő háttér nélkül a legjobb jogszabály sem töltheti be feladatát.

**

A dolgozat címe: A jóléti állam és kritikái

A szerző neve: Papp Ágota, *azonosítószám:* 14/125

A szerző szakja, évfolyama: általános szociális munkás (végzett)

Az intézmény neve: Szegedi Tudományegyetem Egészségügyi Főiskolai Kar

A témavezető neve, beosztása: Dr. Katona Péter, egyetemi adjunktus

Dolgozatom célja a terminusát, kialakulását és működését tekintve egyaránt vitatott „jóléti állam” bemutatása, amely láthatóan jelentős átalakuláson ment át az elmúlt mintegy másfél évszázad folyamán.

A feldolgozott szakirodalmak kiválasztása a politikai (eszmebeli) megosztottság figyelembevételével történt. Nyilvánvaló, hogy a „jóléti állam” definiálása, illetve későbbi működési jellegzetességeinek értelmezése egy sajátos problémába ütközik, mégpedig az eszmerendszerek és politikai irányzatok elméletének és gyakorlatának ellentmondásosságába, azok paradox összemosódásába.

A klasszikus ideológiák (liberalizmus, konzervativizmus, szocializmus) mentén történő megfogalmazások nem jelenthetnek megoldást, a jobboldal-baloldal megkülönböztetés ésszerűbbnek és használhatóbbnak tűnik, főleg akkor, amikor az ún. keynesi jóléti állam „válságáról” beszélünk.

A kormányzat két legfontosabb gazdasági funkciója a hatékonyság és az igazságosság, ezek mentén próbáltam a már említett kétpólusú megosztottságot taglalni, érintve a privatizáció és a bürokrácia, valamint az elitizmus sajátos problémakörét.

Politikai jelenünk és jövőnk a múlt és a közelmúlt tapasztalatain alapszik és egy ún. harmadik út megvalósulását sürgeti, amely a szociáldemokráciában ölt testet. Az új évezred „jóléti állama” további átalakulások előtt áll és egy olyan új jelenség formálja és alakítja, amelyet globalizációnak nevezünk.

*
**

A dolgozat címe: A gyermeki személyiség, családi háttér a gyermekrajzok tükrében

A szerző neve: Péntek Györgyi, *azonosítószám:* 14/127

A szerző szakja, évfolyama: általános szociális munkás, IV.

Az intézmény neve: Szegedi Tudományegyetem Egészségügyi Főiskolai Kar

A témavezető neve: Dr. Tihanyiné dr. Vályi Zsuzsanna

Dolgozatom témája a gyermekrajzok – ezen belül a családrajzok élmény- és információanyagának – felhasználási lehetőségét vizsgálja a szociális munkában. Vizsgálatom az öt-hét éves korcsoportra fókuszál, az ő rajzaikat elemzem.

Ezzel a dolgozattal az a célom, hogy a családrajzokkal foglalkozó kutatási eredményeket alapul véve kísérletet tegyek egy olyan komplex gyermekrajz-lélektani módszertan felvázolására, mely a szociális munkás által a gyakorlatban nap mint nap alkalmazott problémafeltérési módszerek közé integrálva hatékonyabbá teszi a családokkal, gyermekekkel folyó munkát.

A családrajz-elemzés nem nélkülözheti: a személyes kapcsolatot a gyermekkel; alapvető ismerteket a családról; a rajz közben tanúsított magatartás, mimika, verbális kommunikáció megfigyelését; a rajzfejlődési korszakok, a gyermeki gondolkodás, releváns gyermeklélektani kérdések ismeretét; és a rajzban megnyilvánuló különböző elemek lehetséges magyarázatait. A felsoroltak hiányában a rajzelemzés nem tekinthető hitelesnek, pontosnak; az így feltárt probléma nem a valós probléma, a nyújtott segítség irányt tévesztett kezelés. Ennek elkerülése érdekében hangsúlyoztam a fentebb leírtakat a dolgozat szemléletmódjában keresztül, ezért született a családrajz-elemzés módszertanának kidolgozása és példákkal való illusztrálása. (A dolgozatban szereplő összes illusztrációt az általam másfél éven keresztül gyűjtött rajzok közül mellékEötvös Loránd Tudományegyetem az adott szövegrészek mellé, összevetve természetesen a szakirodalomban lévőkkel.)

Az első részben a gyermekrajzok jelentőségéről, fejlődéséről, a gyermeki gondolkodásról írok. A második rész a családrajz értelmezési, értékelési lehetőségeit, megfigyelési szempontjait tartalmazza. Ez a módszertan összefoglalása. A harmadik részben a második rész segítségével családrajzot elemzek.

A rajzelemzéseknél igyekeztem nem egyoldalú, túlzó következtetéseket levonni, ezért említek helyenként több alternatívát, amit a későbbi exploráció segítségével konkretizálok.

A dolgozat címe: Szociálpolitikai eszközök a hadigondozásban (A hadirokkantak helyzete a két világháború közötti Magyarországon)

A szerző neve: Sárkány Ildikó, *azonosítószám:* 14/141

A szerző szakja, évfolyama: történelem, IV. – szociálpolitika, III.

Az intézmény neve: Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Pataki János, tanársegéd

„Az állam szempontjából csak az tekinthető rokkantnak, aki a háborúban elszenvedett valamelyes bántalom folytán nem képes többé azt a munkateljesítményt végezni, amire különben e fogyatkozás nélkül képes volt.”

A hadigondozás és ezen belül a hadirokkantak helyzete azért kerül bemutatásra, mert rengeteg olyan megoldási forma fedezhető fel a két világháború közötti szociálpolitikában, melyek talán segítséget jelentenek a mai problémák leküzdésére. A dolgozat tárgyalja a hadirokkantak helyzetét az első világháború alatt egészen a Tanácsköztársaság megjelenéséig. A „dicsőséges” 113 nap eseményei, illetve a rendszer hadirokkantakhoz való viszonya szintén érdekességekkel szolgál az olvasónak.

A Tanácsköztársaság után a Horthy-korszak politikáját veszi nagyító alá a hadigondozás szemszögéből. Időben 1933-ig tart az áttekintés, mert az 1933. évi törvény összefoglalja az addig meghozott rendeleteket, és egy működő rendszert tár az olvasója elé.

Az állam, minden korban, igyekezett minden területen segítséget nyújtani, így rokkantgyámi intézményt hozott létre, amellyel egy újfajta patronázs rendszert alakított ki, a társadalom és állam összefogásából különböző intézetek jöttek létre, melyeket rendeletekkel is alátámasztottak. Ilyen intézetek, a pályaválasztási tanácsadók, hadirokkantak oktatására létrehozott iskolák, munkaközvetítők, kereseti telepek és műhelyek, különböző otthonok, művégtag-gyárak stb.

Ezen intézetek felépülése és szerkezete sok mintával szolgálhat a mai szociálpolitikuskoknak.

**

A dolgozat címe: „Alkony és Remény”

A szerző neve: Serkédi Judit, azonosítószám: 14/080

A szerző szakja, évfolyama: általános szociális munkás, III.

Az intézmény neve: Pécsi Tudományegyetem Illyés Gyula Főiskolai Kar

A témavezető neve, beosztása: Kocsis Erzsébet, egyetemi docens

Az „Alkony és Remény” Alapítvány öt hasonló mentalitású ember összefogása révén az életkoruk és szociális élethelyzetük, egészségi állapotuk miatt rászoruló személyek életesélyeinek javítása céljából jött létre. Emelt szintű idősek otthona megépítését tekintik elsődleges fel-

datuknak Szentes város térségében. A kérdés az, hogy az Európai Unióhoz vezető úton lévő magyar társadalomban hogyan valósulhat meg az alapítvány munkája a gyakorlatban, hogyan igazodik az Európai Közösségi Charta, az Európai Szociális Karta és az Európai Szociális Alap által megfogalmazott irányelvekhez; hogyan írható le a viszonya az állammal, az önkormányzattal és a civil szektorral; ezáltal hogyan segíti elő az ország csatlakozását az Unióhoz. Szakirodalmak tanulmányozásával, összehasonlításával, a rendelkezésre álló anyag elemzésével és az alapítvány egyik tagjával készített interjú alapján jött létre a dolgozat. Az Európai Unió által meghatározott irányelvek közül Magyarország jelenleg ezek egy részének teljesítését vállalta, de ez is jelentős fejlődést eredményezhet. A szociálpolitika és a foglalkoztatáspolitikai elválaszthatatlan egymástól, mivel nem a személyek közvetlen segélyezésére, hanem a munkahelyteremtésre helyezi a hangsúlyt. A bemutatott alapítvány is ezt az elvet követi: munkahelyet teremt, beruház, szociális ellátást biztosít, továbbfejleszt (új beruházás, új munkahelyteremtés). Cél a programot lehetőleg munkanélküliekkel megvalósítani. A szükséges erőforrásokat állami és Európai Uniósi pályázatokból és saját bevételből (belépési díj szedéséből) teremti elő. Távlati terveiben az alapítvány a munkájához kapcsolódó ellátásokra is szeretné kiterjeszteni működését (pl.: szociális étkeztetés, ebédkihordás, idősek nappali ellátásának biztosítása).

**

A dolgozat címe: Családsegítés az óvodában

A szerző neve: Timár Katalin, *azonosítószám:* 14/023

A szerző szakja, évfolyama: szociális munkás, IV.

Az intézmény neve: Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar

A témavezető neve, beosztása: Dr. Hegyesi Gábor, tanszékvezető, főiskolai tanár

A kutatás hipotézise szerint minden olyan közoktatási intézményben, ahol a hátrányos helyzetű gyermekek és fiatalok aránya olyan méretet ölt, hogy az intézmény nem tudja saját maga kezelni a problémát, ott főállású szakember alkalmazása indokolt. A szakember végzettsége a gyermekek saját és családi problémáitól függ, lehet: szociálpedagógus, pszichopedagógus, gyógypedagógus, pszichológus

és szociális munkás. Kutatásomat egy XX. kerületi óvodában végeztem, ahol a kerületi átlaghoz képest jelentős mértékű a gyermekvédelmi szempontból nyilvántartásba vett gyermekek aránya (32%). Ez az intézmény az 1999/2000-es nevelési évben egy olyan nevelési programot vezetett be, melynek egyik meghatározó része a családok támogatása. A kutatás folyamán kérdőíves formában kérdeztem meg az óvodapedagógusokat és a szülőket a családsegítő szakember óvodai alkalmazásával és feladataival kapcsolatban. Felkerestem az intézmény fenntartóját és a kerület egyes családsegítővel foglalkozó intézményeit, akiknek ismertettem munkám eredményeit, megkérdeztem, ők miben tudnák támogatni az óvodát és az óvodahasználó családokat. A kutatás igazolta a hipotézist: ha ebben az intézményben szociális munkás végzettségű családgondozót alkalmaznának, akkor az általam felmért családsegítővel kapcsolatos óvónői és szülői igényeket az óvoda ki tudná elégíteni. A kerületi önkormányzat azonban anyagi fedezet hiányában nem tud státust biztosítani. A dolgozat végül ajánlásokat fogalmaz meg arra az esetre is, ha nincs mód önálló szakember alkalmazására.

**

A dolgozat címe: A szociális gondoskodás hagyományai a bukovinai székelyek körében

A szerző neve: Tuboly Judit, azonosítószám: 14/081

A szerző szakja, évfolyama: általános szociális munkás, IV.

Az intézmény neve: Pécsi Tudományegyetem, Illyés Gyula Főiskolai Kar

A témavezető neve, beosztása: Dr. Nagy Janka Teodóra, főiskolai docens

A szociális gondoskodás jelenlegi rendszerében számos olyan elem fellelhető, amely a tradicionális közösségek hagyományai továbbélésének tekinthető. Ezek mintegy bázisául, háttérül szolgálhatnak napjaink szociális ellátórendszere, a szociális munkafolyamat kiépülésének, gazdagításának. Éppen ezért bír jelentőséggel a szociális gondoskodás hagyományainak vizsgálata egy karakterisztikus etnikai, vallási közösségekben. A Tolna megyében élő bukovinai székelyek között még ma is jól gyűjthetők ezen hagyományok. A dolgozat a bukovinai Hadikfalván a század első felében még élő, a közösség rászoruló tagjait segítő szokásrendszer, az erőteljes állami beavatkozást megelőző szociális gondoskodási formák felvázolására vállalkozik a helytörténeti irodalom és

egy szociális kutatás tapasztalatai alapján. A dolgozat elsődlegesen két korcsoportra koncentrál: a gyermekekre és az öregekre. A gyermekek közül az árva, a félárva, a törvénytelen, továbbá a tartósan beteg és az értelmi, illetve testi fogyatékos gyermekek helyzetét vizsgálja az adott közösségben, az öregek közül pedig a magatehetetlen, beteg, munkaképtelen és fogyatékos öregek, valamint az özvegyek közösségben elfoglalt helyzetét mutatja be. Természetesen nem hagyja figyelmen kívül az e két korcsoportba nem tartozó, de a közösség segítségére szoruló magatehetetlen, beteg, munkaképtelen, fogyatékos személyeket, valamint a szegényeket és a koldusokat sem. A leírtak alapján egy olyan tradicionális szociális gondoskodási rendszer rajzolódik ki, amely a család feladatává teszi a betegekről, elesettekről gondoskodást, s amely a szociális gondoskodást, illetve a szociális tevékenységet ma is számtalan ponton gazdagíthatja.

SZOCIÁLPSZICHOLÓGIA – SZOCIOLÓGIA

A dolgozat címe: Antiszemitizmus és multikulturalizmus (másodelemzés)

A szerző neve: Balassa Szilvia, *azonosítószám:* 14/077

A szerző szakja: szociológia, IV. – történelem, V.

Az intézmény neve: Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Dr. Kovács András, egyetemi docens

Dolgozatom az 1995-ös kérdőíves antiszemitizmus-vizsgálat adatainak másodelemzése. E kutatás fő célja az volt, hogy az antiszemitizmus erősségéről és elterjedtségéről nyerjenek képet a felnőtt magyar lakosságon belül. Az adatok elemzése során találtak egy olyan csoportot, amely a zsidóságot külsóportként fogja fel – negatív sztereotípiákkal különbözteti meg –, de ez esetében mégsem vezet antiszemitizmushoz. Dolgozatomban ezen úgynevezett „sztereotipizálók” csoportjába tartozók viselkedésére kerestem magyarázatot.

A következő hipotéziseket állítottam fel. Lehetséges, hogy a sztereotipizálás mögött valamiféle multikulturális eszméhez, etnokulturális pluralizmushoz való vonzódás áll. E hipotézis mögött két további feltetelezés (alhipotézis) is meghúzódik. Egyrészt, hogy a sztereotipizálás egyeseknél multikulturalista szemléletmóddal függhet össze, másrészt pedig a multikulturalista paradigmán belül egészen mást jelent az antiszemitizmus, mint a Magyarországon hagyományosan jelenlévő asszimilációs paradigmán belül. A hipotézisek tesztelése során kiderült, hogy az úgynevezett „sztereotipizálókra” nem különösebben jellemző az etnokulturális pluralizmus, viszont a multikulturalizmushoz való vonzódás összefügg a sztereotipizálással. Az a sejtésem azonban nem igazolódott be, hogy a multikulturalista társadalom eszméjének megjelenése Magyarországon nagyobb mértékben átrendezi az antiszemita és a nem antiszemita csoportok közötti definíciós határvonalakat, annak következtében, hogy egyes dolgok, amelyek magyar közegben hagyományosan antiszemitanak minősülnek esetleg multikulturalista szemszögből nem. A dolgozatom második részében több lehetséges (és bizonyítandó) hipotézist is megfogalmaztam azzal kapcsolatban, hogy ha nem a multikulturalizmus, akkor mi állhat a sztereotipizálók „viselkedése” mögött. Végül megpróbáltam azokat, akik valamiféle etnokulturális pluralizmushoz vonzódnak elhelyezni néhány társadalmi – demográfiai mutató és attitűd változó mentén

A dolgozat címe: Ezek a mai fiatalok... (Kulturális értékek vizsgálata elsőéves egyetemi hallgatók körében).

A szerző neve: Balázi László, *azonosítószám:* 14/142

A szerző szakja, évfolyama: szociológia, II.

Az intézmény neve: Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Murányi István, tanársegéd

Kutatásom célja az volt, hogy közelebről megvizsgáljam, milyen kulturális értékekkel rendelkeznek a mai fiatalok, azaz milyen szerepe van életükben az alternatív, illetve a fogyasztói kultúrának. Van-e létjogosultsága azon nézeteknek, melyek apatikus, közönyös fiatalokról, illetve „puha generáció”-ról szólnak?

Kutatásom alapját 25 db, egyenként 15–45 perc időtartamú magános interjú képezi, melyet 2000 augusztusában készítettem a Debreceni Egyetem első évfolyamos hallgatóival, akik az egyetem által szervezett gólyatáborban önként vettek részt. A hallgatókat demográfiai adataik alapján választottam ki, s ezután készítettem velük interjút. A kiválasztott csoport érdekességét az adja, hogy vélhetően korosztályuk legműveltebb, legintelligensebb részét képezik, ezáltal nekik van a legnagyobb esélyük az értelmiségi körbe való bekerülésre. Nem mindegy tehát, hogy egyfajta vállalkozói mentalitás irányítja őket, vagy csúcsértelmiségi babérokra törnek.

Az eredmények alapján megállapítottam, hogy az alternatív kultúra hatása jelen van, de összefonódva a fogyasztói mentalitással. Erősen élnek a fiatalokban az értelmiségi szerepek kezdeményei, de az egészet áthatja a pénz világának, a materializmusnak a szelleme. Erősen szórakozás-, és szabadidő orientáltak, ugyanakkor tudják, hol vannak a határok, és nem csak a szórakozás foglalkoztatja őket. Önkritikusak, realista módon pesszimisták, azaz nem alaptalanok negatív véleményeik. Nem rázzák le magukról a felelősséget, és több olyan érték is van, amely mellett elköteleződni látszanak, tehát a „puha generáció”-t valahol máshol kell keresnünk. Egyszerűen megpróbálnak minél jobban alkalmazkodni a körülményekhez, és kihasználni a lehetőségeiket.

*
**

A dolgozat címe: A kamasz-, és tinédzserkori öngyilkossági kísérletek

A szerző neve: Belles Gellért, *azonosítószám:* J/020

A szerző szakja, évfolyama: gimnázium, 10. évfolyam

Az intézmény neve: Serényi Béla Gimnázium és MGSZ.

A témavezető neve, beosztása: Prof. Dr. Büky Béla, egyetemi tanár

Kutatásaimat a kazincbarcikai városi kórházban végeztem. Itt azt vizsgáltuk, hogy a tinédzserkorúak miért szánják rá magukat, hogy maguk ellen öngyilkosságot kíséreljenek meg. Mi lehet ennek az egyre gyakoribb haláloknak a kiváltó tényezője a fiatalok körében? Az volt a célunk, hogy erre olyan válasz(ok)ot találjunk, ami az esetek többségében szerepet játszik, nagy számban szerepel az öngyilkosságot kiváltó okok között.

Olyan módszert kellett választanunk, ami nem sérti meg a betegek jogait, és nem is kelt bennük rossz emlékeket. Ez utóbbit úgy sikerült teljesen kiküszöbölni, hogy csak néhány ismerőssel vitattam meg a dolgot, és a konkrét betegekről a kutatási felügyelőm (Dr. Elleh Nwana gyermekorvos) mesélt. Kórlapokat vizsgáltunk meg, és a betegekkel folytatott részletes beszélgetések alapján (részben én, részben dr. Nwana) próbáltam következtetni a lehetséges okokra. Nemcsak következtettem, hanem azon okok, amik a dolgozatban szerepelnek mindmind szerepeltek a kórlapokon is.

Az eredmények igazolták a családi háttér fontosságát. Fontos a biztos, mindig segítséget nyújtó családi háttér. Azonban a baráti kapcsolatokról sem szabad elfeledkeznünk. A különböző kiváltó tényezők között nagymértékű összefüggés van.

Mindenekelőtt a legfontosabb a megelőzés, a nyugodt, kiegyensúlyozott életforma.

Ha azonban mégis megtörténik a kísérlet, érdemes utána pszichológus szakemberhez fordulni.

**

A dolgozat címe: Numerus Claususban való gondolkodás a mai magyar társadalomban. Diszkriminatív attitűd az antiszemitizmus szövegéből

A szerző neve: Bernát Anikó, *azonosítószám:* 14/071

A szerző szakja, évfolyama: szociológia, V.

Az intézmény neve: Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Kovács András, egyetemi docens

Él-e ma Magyarországon, és ha igen, akkor kikben, milyen formában és milyen attitűdökkel összekapcsolódva él az antiszemitizmus egyik megjelenési formája, a faji alapon való létszámkorlátozás, azaz a numerus clausus iránti igény? Kutatásom egy 1995-ös országos reprezentatív mintán készült antiszemitizmus-vizsgálat adatain alapul. Az általam vizsgált kérdések elitfoglalkozásokon keresztül, két, foglalkozási bontású itemcsoporttal közelítik meg a diszkriminatív attitűdöket (Ön szerint sok zsidó van-e az alábbi foglalkozási csoportokon belül? És jobbnak tartaná-e, vagy nem tartaná jobbnak, ha a zsidók kisebb arányban fordulnának elő az alábbi foglalkozási csoportokon belül?). A szélsőségesen intoleráns véleményűek között felülreprezentáltak az alacsony társadalmi-gazdasági státusú idősebb budapestiek, akik általában antidemokratikus és xenofób nézeteket vallanak, és hajlamosak külső megjelenésük alapján felismerni a zsidókat, azaz stabil, összefüggő nézetrendszer húzódik meg intoleranciájuk mögött. Velük ellentétben a legtoleránsabbak főként alacsony státusú falusiak, akik elutasítják az előbbi attitűdcsoportokat, de toleráns magatartásuk mögött a zsidókkal való kapcsolat teljes hiánya áll, nem pedig a diszkrimináció általános elutasítása, tehát magáról a numerus claususról nincs szilárd álláspontjuk. Ebben nagyon hasonlítanak a rendkívül nagyszámú válaszmegtagadói csoport tagjaira, akiknek látszólag semleges vélemény nélkülsége mögött nem látens antiszemitizmus, hanem szintén valódi kompetenciahiány húzódik meg. Mindez arra utal, hogy a véleményét nem titkoló, kirekesztő attitűd elfogadására hajlamos, konzisztensen intoleráns csoportot nem ellensúlyozza egy liberális, toleráns nézeteit tudatosan felvállaló réteg, hiszen a Numerus Clausust elvetők tábora egy ingatag, könnyen formálható véleménnyel rendelkező közeg.

*
**

A dolgozat címe: Az ismerősi kapcsolatok társadalmi különbségei: az ismerősi kör kiterjedésének és erőforrásértékének eltérései
A szerző neve: Csizmadia Zoltán, *azonosítószám:* 14/047
A szerző szakja, évfolyama: szociológia (végzett)
Az intézmény neve: Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
A témavezető neve, beosztása: Dr. Utasi Ágnes, egyetemi docens

Tanulmányomban a magyar társadalom személyes ismeretségen alapuló kapcsolatainak különbségeit vizsgálom. Bemutatom a gyenge kötéseken alapuló személyes ismerősi kapcsolatkörök kiterjedésének és erőforrásértékének eltéréseit; azt, hogy miként differenciálódnak az ismerősi kapcsolatok jellemzői a társadalmi struktúrában elfoglalt pozíció alapján. Elemzésemet az MTA-Eötvös Loránd Tudományegyetem Kommunikációelméleti Kutatócsoportjának 1997 végi Omnibuszvizsgálatának kapcsolathálózati kérdésblokkja alapján készítettem el. A kapcsolatkörök kiterjedésének és erőforrásértékének strukturális differenciáltságát az SPSS program GLM módszerével vizsgáltam. A többváltozós korrespondenciaelemzés kétdimenziós térre szűkítette az eltérő strukturális helyzetek és kiindulópontok összefüggésrendszerét. A megkérdézettek (különböző szempontokból vizsgált) társadalmi pozíciói – ténylegesen, és eltérő mértékben – meghatározzák az ismerősi kapcsolataik kiterjedését és erőforrásértékét. A legkedvezőbb strukturális pozícióban lévők személyek szélesebb kapcsolatkörrel rendelkeznek, és nagyobb erőforrás értékű foglalkozásokon keresztül kapcsolatokhoz férnek hozzá. Az ismerősi körök kiterjedésében és erőforrásértékében a legjelentősebb különbségek a vagyoni helyzet és az iskolázottság mentén jelentkeztek.

**

A dolgozat címe: Antall József: a (nagy) beteg. Test és lélek állapotainak összefüggései a politikum relációjában
A szerző neve: Csókay Ákos, *azonosítószám:* 14/070
A szerző szakja, évfolyama: szociológia, IV.
Az intézmény neve: Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
A témavezető neve, beosztása: Dr. Csepeli György, tanszékvezető egyetemi tanár, Dr. Lányi Gusztáv, egyetemi docens

Antall József, a rendszerváltás első miniszterelnöke szinte kormányzása kezdetétől beteg volt; halálos beteg. Végül 1993. december 12-én, hosszú szenvedés után elhunyt. A betegsége mint tény óhatatlanul kihatott a politikai tevékenységére, az ország kormányzására. Kutatásom célja az volt, hogy ezt a „kihatást” egy kicsit részletesebben körüljárjam, és a háttérben zajló mélyebb folyamatokra rávilágítsak. Hogyan hatott Antall Józsefre, mint emberre és mint politikusra a leukémia, illetve a betegségi létezés maga? Mennyiben befolyásolták e történések a kormányzási gyakorlatot? Egyáltalán milyen módon függ össze, ha összefügg, a vezető politikus egészségi állapota tevékenységének tárgyával: egy rendszer irányításával? – ezekre kívántam választ adni. A téma vizsgálatának módszere olyan interdiszciplináris, eklektikus politikai pszichológiai megközelítés, mely alapvetően rokon a pszichobiográfiával, illetőleg a pszichohistóriával. A komplex téma – már tudniillik Antall miniszterelnök és a rendszerváltozás – több szempontú megközelítése során felhasználtam: (1.) az eddig megjelent életrajzi kötetek, publikációk, országgyűlési és egyéb politikai beszédek elemzését, (2.) az emberhez és a politikushoz közel álló személyekkel készített mélyinterjúkat, (3.) a stressz, a betegség, és a rák esztétikai valamint szomatopszichológiai megközelítését, (4.) a halál és a szenvedés thanatológiai interpretációját, (5.) a kopaszodás és a paróka kapcsán a jungiánus testszimbolikai értelmezési paradigmát és a (6.) goffmani stigmatizáltság fogalmát, végül pedig (7.) a sajátosan magyar historikus miniszterelnöki mártíriumot. A tanulmány hipotézise röviden, hogy a vezető politikus betegségének és a betegség dimenzióinak több szempontú bemutatásán keresztül, a rendszer egészére vonatkozó releváns következtetések vonhatóak le, tehát a rendszer funkcionalitása valamilyen módon összefügg a miniszterelnök funkcionalitásával.

Végeredményben megállapítható, hogy valamennyi felvetett értelmezési keret képes volt újat hozzatenni úgy az Antall-jelenség cizelláltabb képének megrajzolásához, mint a rendszerváltás folyamatának pontosabb megértéséhez.

*
**

A dolgozat címe: Magyar Egyetemisták Önértékelése
A szerző neve: Gazsy Csongor, *azonosítószám:* 14/249
A szerző szakja, évfolyama: műszaki informatika, IV.
Az intézmény neve: Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
A témavezető neve: Dr. Pintér Ildikó

Ralf Schwarzer híres német pszichológus által 1988-ban kidolgozott elmélet segítségével tettem kísérletet arra, hogy az emberek önértékelő tulajdonságát vizsgáljam.

Számszerűsíthető, egyáltalán mérhető-e az önértékelés? A Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, valamint a Semmelweis Egyetem közel ezer hallgatóján elvégzett felmérésekből és azok összefüggéseiből (kari, illetve egyetemi szinten) talán sikerült. A két egyetem tanulóinak nagy százalékban férfiak, így külön nemenkénti kiértékelésre nem volt mód, s korosztály tekintetében is kénytelen voltam a 18–25 év közötti tartományra hagyatkozni.

Az alapötlet a rendszerváltás előtti, illetve napjaink eredményeinek összevetése és az esetleges változások kimutatása volt. Ám hamar rá kellett döbbenjek, nem léteznek magyarországi kutatások ezen a területen! A felmérésem így egy olyan nemzetközi módszer segítségével történt, melyet a világ legkülönbözőbb kultúrájú területein is kipróbáltak (2000-ig hivatalosan 27 országban, 20.000-nél is több felmérés történt). Ebbe a sorba igyekeztem felmérésemet (mint Magyarország első hasonló kutatását) beilleszteni, összehasonlítva a nehezen hozzáférhető nemzetközi eredményekkel is. A tesztek kiértékelése és összehasonlítása matematikai módszerek és számítógép segítségével történt.

Kutatásaim értékét a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen a 2000/2001. évi Tudományos Diákköri Konferencián (TDK) I. díjjal ismerték el. Az érdekes, olykor meglepő eredményeket szeretném ezen előadás keretében szélesebb körben is bemutatni.

**

A dolgozat címe: A boszniai értelmiség identitáskonfliktusai és kiútkezeső stratégiái

A szerző neve: Szerepi Anna, *azonosítószám:* 14/149

A szerző szakja, évfolyama: francia, IV – szociológia, V.

Az intézmény neve: Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Murányi István, tanársegéd

A dolgozatban a boszniai értelmiséget vizsgálom, abból a szempontból, hogy az identitásuk egyes elemeinek egymáshoz való kapcsolatában milyen változások történtek a háború lezárása utáni időszakban. Kutatósomat nyolc, 2000 novemberében felvett, humán értelmiességekkel készített interjú elemzésére alapoztam. Az elemzés célja olyan értelmi-ségi típusok felállítása volt, amelyek reprezentálhatják az identitásmátrix szerkezetében végbement transzformációkat.

*
**

A dolgozat címe: A drog-téma szociális reprezentációja (Egy Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei községben végzett kérdőíves adatfelvétel eredményei)

A szerző neve: Tóth László Balázs, *azonosítószám:* 14/147

A szerző szakja, évfolyama: szociológia, V.

Az intézmény neve: Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezetők neve, beosztása: Csoba Judit, egyetemi adjunktus, Murányi István, egyetemi tanársegéd

A dolgozat célja a drog-téma szociális reprezentációjának feltárása. A drogot övező mítoszok és hiedelmek, másképpen fogalmazva a „laikus” tudás megismerése segítheti a „morális pánikként” is értelmezhető magyarországi drog-jelenség megértését. Ezen túl a drogprevenció szempontjából is fontos azon szerepminták leírása, melyeket a droghasználó számára kínál a társadalom. A „laikus” tudásanyag feltérképezése pedig a prevenció kommunikációt teheti hatékonyabbá.

A dolgozat során megkísérlem összefoglalni a drog-téma hazai megjelenésének jellegzetességeit, azaz a témában folytatott epidemiológiai felmérések, attitűdkutatások, és sajtóelemzések eredményeit, melyeket később összehasonlítok a dolgozat gerincét alkotó empirikus adatfelvétel során kirajzolódó drogképpel.

Hipotéziseim szerint a drogokról elég nagy tudásszinttel rendelkezik a vizsgált populáció, de ez a tudás nem a személyes találkozásokból, hanem a médiából származik. Ezért a média piacosodása folytán e drogképben domináns szerepet kap a veszélyérzet, valamint a morális nyelv. Másik hipotézisem szerint az illegális drogok fogyasztása egyfajta presztízst jelent, mivel az a férfiaságot, a fiatalosságot, a bátorságot és a gazdagságot szimbolizálhatja.

Fenti hipotéziseim ellenőrzésére a Jelenkutató Intézet és Alapítvány által végzett falu- és mezőváros-kutatás keretében kérdeztünk meg véletlenszerű mintavétellel 215 személyt egy 2000 lelkes szabolcsi községben.

*
**

A dolgozat címe: A családi szerepek átörökítése

A szerző neve: Üveges Ildikó, *azonosítószám:* 14/054

A szerző szakja, évfolyama: szociálpedagógia, IV.

Az intézmény neve: Eszterházy Károly Főiskola

A témavezető neve, beosztása: Farkas Zsuzsanna, főiskolai adjunktus

A dolgozatomban a domináns családi szerepekkel, azok átörökítésével, illetve a családi konfliktusokra gyakorolt hatásukkal foglalkoztam. A legtöbb családban jelen vannak a konfliktusok. A kutatásom célja az volt, hogy választ kapjak arra a kérdésre, hogy a családi szerepek milyen hatással vannak a család életére, és a domináns családi szerepek miként örökítődnek át egyik generációról a másikra. A kutatást közvetlen interakción alapuló, látgy interjútechnikával folytattam. A kutatás eredményeként arra jutottam, hogy a domináns családi szerepek a családi konfliktusok alapjául szolgálhatnak, különösen akkor, ha a házastársak nem tudnak kialakítani egy közös érték-, normarendszert házasságuk kezdetén, illetve ha interakciós mintázatuk nem megfelelő. Az otthonról hozott minta ebben az esetben különösen meghatározó lesz, az egyik fél dominanciájának túlsúlya, a másik fél háttérbe szorulása figyelhető meg. Levonható következtetés, hogy a domináns családi szerepek alapjául szolgálhatnak a családi konfliktusoknak, amelyek aszimmetrikus kommunikációs mechanizmusokon keresztül örökítődnek át a szülői mintából. Az egyik házaspár dominanciája nem csupán házastársára terjed ki, hanem a gyermek(ek)re is. Ezt azért is tartom fontosnak, mert napjainkban, sok családban nagy a távolság a szülő és gyermeke között, megoldatlan szülő-gyermek konfliktussal találkozhatunk. Mint leendő szociálpedagógus, leendő segítő, fontosnak tartom, hogy a család ilyen jellegű működési mechanizmusai a felszínre kerüljenek a családi mélyrétegek vizsgálatával, a családi konfliktusok optimális megoldása érdekében.

SZOCIOLÓGIA I.

A dolgozat címe: Házaspárok értéktérképe (empirikus kutatás)
A szerzők neve: Buschman Éva – Czakó Henriett, *azonosítószám:* 14/122
A szerzők szakja, évfolyama: művelődésszervező, III.
Az intézmény neve: Szent István Egyetem Jászberényi Főiskolai Kar
A témavezető neve, beosztása: Dr. T. Kiss Tamás, egyetemi docens

Az empirikus vizsgálat annak a feltárására irányult, hogy a házaspárok milyen értékek mentén szervezik a család életét. Az értékek milyen szerepet töltenek be a párkapcsolatban.

A kutatás 30 házaspár (15 diplomás és 15 szakmunkás) vizsgálatára terjedt ki. A dolgozat az interjúk segítségével nyert információk felhasználásával, a Maslow-féle szükséglet- piramis figyelembevételével elemzi a feltárt értékekből szerkesztett értéktérképeket. A mai magyar társadalomban végbemenő változások (értékváltás + értékválság) előtérbe tolták az egyén és különféle csoportok (közösségek) értékvilágának vizsgálatát. Kutatásunkban arra voltunk kíváncsiak, hogy a házaspárok körében mennyire érezhető az értékek változása, és mennyire fontos egy párkapcsolatban, hogy ugyanazon értékeket tartson fontosnak mindkét fél. Ha esetleg túl nagy az eltérés ilyen téren, az rányomja-e a bélyegét a házastársi kapcsolatra?

**

A dolgozat címe: I. Nyugat-Európa népessége az ipari forradalom után.
II. Magyarország népessége A) Hazánk népességének alakulása napjainkig B) A jövőre vonatkozó előrejelzések, elképzelések
A szerző neve: Czepek Kornélia, *azonosítószám:* 14/063
A szerző szakja, évfolyama: gazdálkodási szak, V.
Az intézmény neve: Széchenyi István Főiskola
A témavezető neve, beosztása: Dr. Honvári János, főiskolai tanár

A népesedés alakulása minden társadalomban fontos politikai kérdés. Ahol túlnépesedés van (Kína, India, az afrikai országok), ott a nagyszámú gyermekszületés okoz súlyos feszültséget, ahol viszont alacsony a születési ráta, ott a népesség elöregedése növeli a társadalmi feszültséget.

ségeket. Ezért minden társadalom vezetése igyekszik beleavatkozni a népesedési folyamatokba a születésszám csökkentésének vagy növelésének szándékával. Törvényekkel, rendeletekkel, valamint szociálpolitikai eszközökkel, adókkal vagy kedvezményekkel szokták a népesedést kezelni. Kutatásom fő területe a Magyarországon születő gyermekek alacsony száma és a csökkenő magyarországi népesség. Ezen tények mélyebb társadalmi, gazdasági és szociális okait, összefüggéseit próbálom feltárni a dolgozatban. Dolgozatom három nagy részből áll össze, mint ahogyan a címe is mutatja. Az első két nagy témakör történelmi szemléletű, Nyugat-Európa, illetve hazánk népességének alakulását vázolom fel, párhuzamot vonva a történelmi, gazdasági és a társadalmi folyamatok között. A harmadik nagy részben a jelenlegi és jövőbeni magyarországi helyzettel foglalkozom. Címszavakban a következő témákkal: halálozás, termékenység, vándorlás alakulása, magyarországi munkaerőforrás összetétele, változása, családok szerepe, gyermekvállalás, gyermekek helyzete, a cigányság helyzete. Jövőbeni célom, hogy egy olyan hosszú távú és következetes gazdaság-, népesedés- vagy családpolitikának nevezett koncepciót tudjak felállítani, amelynek segítségével magyarországi kedvezőtlen folyamatok megállíthatók, esetleg visszafordíthatók.

**

A dolgozat címe: Gary Stanley Becker és a közgazdaságtan imperializmusa

A szerző neve: Cserne Péter, *azonosítószám:* 14/117

A szerző szakja, évfolyama: közgazdasági kar, V.

Az intézmény neve: Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem

A témavezető neve, beosztása: Dr. Szántó Zoltán, egyetemi docens

„Ha Gary Becker nem volna, ki kellene találni...” – írják az 1992. évi közgazdasági Nobel-díjasról. Bármennyi is ebben a kötelező udvariaság, kétségtelen hogy Becker egyike azoknak a közgazdászoknak, akik döntő befolyást gyakorolnak a társadalomtudományokra. A diszkriminációról, a családról, az oktatásról, a politikai érdekesoportokról, az addikcióról szóló elemzése mára a normál tudomány részévé váltak. Munkássága a közgazdaságtan intenzív (vagyis gazdasági problémák

elemzésébe új tényezőket beépítő) és extenzív (nem gazdasági problémákat ortodox ökonómiai eszköztárral vizsgáló) átalakulásához kapcsolódik, melynek során a közgazdaságtan az általános társadalomtudományi elmélet igényével lép fel, többek között a szociológia tárgyköreiből is. A dolgozat Becker példáján a közgazdaságtan imperializmusának (a racionális döntések elméletének) módszertani alapjait vizsgálja, és három tudományos kutatási programot (Lakatos) különböztet meg: tradicionális, pszichologista és a priori imperializmust. A közgazdaságtan imperializmusa mint szociológia abból indul ki, hogy „egy makroszintű jelenséget akkor tekintünk megmagyarázottnak, ha racionális egyéni cselekvések aggregált eredményeként rekonstruálható.” (Pies) Ezt a három iskola különféleképp értelmezi: a tradicionalisták szerint az elmélet nem gazdasági jellegű cselekvések (nem monetáris költségkorlátok) esetén csak korlátozott magyarázóerővel rendelkezik. A pszichologisták az egyéni döntés valóságosabb, gazdagabb modelljét keresik. Igazán csak az a priori iskola veszi komolyan, hogy a közgazdaságtan „a társadalomtudományok egyetemes nyelvtana” (Hirshleifer), logikailag zárt elmélet. A három kutatási program között elsősorban az empiriának kell igazságot tennie. Mindenesetre Becker munkásságából, elszórt teoretikus megjegyzéseiből egy eklektikus módszertan képe bontakozik ki, a programok reflektálatlan váltogatásával. Ha továbbra is ragaszkodunk a racionális döntések elméletére épülő szociológiai kutatások (az „imperializmusok”) fenti hármas tipológiájához, erre is magyarázatot kell találnunk.

*
**

A dolgozat címe: Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskolai Karán és Tanítóképző Karán tanuló hallgatók pályaidentifikálásának vizsgálata

A szerzők neve: Endrédi Rita, Galambos Éva, Benkő Zsolt, *azonosítószám:* 14/024

A szerzők szakja, évfolyama: logopédiai tanár, III. – értelmileg akadályozottak tanár, III. – gyógypedagógiai tanár, I.

Az intézmény neve: Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar

A témavezető neve, beosztása: V. Radványi Katalin, főiskolai docens

Vizsgálatot végeztünk az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar két főiskolai karán tanuló hallgatók körében, kérdőíves módszerrel. Vizsgálatunk célja, hogy információt szerezzünk a főiskolai hallgatók pályaválasztását befolyásoló tényezőkről a szülők foglalkozása és végzettsége függvényében, munkahelyválasztásuk szempontjairól, továbbtanulási terveikről. Összehasonlítást végeztünk a Gyógypedagógiai Tanárképző Karra jelentkezők motivációi és a felvett hallgatók tervei között, és rákérdeztünk a Tanítóképző Kar hallgatóinak fogyatékosokkal kapcsolatos ismereteire és attitűdjeire. Legfontosabb eredményeink: az első, illetve felsőbb éves gyógypedagógus-hallgatók között az eredményeket tekintve néhány különbség adódott, például a gyógypedagógus feladatainak fontossági sorrendbe állításánál és a pedagógusok és gyógypedagógusok társadalmi presztízsének megítélésénél. Hasonlóan mutatkozott különbség a gyógypedagógusok és a tanítóképzőt végzők között a pedagógus, illetve a gyógypedagógus feladatainak sorrendbe állításánál, főként a tudásanyag átadásának és a fegyelmezés szerepének megítélésében. A felvételiző diákok körében a hallgatókénál nagyobb optimizmust tapasztaltunk a gyógypedagógusok társadalmi megítélésének kérdésében. A gyógypedagógus-hallgatók több, mint 50%-a a főiskolai gyakorlaton kívül is rendszeres kapcsolatot tart gyerekekkel.

**

A dolgozat címe: Kire szavaz(na) a kolozsvári magyar diák¹

A szerző neve: Gál-Borus László, *azonosítószám:* 14/012

A szerző szakja, évfolyama: szociológia, IV.

Az intézmény neve: Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár

A témavezető neve, beosztása: Péter László, egyetemi tanársegéd

A politikai pártok a választási procedúra révén a kormányzati hatalom törvényes megszerzésére törekednek. A szavazatok megszerzésére különböző meggyőzési eszközök állnak a politikai pártok rendelkezésére, mint például a választási gyűlések, tévéviták, koncertek, óriásplakátok, újsághirdetések, hirdetőtáblán elhelyezett plakátok. Tanulmányomban arra keresek választ, hogy a Babeş-Bolyai Tudományegyetem

¹ A tanulmányban leírtak csak a Babeş-Bolyai Tudományegyetem magyar nemzetiségű diákjaira vonatkoznak.

magyar nemzetiségű diákjaihoz milyen mértékben jutnak el a különböző – elsősorban a román – politikai pártok üzenetei, ez mennyire befolyásolja a szavazói magatartásukat, és milyen mértékű az etnikai alapon történő szavazás. Feltételezem, hogy a magyar diákok politikai kultúrája homogén, azaz szavazataik nem különíthetők el a politikai beállítódásuk, szociális helyzetük, illetve társadalmi értékorientációjuk alapján.

A szavazói magatartás két különböző mechanizmus eredményeként ragadható meg, az egyik esetben a szavazás expresszív, míg a másik esetben a szavazás instrumentális jellegű cselekvés. Az államfőre leadott szavazatok inkább racionális döntés eredményeként értelmezhetőek, míg a pártok esetében inkább érzelmi-emocionális jellegű a szavazás.

A kutatás empirikus alapját 2000. november 7. és 17. között elvégzett kérdőíves felmérés adja, melyet a Babeş-Bolyai Tudományegyetem magyar nemzetiségű diákjai körében végzett a negyedéves szociológus hallgatók egy csoportja. A kutatás során 408 diákot kérdeztünk meg.

*

**

A dolgozat címe: Politikai beállítottság a kolozsvári Báthory Líceum végzős diákjai körében

A szerzők neve: Geambaşu Réka – Pásztor Gyöngyi, *azonosítószám:* 14/014

A szerzők szakja, évfolyama: szociológia, III.

Az intézmény neve: Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár

A témavezető neve, beosztása: Péter László, egyetemi tanársegéd

Szociológiai felmérések bizonyítják, hogy a romániai magyar közösség döntő hányada az RMDSZ-re szavaz, ebben az esetben azonban nem egy jól körvonalazható politikai irányultságról, ideológiai opcióról van szó, mivel az RMDSZ önmagát elsősorban nem egy adott politikai eszmerendszer terminusaiban, hanem etnikailag tételezi. A kolozsvári Báthory István Líceum végzős középiskolásai körében végzett felmérés az etnikai szavazat sajátos színezetet kap, tekintve, hogy első alkalommal szavazó személyekből álló populációról van szó.

Kutatásunk esettanulmány, így értelemszerűen a mintavétel eleget tesz az exhaustivitás követelményének.

A diákok politikai irányultságát három standard szociálpszichológiai teszt (*politikai-gazdasági beállítottság-, tolerancia- és én-kép teszt*) segítségével mértük. Hipotézisünk, hogy az inkább szocialisztikusan gondolkodó, illetve a döntően kapitalisztikus értékeket előnyben részesítő diákok sajátos pszichológiai vonásokkal, illetve a tanúsított tolerancia adott mértékével jellemezhetők.

Az adatok értékelése eredményeképpen megállapítható, hogy a vizsgált populáció nagyfokú centralizálódási és homogenizálódási tendenciát mutat politikai beállítottság tekintetében, ez egyszersmind hipotézisünk falszifikálását is jelenti. Ez feltehetőleg abba a szélesebb körben megfigyelhető jelenségbe illeszkedik, melyet több, országos vagy helyi szociológiai kutatás alapján mutattak ki: szélsőértékek a különböző változók esetében nagyon kis hányadban mutathatók ki, az emberek – akár véleménynyilvánításról van szó, akár önértékelésről – inkább a középső, „szürke” kategóriákba sorolják önmagukat.

**

A dolgozat címe: Az öngyilkosság, mint szociológiai probléma

A szerző neve: Kiss András, *azonosítószám:* 14/192

A szerző szakja, évfolyama: vegyészmérnöki IV.

Az intézmény neve: Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

A témavezető neve, beosztása: Dr. Farkas János, egyetemi tanár

A kutatásom célja az öngyilkosságnak, mint szociológiai problémának a vizsgálata. Ez a társadalmunkat is súlyosan érintő kérdés, és a mai napig tisztázatlan az öngyilkosságot elkövető emberek tettének kiváltó oka. Dolgozatomban megpróbáltam erre a kérdésre is választ keresni. Az általános alapelvek és elméletek tisztázása mellett kitértem munkámban a magyarországi helyzetre, hiszen ez napjaink egyik égető szociális problémája.

Legfontosabb felhasznált irodalmam Émile Durkheim: Az öngyilkosság című munkája volt, dolgozatom tematikája részben e könyv szerkezetét követi. Számadatokkal igazoltam vagy cáfoltam meg Durkheim állításait. Ahol lehet, felhasználtam a Központi Statisztikai Hivatal legfrissebb statisztikáit, amelyeket egyéni számításokkal egészítettem ki. Megpróbáltam nemzetközi adatokkal is összehasonlítani a magyarországi számokat.

Konklúzióm az volt, hogy nem vezethető vissza egyetlen okra az öngyilkosságok magas száma hazánkban. Az emberek közömbössége a másik iránt, a felületes barátságok, a gyenge társadalmi kohéziós erők, a család szerepének átértékelődése mind negatív hatásként éri a történelmi csapásoktól már amúgy is pesszimista szemléletű embereket, így nem csoda, hogy úgy érzik, problémáikat csak az öngyilkosság oldhatja meg.

**

A dolgozat címe: Az ideák változása. Magyar nők a filmekben 1919–1958.

A szerző neve: Lavati Kornélia, *azonosítószám:* 14/217

A szerző szakja, évfolyama: szociológia, III. – politológia, I.

Az intézmény neve: Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Schadt Mária, egyetemi adjunktus

Kutatásom tárgya a politika, illetve a magánélet szférájának viszonya. Célom annak bizonyítása, hogy adott politikai rendszerben a meghirdetett ideológia sokkal inkább okozata, mintsem oka a gyakorlati intézkedéseknek. A vizsgált szegmens a magyar nők társadalmi helyzete, különös tekintettel az őket érintő oktatás-, foglalkoztatáspolitikai programra, tényleges intézkedésekre. A vizsgált korszakok: a két világháború közti időszak (a Tanácsköztársaságot nem ideértve), és az államszocializmus első évtizede. Két okból érdemes a két időszak az összehasonlításra. Lényegi változás a nők helyzetében ekkor következett be, másrészt viszonylag tisztán uralta egy-egy ideológia az adott időszakot. A konzervatív-szocialista ideológiai ellentét tükröződött a nők helyzetének változásában is.

Az összehasonlító elemzés érdekében az értékek három síkját különböztettem meg: a politikai ideológia, a mindennapok, illetve a művészet (jelen esetben a filmek) által kialakított értékrend szerint.

Az általam alkalmazott kutatási módszer a tartomelemzés. Mivel filmeket hasonlítottam össze, így a nonverbális, képi kommunikáció és a szövegek jelentéstartalma azonos fontossággal bírtak.

Az elemzés során arra a következtetésre jutottam, hogy a politika által megformált ideál valamilyen formában uralja a másik két dimenziót. Ugyanakkor az is kimutatható, hogy a mindenkori hatalom az ideológiát a gazdasági, politikai szükségszerűségeknek megfelelően alakítja.

A nők helyzete a politikai vezetés függvényében alakul, a politikai hatalom pedig a férfiak kezében van. A két vizsgált rendszer eltérő mértékben ugyan, de teret engedett a nők azon törekvésének, hogy ha nem is a hatalom részeseként, de azt befolyásolva kísérletet tegyenek az őket érintő intézkedések alakítására.

*

**

A dolgozat címe: Divináció és szociológia

A szerző neve: Mund Katalin, *azonosítószám:* 14/073

A szerző szakja, évfolyama: szociológia, II.

Az intézmény neve: Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Dr. Némedi Dénes, egyetemi tanár

Mezopotámiai jóslási rendszerekről olvasva, feltűnt egyfajta furcsa hasonlóság a szociológia bizonyos módszertani alapelemei és a mezopotámiai – előjelekből eredő – jóslási módszerek alapelemei között. Ezek, azaz a szociológia és a mezopotámiai rendszer összehasonlítását, analógiába vonását nemcsak szerkezeti hasonlóság indokolja, hanem maga az tény is, hogy a jóslások körülbelül azt a pozíciót foglalták el a mezopotámiai kultúrában, mint modern korunkban a prediktív jellegű társadalomtudományok. Sőt, részben azt a funkciót is látták el. Innentől kezdve tehát már nem jóslásról beszélhetünk, hanem tudományos alapokra helyezett predikciós rendszerekről, persze a tudomány fogalmát az adott kultúra kontextusán belül értelmezve. Az általam megfigyelt hasonlóságok a következők: szegmentálás, korreláció kérdése, szimbólumkódolás és a valószínűség szerepe. Eme hasonlóságra pedig nem a két tudomány közötti kulturális, történelmi összefüggésben kerestem a magyarázatot (az így túl egyszerű, olcsó és tudománytalan volna), hanem az emberi elme működésében, tudatműködésünk szisztémájában. Felállítottam egy metaforát, mely szerint a szociológia – főként módszertani szempontból – tekinthető egyfajta elmének (ahogy a mezopotámiai tudományos rendszerek is). Metaforánk alapján a kognitivisták megközelítések bizonyos elemeit tekintve alkalmazhatók a tudományfilozófiában is, jelen esetben a szociológiában, amikor annak módszertanát vizsgáljuk. Azaz visszafordítható a szemlélet, ahogyan a metaforák is: amennyiben a szociológia egy virtuális elme, akkor az elmeműködés modelljei alkalmazhatók lehetnek egyfajta új módszertan kialakításában.

A dolgozat címe: Öngyilkossági kísérletek Borsod-Abaúj-Zemplén megyében (1999) – Szociológiai felmérés

A szerző neve: Obulányi Rita, *azonosítószám:* 14/013

A szerző szakja, évfolyama: szociológia, II.

Az intézmény neve: Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: dr. Kovács Katalin, egyetemi docens

Dolgozatunk célja elsősorban az, hogy képet adjon azoknak az embereknek a társadalmi helyzetéről, akik a legkritikusabb pszichológiai állapotban, feltételezhetően krízishelyzetben vannak, azaz az öngyilkosságot megkíséreltekéről. Különös figyelmet kívánunk fordítani a gyógyszerszedési szokásokra, illetve a kísérletesek egészségi ellátással való kapcsolatának kérdésére. A Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a Megyei Kórház Toxikológiai Osztályára szállítják azokat az embereket, akik öngyilkosságot kíséreltek meg. Az osztályvezető főorvosnő kezdeményezésére a betegekkel kérdőívet töltettek ki. Kutatásunk adatbázisát ezek a kérdőívek képezték. Az elemzéshez az Excel táblázatkezelőt és az SPSS statisztikai programot használtuk. A 474 fős mintánk adatai szerint a nők másfélszer nagyobb arányban követnek el öngyilkossági kísérletet, mint a férfiak. A megyei arányokhoz viszonyítva a fiatalok és a fiatal felnőttek túlreprezentáltak a mintában, s azok az emberek is, akik nyolc általános vagy szakmunkás végzettséggel rendelkeznek. A gazdasági aktivitást tekintve nagyon magas a munkanélküliek aránya. Az egész mintának a 36%-a nem rendelkezik munkahellyel. Az életmódot tekintve a várhatónál nagyobb arányban szerepelnek a mintában a dohányzó nők és férfiak. Ugyanakkor nem befolyásoló tényező, hogy valakinek van vagy nincs lelki társa, de az embereknek szükségük van baráti társaságra. Minden harmadik ember napi altató- vagy nyugtatószedő, ezen emberek közül azonban kevesen álltak ideggyógyászati vagy pszichiátriai kezelés alatt. A kérdőívek feldolgozása során nagy problémát jelentett gyakori hiányos kitöltése. A válaszadási arány növelése és a könnyebb adatfeldolgozás érdekében a jövő évben új kérdőívet próbálunk bevezetni.

SZOCIOLÓGIA II.

A dolgozat címe: Az ösküi fiatalok és szüleik kábítószerrel kapcsolatos ismeretei és veszélyeztetettségadata

A szerző neve: Csanádi Viktória, *azonosítószám:* 14/230

A szerző szakja, évfolyama: művelődésszervező – kommunikáció, IV.

Az intézmény neve: Vitéz János Római Katolikus Tanítóképző Főiskola

A témavezető neve, beosztása: Dr. Kéri Teréz, főiskolai tanár

Dolgozatomban arra próbáltam fényt deríteni, hogyan védekeznek egy viszonylag zárt közösségben a kábítószeres befolyása ellen, milyen a fiatalok hozzáállása problémához, veszélyeztetve érzik-e magukat, mennyire vannak felvértezve az esetleges káros hatásokkal szemben. Ezzel összefüggésben dolgozatom fontos egységét képezi az ösküi egészségvédelem bemutatása is.

Metodikai eljárásaim közé tartozott a dokumentumelemzés, a személyes interjúk, az írásbeli kikérdezés, a szóbeli csoportos interjú és a tegnapiinterjú. Az ösküi iskolában intenzív egészségnevelő munka folyik, felismerve a prevenció jelentőségét. A fiatalok jól ismerik a különböző szereket, különbséget tudnak tenni az egyes szerek veszélyessége között. A probléma számos dimenziójában megfelelő ismeretekkel rendelkeznek. Tudásukat azonban mind ők, mind szüleik elegendőnek, de tovább bővíthetőnek érzik. A gyerekek pontosan érzékelik korosztályuk veszélyeztetettségét, ugyanakkor lakóhelyük védettséget biztosító szerepét is.

**

A dolgozat címe: Ösküi civil körkép. Polgár civil szervezetek és település viszonya Öskүн.

A szerző neve: Csizmadia Ákos, *azonosítószám:* 14/227

A szerző szakja, évfolyama: művelődésszervező – kommunikáció, IV.

Az intézmény neve: Vitéz János Római Katolikus Tanítóképző Főiskola

A témavezető neve, beosztása: Fehérné Hartl Mónika, főiskolai tanáregéd

A kutatás célja volt az ösküi civil szervezetek céljainak, tevékenységének, jellegzetességeinek megismerése, majd az ösküi nonprofit szektor működési mechanizmusainak feltárása.

A kutatás során alkalmazott módszerek közül a legnagyobb teret az egyes vezetőkkel, tagokkal készített interjú kapta. Emellett dokumentumelemzés, megfigyelés szerepelt a módszerek között. A szakirodalom alapján történt az ösküi nonprofit szektor összevetése a magyarországi helyzettel és a nemzetközi ideáltípussal, illetve demokratikus jellegének vizsgálata.

A dolgozat áttekinti az ösküi civil szervezetek múltját, mely korszakhatáráként a II. világháborúval két időszakra tagolható. Ezeket egyaránt korszpecifikus szervezetek jellemzik. E régi időkre jellemző az önfinanszírozás, illetve az egyszemélyi vezetés vagy annak teljes hiánya.

Öskün jelenleg hét szervezet működik, ezek alkotják az ösküi nonprofit szektort. Közülük öt önálló jogi személy, ugyanennyi működik ténylegesen, és 3 valóban működő, bejegyzett társaság van. Egyikük sem közhasznú szervezet.

Az ösküi nonprofit szektor kapcsolata a helyi lakossággal és az önkormányzattal jó, bár passzív: rendezvénylátogatáson, illetve finanszírozáson nem mennek túl a kapcsolatok.

Az ösküi nonprofit szektor a magyarországi összehasonlításban jól vizsgázik: habár finanszírozásban némileg alulmarad, demokratikus munkastílusban példát mutat, egyebekben átlagosat teljesít. A nemzetközi ideáltípussal összevetve a településhez mértén jól működő, európai normáknak megfelelő szektort látunk. A szervezetek mint a „szabadság kis körei” is jól működnek, megfelelően s demokratikus normáknak.

**

A dolgozat címe: A helyi társadalom integráltsága kistelepüléseken

A szerző neve: Hencz István, *azonosítószám:* 14/076

A szerző szakja, évfolyama: szociológia, IV.

Az intézmény neve: Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Dr. Kéri Teréz, főiskolai tanár

Az elmúlt tíz évben megteremtődtek az önkormányzatiság, valamint az alulról szerveződő, saját érdekek kifejezésére és érvényesítésére irányuló kezdeményezések jogi és politikai feltételei. A társadalmat átszövő közösségi hálózatok egyik szintje a településhez, régióhoz kapcsolódó helyi társadalom. Az egy helyen zajló élet és ennek vonzatai (közös célok, múlt, az élethelyzet hasonló elemei, kapcsolathálózat stb.) ön-

magukban is kedvező feltételeket jelentenek egy közösség kialakulásában. Ezt a témát kutatom dolgozatomban, amelyben két kistelepülés helyi társadalmát hasonlítom össze a két településen végzett reprezentatív kérdőíves felmérés, valamint interjúk eredményei alapján. A kutatási eredmények egy hat dimenzióból (kötődés, elégedettség, perspektíva, részvétel, kooperáció, integráció) álló dimenziórendszer szerint vannak elrendezve. A dolgozat célja az összehasonlítás mellett olyan módszertani ajánlások kidolgozása, amely megtartva a dimenziórendszert, új szempontokat vet fel a helyi társadalom kutatásában.

**

A dolgozat címe: Holocaust Nyíregyházán
A szerző neve: Karakó Tamás, *azonosítószám:* 14/143
A szerző szakja, évfolyama: politológia, II.
Az intézmény neve: Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar
A témavezető neve: Riczu Béla

1944. május–június folyamán deportálták, majd megsemmisítették Nyíregyháza izraelita vallású lakosait. Megdöbbentő hatékonysággal és eréllyel történt mindez, s igen gyorsan. Dolgozatomban a gettósítás menetét, a zsidóellenes rendelkezések végrehajtását kívánom bemutatni a személyes felelősség feltárásával.

Mindez nem öncélúan történik, hiszen a népiirtásokra nem ez az egyedüli példa a XX. század történelmében. Kísértetiesen hasonlít a zsidó lakosság deportálása, Bosznia-Hercegovina lakosságának sorsához a délszláv háború alatt, bebizonyítva ezzel, milyen egyszerű ilyen szörnyűségeket megtenni. Mindemellett megdöbbentő a világ közvéleményének passzív asszisztálása az ilyen borzalmas események láttán. Így dolgozatommal megpróbálok rávilágítani az etnikai tisztogatások lélektanára, és arra a tragédiára, ami a túlélők titka maradt csupán.

**

A dolgozat címe: A falusi turizmus lehetőségei Kerekegyházán
A szerző neve: Máté Szilvia, *azonosítószám:* 14/034
A szerző szakja, évfolyama: agrármérnök, V.
Az intézmény neve: Kaposvári Egyetem Állattudományi Kar
A témavezető neve, beosztása: Horváth József, szociológus

Az uniós prognózisok szerint a XXI. század a „zöld turizmus” és benne a falusi turizmus százada lesz. A növénytermesztés és az állattenyésztés háttérbe szorulásával az agráriumban dolgozók száma csökkent. Az itt élőknek – élve a térség adta lehetőségekkel – új jövedelemforrások felé kell nézni. A dolgozat célja, e források közül bemutatni a falusi turizmus kínáلتa lehetőségeket, a kapcsolódó fejlesztéseket, programokat és termékcsoportokat. (Civil szervezetek fenntartható fejlesztési programja, a IUCN fenntartható gazdálkodási módok, SAPARD program.)

Kerekegyháza társadalmi, gazdasági fejlődésében a falusi turizmus jelentős szerepet játszhat, hiszen egyfelől a turisztikai kereslet a fogadóhelyre irányuló áramlásokat hoz: újabb vendégek, újabb szolgáltatások, vállalkozók, befektetők számára is vonzerőt jelentenek. Ezen áramlások igényei formálják a település arculatát, az utlakók magatartását, szemléletét. Mindezek további munkahelyet, jövedelmet biztosítanak. A szervezett falusi turizmus, mint települési integrációs forma, alapvető változást hozhat Kerekegyháza és környéke szervezeti, közösségi életében is, a civil összefogásban, az egyéni és közös érdekek érvényesítésében. Másfelől a mezőgazdasági tevékenységet is felértékeli, melynek alapján, végső fokon ez a típusú szolgáltatás létrejön.

**

A dolgozat címe: A turizmus gazdasági jelentősége és jövőbeni szerepe a Nagyatádi Térségben

A szerző neve: Mátyás Tamás, *azonosítószám:* 14/035

A szerző évfolyama, szakja: gazdasági agrármérnök, V.

Az intézmény neve: Kaposvári Egyetem Állattudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Vadászné Varnyú Anikó, könyvtárigazgató, kulturális menedzser

Írásos források először 1109-ben említik meg az Atád nevet. A település nyolcszáz éves története során többször nyeri és veszíti el városi rangját, melyet 1971-ben véglegesen megkapott. A szépen fejlődő várost, mely időközben Hild-díjas lett, a rendszerváltás alaposan megtépázza, magasra szökik a munkanélküliek száma. A megszűnő üzemek, gyárak, intézmények nagy űrt hagytak maguk után. A talpon maradás kényszerítő körülménye új koncepciók kialakítására sarkallta a város vezetőit. A kivezető út alapját a turisztikai fejlesztésekben találták meg,

az 1906-ban feltárt termálvízre és gyógyvízre alapozva. Ma már a gyógy- és termáلتurizmus határozza meg a város és a térség idegenforgalmi térképét. A több mint 400 méter mélységből feltörő gyógyvizet ivó- és fürdőkúrára egyaránt alkalmasnak nyilvánították. A város vezetői rekreációs, gyógy- és üdülőközpontot álmodtak meg, melynek körvonalai a város története folyamán egyre határozottabban rajzolódtak ki. Ez a folyamat most felerősödött. Segíti ezt a törekvést az a kedvező természetföldrajzi környezet, mely több védett területet foglal magába (a Duna–Dráva Nemzeti Park része, a Baláta-tó, Petesmalmi Vidra Park és más európai hírű rezervátumok közelsége), s az a tény, hogy a Balaton könnyű elérhetősége révén alternatív programként is bekapcsolható. Mindez lehetőséget kínál egy olyan turisztikai termékcsoport kialakítására, mely széles tömegeket is képes idevonzani.

A mai helyzetkép azt mutatja, hogy a városnak olyan lehetőségei, kihasználatlan kapacitásai vannak, melyek fejlesztésével, jó eséllyel kapcsolódhatnak be az idegenforgalom kistérségi, regionális és hazai rendszerébe.

**

A dolgozat címe: Az elszegényedés életmódformáló szerepének bemutatása néhány szokolyai család életvitelében

A szerző neve: Pauliscsák Katalin, *azonosítószám:* 14/232

A szerző szakja, évfolyama: (végzett)

Az intézmény neve: Vitéz János Római Katolikus Tanítóképző Főiskola

A témavezető neve, beosztása: dr. Kéri Teréz, főiskolai tanár

Az utolsó évtized gazdaságszerkezeti átalakulása, politikai döntései nagyfokú mobilitást idéztek elő a társadalomban. Az elszegényedés, a társadalom egyes rétegeinek lecsúszása napjaink szomorú aktualitása.

Bár léteznek friss, átfogó szegénységkutatások, mégsem teszik feleslegessé az elszegényedés életmódformáló szerepének vizsgálatát alulnézetből, érzelmekkel is színezett emberi oldaláról. Dolgozatom jellege empirikus leíró kutatásra épül, az anyaggyűjtés többféle módszerrel történt: statisztikai adatok felhasználása; dokumentumelemzések, strukturált megfigyelések végzése; interjúk készítése a témában érintett családokkal és szakemberekkel.

Dolgozatom lényegében három szerkezeti egységből áll. Az első részben igyekszem a szegénységet komplex módon: történeti-társadalmi beágyazottságában bemutatni.

A dolgozat második részében mutatom be a vizsgálat helyszínét, valamint 11 szokolyai család életkörülményeinek, életvitelének változásait a térség gazdasági-társadalmi körülményeibe ágyazottan. A vizsgálat eredményeként felvázolom: az elszegényedés milyen alternatív életviteleket implikált a kutatásba bevont családoknál (deviancia, feladás, kitörési törekvés, bizakodás).

Mint szociálpedagógust természetesen foglalkoztat a probléma kezelése is. Ez indokolja, hogy az utolsó szerkezeti részben egy nemzetközi összehasonlító vizsgálatot, valamint a szegénységgel foglalkozó nemzetközi dokumentumokat ismertetem és összegzem az érintett térség szociális ellátórendszerének szakembereivel készített interjúk lényegét.

A dolgozat hozzájárul az elszegényedés életmódformáló szerepének hiteles bemutatásához, és felhívja a figyelmet további kutatási lehetőségekre. Úgy gondolom: a reális helyzetkép ismerete kiindulópontja lehet egy hatékonyabb segítőrendszer kidolgozásának, a helyi társadalomban külön-külön ma már jelen levő, részben intézményesült, részben civil segítő szándékok összefogásának.

*

**

A dolgozat címe: Az agrárgazdálkodás és társadalmi körülményei a mai Magyarországon.

A szerző neve: Ráczi Katalina, *azonosítószám:* 14/148

A szerző szakja, évfolyama: szociológia, V.

Az intézmény neve: Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve: Dr. Csoba Judit, egyetemi adjunktus

Dolgozatom témájául egy olyan kutatási területet választottam, amely részben a gazdaságszociológia, részben az agrárszociológia jelentéstartományába tartozik. Szándékom az, hogy a mezőgazdaságra koncentrálnva végigkövessem azokat a főbb társadalmi-gazdasági folyamatokat, amelyek ez elmúlt 10 év során hazánkban lejátszódtak, s hatásaik hozzájárultak a társadalmi struktúra differenciálódásához. Véleményem szerint agrárszférát érintő változások elemzése lehetővé teszi a tágabb gazdasági keretek között végbement folyamatok, tendenciák értelmezé-

sét is, illetve azok társadalmi-gazdasági összefüggésrendszerének feltárását. Mindezek mellett vizsgálódásaim háttérében azon kérdések megválaszolásának szándéka áll, hogy a mai Magyarországon miképpen tagozódik az agrártársadalom, tehát mely tényezők mentén rétegződik a mezőgazdasággal foglalkozó népesség, s milyen stratégiák és paraméterek mentén szerveződik maga az agrárgazdálkodás. Némileg leegyszerűsítve az előbbieket, a dolgozatomban tulajdonképpen arra keresek választ, hogy a rendszerváltáson túljutott, s az Európai Unió csatlakozás előtt álló Magyarországon vajon kiknek, s milyen módon biztosít életteret az agrárium.

Hipotézisem szerint az elmúlt évtizedben lejátszódott folyamatok eredményeként az agrártársadalom többszörösen differenciálttá vált, a társadalmi-gazdasági körülmények változása nyomán az államszocializmus időszakát jellemző agrárgazdálkodói mechanizmusok új motivációs háttérrel és gazdálkodói stratégiákkal egészültek ki. Úgy vélem, a mai magyar agrárgazdálkodást egyszerre jellemzi a régi és új gazdálkodói stratégiák jelenléte, ezek kombinációja, sajátos együtt járása pedig alapvetően meghatározza az egyes szereplők versenyképességét, piaci körülményekhez való adaptációját, s tulajdonképpen a társadalmi struktúrában elfoglalt pozícióját is.

A felvetett kérdések megválaszolására, valamint a hipotéziseim igazolására a témakörre koncentrálo gazdaságtörténeti és társadalomelméleti megközelítések áttekintése, másrészt egy közelmúltban végzett empirikus kutatás tapasztalata ad vizsgálati háttérrel. Az előbbieket elsősorban az agrártársadalom történeti meghatározottságának feltárását, az utóbbi a témakör jelenkori vonatkozásainak megismerését, az agrárgazdálkodás körülményeinek statisztikai szempontból történő feldolgozását teszi lehetővé.

*
**

A dolgozat címe: Mecsér község jellemzése és társadalomrajza

A szerző neve: Ritzinger Tamara, *azonosítószám:* 14/069

A szerző szakja: okleveles gazdasági agrármérnök, IV.

Az intézmény neve: Nyugat-Magyarországi Egyetem Mezőgazdaságtudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Dr. habil. Veszeli Tibor, egyetemi tanár

Magyarország nyugati kapujában, Mosonmagyaróvár és Győr között, a három kis táj a Mosoni-síkság, a Szigetköz és a Hanság találkozásánál, a Mosoni-Duna jobb partján Eötvös Loránd Tudományegyetemrűlő kisközség Mecsér. A jelenlegi társadalmi és gazdasági helyzetben, a felső-dunántűli régióra, kiemEötvös Loránd Tudományegyetemn a Mosoni-Duna menti községekre jellemző község Mecsér. A község földrajzi helyzetéből adódnak a falusi turizmusba való bekapcsolódás jó lehetőségei. Egyrészt, mert két nagyváros között található, másrészt a Mosoni-Duna körülöleli. Vizsgálati módszereim közé dokumentum- és forráskutatás tartozik, ezenkűvűl interjúkat készítettem a helyi lakosokkal, akik közül kiemelném Lencse Rudolfot, a nagybátyámat. Ezen vizsgálati alapokra építve néztem meg, hogy a 2000. évben milyen gazdaságpolitikai és társadalmi viszonyok vannak a községben. Aktualitása abban rejlik, hogy a kistérségi fejlesztés beleillik az ország új típusú régiókra való felosztáskonceptiójába, és így az Európai Unióhoz való csatlakozásnak is egyik meghatározó eleme. A telepűlésfejlesztés lehetőségei közé tartozik egy összehangolt háztűji gazdálkodás, a szolgáltatórendszer jobb kialakítása, mező- és erdőgazdálkodás lehetőségének a kiaknázása. A fejlesztéseket úgy kellene megvalósítani, hogy a hely szelleme megmaradhasson. Véleményem szerint a fejlesztés reális alapjai megtalálhatóak, de kiaknázásához a lakosság aktív részvétele és a pénzügyi lehetőségek biztosítása szükséges.

**

A dolgozat címe: Ki „szolgál és véd” minket holnap?

A szerző neve: Spaller Endre, *azonosítószám:* 14/072

A szerző szakja, évfolyama: szociológia, V.

Az intézmény neve: Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve: Dr. Bajomi Iván

A dolgozat a Rendőrtűszti Fűiskola (RTF) első éves hallgatói körében 2000. augusztusában végzett kutatás összefoglalója. A kutatás teljes körű volt, így módunkban állt összehasonlítani a már dolgozó hallgatókat azokkal, akik még nem dolgoztak rendvédelmi területen. Úgy tűnik, hogy mindkét csoport nagyjából azonosan vallja magáénak a rendvédelmi területen dolgozók szubkultűráját. Emellett sikerűlt kimutatni

azokat a területeket, amelyekre az „újoncok” naivabban tekintenek, mint azok, akik azt már a gyakorlatban is megtapasztalták. A kutatás során több kérdést vizsgáltunk meg. Mindenekelőtt a hallgatók pályaválasztásának az okaira voltunk kíváncsiak. Az adatok alapján a már dolgozók között a munkatársak ösztönzése bizonyult a legerősebb motivációnak, míg az „újoncok” között az apa iskolai végzettsége befolyásolta leginkább a jelentkezést. Ehhez kapcsolódóan megvizsgáltuk az RTF mobilitásban betöltött szerepét. Kimutattuk, hogy az RTF nemcsak a felfelé mobilitásban játszik kiemelkedő szerepet, de lefelé mobilak is szép számban találhatóak a hallgatók között. Részletesen megvizsgáltuk a karrierelképzeléseket is. Kimutattuk, hogy ha valaki bizonytalan a karrierjében, akkor nagyobb az esélye a lemorzsolódásra. A hallgatók többsége valamelyest rendelkezik arra vonatkozó elképzeléssel, hogy hol szeretne szolgálni, de a részletekkel csak kevesen vannak tisztában. A hallgatók túlnyomó része szeretne idővel vezető beosztásba kerülni, ami egy tisztképző intézmény esetében pozitív jel. Megnéztük azt is, hogy a hallgatók szakmai önképe reális-e, avagy erősen hatott rájuk a médiumokban látható rendőrkép. Kíváncsiak voltunk továbbá arra is, hogy a médiumokkal szembeni negatív attitűd megtalálható-e már a kezdő hallgatóknál is, avagy az csak később alakul ki. Adataink szerint a hallgatók meglehetősen negatívan vélekednek az újságírókról, akiket leginkább szenzációhajhászoknak tartanak. Ilyenek tehát a hallgatók most, a főiskolára való belépéskor. Újabb kutatás témája lesz az, hogy hogyan változtak a főiskolai évek alatt.

A dolgozat címe: A fiatalkori bűnözés társadalmi háttere

A szerző neve: Szelezsán Annamária, *azonosítószám:* 14/049

A szerző szakja, évfolyama: szociológia, (végzett)

Az intézmény neve: Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Dr. Utasi Ágnes, egyetemi docens

Dolgozatomban a fiatalkorú bűnözés okainak, illetve inkább hátterének vizsgálatára teszek kísérletet. A téma aktuális, hiszen a fiatalkorúak bűnözése növekvő tendenciát mutat, ami a következő számadatokból is kiolvasható: a 10.000 fiatalkorú lakosra jutó bünelkövetők száma 1965-ben 108 volt, 1991-ben 149, míg 1995-ben 226, 1998-ban 241. Az el-

követett bűncselekmények száma 1991-ben 28.000, 1998-ban már 140.000 volt. Változott a bűnözés struktúrája is: nőtt az erőszakos bűncselekmények aránya, ugyanakkor vannak olyan bűncselekménytípusok, amelyeket a fiatalok bűnözésben való részesedésüket jóval meghaladó arányban követnek el. Így például a rablások egyharmadát is fiatalok követik el. A riasztó adatok felvetik a bűnözés okai kutatásának szükségességét, hiszen, hogy ha ezeket az okokat megismerjük, talán hatékonyabban lehet majd fellépni a bűnözés megelőzésében. Annál is inkább fontos ez a fiatal korosztály tekintetében, mert leginkább ekkor van esély a megelőzésre, illetve a bűnözővé válás folyamatának visszafordítására.

A bűnözés és a többi deviáns magatartásforma minden esetben az egyén életében bekövetkezett eseményekre nyúlik vissza. Ugyanakkor bizonyos társadalmi jelenségek kapcsolatot mutatnak a közvetlenül a deviáns viselkedésformákat okozó folyamatokkal, és ezáltal az előfordulásuk gyakoriságára is hatással bírnak. Dolgozatomban először néhány, jelentős, a bűnözés okairól szóló elméletet ismertetek, majd ezen elméletek alapján a magyar társadalomban jelenlévő, a bűnözéssel esetleg összefüggést mutató jelenséget sorolok fel. Mivel a fiatalok bűnözése nem választható el a felnőttekétől, ezért nemcsak a speciálisan a fiatalok népességre vonatkozó jelenségeket írom le, hanem a bűnözés alakulásában szerepet játszó általános okokat is. Végül a rendelkezésemre álló kis elemszámú mintában megpróbálom ezen tényezők mentén a fiatalok bűnözésének okait, vagy legalábbis az azzal kapcsolatban álló jelenségeket feltárni.

A dolgozat címe: Unokáink csak látni fogják?

A szerző neve: Szerető Anna, *azonosítószám:* 14/001

A szerző szakja, évfolyama: tanító (végzett)

Az intézmény neve: Tessedik Sámuel Főiskola Körös Főiskolai Kar

A témavezető neve, beosztása: Dr. Virágné dr. Horváth Erzsébet, tan-székvezető, főiskolai docens

A dolgozat arra keresi a választ, hogy a 10–12 éves gyermekkorosztály szabadidős tevékenysége milyen megoszlást mutat, s ebben milyen szerepe van a könyvnek, az olvasásnak.

A kutatás kérdőíves felmérés módszerével tárta fel a 25-féle tevékenységi formát, ennek nemenkénti megoszlását. Kiemelt figyelmet fordított az újság- és könyvolvasási és könyvtárlátogatási szokások vizsgálatára, továbbá a televízió és a számítógép szerepére. Megvizsgálta mindenekelőtt a könyvválasztás motívumait, műfajjellemzőit, a költői és prózai művek arányát, a tematikai viszonyokat és a tetszési mutatókat.

Az adatok elemzése egyértelműen igazolja, hogy a 10–12 éves gyermekkorosztály érdeklődésének előterébe a televíziónézés és a számítógépezés került; a könyvolvasás a 10 éves korosztály esetében 11. helyre, a 12 éves korosztálynál a 13. helyre került.

Ebben az olvasásszociológiai szituációban megnő a pedagógus motiváló szerepe két irányban is: egyrészt a tanuló, másrészt a család és a szűkebb, helyi társadalom felé is. Ugyanakkor a többi szabadidős tevékenység kiválasztására is hatni kell oly módon, hogy az értékválasztási szempontok hangsúlyosabbá váljanak.

A gyermekkorosztály információs igényeit az értékek mentén szükséges motiválni, ebben a hagyományos és korszerű információhordozóknak is megvan a sajátos helye és szerepe.

**

A dolgozat címe: Dohányzó fiatalok

A szerzők neve: Ruisánchez Éva, Márton Noémi, Spiegl Dóra, azonosítószám: J/019

A szerzők, szakja, évfolyama: gimnázium 12.

Az intézet neve: József Attila Gimnázium, Monor

A témavezető neve, beosztása: dr. Pap Sándorné, középiskolai tanár

Kutatásunk céljaul tüztük ki, hogy részletesebben megismerkedjünk a végzős gimnáziumi diákok dohányzási szokásaival. Kíváncsiak voltunk, hogy társaink minek hatására, milyen befolyás alatt próbálták ki vagy szoktak rá erre a káros szenvedélyre. Ezért egy kérdőívet fogalmaztunk meg, és a velünk egyidősekkkel töltöttük ki. Kísérletünkben eddig 205 tanuló vett részt – ebből 60 fiú és 145 lány –, de a továbbiakban ezt szeretnénk kibővíteni. Hogy ne csak szűk környezetünkről kapjunk információkat, a kérdőívet eljuttattuk egy fővárosi és egy miskolci gimnáziumba is. Az eredményeket összevetettük a Gallup Intézet 2000

tavasznán végzett közvélemény-kutatásának eredményeivel. Konkrétan megtudtuk, amit az utcán is látunk: sajnos egyre több gyerek, egyre fiatalabb korban kezd el dohányozni. A legtöbben ezt barátok hatására teszik; van, akit csak megkínálnak, van akit rábeszélnek. Ennél jóval kevesebb gyerekre vannak hatással a dohányzó családtagok. Különösen nagy „veszélyforrások” a bulik és osztálykirándulások, bár olyan is előfordul, hogy valaki egyedül megveszi a cigarettát, és valahol titokban rágyújt. Érdekes eredményre jutottunk a párválasztást illetően. A lányok közül sokkal többen járnának dohányzó fiúval, mint ahány fiú dohányzó lánnyal. Ennek oka valószínűleg az, hogy a fiúk nem örülnének neki, ha gyermekeik jövőbeli anyja dohányozna. Az is érdekes volt, hogy a fiatalok többsége saját állítása szerint nem rabja a dohányzásnak. Akkor vajon miért jött ki napi átlag több mint fél doboz cigaretta egy főre? És vajon miért gyújt rá legtöbbször még délelőtt az iskola területén is, ha egyszer kibírná nélküle, és ráadásul tilos? Annak ellenére, hogy szinte mindenki ismeri a dohányzás ártalmait, mégis nagyon sok fiatal dohányzik. A dohányzásellenes propagandák sem érnek el megfelelő hatást. Tehát véleményünk szerint a megfelelő módszert még nem találták meg a fiatalok dohányzás visszaszorítására.

SZOCIOLÓGIA III.

A dolgozat címe: Átalakuló értékrendszerek

A szerzők neve: Csóky Ákos – Kristóf Luca, *azonosítószám:* 14/074

A szerzők szakja, évfolyama: szociológia, IV.

Az intézmény neve: Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Dr. Szalai Erzsébet, a Magyar Tudományos Akadémia doktora

A rendszerváltás során a társadalmi alrendszerek mindegyikében jelentős változások mentek végbe, s egy részük még napjainkig is tart. A számos (át)változás közül kutatásunkban az *értékrendszerek alakulását* helyeztük a fókuszba. Tanulmányunkban párhuzamosan vizsgáljuk a kádárizmus és a rendszerváltás kori érték- és normarendszereket, folyamatosan összehasonlítva azokat. A két korszakkal kapcsolatban a

következő főbb kérdéseket fogalmaztuk meg: Valóban az értékek változtak meg, alakultak át? Netalán teljesen más értékek, értékrendszerek jöttek létre a régiek helyett? Esetleg a régi és új értékek egymás mellett léteznek? Vagy lehetséges, hogy az értéknélküliség (a durkheimi anómia) állapotában vagyunk?

Célunk volt az átalakuló értékrendszerekre vonatkozó közkedvelt (gyakran közhelyes) hipotéziseknek a tesztelése. Erre a célra két hipotézist fogalmaztunk meg: 1. Az értékrendszerek jelentősen átalakultak, méghozzá olyan módon, hogy az eddigiektől különböző értékrendszerek alakultak ki; 2. A mai magyar társadalomban uralkodóvá válik az anómia: meghatározó folyamatok az individualizáció, atomizáció és az elidegenedés.

Kutatásunk *metodikája* alapvetően az *empirikus értékszociológiai kutatások* eredményeinek felhasználásán, azok újrainterpretálásán alapszik. Ezek mellett felhasználtuk az *értékdimenziók konvencionális differenciálását*, egy *értéktérképet* az elmozdulások térbeli megjelenítésére, valamint az *értékek dichotóm ábrázolását*.

Az *eredményeket* tekintve kijelenthető, hogy az 1. hipotézisünk nem igazolódott, vagyis alapvetően nem új értékrendszerek jöttek létre, hanem a régiekben változott meg a preferencia-sorrend. Részben igazolódott viszont a 2. hipotézis, azt találtuk ugyanis, hogy a rendszerváltozás időszakában elmozdulás történt a közösségi értékek irányába, e rövid kitérő után azonban folytatódott a már korábban is megfigyelt individualizációs, atomizációs folyamat.

**

A dolgozat címe: Az EKF hallgatóinak homoszexualitáshoz való viszonya

A szerző neve: Fekete Zsuzsanna, *azonosítószám:* 14/052

A szerző szakja, évfolyama: szociálpedagógus, IV.

Az intézmény neve: Eszterházy Károly Tanárképző Főiskola

A témavezetők neve, beosztása: Dr. Szilvási László PhD, főiskolai egyetemi docens, Szőke Krisztina, főiskolai tanársegéd

A kutatásom célja, hogy megismerjem az EKF hallgatóinak homoszexualitáshoz való attitűdjét, és hogy összefüggéseket keressek bizonyos kategóriák (nem, lakhely, életkor...) és ezen attitűd alakulása között. Ezt azért tartom fontosnak, mert iskolánk fő profilja a pedagógus-

képzés. A pedagógus érték- és normarendszere látens vagy manifeszt módon hat a gyerekek értékpreferenciáira, ezért lényeges megismerni a hallgatók toleranciáját a homoszexualitással szemben. A kutatás kérdőíves kérdéssel történt, a mintavétel módszere rétegzett arányos mintavétel, az alapsokaság az EKF nappali tagozatos hallgatói. A minta (200 fő) iskolánk alapsokaságát tekintve reprezentatív. Az adatok elemzése a következőképpen történt: kategóriánként összesítettem a válaszokat, majd kontingenciatáblák segítségével állapítottam meg a függőség mértékét a függő és a független változók között, illetve asszociációs indexet számoltam, hogy megállapítható legyen: az eltérések szignifikánsak-e.

A vizsgálat néhány lényeges eredménye: nemek tekintetében a nők általában elfogadóbb attitűdöt mutatnak a homoszexualitással szemben. Szignifikáns különbség mutatkozik a különböző fakultások hallgatói között. Legelfogadóbbak a Természettudományi Fakultás hallgatói, a legelfogadóbbak a Bölcsészettudományi Fakultásban tanulók. Ez utóbbi esetén a pozitív tendencia ott is érezhető, ahol a szakpár egyike bölcsészettudományi szak. Leginkább toleránsak a homoszexualitással szemben azok, akik nem vallásosak, illetve a protestánsok toleránsabbak a katolikusokhoz képest. Az európai értékrendszerben hangsúlyos a tolerancia. A hallgatók attitűdjének ismerete azért fontos, mert meghatározzák a következő generációk, a jövő magyar társadalmának érték- és normarendszerét, toleranciáját.

**

A dolgozat címe: A modernitás embertípusa

A szerző neve: Holczer Márton, azonosítószám: 14/009

A szerző szakja, évfolyama: szociológia, IV.

Az intézmény neve: Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Dr. Karácsony András, dékánhelyettes

Dolgozatom korunk embertípusának sajátosságait veszi számba. E jegek feltételezésem szerint párhuzamba állíthatóak a borderline személyiségzavarban szenvedő emberek tüneteivel, problémáival. A mai társadalmiság euroatlanti megvalósulásának és az embertípusnak a kapcsolódási pontjait különböző elméleti megközelítések alapján kutattam.

A modernitás (értve ezalatt az elmúlt két évszázadot) és sajátos ember-típusa (karaktertípusa) folyamatos változásokon ment keresztül, nem csak az ezt vizsgáló társadalomtudományi megközelítésmódok változtak. A média egyre fokozódó jelentősége új szint hozott ebbe a dinamikába. Agyonkommunikált világunkban azok a problémák, amelyeket a modernizáció a pszichikum számára felvet, olyan, mintha a borderline személyiségzavarról alkotott pszichiátriai összegzést olvasnánk az identitás-, mérték- és észlelésproblémákról.

A fennálló helyzet cirkuláris okozatiságokra épül. A szociális világ komplexitásnövekedését segítik az új embertípus pszichikumai, amelynek kialakításában a szocialitás még véletlenül sem tehető zárójelbe. A helyzet problémaként is exponálható, hiszen egymással összefüggő elemei bővítetten termelődnek újra. Tanulmányomnak nem volt célja a felvázolt tendenciák jövőjének vizsgálata. Meglátásom szerint a funkcionálisan differenciálódó modern társadalom elviselhetetlenné válhat a pszichikumok számára, így a spontán korrekciós mechanizmusok és a társadalomirányítási lehetőségek egyaránt vizsgálandóak. Reményem szerint a megközelítésmódban ezek termékeny módon kutathatóak.

**

A dolgozat címe: Gyermek- és lakásotthonban élő fiatalok értékrendje és jövőképe

A szerzők neve: Kenyeres Livia – Némethi Szabolcs, *azonosítószám:* 14/145

A szerzők szakja, évfolyama: szociálpolitika – szociológia, IV.; szociológia, IV.

Az intézmény neve: Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Murányi István, egyetemi tanársegéd

A kutatásra kiválasztott témánk a gyermek-, illetve lakásotthonokban élő fiatalok értékrendje és jövőképe. Szeretnénk megtudni, hogy ennek a lakosság átlagától egyértelműen eltérő populációnak az értékstruktúrája is specifikus-e. A kérdés, hogy a nem családban felnevelkedő gyerekek számára milyen értékek a legfontosabbak, mik azok, amelyek internalizálódtak, s ezek milyen kapcsolatban vannak a családi szocializációval –, illetve annak hiányával – és a jövőképükkel.

A témával kapcsolatban megfogalmazott hipotéziseink lényege, hogy az otthonokban élő fiataloknak nincs stabil, koherens értékrendjük; a gyerekek jövőképe vagy irreális, a valósághoz nem illő, vagy nagyon bizonytalan. E kettő kapcsolatát pedig az jellemzi, hogy a koherens értékrend hiánya az oka az irreális és/vagy bizonytalan jövőképnek.

A kutatás módszerül egy '99-ben, a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei lakásotthonokban (233 fős mintán) lezajlott kérdőíves kutatás adatbázisának másodelemzését választottuk. A másodelemzés mint kutatási módszer mellett több érv is szólt, többek közt az OTKA által preferált elvek is megerősítettek minket ennek választásában. Ennek értelmében az említett adatbázis számunkra releváns részével dolgoztunk, azaz a családi szocializációra, valamint az értékrendre és jövőképre vonatkozó részeket elemeztük újra.

A Rokeach-teszt elemzése során kiderült, hogy a gyerekek többségének értékrendje szinte csak célértékekből áll, mind a legfontosabb, mind a legkevésbé fontos értékek célértékek voltak ugyanis. Az eszközértékek hiánya azt jelzi, hogy inkább a vágyaik jelennek meg a preferált értékekben. A jövőképet tudakoló nyitott kérdések elemzése során három csoport különült el, az egyik minden tekintetben pozitív képet festett, de főleg az iskolázottság és munkakör szerint, a másik karrier, munkahely szempontjából pesszimista, a harmadik főleg a család, ill. gyermek megítélésében borúlátó. Vagyis valóban a vágyak és a bizonytalanságok jelennek meg az eredményekben.

**

A dolgozat címe: Erőszak a négy fal között

A szerző neve: Kibicher Orsolya, *azonosítószám:* 14/011

A szerző szakja, évfolyama: szociológia, IV.

Az intézmény neve: Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Dr. Szendrő Zoltán, egyetemi adjunktus

Dolgozatom célja a gyermekbántalmazás problémakörének feltárása hazai és a külföldi (elsősorban angol és amerikai) szakirodalom feldolgozása és összehasonlító elemzése révén, illetve a gyermekbántalmazással kapcsolatba kerülő hazai szakemberekkel készített mélyinterjú-sorozat segítségével. Az összehasonlító elemzés tárja fel az ezen prob-

lémakörhöz való hozzáállásbeli különbségeket, a kutatások mennyiségét és milyenségét és a megoldásbeli eltéréseket. A szakirodalom feldolgozása kapcsán elsősorban a bántalmazott gyermek személyiség- és viselkedésseljellemezőire, az erőszak következményeire, és a bántalmazó szülő jellemzőire helyeztem a hangsúlyt. Az interjúkkal arra kerestem a választ, hogy mi történik ma Magyarországon azzal a gyerekekkel, akivel kapcsolatban kiderül, illetve felmerül a családon belüli bántalmazás gyanúja, milyen a velük hivatalból kapcsolatba kerülő szakemberek hozzáállása, és milyen lehetőségek állnak a rendelkezésükre.

**

A dolgozat címe: Társadalmi szerep-modellek az általános iskolai olvasókönyvekben

A szerző neve: Kosaras Edit, *azonosítószám:* 14/216

A szerző szakja, évfolyama: szociológia – szociálpolitika, V.

Az intézmény neve: Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: dr. Schadt Mária, egyetemi adjunktus,

Dolgozatomban az általános iskolai olvasókönyvekben kibontakozó férfi és női szerepeket, e szerepeket „társadalmilag” meghatározó sztereotípiákat az iskola szocializációs szerepén keresztül vizsgálom. A dolgozat *hipotézisének* a summázása talán a következő megállapítás lehetne: az olvasókönyvek ábrázolt világában nincs egyensúly a női és férfivilág bemutatásában, hanem az olvasókönyvek szemléletmódja eltolódik egy férfias életmód ábrázolásának az irányába. Egy idejemúlt társadalom értékeinek, szerepeinek való felelevenítésével találkozunk az olvasmányokban, és ennek velejárója, hogy nem a modern világ szerepkészletével ismertetik meg az olvasót az olvasókönyvek szövegei.

Hipotézisem alátámasztására vizsgáltam az olvasmányok idő, illetve térdimenzióban elfoglalt helyét, a munka ábrázolását, a nők és férfiak arányát, a tulajdonított szerepekkel és tulajdonságokkal, fizikai jelenlétüket, megjelenésüket egy adott térben.

Összesen 133 olvasmányt és 140 képet tekintettem át az előbb említett

A kutatásaim eredményei azt mutatták, hogy az olvasókönyvek hasonló modellt nyújtanak, mint a más országok tankönyvei, és lényegében nem különböznek a hetvenes években Magyarországon végzett

vizsgálatoktól sem. Azaz húsz év nem tűnt elegendőnek ahhoz, hogy a magyar olvasókönyvek piacán lényeges változás menjen végbe, tekintettel a kutatások eredményeire és figyelembevételükre.

Ehhez hozzá kell tenni, hogy ráadásul húsz, harminc év alatt gyökeresen megváltozott a nők és férfiak szerepe a családban és a társadalomban. A Magyarországon élő nők, hasonlóan a nyugat-európai országokhoz, felülreprezentáltak a főiskolai hallgatók között. Az elmúlt évtizedekben igen magas női gazdasági aktivitás alakult ki, ebből következően egyre több nő vállalta fel az anyaság és a dolgozó nő együttes szerepét. Ezek a változások törvényszerűen vonták maguk után a férfiak és nők családban elfoglalt szerepének változását is. Ezzel szemben az olvasókönyvek továbbra is egyoldalúan közvetítenek a nők és férfiak felé. Egyféle szerepet mutatnak be és ajánlanak fel nőknek és férfiaknak. Pedig a valóságban ezek a szerepek felcserélhetőek és nem olyan sematikusak, mint az olvasmányok által ábrázolták.

**

A dolgozat címe: Utópia, avagy aktív nyugdíjaskor

A szerző neve: Kusnyar Judit, *azonosítószám:* 14/

A szerző szakja, évfolyama: gazdálkodási – egyetemi, V.

Az intézmény neve: Széchenyi István Főiskola

A témavezető neve, beosztása: Dr. Böhm Antal, tanszékvezető

A dolgozat az idős emberek, és nyugdíjasok helyzetével foglalkozik. Bemutatja a magyarországi nyugdíjasok helyzetét, illetve kitekintést nyújt röviden a közép-kelet-európai helyzetre is.

A nyugdíjasok nagy százalékát az elszegényedés fenyegeti, rossz anyagi és egészségügyi helyzetben, sokak magányosan, kirekesztve élnek. A dolgozat megoldást keresek ezen idős emberek problémáira.

Megoldásként elsősorban a civil szervezetek munkáját nevezem meg, illetve a civil szervezetek és az állam, sikeres együttműködését.

A dolgozat egy novellával kezdődik, amely feltár egy lehetséges megoldást az elmagányosodott, sorsukba beletörődni nem akaró idős emberek számára.

Egy közösség létrehozásáról, amelyben az idősek akár munkával, akár egyéb módon tevékeny tagjai lehetnének a társadalomnak, és a közösségben való tevékenykedés segítséget jelent a magány, a kirekesztettség ellen.

Véleményem szerint a civil szervezetek és az állam együttműködésével a jövőben sikeres eredményeket lehet elérni az idős emberek szociális-jóléti helyzetének javításában.

*
**

A dolgozat címe: Virtuális közösségek kialakulása, típusai és működése az interneten, elsősorban a magyar hálórészen

A szerző neve: Nagy Gábor Dániel, *azonosítószám:* 14/048

A szerző szakja, évfolyama: szociológia, III.

Az intézmény neve: Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Dr. Pászka Imre, egyetemi docens

Ez a munka a társadalomtudományok, elsősorban a szociológia, szociálpszichológia és antropológia eszközeivel vizsgálja az internetet; azt a számítógépes hálózatot, amely napjainkban már az egész világot átfogja. A dolgozat alapsokasága a hálózatot használó magyar emberek, akik a hálózaton a társadalomhoz hasonlóan csoportokba tömörülnek. A kiinduló hipotézis az, hogy az internetes csoportok nagyságuk és egyéb tulajdonságaik szerint 3 kategóriába sorolhatók be: mikro-, mezo- és makroszintű csoportokba. E fogalmak a dolgozat első részében kerülnek definiálására. A legnagyobb, makroszintű csoportok több mezo- és mikroszintű kiscsoportot tartalmazhatnak. A csoportok különböző fajtáiban eltérő a tagok közti kommunikáció intenzitása, módja. A dolgozatban a csoportokat kialakulásuktól kezdve vizsgálom, mivel ez nagyban befolyásolja a közösség pillanatnyi állapotát, attitűdjeit.

Az általam felhasznált módszerek a mélyinterjú, a résztvevő megfigyelés, a loganalízis, fókuszcsoportos interjú, és a csoportokkal kapcsolatos dokumentumok, irodalom és adatok elemzése. Vizsgálom továbbá az átfedést a világháló és a valóság között, a kommunikációs csatornákat, amelyek az összeköttetést biztosítják, illetve véleményem szerint növelik az internetes csoportok kohézióját.

Az elemzés során különböző technikai megoldásokkal működő csoporttípusokat mutatok be, egy-egy fajtát konkrét példával ismertetek. A módszerek legtöbbször „on line” (a hálózaton, élőben) alkalmaztam, emellett néhány személyes interjú is elkészítettem. Elemzéseim adataival hipotézisemet kiegészítettem. Véleményem szerint a világháló csoporttrétegződése a társadaloméhoz hasonló. A különböző nagyság-

gú csoportok elemzéséhez különböző diszciplínák elméleteit lehet felhasználni. A makro- és mezoszintű csoportok elemzésére a szociológia, elsősorban r. K. Merton elméletét, a mikroszintű csoportokra a szociálpszichológia és az antropológia különböző elméleteit használtam fel. Úgy vélem, az elvégzett vizsgálatok eredményei szerint a felállított hipotézis tartható.

**

A dolgozat címe: Falfirka vagy graffiti. Kommunikáció, deviancia, avagy művészet II. Csoportstruktúrák, szabályok, kapcsolatok
A szerzők neve: Nagy Terézia – Rácz Attila, *azonosítószám:* 14/046
A szerzők szakja, évfolyama: néprajz, szociológia, IV. – szociológia, II.
Az intézmény neve: Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
A témavezető neve, beosztása: Dr. Pászka Imre, egyetemi docens

Dolgozatunk tárgya, a graffiti-jelenség egy olyan társadalmi tény, amely állandó alakulási folyamataiból adódóan hosszabb távú és részletes szociológiai vizsgálatra érdemes. Jelen munka szerzői kezdetben egymástól függetlenül kezdték tanulmányozni a graffitit mint jelenséget a szociológia, valamint a kulturális antropológia módszereivel. Tanulmánysorozatunk első része, amely a falfirkák kialakulásának történetével, fajtáival és funkcióival foglalkozott, már bemutatásra került – és díjat nyert – a XXIV. Országos Tudományos Diákköri Konferencián. Említett, elsősorban kultúrszociológiai megközelítésben írt teoretikus munka mostanra egészült ki egy olyan empirikus kutatással, amely számos új és eddig még nem publikált eredményt hozott. Jelenlegi tanulmányunk azzal a céllal íródott, hogy egy úgynevezett „mélyfúrás” módszertani alkalmazásával alátámassza, esetleg megcáfolja azokat a hipotéziseket, amelyeket a tanulmánysorozat első részében Rácz Attila publikált. Módszertanilag a tanulmány strukturált interjúkon, valamint résztvevő megfigyelésen alapul. Kiindulási pontunk médiafigyelés alapján – szándékosan nem a fővárosra koncentrálnak azon magyarországi vidéki települések falfirkálóinak vizsgálata volt, ahol a legtöbb konfliktus adódott a graffitizés kapcsán a vizsgálni kívánt szubkultúra képviselői és a helyi társadalom között. Vizsgálatot végeztünk 1998-ban Szegeden és Egerben, valamint 2000-ben Szegeden, ahol ez év augusztusában (az Aba-Novák freskó megrongálása kapcsán) különösen

népszerű téma volt a graffiti mind a helyi sajtóban, mind pedig az önkormányzati üléseken. Tanulmányunkban összegegyeztetetővé válik a szubkultúráknak, a deviáns karriereknek és a művészet világának mindezidáig többé-kevésbé elkülönült szociológiai szakirodalmá. Interjúk és résztvevő megfigyelések elemzésével bizonyítjuk azt, hogy a többi falfirkáló földrajzi és szociális közelsége a legfontosabb tényező abban, hogy falfirkálónak válik-e valaki, s hogy e tevékenysége esetleg „hivatássá” formálódik-e.

*

**

A dolgozat címe: Ifjúság és közművelődés Hajdúböszörményben 2000

A szerzők neve: Türk Károly – Oláh Gergely, *azonosítószám:* 14/158

A szerzők szakja, évfolyama: szociálpedagógus, III. – szociálpedagógus, IV.

Az intézmény neve: Debreceni Egyetem Hajdúböszörményi Wargha István Pedagógiai Főiskolai Kar

A témavezetők neve, beosztása: Marczin István, főiskolai adjunktus

A kutatás célja megismerni Hajdúböszörmény város ifjúsági közművelődés helyzetét, a művelődés, a szórakozás főbb trendjeit, az ifjúság kapcsolatát a kultúra különböző szféráival, megismerni véleményüket a közművelődés helyi rendszeréről betájolni terveiket önmagukról s a város kulturális szokásrendszeréről.

A kutatás egy 3 éve lezajlott kutatás eredményeire épül, jelen felmérésünkben ez idő alatt eltelt változásokra koncentráltunk.

1997. kutatás az MTA, a KLTE Szociológia Tanszéke, valamint a Debreceni Egyetem Hajdúböszörményi Wargha István Pedagógiai Főiskolai Kar közös adatfelvétele volt. Ismétlődő kutatásunkban a változásokra, a változások vizsgálatára helyezzük a fő hangsúlyt. Módszereink: csoportos önkitöltős kérdőív (kérdőbiztos segítségével), valamint strukturált magnós mélyinterjú a közművelődésben aktívan résztvevő hajdúböszörményi szakemberekkel. Célzott réteg Hajdúböszörmény város középfokú tanintézetének diáksága, ill. a főiskola hallgatósága (402 kérdőív, 10 mélyinterjú).

Kutatásunk alapján sommásan a következő eredményt szűrhetjük le: demográfiai szempontból egyre további korcsoportok vesznek részt aktívan a közművelődésben. A közművelődési szféra lehetőségei közül jelentősen hangsúlyosabbá vált a szórakozás, egyre inkább a késő esti,

éjszakai órák válnak dominánssá jelen tevékenységeknél, igen meghatározó módon piacosal, piacorientálttá válik a közművelődés. Nő a távoltság az igények és a fennálló intézményrendszer között, a közművelődés továbbra se tudja kellőképp „megszólítani” ezt a korcsoportot. Véleményünk szerint struktúraváltásra van szükség a közművelődésben.

**

A dolgozat címe: Az alkoholizmus visszaszorításának lehetőségeiről
(Az Anonim Alkoholisták mozgalma, mint lehetséges alternatíva...?)

A szerző neve: Pecze Mariann, *azonosítószám:* 14/014

A szerző szakja, évfolyama: szociológia (végzett)

Az intézmény neve: Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Dr. Kovács Katalin, egyetemi docens

Dolgozatomban az alkoholizmussal szembeni küzdelem egy kevésbé ismert, és sajnos sokszor félreértelmezett, lehetőségével foglalkozom: az Anonim Alkoholisták mozgalmával.

Lényegesnek tartottam annak feltérképezését, hogy azok, akik gyakorlati kapcsolatban vannak az alkoholizmus problémájával, milyen lehetőségeket látnak annak kezelésére, és hogyan értékelik azokat. Ehhez B.A.Z. megye déli régiójában dolgozó néhány orvos (Mezőkövesd és vidéke, valamint Miskolc város orvosainak) segítségét kértem. Nyolc interjú került a dolgozatba, amelyek közül az egyik egy családsegítő hölgygel készült, a többi pedig orvosokkal készítettem. Kérdéseim elsősorban az alkoholizmus visszaszorításának orvosi lehetőségeire irányultak. A beszélgetések során tapasztaltam, hogy az Anonim Alkoholisták mozgalmanak ismertsége igen alacsony fokú az egészségügy dolgozói között, ezért tartottam fontosnak az „AA” mozgalom mélyebb megismerését és működésének bemutatását. Az „AA” szervezeti felépítésén kívül igyekeztem bemutatni a józanság elérésére általuk alkotott programot, ill. felhívni a figyelmet a mozgalom magyarországi helyzetére. Tapasztalataim alapján lényegesnek tartanám az Anonim Alkoholisták klubhálózatának minden lehetséges módon való támogatását, szélesebb mértékű kiépítését, mind kvantitatív, mind kvalitatív szempontból. Minthogy az „AA” esetében a működés hatékonysága bizonyos értelemben a hálózat kiterjedtségétől függ, elsősorban a klubok

mennyiségi növekedése lenne kívánatos. Talán az „AA” klubok hálózatából kiindulva és kiépítve a kapcsolatokat, könnyebb lenne az alkoholizmus elleni gyakorlati küzdelem.

*
**

A dolgozat címe: Irány a hedonizmus!

A szerző neve: Ságghi Tamás, *azonosítószám:* 14/171

A szerző szakja, évfolyama: szociológia (végzett)

Az intézmény neve: Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Prof. Varga Károly, tanszékvezető egyetemi tanár

A dolgozat célja annak vizsgálata, milyen irányú elmozdulás történt egyetemi hallgatóink értékfelfogásában a 60-as és a 90-es évek közepe között. Mivel a két kutatás eltérő intézményeket vizsgált, ezért csak azt a két intézményt vehettük vizsgálat alá, amelyek mindkét kutatásban vizsgálat tárgyai voltak. Jelestül a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetemet és a Semmelweis Orvostudományi Egyetemet. A kutatás alapjául a Charles Morris által kidolgozott, életfelfogások értékelésére szolgáló kérdőíve szolgált, amelyet a 90-es évekbéli kutatás során egyéb értékszociológiai szempontból hasznos kérdőívvel is feldúsítottunk.

A kérdőívek lekérdezése a Közgazdaságtudományi Egyetemen csoportosan történt a szociológia szemináriumra járók aktív részvételével, míg a Semmelweis Orvostudományi Egyetemen a szociológia előadáson résztvevők körében történt.

Az elemzés az SPSS 9.0. változatának segítségével történt. Az elemzés során az értékeket letapogató kérdőívek item-jeinek elemzése a könnyebbség kedvéért faktoranalízissel történt (Maximal Likelihood). Az így kapott faktoroknak a kérdőívek közti kapcsolatához a korrelációt vizsgálatot használtam fel. Míg a magyarázó változókkal való összehasonlításban az átlagok alapján történő (Compare Means) összehasonlítást alkalmaztam. Minden esetben csak a szignifikáns eredményeket vettem figyelembe. A longitudinális dimenzióskálák ábrázolásánál Varga által kidolgozott skálát vettem át.

A vizsgálat eredményeként kijelenthetjük, hogy e két egyetemre járó fiatalok körében a rendszerváltás utáni időszakban egyértelműen az élvezetközpontú életutak irányában történt elmozdulás, amelyet kiegészít

szített az egoizmus és az aktivitás. Míg ezen élvezetközpontú fiataljaink az ún. egzaktabb fogalmakat elutasítják maguktól, addig a hatékonyság és rátermettség területén igencsak pozitív eredményeket tudnak felmutatni. Míg az ilyen szempontból kevésbé életrevalók a nemesebb értékek (szeretet, megbocsátás, boldogság) iránt éreznek szimpátiát.

*

A dolgozat címe: Boldog egyén, boldog házasság, boldog társadalom
(Kísérletek az egyén és a nem harmóniájának megteremtésére)

A szerző neve: Sággy Krisztián, *azonosítószám:* 14/061

A szerző szakja, évfolyama: gazdálkodási szak, III.

Az intézmény neve: Széchenyi István Főiskola

A témavezető neve, beosztása: Dr. Boros István, főiskolai docens

A dolgozat az egyén és társadalom közötti harmónia megteremtésének a házasság intézménye által kínált lehetőségét vizsgálja. Választ keres arra a kérdésre, hogy hogyan teremthető meg egyén és nem együttes boldogsága a házasság által. Dolgozatom különböző korok gondolkodóinak munkáiból táplálkozok, különböző korok bölcselőinek a házassággal kapcsolatban kifejtett nézeteit hívom segítségül saját vélemény megalkotásához. Az ókori bölcsék közül Platón és Arisztotelész, a keresztény bölcsélet képviselőjeként Szent Ágoston, a reneszánsz korából Morus Tamás és Francis Bacon, a XIX. századnak és a XX. század elejének gondolkodói közül pedig Schopenhauer, Kierkegaard, Engels és Nyikolaj Bergyajev munkáival foglalkozom. (A sor ezzel nem teljes, munkámat a konferenciáig tovább folytatom.)

A filozófia nagyjai által adott válaszokat kategóriákba rendezem. A kategóriák felállításának kritériuma, hogy az egyén és a társadalom közül melyik fél: az egyén vagy a társadalom a harmóniateremtés elindítója. Három kategóriát állítok fel, melyeket válaszoknak nevezek: materialista-társadalomfilozófiai válaszok, teológiai válaszok és idealista-erkölcsfilozófiai válaszok. (Sajátos értelmezésem következtében a filozófiatörténet által materialistának vagy idealistának tartott filozófusok nem mindig ennek megfelelő kategóriába kerülnek nálam.)

A kategóriákat felállítva és együttesen szemlélve beláttatom az olvasóval, hogy a házassági boldogsággal kapcsolatban tulajdonképpen a szabadság a legfőbb kérdés. A szabadságvágy ugyanis az a tényező, melyen minden, a tételezett problémára adott válasz elbukik.

A dolgozat címe: Két képzés –egy hivatás. A bambergi és az esztergomi szociális képzés összehasonlítása

A szerző neve: Winkfein Csaba, *azonosítószám:* 14/235

A szerző szakja, évfolyama: szociálpedagógus, IV.

Az intézmény neve: Vitéz János Római Katolikus Tanítóképző Főiskola

A témavezető neve, beosztása: Tordai Vilmos, főiskolai adjunktus

Kutatásom célja a bambergi és az esztergomi szociális képzések minél több szempontból való összehasonlítása. A témaválasztás oka, hogy az 1999/2000-es tanév első félévét Socrates/Erasmus ösztöndíjasként a bambergi Otto-Friedrich Egyetem Sozialwesen szakán végeztem el. A dolgozat a következő szempontok alapján készült: történeti háttér, képzések bemeneti feltételei, tantervi rendszer, tanulmányi területek főbb tartalmi összetevői, a szociális képzések törvényi hátterei, a képzések kibocsátási követelményei, vizsgarendszerek, finanszírozás.

A kutatás módszere tanulmány, típusa szerint tényfeltáró, és alkalmazott kutatás jellegű. Eszközként az összehasonlítást és a leírást használtam fel. A munkám során segítségemre voltak a Család, Gyermekek, Ifjúság; az Esély című folyóiratok tanulmányai, a SWEEL és az ASWE projekteket ismertető kézikönyvek, a Vitéz János Római Katolikus Tanítóképző Főiskola Szociális Képzési és Neveléstudományi Tanszéke által rendelkezésemre bocsátott óra- és vizsgatervvek, statisztikák, illetve a bambergi egyetem Sozialwesen szakának kiadványai.

Az összehasonlításom eredményeképpen, úgy gondolom, a két képzés együttműködésének fontos dokumentumává válhat dolgozatom. Természetesen fennáll a továbblépés lehetősége is, újabb szempontok felvételével, és az általam tárgyaltak kiegészítésével (főleg a bambergi képzés tantervi rendszerére és finanszírozására terjedhetne ki a bővítés).

Ki kell hangsúlyoznom, hogy hallgatóként sem az esztergomi, sem a bambergi szociális képzést nem ismerhettem meg teljes egészében, így dolgozatomban csak tapasztalataimra, eddigi tanulmányaimra, a bambergi fél éves részképzésemre támaszkodhattam. Ezért dolgozatomban nem nyújthat teljes képet a két szociális képzésről, de remélem, hogy a két képzés hasonlóságait és különbségeit főbb vonalaiban siketűlt bemutatnom.

VALLÁSTUDOMÁNY

A dolgozat címe: Az öt világvallás központi személyiségei és összehasonlításuk

A szerző neve: Albert Adrienne, *azonosítószám:* 14/026

A szerző szakja, évfolyama: tanító, IV.

Az intézmény neve: Eötvös József Főiskola Pedagógiai Fakultás

A témavezető neve, beosztása: dr. Zorn Antal, főiskolai docens

Dolgozatom témájához az öt fő világvallást választottam ki. Ezek bizonyultak az egyetemes vallásfejlődés számára a leginkább meghatározónak. Az emberek számára fontos kérdés, hogy kik ők maguk, mi életük értelme és célja. A történelem során erre nem derült fény, ezért az emberek a valláshoz fordultak. Nem mindig volt kielégítő a kapott válasz, ezért újabb és újabb nézetek és vallások alakultak ki. A vallások ismerete az általános műveltség része. A diákság számára a személyes példák ismerete nevelési célzatú lehet. Ezen ismereteket fel tudom használni oktató-nevelő munkám során. A külön-külön történő bemutatás után a judaizmus, a kereszténység, az iszlám, a buddhizmus és a konfucianizmus központi személyiségeinek élete közötti hasonlóságokat (fogantatás, születés, gyermekkor, csodatételek, halál, halál utáni tevékenység), illetve különbözőségeiket hasonlítom össze. Bemutatom néhány vallás képviselőjének vélekedését a többi vallásról. Célom volt bemutatni a vallásalapítókat mint embereket, és feltárni életük közös vonásait.

**

A dolgozat címe: A Szent József Hospitium Egyesület: A Szentségi Jézus Szolgálói Kis Társaságának magyarországi működése (1925–1950)

A szerző neve: Csíky Balázs, *azonosítószám:* 14/107

A szerző szakja: történelem, III. – levéltár, II.

Az intézmény neve: Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezetők neve, beosztása: Dr. Gergely Jenő, egyetemi tanár, Dr. Puskely Mária Kordia, megbízott előadó

A két világháború közti Magyarországon jelentős fejlődés figyelhető meg a női szerzetesrendeknél. Az ebben az időben hazánkba települt kongregációk története feldolgozatlan, és a feldolgozást nehezíti, hogy a forrásanyag legtöbbször szétszóródott, megsemmisült vagy lappang valahol. Dolgozatomban ezért az ekkor újonnan Magyarországra került női kongregációk példájaként szeretném bemutatni egy társaság történetét 1925 és 1950 között. Elsősorban a társaságnak egy templom padlásáról előkerült iratanyagát használtam fel, de az 1945–1950 közötti időszakra belügyminisztériumi iratanyagot is feldolgoztam. A Szentségi Jézus Szolgálói Kis Társaságát 1857-ben alapította Franciaországban, Toulouse-ban Onesime Marie Guibret. Célja az Oltáriszentség tiszteletének előmozdítása. Magyarországi letelepedésüket 1925-ben engedélyezte Csernoch János hercegprímás. Az itteni közösség megszervezője Vaymár Gizella Mária Jozefa nővér volt. A társaság tevékenységét titkosan kívánta végezni, ezért 1928-ban megalakította a Szent József Hospitium Egyesületet. Ennek elnöke Vaymár Gizella lett, a vezetőség tagjai és a rendes tagok pedig a társaság tagjai voltak. Ennek alapján a társaság magyarországi működése megegyezik az egyesület működésével. Az egyesület célja az volt, hogy szerte az országban olyan otthonokat (hospitiumokat) létesítsenek, amelyekben az elszegényedett középosztályhoz tartozó katolikus nők testi és lelki gondozásban részesülhetnek. Az első hospitium 1929-ben nyílt meg Klotildligeten, amely egyben a társaság magyarországi központja is volt. Az 1933 és 1937 között működő második, fonyódi hospitiumban már egész családok is üdülhettek. A harmadik hospitiumot 1936-ban nyitották meg Budapesten, ahová egész életükre is befogadtak gondozottakat. Ez az otthon a háború alatt annyira megsérült, hogy nem volt pénzük rendbehozni és 1946-ban beszüntették működését. 1950-ben előbb az egyesületet oszlatta fel az államhatalom, majd a társaság működési engedélyét is megvonta.

*

**

A dolgozat címe: A Héber Szentírás Márk evangéliumában szereplő idézetei. Az idézetek vizsgálata a fordítások alapján és azok esetleges művelődéstörténeti jelentősége

A szerző neve: Finta Szilvia, *azonosítószám:* 14/114

A szerző szakja, évfolyama: művelődéstörténet, III.

Az intézmény neve: Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem

A témavezetők neve, beosztása: Dr. Rugási Gyula, egyetemi docens, Dr. Staller Tamás, egyetemi magántanár

Dolgozatom témáját tekintve a Héber Szentírás Márk evangéliumában szereplő idézeteit vizsgálja több szempont alapján. Az eredeti héber, görög, valamint a LXX, a Vulgata és a modern héber Újszövetség mely megegyezőnek vélt szövegrészt vetem össze: mennyiben térnek el az idézett részek és fordítások nyelvtani szerkezetükben; mennyiben megfelelő szóval történik a másik nyelvbe való átültetés; az esetleges eltérések milyen jelentés, illetve tartalombeli többletet vagy hiányt hordoznak; milyen prófétikus, liturgia- és művelődéstörténeti jelentőséggel bírnak a zsidó tradícióban. Célom a dolgozattal szintén többértű: az idézetek az eredeti héber vagy a LXX alapján kerültek-e az Újszövetségbe; lévén, hogy Márk olvasói pogánykeresztények voltak, miért pont ezeket a szövegrészeket említi; tükröznek-e valamilyen zsidóképet a vizsgált részek; mennyiben illenek a római világnézethez, szellemiséghez az adott szövegek; vannak-e ezek között olyan fordításbeli eltérések, amelyek a későbbi antijudaizmusban, antiszemitizmusban mérvadóak voltak, illetve lehettek volna. Vizsgálódásom folyamányaként megállapítható, hogy Márk jórészt a LXX alapján idéz, a római cselekvés-hangsúlyos, győzelemorientált életmód oly mértékben fedezhető fel, hogy a vizsgált szövegrészek is tevőlegességet, cselekvést tartalmaznak, nem elméletet, doktrinát, s hogy bizonyos szavak fordításai akár a magyarban is téveszméket szülhetnek.

*

**

A dolgozat címe: A Sárospataki ReformátusTheologiai Akadémia megszüntetése 1951. A tiszáninneniek ellenállása: a kerületi tiltakozás és az „exodus”

A szerző neve: Kovács József, *azonosítószám:* 14/153

A szerző szakja, évfolyama: teológus – lelkész, VI.

Az intézmény neve: Debreceni Református Hittudományi Egyetem

A témavezető neve, beosztása: Baráth Béla Levente, egyetemi tanársegéd

Az 1945 utáni változások Magyarországon az egyházak életébe is jelentős fordulatot hoztak. A Magyarországi Református Egyház elsősorban vezetőinek köszönhetően aránylag hosszú időn keresztül képes volt megtartani azt a pozícióját az ország közéletében. A kedvező változásokat üdvözölték és megpróbálták békessé tenni a társadalmi, politikai átmenetet. Az 1948-as fordulatot követően azonban a demokratikus átalakulás álma szertefoszlott, a kommunista hatalomátvétel, a diktatúra messze addigi határai mögé szorította vissza az összes társadalmi szervezetet, a civil kezdeményezéseket és az egyházakat is. A protestáns felekezeteket, azon belül is a református egyházat ott kellett elkezdni leépíteni, ahol az a legerősebb volt, ez pedig az oktatás, a kultúrmisszió területe. A dolgozat tárgyalt idején, 1951-ben, a diktatúra már szinte az összes létező iskolájától megfosztott a Magyarországi Református Egyházat. Ez idő tájt a lelkészképző intézetek leépítése volt soron. Sajnálatos módon nem feltétlenül az akkori politikai vezetőség, sokkal inkább az egyház képviselői buzgólkodtak ennek végrehajtásában. Az egyház élni akart, s ezért kompromisszumokat kellett kötnie, döntéseknek ment elébe. A sárospataki theologia bezárása egy ilyen eset tipikus példája, mint ahogy tipikus példa lehet a kollégium bezárása elleni tiltakozás is. Professzorok, vezetők, diákok, a maguk módján néhol naivan, néhol szervezett formában megpróbálták a politikai idő kerekét visszafogni, esetleg az ellenkező irányba hajtani. Nem sikerült nekik. A dolgozat célja, hogy ezt a sikertelenséget az utókor szemében relativizálja, és megpróbálja a ma egyháztagának, vezetőjének politikai és egyéb szemléletét ezzel a naiv lelkesedéssel átítatni, és szerzője reménykedik, hogy a történelem most már nem ismétli önmagát.

A dolgozat címe: A szent kövek szerepe a törzsszövetségben élő hébereknél és a homéroszi görög vallásban

A szerző neve: Molnár Iván, *azonosítószám:* 14/044

A szerző szakja, évfolyama: lelkész, IV.

Az intézmény neve: Evangélikus Hittudományi Egyetem

A témavezető neve, beosztása: Dr. Csepregi Zoltán, egyetemi docens

Jelen dolgozat egy összehasonlító tanulmány kíván lenni a szent kövek szerepéről a törzsszövetségben élő hébereknél és a homéroszi görög vallásban. Az ember és istenek találkozását ugyanis számos esetben kövek jelzik. Ezek lehetnek oltárkövek, emlékoszlopok, kőhalom, vagy szikla – hogy csak a leggyakoribb eseteket említsük. Alaktani eltéréseiktől Eötvös Loránd Tudományegyetemkintve funkciójuk azonos: törést jeleznek a térben, olyan helyet, ahol valamilyen szentség megnyilvánult. Ezen helyeket jelzik sok esetben a szent kövek. Vizsgálódásunk során tehát azon vallási élményt próbáljuk megragadni, amely kövek felállítására készítette úgy a görög, mint a héber embert. A vallásos élményt mindenki számára hozzáférhetőnek tekintjük, amennyiben az értelem, az érzelem és az akarat a vallási tárgyra (jelen esetben kövek) irányul. Ám ezen élmény értelmezése csak az adott vallási rendszeren belül történhet. Párhuzamok mindazonáltal megvonhatók, de csak az említett kitétel figyelembevételével. A hébereknél a felállított kövek (maccebah) eredeti jelentését nehéz megfejteni, mert vallási összefüggéseik eltérőek. Kő jelezheti Isten megjelenését (Jákob álma), szolgálhat oltárkökként, síremlékként, vagy utalhat megkötött egyezsége. A görögöknél a kövek szintén gazdag és eltérő jelentésekkel lesznek felruházva. Megfigyelhető viszont, hogy mindkét népnél az oltárkövek az epiphania színhelyei, vagy annak emlékét őrzik. A kőoszlopok általában az axis mundi (világtengely) jelképrendszerét hordozzák magukon, az eget és földet összekötő kozmikus csatornák látható kiábrázolásai. Az égből aláhullott, nagy valószínűséggel meteorit eredetű kövek mindkét nép vallásos képzetét ihlették, és általában a Legfelső Lény égi üzeneteiként értelmezték. Ásványi tulajdonságaiknak köszönhetően a kövek mint „idővel dacoló” tényezők is szerepelnek, valamint a „mindaz, ami nem emberi”, tehát az élettelenység jelképei is. Fokozatosan, ahogy a női szakralitás előtérbe kerül a vallásos gondolkodásban, a kövek az élet, illetve az erő forrásává is válhatnak. Dolgozatunk megírásában mérvadónak tekintettük Mircea Eliade összehasonlító vallástörténeti módszerét, valamint Kerényi Károly mitológiai témákat fel-

dolgozó megközelítését. Elméleteiket alkalmaztuk a héber vallástörténetre, utalva a görög párhuzamokra is.

**

A dolgozat címe: Ateizmus, istenfogalom és Istenről szóló beszéd

A szerző neve: Nemes István, *azonosítószám:* Ht/055

A szerző szakja, évfolyama: katolikus teológia – történelem, III.

Az intézmény neve: Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Római Katolikus Hittudományi Kar

A témavezető neve: Dr. Szegő Katalin

Kutatásom célja annak a legmodernebb nyugati katolikus filozófiai irányzatnak az ismertetése, amely az elmúlt évtizedekben a pozitivista és agnosztikus ismeretelméletekkel szemben próbálja igazolni, hogy Istent az emberi értelem megismerheti és biztos, interszjektíve ellenőrizhető kijelentéseket tehet róla. Ezt a megállapítást az emberi megismerő képesség háttéri transzcendens megalapozottságával próbálják igazolni, amely az igazság, szabadság, érték és léttapasztalat háttérében mint az abszolútumról való tudás jelenik meg. A háttérmegvilágítást szolgáló filozófiatörténeti részek felkutatásánál a filozófiatörténet leíró módszerét használtam, míg a dolgozatom tulajdonképpeni célját megvalósító második részben az antropológia és transzcendentális analízis módszerével éltem.

A kutatás során két következtetésre jutottam:

1. Van olyan kanti értelemben vett transzcendentális feltétel, amely lehetővé teszi, hogy biztos kijelentéseket tehessünk az Abszolútumról, ám ennek elérésére sok mindent föl kell adnunk abból az elharmarkodó beszédmódból, amelyet az istentan mindedig használt. Föl kell fedoznünk a világgal nem szembenálló, hanem egyszerre transzcendens és immanens Istent.
2. Noha bizonyítható az Istenről szóló beszédnek ez a lehetősége, az istenismeretet nem lehet erre a beszédre korlátozni, mert túl kevés amit a transzcendensről megtudhatunk, azzal szemben, ami homályban marad. Az Istenről szóló negatív beszédmód még mindig nagyobb lehetőségekkel bír, mint a pozitív állítások. Ezért rászorulunk a történeti, dinamikus istenismeretre, a kinyilatkoztatásra, amely Istan beszéde az emberről, és amelyet ki kell egészítenie annak, amit Istenről a természetes ész fényének alkalmazásával megtudhatunk.

A dolgozat címe: Titokzatos jelek az égen

A szerző neve: Pávay Tibor Péter, *azonosítószám:* 14/161

A szerző szakja, évfolyama: szociálpedagógus, IV. – filozófus, II.

Az intézmény neve: Debreceni Egyetem Hajdúböszörményi Wargha István Pedagógiai Főiskolai Kar

A témavezető neve, beosztása: Pálfi Sándor, főiskolai adjunktus

Dolgozatomban a tradicionális vallásos, ill. némely jelenkori, modern hit összehasonlító vallásfenomenológiai vizsgálatát végeztem el. Vizsgálatom módszertani apparátusát a vallásfenomenológia klasszikusaitól (R. Otto-tól, ill. M. Eliade-től) kölcsönöztem – kibővítve s a jelenkorra is értelmezve (leíró) kategóriáikat.

Tettem ezt azért, mert kiinduló hipotézisem szerint a hagyományos vallásos hit mélystruktúrájának leíró vizsgálata segít megérteni a (poszt)modern kori ember számára nemcsak a régi idők vallásos világát, de jelenkorunk egyéb transzcendens történéseit is. Érveltem amellett, hogy az ezekhez való viszonyulás szükséges, s a párbeszéd-től való elzárkózás pedagógusok esetében különösen megengedhetetlen, mivel a fiatalokon keresztül ők nap mint nap szembesül(het)nek ezen jelenségekkel.

Tanulmányomban a teljesség legkisebb igénye nélkül csak egy általam jellemzőnek ítélt, mintaértékű jelenségcsoportot elemeztem – az egyes bemutatandó hitek kiválasztásakor a közismertség, közérthetőség faktorát is figyelembe véve. Fontosnak tartotta(m) rámutatni, s bizonyítani, hogy jelen korunk 'titokzatos jelei az égen' (s a rájuk adott emberi reflexiók) nemcsak strukturális hasonlóságokat mutatnak a hagyományos vallásos képzetekkel, hanem ez utóbbiak törvényszerűségei, jellemzői, jelenségei deszakralizálódva (szentségi értéküket s részben jelentésüket elveszítve) továbbra is kitörölhetetlenül tovább élnek a (poszt)modern korban.

A vallási s hitbéli jelenségeket csak leírtam s összehasonlítottam, de igazságukról avagy hamisságukról ítéletet nem mondtam. Így alapoztam meg/alakítottam ki azt az attitűdöt, mely szerint ha valaki egy UFO-t érzékel az égen, vagy azt állítja, elrabolták az idegenek, az számomra éppen olyan kiinduló s vizsgálendő tétel/jelenség(-csoport), mint mikor egy keresztyény ember a Szentlélek avagy egy angyal közvetlen megtapasztalása s víziója mellett tesz tanúbizonyságot. Vizsgálatom visszaigazolta kiinduló hipotézisemet (ti. a strukturális folytonosságot); a vizsgálat eredményeit a könnyebb áttekinthetőség végett táblázatokban rögzítettem.

A dolgozat címe: Lyoni Irenaeus tanítása az isteni kezekről

A szerző neve: Sárosi Péter, *azonosítószám:* 14/248

A szerző szakja, évfolyama: történelem, V. – könyvtár, V.

Az intézmény neve: Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A témavezető neve, beosztása: Kendeffy Gábor, egyetemi adjunktus

Lyoni Irenaeus (kb. 130–200) egyik központi tanítása az ún. „Isten kezei” doktrína, mely szerint az Atya két teremtő keze a Fiú és a Szentlélek. A Fiút a Logossal, míg a Szentleket a Szophiával azonosította. Jelen munka ebből az allegorikus doktrínából kiindulva kísérli meg kifejtetni a lyoni gondolkodó teológiai modelljét. Ez a tan a keresztény teológia történetében egyedülálló és rendkívül korai törekvés a trinitológiai probléma kifejtésére. Mint ilyen ugyan nem gyakorolt számottevő hatást a későbbi trinitológiai vitákra, de nem minősíthető a keresztény gondolkodás zsákutcájának, inkább a dogmatörténet egy keresztútjának, ahonnan egyaránt ágaznak ösvények az ökonomikus trinitás és a kappadókiai atyák immanens trinitása felé. Irenaeus organikus egységet kovácsolt az elődei által külön-külön, rendszertelenül kifejtett tanításokból, célja mindezzel az volt, hogy megteremtse a „Nagyegyház” egységét az „eretnek szektákkal” szemben. És eközben az egységesítő munka közben természetesen átértelmeződtek írásaiban maguk az „apostoli tanítások” is. A Logosz-doktrína irenaeusi verziója jelentősen eltér a justinositól, a Szophia már Theophilosznál is megtalálható tanítása Irenaeusnál átértelmeződik.

Az irenaeusi teológiai konstrukció és annak csúcspontja (az „Isten kezei” elmélet) tulajdonképpen a valentiniánus metafizikai spekulációk ellenhatásaként keletkezett, felépítésében ennek megfelelően mindig tükrözi a polémikus jelleget. Az irenaeusi tanítás tehát csak a Valentinosz teológiájának fényében, a mellé állítva, illetve azzal szembesítve értelmezhető. Ezt a komparatív módszert alkalmazva kísérlem meg kimutatni az Isten felfogásában és a világ modellezésében mutatkozó lényegi eltérések mibenlétét és hátterét a valentinoszi és irenaeusi megközelítés között. Látni fogjuk azt is, hogy mindkét irányzat ugyanabból a hellenisztikus koiné közegből merítette filozófiai terminológiáját, ugyanaz az a földrajzi és szellemi oikumené jelölte ki gondolkodásuk horizontjait. Valentionosz és Irenaeus – bármekkora szakadék válassza is el teológiájukat egymástól – ugyanazt a nyelvet beszélik, ugyanabban a szemantikai térben hozzák játékba érveiket és ellenérveiket.

JEGYZETEK: